

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1951

ANDRA KAMMAREN

Nr 24

28—29 maj.

Debatter m. m.

Måndagen den 28 maj.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Hellbacken ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Trøndelagen över Skalstugan öppen även vintertid	3

Tisdagen den 29 maj fm.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.	10
Vägtrafikförordning m. m.	46
Fortsatt giltighet av prisregleringslagen	71

Tisdagen den 29 maj em.

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel	79
Understöd åt de ombordanställda vid 1950 års sillfiskeexpedition till Island	85
Stödlån till jordbrukare	86
Försöksgård i Västerbottens län	89
Kronogårdarnas elektrifiering	91
Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador	92
Försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	98
Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.	123
Riksdagens revisorers berättelse ang. statsverket:	
AB Trafikrestauranger	126
Tull- och skattefriheten vid flottans proviantering	129
Utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk	131
Komplettering av riksstatsförslaget m. m.	132
Reglering av priserna på fisk m. m.	139

Samtliga avgjorda ärenden.

Tisdagen den 29 maj fm.

<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. ändring i lagen om rätt till jakt, m. m.	10
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 30, ang. vägtrafikförordning m. m. ...	46
— nr 32, ang. fortsatt giltighet av prisregleringslagen	71

Tisdagen den 29 maj em.

	Sid.
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 27, ang. anslag till hästavelns befrämjande m. m.	79
— nr 28, ang. användningen av hästexportberedningens vinstmedel	79
— nr 30, ang. anslag till lägre lantbruksundervisning m. m.	85
— nr 32, ang. gottgörelse till fiskare för bensinskatt	85
— nr 33, ang. understöd åt ombordanställda vid 1950 års sillfiskeexpedition till Island	85
— nr 34, ang. stödlån till jordbrukare	86
— nr 37, ang. försöksgård i Västerbottens län	89
— nr 31, ang. kronogårdarnas elektrifiering	91
— nr 35, ang. hjälp åt jordbrukare för snöskador	92
— nr 36, ang. trädgårdsodlingens problem	98
— nr 38, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	98
— nr 39, ang. d:o	120
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 21, ang. användande av riksbankens vinst	123
— utlåtande nr 22, ang. ändrad avgångsålder vid riksdagens verk m. m.	123
— nr 23, ang. ändringar i bankoreglementet	123
— nr 24, ang. ändringar i reglementet för riksgäldskontoret	123
— nr 25, ang. viss ändring i instruktionen för riksdagens revisorer	123
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. uppgörelse med Ungern om ersättning för svenska privata ekonomiska intressen	123
<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 27, ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner	123
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 163, ang. ändringar i pensionsreglementen m. m.	123
— nr 164, ang. ändringar i avlöningsreglemente m. m.	126
— nr 165, ang. medelansvisning till kontrollstyrelsen för elskattekontroll	126
— nr 166, ang. ersättning för yrkessjukdomar	126
— nr 173, ang. skärgårdarnas kommunikationsfrågor	126
— nr 174, ang. granskning av statsverket	126
— memorial nr 177, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	130
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 26, ang. ett beredskapstryckeri	131
— nr 27, ang. skyddsrum för riksbankens avdelningskontor	131
— nr 28, ang. utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba	131
— nr 29, ang. pension åt A. N. Sjöström	132
— nr 30, ang. utgivande av otryckta ståndsprotokoll	132
— nr 31, ang. ersättning åt ledamot av kyrkomöte	132
— nr 33, ang. komplettering av riksstatsförslaget m. m.	132
— memorial nr 34, ang. uppskov med behandlingen av avlönings- och anställningsvillkor för riksdagens tjänstemän	139
<i>Första lagutskottets</i> memorial nr 31, ang. sexualbrottslingarna m. m.	139
— utlåtande nr 32, ang. ändrad lydelse av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	139
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 40, ang. reglering av priserna på fisk m. m.	139
— memorial nr 41, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	142
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 31, ang. översyn av lagen om för- enings- och förhandlingsrätt	142
— memorial nr 33, ang. livsmedelsstadga m. m.	142

Måndagen den 28 maj.

Kl. 4 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande maj.

§ 2.

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr Hellbacken frågat mig, om jag har för avsikt att vidtaga åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen över vintern. Med anledning härav får jag meddela följande.

Såsom interpellanten påpekat kan trafikbehovet vintertid mellan Jämtland/Härjedalen och Tröndelagen i Norge endast tillgodoses genom mellanriksvägarna över Skalstugan i Jämtland mot Levanger och över Fjällnäs i Härjedalen mot Röros. Möjligheterna att hålla vägen över Skalstugan öppen bero framför allt på snöförhållandena på den ca en mil långa sträckan över kalfjäll från Skalstugan till norska gränsen. På norska sidan går denna väg genom skogsmark och är därigenom relativt skyddad.

Enligt uppgifter från vägförvaltningen kunde vägen Skalstugan—norska gränsen hållas öppen under en av vinterrarna 1937/38 och 1938/39 med undantag för ca tre veckors tid. Härvid an-

vändes en av vägdistriktet inköpt fyrhjulsdreven, större lastbil. Snöförhållandena voro nämnda vinter särskilt gynnsamma. Under krigsåren hölls vägen icke öppen för allmän trafik. Efter kriget har vägförvaltningen under en följd av år prövat olika metoder att hålla vägen öppen vintertid. Härvid ha använts bandtraktorer, en fyrhjulsdreven, 180 hkr specialbil — kraftigare än vägdistriktets — samt snöslunga. Försöken ha visat, att det, åtminstone vid normala snöförhållanden, är tekniskt möjligt att hålla vägsträckan öppen men att detta är förenat med kostnader, som icke ansetts stå i rimlig proportion till den trafik, som förekommit. Antalet passerande fordon vid Skalstugan utgjorde i december månad 1950 sammanlagt endast 122 stycken.

Under 1951 hölls vägen kontinuerligt öppen för biltrafik till mitten av januari, då en kraftig snöstorm bröt förbindelsen. Skogsavverkning hade vid denna tid påbörjats på svenska sidan strax intill riksgränsen. Den 17 och 18 januari gjordes misslyckade försök att bryta upp vägen med den i Skalstugan stationerade specialbilen. Sedan manuskap ställts till förfogande från avverkningssplatsen för hjälp med skottning, fortsattes plogningsarbetet den 19 januari och slutfördes den 21 januari, då vägen åter kunde öppnas för biltrafik. Vägförvaltningens kostnader för uppbyggnaden av vägen utgjorde ca 1 300 kronor. Kostnaden för skottningen, som bestreds av skogsägaren, torde ha uppgått till lägst 400 å 500 kronor.

Efter några dagar inträffade åter häftig snöstorm, varvid vägen drev igen. Vid ett senare tillfälle begärde skogsägaren ånyo att vägen skulle brytas upp för att framforsling av materiel skulle

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen öppen även vintertid.

kunna ske. Vägen var då helt fylld med hårt packad snö mellan de 3 å 4 m höga plogvallarna. En uppbrytning av vägen var därför otänkbar utan insättande av bl. a. traktorer och snöslunga, som stationerats i västra Härjedalen för mellanriksvägen över Fjällnäs. Kostnaden för uppbrytningen uppskattades av vägförvaltningen till ca 4 000 kronor. Vägförvaltningen erbjöd sig att bryta upp vägen på skogsägarens bekostnad; vägförvaltningen skulle dock stå för en kostnad av 1 000 kronor, som eventuellt kunde inbesparas vid uppbrytning av vägen på våren. Erbjudandet antogs icke, och någon uppbrytning av vägen kom ej till stånd.

Vägen var den 10 maj 1951 täckt av snö, som visat sig på 3 å 4 km:s längd ha en mäktighet av ca 3 m och vara mycket hårt packad. Uppbrytning med bil var då ej möjlig. Vägen har emellertid genom skottning, som bekostats av skogsägaren, samt insättning av specialbilen gjorts trafikabel den 18 maj 1951.

Med hänsyn till mångåriga erfarenheter beträffande svårigheterna för vinterväghållningen av vägen Skalstugan—norska gränsen har vägförvaltningen tills vidare uppgivit tanken att hålla vägen öppen för biltrafik vintern igenom. Vägförvaltningen har i stället koncentrerat sig på att hålla mellanriksvägen över Fjällnäs öppen. Svårigheterna äro även här betydande icke blott på den svenska sidan utan även på den norska, och vägen har tidigare ej hållits öppen året runt. Efter överläggningar med de norska vägmyndigheterna överenskoms hösten 1949 att försök skulle göras att hålla denna väg öppen hela vintern, vilket också hittills lyckats med undantag av några dagar vid ett par tillfällen vintern 1950, då förhållandena på svenska sidan voro alltför svåra.

Jag har velat lämna dessa uppgifter för att belysa de svårigheter som äro förenade med öppethållandet av sträc-

kan Skalstugan—norska gränsen. En avvägning av kostnaderna för vinterväghållningen i det särskilda fallet mot trafikbehovet måste alltid ske. Tillgången på vägmaskiner får också avgörande betydelse. För att snöskärmar på denna sträcka skola göra avsedd nytta måste de vara särskilt höga och sättas upp i stort sett utmed hela vägen och på ömse sidor om denna. På betydande sträckor erfordras dubbla rader av skärmar på ena sidan eller båda sidor om vägen. Kostnaderna för anordnande samt underhåll och förnyelse av dessa skärmar bli därför mycket stora. Sålunda beräknas enbart anskaffning och uppsättning av skärmarna kosta ett par hundra tusen kronor. Vägförvaltningen har icke ansett sig på en gång kunna lägga ned kostnader av denna storlek på snöskydd utefter vägen utan avsett att successivt anordna snöskärmar. En början gjordes hösten 1950, då ca 500 m skärmar uppsattes. Jag betraktar detta som upptakten till en förbättrad vinterväghållning på denna vägsträcka.

Vidare anförde:

Herr **HELLBACKEN**: Herr talman! Jag ber först att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för det vänliga svar, som han lämnat på den av mig framförda interpellationen. Det kan måhända synas litet egendomligt att en riksdagsman från Mellansverige — jag tillåter mig säga så — framför en interpellation i en fråga, som rör vägförhållanden i de nordliga delarna av landet, men det beror därpå att när riksdagens revisorer i fjol besökte dessa trakter ägnades en viss uppmärksamhet åt denna fråga. Tiden medgav dock icke någon undersökning, som det kunnat bli nu när statsrådet haft tillfälle att närmare sätta sig in i förhållandena.

Från Jämtlands län till Norge finns det sex allmänna vägar över gränsen,

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

nämligen från Härjedalen vägen Hede—Fjällnäs mot Röros och från mellersta Jämtland vägen Järpen—Duved—Skalstugan och Järpen—Baksjönäset—Melen, som förenas vid Sandvika på norska sidan i vägen mot Verdalen, Levanger och Trondheim. Från norra Jämtland ha vi vägen genom Hotagen förbi Valsjöbyn samt vägarna från Gaddede och Frostviken, vilka tre vägar förenas vid Nordli på norska sidan i vägen mot Grong och Namsos.

Av de två vägarna i mellersta Jämtland är endast den ena, Skalstugevägen, genomgående. Den andra, nordligare vägen utefter Kallsjön, är inte utbyggd på en omkring 13,5 km lång sträcka mellan Baksjönäset och Melen. Trafiken har här tidigare försiggått med motorbåt över sjön Anjan, ett sätt som nöjaktigt tillgodosåg äldre tiders behov men självfallet icke fyller nutida fordringar. Vägarna över Skalstugan i Jämtland och över Fjällnäs i Härjedalen äro de enda mellanriksvägarna i länet, vilkas öppethållande vintertid för genomgående trafik för närvarande är tänkbart. I fråga om vägarna i norra Jämtland medgiva de besvärliga snöförhållandena på norska sidan normalt icke genomgående biltrafik vintertid.

Det bör vara lämpligt att erinra om att av de genomfartsvägar, som förena Sverige och Norge över Jämtland, äro de enda, som det är möjligt att öppethålla vintertid på norska sidan, enligt norska myndigheters upplysningar dels vägen över Röros mot Malmagen i Härjedalen, dels vägen Trondheim—Levanger—Verdalen—Sandvika—Skalstugan och vidare ner till Östersund. Den 13 km långa vägen runt Kallsjön över Baksjönäs, om den bygges ut, blir betydligt längre än den gamla vägen—den äldsta väg som vi ha i dessa delar av landet—från Östersund över Åre och Skalstugan till Sylstugan i Norge eller vägen över Sandvika mot Verdalen, Levanger och Trondheim. Vägen Fjällnäs—Mal-

magen—Röros är betydligt längre från Östersund räknat än vägen över Skalstugan. På denna sträcka måste man dessutom färdas över kalfjäll, och på norska sidan äro snöförhållandena synnerligen svåra.

Nu har vägförvaltningen i Östersund gått in för att man för att få förbindelse med Norge vintertid skall försöka öppethålla vägen från Fjällnäs till Malmagen, och statsrådet har meddelat att myndigheterna i Norge lovat försöka hålla vägen öppen på norska sidan. Den uppfattning som vi fingo i fjol, när vi kommo i beröring med dessa förhållanden, var att de norska statliga myndigheterna i detta fall inte kunde lova något bestämt. Denna vinter ha snöförhållandena varit mycket gynnsamma, och man lär därför ha kunnat hålla vägen öppen. Beträffande vägen Fjällnäs—Malmagen har det lagts ned mycket stora summor på densamma av vägförvaltningen på svenska sidan. Den som emellertid är intresserad av att pengar, inte minst till vägväsendet, användas på ett förnuftigt sätt måste fråga sig, om det varit rimligt att lägga ned så mycket pengar för att hålla denna sträcka öppen, när man ingenting tycks ha gjort för att hålla vägen över Skalstugan öppen till Norge vintertid.

När riksdagens revisorer i fjol voro uppe i dessa trakter gjorde jag mig den frågan: Borde man inte ha koncentrerat sig på att upprätthålla förbindelsen på den stora vägen, som är den viktiga, inte minst av den anledningen, att den är den kortaste sträckan från Östersund till Levanger och Trondheim? Det är som sagt den äldsta väg som finns där uppe—också på den tiden då Jämtland var norskt fanns den vägen—pilgrimsvägen från Sverige till Nidaros i Norge.

Som statsrådet meddelade har vägförvaltningen koncentrerat sig mer på vägen Fjällnäs—Malmagen. Före kriget fanns det snöskärmar längs Skalstuge-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

vägen, som hölls öppen vissa år. Men under kriget och ockupationen av Norge var det ett svenskt intresse att kunna vara isolerat från Norge åtminstone någon tid av året, och därför var det rent av välkommet att vägen snöade igen. Också snöskärmarna togs bort dessa år; en del av dem kanske voro så dåliga att de av den anledningen borde tagas bort, men i varje fall ha de senare inte åter blivit uppsatta.

I detta sammanhang ber jag att få beröra en annan sak, herr statsråd, som jag tyvärr inte nämnt i min interpellation. Ödebygdsvägen över Helagsfjället till Flatruen har, som vi känna till här i riksdagen, byggts med rätt stora statsbidrag. Den vägen är icke avsedd att öppethållas vintertid. Längs denna väg har det på vissa ställen plockats upp t. o. m. dubbla snöskärmar på vardera sidan om vägen, och jag frågade mig när vi sågo detta: Är det rimligt att man sätter upp snöskärmar här? Skall man inte använda pengar på helt annat sätt? Jag tror det vore angeläget att fråga vägförvaltningen i Jämtland, huruvida det inte vore lämpligt att taga bort dessa för övrigt synnerligen höga snöskärmar, som i varje fall längs vissa sträckor stå i dubbla rader. När man nu framhåller att det skulle kosta så mycket att sätta upp nya snöskärmar, skulle det ju vara både praktiskt och ekonomiskt att flytta skärmarna till Skalstugevägen från ödebygdsvägen, som vintertid praktiskt taget inte har någon mission att fylla. Då skulle man slippa äska mera pengar för dessa snöskärmar, såsom man ifrågasatt.

I statsrådets svar meddelades bl. a., hur ringa trafiken vid Skalstugan var i december 1950, då endast 122 motorfordon passerade den vägen. Det är nog riktigt, men det har sin förklaring däri, att folk vet att vägförvaltningen inte varit intresserad av att hålla vägen öppen vintertid, och då vågar ingen ta risken att välja denna led, ehuru den

varje vinter öppethålles på norska sidan. Vid Röros är det tvärtom, där håller man öppet på svenska sidan. Vägförvaltningen har lovat att försöka förstå vederbörande myndigheter att hålla öppet även på den norska sidan, så att man kan komma fram till Röros, men därifrån till Trondheim hålles vägen icke alltid öppen för motortrafik under snörika vintrar. Denna väg är emellertid den mindre trafikerade av dessa två. Den mest trafikerade vägen — det kan vem som helst intyga som satt sig in i förhållandena — är vägen Trondheim — Levanger — Verdalen — Sandvika — Sylstugan — Skalstugan — Järpen — Åre — Östersund, varifrån vägarna stråla ut åt alla håll i Norrland.

Jag vill därmed, herr talman, inte påstå annat än att också de andra vägarna, i den mån så är möjligt, böra hållas öppna, men jag anser att man främst borde koncentrera sig på att hålla vägen över Skalstugan öppen. Det är det ur trafiksynpunkt riktiga, ty där går den stora trafiken.

I april hölls ett sammanträde där uppe, och jag skall, herr talman, tilllåta mig att nämna något om vad som då sades. En av deltagarna, bokhandlaren Thurn Paulsen från Levanger, förde Nordtröndelags talan. Han sade, att han och alla i Levanger ha bara ett bekymmer, och det är att vägen över Skalstugan inte är öppen vintertid, så att de tusentals skidintresserade i Levanger med omnejd med buss skola kunna komma till våra jämtska turisttrakter. Särskilt i vintras, när det inte var någon snö alls i levangertrakten, hade det varit upplagt för en norsk turistinvasion, om Skalstugevägen varit öppen. Disponent Örnulf Lövseth från Trondheim gav uttryck åt ungefär samma synpunkter, och andra norrmän som bevisade sammanträdet ansågo likaså, att den väg man bör koncentrera sig på att hålla öppen vintertid är Skalstugevägen.

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

Jag har velat omtala detta samtidigt som jag är mycket tacksam för att statsrådet, som jag tror mig veta av interpellationssvaret, är intresserad av att det blir ordnat så, att Skalstugevägen hålles öppen även vintertid. För min del kan jag inte förstå annat än att det, som jag tidigare sade, skulle vara en praktisk anordning att flytta snöskärmarna från ödebygdsvägen Helagsfjället—Flatruet till Skalstugevägen. Detta skulle ju heller inte ställa sig så dyrt. När jag varit i kontakt med vägförvaltningen har jag emellertid fått den uppfattningen, att man där är mindre intresserad för att få vägen över Skalstugan öppen vintertid. Vägförvaltningen tycks i första hand vara intresserad av vägen över Baksjönäset, byggd i denna del av Jämtland. Det är givetvis ur turistsynpunkt ett jämtlandsintresse att få denna väg utbyggd, men den kommer säkerligen att kosta mycket pengar och bli längre än vägen över Skalstugan.

Jag hoppas, att min interpellation och denna interpellationsdebatt komma att leda till att vi få bättre vägförbindelser med vårt broderland Norge. Jag tror också, att en utredning kommer att ge vid handen, att Skalstugevägen är den väg, som i praktiskt och ekonomiskt hänseende blir den mest lämpliga att hålla öppen för vintertrafik.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag kan inte yttra mig angående de förhållanden, som äro rådande vid ödebygdsvägen till Flatruen, och jag vill så mycket mindre göra det, som jag icke hittills varit i tillfälle att höra vad befolkningen där uppe skulle säga, därest man flyttade, som herr Hellbacken sade, snöskärmarna utefter denna ödebygdsväg till Skalstugevägen.

Vad jag emellertid vill säga i anledning av herr Hellbackens anförande är, att efter vad jag kan förstå ha de sven-

ska vägmyndigheterna i Jämtland och de norska på andra sidan gränsen kommit överens om att eftersom man antagligen inte har möjlighet att garantera, att vägarna både vid Fjällnäs och Skalstugan kunna hållas öppna vintertid, skall man koncentrera sig på att hålla endera av dessa vägar öppen. Därvid har man ansett, att möjligheterna att hålla öppet för trafik under svåra snöförhållanden äro större beträffande Fjällnäsvägen än beträffande Skalstugevägen.

Den uppgift herr Hellbacken lämnade om att man inte kunde uppehålla förbindelsen från Röros och fram till Trondheim har varit riktig tidigare, men efter de överenskommelser, som träffats mellan svenska och norska vägmyndigheter, ha de norska vägmyndigheterna satt in maskiner av helt annan beskaffenhet än tidigare, och de kunna hålla vägen öppen praktiskt taget hela vintern. Norrmännen kunna ju inte garantera allt, men de kunna garantera det mesta i fråga om öppethållandet i fortsättningen.

Härtill kommer, att av de två snöslungor, som vi ha inom det svenska vägväsendet, är den ena placerad i Skåne, närmare bestämt i Hässleholm, den andra i Fjällnäs. De äro mycket dyra maskiner, och framför allt äro de dyra i drift. Den sistnämnda snöslungan kan, när den är placerad vid Fjällnäsvägen, användas även för andra vägar än denna, men om den däremot är placerad vid Skalstugevägen, så kan den användas enbart för denna väg. Som jag emellertid framhållit i mitt interpellationssvar komma vägmyndigheterna att i fortsättningen ha sin uppmärksamhet riktad på den av interpellanten berörda frågan. De 500 meter snöskärmar, som sattes upp utefter Skalstugevägen i fjol, kunna väl betraktas som upptakten till att man, även om det inte kan ske omedelbart så i varje fall i en framtid, skall för-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

söka hålla vägen vid Skalstugan öppen under vintern.

Herr **HELLBACKEN**: Herr talman! När det gäller befolkningens inställning till en flyttning av snöskärmarna utefter ödebygdsvägen Helagsfjället—Flaturen till Skalstugevägen, så vågar jag inte uttala mig. Befolkningen i dessa trakter är emellertid mycket liten. Det finns en del lappar på renbetesfjällen där uppe, men någon bebyggelse i egentlig mening kan man inte tala om. Och när ödebygdsvägen inte brukar hållas öppen vintertid, så har jag gjort den reflexionen, att det är onödigt att ha sådana här dyrbara höga snöskärmar stående där och att dessa skulle fylla en viktigare funktion, om de placerades vid vägen över Skalstugan.

Vad beträffar vägen Fjällnäs—Malma- gen skulle jag vilja säga, att vem som helst genom att titta på en bilkarta kan konstatera, att det blir en lång omväg att ta denna väg för att komma till Trondheim från de folkrika trakterna i Norrland, inte minst från Jämtland och särskilt då från östersundstrakten. Den genaste och riktiga vägen är den över Skalstugan. Vägen från Fjällnäs till Malmagen är sommartid i viss mån en turistled, men under vintern har den inte lika stor betydelse, och att använda den för att komma till Trondheim och Levanger, och därmed till en isfri hamn, blir som sagt att ta en lång och besvärlig omväg.

Kommunikationsministern sade, att den snöslunga som finns i Norrland bäst kan utnyttjas om den är stationerad i Fjällnäs. Men de stora vägarna gå ju från Östersund över Are, Järpen och Skalstugan samt utefter Kallsjön upp till bebyggelsen i nordliga Jämtland, och jag förstår för min del inte annat än att det skulle vara lika befogat, för att inte säga mer befogat, att snöslungan funnes i östersundstrakten, där snö-

förhållandena äro mycket svåra, enligt vad som upplystes när jag var där med riksdagens revisorer. Vägen Fjällnäs—Malmagen är den lilla vägen — jag tillåter mig använda det uttrycket — medan den stora är vägen Östersund—Are—Järpen—Skalstugan och vidare in i Norge.

Det blir kanske anledning att återkomma till denna sak, herr talman.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **NILSSON**: Herr talman! Jag vet inte om det finns någon anledning för oss att fördjupa oss i frågan om trafikintensiteten på de vägar det här är fråga om. Jag skall medge att under sommaren, när turisttrafiken pågår, så har det visat sig, enligt den statistik jag har till mitt förfogande, att det är något starkare trafik över Skalstugan än över Fjällnäs. Under de tider av vintern däremot, då båda dessa vägar stått till trafikens förfogande, har det visat sig, att trafiken på Fjällnäsvägen varit starkare än den på Skalstugevägen. Till detta säger herr Hellbacken, att det beror på att folk inte känner till att vägen uppe vid Skalstugan varit framkomlig, men jag vill då framhålla, att jämförelsen skett vid tidpunkter, då det varit kungjort att vägen hållits öppen såväl vid Fjällnäs som vid Skalstugan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtande nr 42.

§ 4.

På förslag av herr andre vice talmanen beslöt kammaren, att tredje lagutskottets utlåtande nr 14 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 30 och 32 skulle uppföras främst bland två gånger bord-

lagda ärenden å morgondagens föredragningslista samt statsutskottets utlåtande nr 162 närmast efter andra lagutskottets memorial nr 33.

§ 5.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen samt i propositionerna nr 108 och 110 gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1951/52 till ombyggnad av vissa kaserner vid Södra skånska infanteriregementet m. m.;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående anslag för budgetåret 1951/52 till kostnader för sjukvård m. m. åt vissa utlänningar;

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universitetssjukhusen m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till civilförsvaret;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag jämte i ämnet väckta motioner;

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till vissa ytterligare investeringar i statens järnvägars fond;

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver av riksdagen tidigare medgiven kvantitet;

nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie tjänster vid kommunikationsverken m. m.;

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till skolöverstyrelsen m. m.;

nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten jämte i ämnet väckt motion;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för budgetåret 1951/52 till privatläroverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser vissa avskrivningar av nya kapitalinvesteringar;

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1951/52;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1951/52 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa vägreparationer.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.35 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 29 maj.

Kl. 11 fm.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 in-
nevarande maj.

§ 2.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtan-
de nr 14, i anledning av dels Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till lag
angående ändring i lagen den 3 juni
1938 (nr 274) om rätt till jakt, m. m.,
dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 april 1951 dagteck-
nad proposition, nr 189, vilken hänvi-
sats till lagutskott och behandlats av
tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t,
under åberopande av propositionen bi-
lagda, i statsrådet och lagrådet förda
protokoll, föreslagit riksdagen

dels jämlikt § 87 regeringsformen att
antaga vid propositionen fogade förslag
till

1) lag angående ändring i lagen den
3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt;

2) lag angående ändrad lydelse av
19 § lagen den 30 september 1904 (nr
48 s. 1) om samäganderätt;

dels antaga vid propositionen fogat
förslag till förordning om ändring i va-

penförordningen den 10 juni 1949 (nr
340);

dels ock medgiva att älgavgift finge
uttagas med högst etthundra och lägst
femton kronor för varje under allmän
eller särskild jakttid fälld älg samt be-
myndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig
överensstämmelse med de grunder som
angivits i statsrådsprotokollet för den
16 mars 1951 utfärda erforderliga be-
stämmelser beträffande älgavgifternas
sammanförande till älgskadefonder och
de allmänna villkoren för bidrag ur älg-
skadefond att gälla från och med den 1
juli 1951.

Det i propositionen framlagda försla-
get om ändringar i jaktlagen hade till
syfte att — utan rubbning av grunder-
na för den gällande lagstiftningen —
åstadkomma förbättringar på vissa
punkter, där de nuvarande bestämmel-
serna vid tillämpningen visat sig mindre
tillfredsställande. Förslaget innebar
bl. a., att till 2 § jaktlagen skulle fogas
ett nytt 3 mom. med följande lydelse:

2 §.

3 mom. Å allmänt vatten annorstädes
än i 2 mom. avses ävensom på holmar,
klippor och skär som ej höra till visst
hemman må, där ej Konungen för visst
område annat förordnat, jakt icke id-
kas utan tillstånd av länsstyrelsen.

I anslutning härtill hade departe-

mentschefen i propositionen uttalat att han, om riksdagen ej hade någon erinran däremot, ämnade föreslå Kungl. Maj:ts viss ändring i jaktstadgans administrativa föreskrifter rörande jakten från maskindrivet fartyg, innebärande att gällande förbud mot dylik jakt skulle göras undantagslöst.

I propositionen hade vidare föreslagits vissa ändringar i bestämmelserna rörande jaktvårdsområden. I detta hänseende innebar förslaget bl. a., att 13 § jaktlagen skulle erhålla följande lydelse:

13 §.

1 mom. I frågor som röra jaktvårdsområde äge, där ej annorlunda bestämts i de för området gällande grunderna för jaktutövningen och viltvården, varje fastighetsägare en röst.

2 mom. Den som har jakträtt å mark ingående i jaktvårdsområde äge närvara vid sammanträde med fastighetsägarna inom området samt därvid yttra sig och avgiva förslag.

3 mom. Ej må å jaktvårdsområde rätten till all jakt eller till jakt efter särskild villebrådsart upplåtas till annan, med mindre samtliga fastighetsägare äro därom ense.

Fastighetsägare må icke förvägras att till annan upplåta honom tillkommande jakträtt inom jaktvårdsområde, såvida icke upplåtelsen befinnes olämplig med hänsyn till jaktvården eller eljest län-der övriga fastighetsägare till avsevärt men.

4 mom. Menar den vars rätt beröres av beslut, som fattas angående jaktutövningen eller upplåtelse av jakträtt inom jaktvårdsområde, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest strider mot lag eller författning eller kränker hans enskilda rätt, må han hos länsstyrelsen föra talan mot beslutet genom besvär, vilka skola hava inkommit inom en vecka från den dag, då han erhöll del av beslutet. Har meddelande om beslutets fattande införts i tid-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m. ning inom orten, skall delgivning anses hava ägt rum den dag då så skedde.

Beslut angående jaktutövningen skall, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar, lända till efterrättelse utan hinder av att talan föres mot beslutet.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 491 av herrar *Andersson, Lars, och Lodenius,*

ävensom inom andra kammaren

nr 605 av herr *Levin,*

nr 624 av herr *Lundberg* samt

nr 625 av herr *Sköldin m. fl.*

I motionen II: 605 hade hemställts, »dels att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 189 ville vidtaga de ändringar i lagtexten som påkallas för att den bofasta kustbefolkningen måtte förbliva vid sin nuvarande rätt till jakt å allmänt vatten ävensom på holmar, klippor och skär som ej till något hemman hör, dels att riksdagen måtte uttala att om förbud mot jakt från maskindrivet fartyg efter sjöfågel införes i jaktstadgan undantag bör göras för jakt som bedrives i samband med utövande av yrkesmässigt fiske».

I motionen II: 624 hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta

1. att avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrad lydelse av 2 § lag om rätt till jakt samt bibehålla den nuvarande lagtexten i 13 §, samt

2. att avslå 3 och 4 mom. i den föreslagna paragraf nr 13».

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte bifalla förevärande proposition och alltså avslå motionen II: 624 ävensom motionen II: 605 i vad densamma rörde rätten till jakt på öppna havet och ödeskären; samt

B. att motionen II: 605 i övrigt även-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

som motionerna I: 491 och II: 625 måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört i sin motivering.

I sin motivering hade utskottet rörande de förslag, som rörde jakten på öppna havet och ödeskären (s. 39 i det tryckta utlåtandet), yttrat bl. a. följande:

»Såsom framgår av propositionen har det i 1938 års jaktlag använda uttrycket 'den bofasta kustbefolkningen' stundom tolkats mycket vidsträckt. Sålunda anför departementschefen, att under begreppet i fråga i vissa delar av landet ansetts falla envar som vore bosatt i landskommun eller stad, vilken till någon del gränsade till havet. Ett av syftemålen med den föreslagna lagändringen har angivits vara att förbehålla jaktutövningsrätten åt de befolkningskategorier, för vilka den avsågs vid tillkomsten av 1938 års lagstiftning. I detta hänseende innebär den föreslagna huvudregeln otvivelaktigt, att vissa befolkningsgrupper, som för närvarande anse sig äga rätt att bedriva ifrågavarande jakt, avskäras från möjlighet härtill. Som departementschefen uttalat böra dock de, som icke tillhöra den egentliga kustbefolkningen eller den befolkningskategori som enligt omnämnda direktiv avses bliva likställd med denna, icke helt utestängas från här berörda jakt. Enligt förslaget skall Kungl. Maj:t därför äga befogenhet att för vissa områden förordna, att jakten skall vara fri för varje svensk medborgare. Utskottet hälsar med största tillfredsställelse denna anordning, som skapar en för närvarande icke existerande legal möjlighet till tillståndsfri rekreativjakt för envar.»

Vidare hade utskottet i motiveringen (andra stycket å s. 40), i anslutning till departementschefens uttalande rörande jakten från maskindrivet fartyg, yttrat följande:

»Utskottet hyser betänksamhet mot den beramade ändringen av nämnda föreskrifter. Såsom uttalas i motionen

II: 605 skulle ett totalförbud mot sjöfågeljakt från motorbåt medföra att fiskarbefolkningen i stor utsträckning bleve förhindrad att över huvud taget idka jakt efter sjöfågel. Fiskarbefolkningen torde nämligen, som motionären anför, i allmänhet icke bedriva sjöfågeljakt annat än just i samband med motorbåtsfiske. Utskottet anser därför, att förbudet mot jakt från maskindrivet fartyg icke bör avse jakt som bedrivs i samband med utövande av yrkesmässigt fiske.»

Beträffande de föreslagna ändringarna i bestämmelserna rörande jaktvårdsområden hade utskottet i motiveringen (sista stycket å s. 40) uttalat bl. a. följande:

»Förslagen äro enligt utskottets mening väl avvägda och torde komma att undanröja de olägenheter, som sammanhånga med tillämpningen av gällande regler på ifrågavarande rättsområde. Med särskild tillfredsställelse hälsar utskottet ändringsförslagen beträffande fullföljdrätten och röstberäkningen. I sistnämnda hänseende innebär förslaget att i frågor, som röra jaktvårdsområdet, varje fastighetsägare skall äga en röst, såvida annorlunda ej bestämts i de för området gällande grunderna för jaktutövningen och viltvården. Det kan ifrågasättas huruvida man ej framdeles skulle kunna gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna. Exempelvis skulle man kunna för vissa frågor införa tvingande regler om röstberäkning, som, utom till storleken av den mark, varmed de röstande ingått i området, taga skälig hänsyn till antalet röstande.»

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Nils A. Larsson, Levin* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottet i punkten A bort hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition

framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt — måtte, med bifall till motionerna II: 605 och II: 624 i vad dessa rörde rätten till jakt på öppna havet och ödeskären men med avslag å motionen II: 624 i övrigt, för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 2 § 3 mom. erhöles följande lydelse:

2 §.

3 mom. Å allmänt vatten annorstädes än i 2 mom. avses ävensom på holmar, klippor och skär, som ej höra till visst hemman, må utan tillstånd av kronan icke idkas annan jakt än sådan som den bofasta kustbefolkningen av ålder bedrivit därstädes.

2) av herrar *Holmbäck, Eskilsson, Ivar Persson, Pålsson, Stjärne, Åhman, Jansson* i Aspeboda och *Larsson* i Karlstad, vilka beträffande utskottets utlåtande i vad detta behandlade de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om jaktvårdsområden ansett, att det icke bort ankomma på utskottet att uttala sig om framdeles eventuellt erforderliga ändringar i reglerna om röstberäkning vid omröstning bland delägare i jaktvårdsområde samt att i följd härav de två sista meningarna i sista stycket å s. 40, vilket började med orden »Förslagen äro», bort utgå.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr LEVIN: Herr talman! Jag har tillsammans med ett par andra utskottsledamöter fogat en reservation vid detta utskottsutlåtande och skall därför under några minuter uppta kammarens tid.

Före år 1938 var jakten på öppna havet och ödeskären fri för varje svensk medborgare. En obestridd allemansrätt hade av gammalt tillämpats beträffande rätten till såväl jakt som fiske på dessa områden. År 1938 fingo vi en ny jaktlag, som bland annat inskränkte denna

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

allemansrätt till att allena gälla den jakt efter säl och sjöfågel som den bofasta kustbefolkningen av ålder bedrivit. Inskränkningen i rätten till jakt på dessa områden motiverades med att man bättre än förr behövde skydda beståndet av sjöfågel, som man ansåg ha decimerats i oroväckande grad.

Nu föreslås i propositionen ytterligare inskränkningar i rätten att jaga på dessa tidigare fria områden. Det är således ett ytterligare steg för att avveckla den tidigare allemansrätten till jakt på öppna havet. Motivet är nu som förra gången kravet på bättre skydd för sjöfågeln. Den inskränkning som skedde i jakträtten år 1938 har således ej givit det resultat som man då väntade. Att så inte blivit fallet är också ganska naturligt. Den jakt som bedrivs och bedrivits på dessa områden är och har alltid varit av synnerligen underordnad betydelse. Alla de fågelarter, som ingå i den gemensamma benämningen sjöfågel, gästa ju våra vatten i huvudsak under häckningstiden, medan ungarna växa upp och tills de bli flygfärdiga. Så gott som hela denna tid vistas de intill stränderna, d. v. s. på enskilt vatten. Endast under flyttningen till och från häckningsplatserna uppehålla de sig i eller överflyga de vatten, som ligga på så långt avstånd från stränderna att de ej ingå i enskilt område. Att inskränkningarna som skedde i denna jakt genom 1938 års lag ej lett till önskat resultat i vad gäller större skydd för sjöfågeln är därför ingenting att förvånas över. Men jag betvivlar i allra högsta grad, att de nu föreslagna åtgärderna komma att ge bättre resultat ur skyddssynpunkt.

I yttrande över utredningens förslag ha vi från sydsvenskt fiskarhåll pekat på de åtgärder, som vi ansett borde vidtagas för att bättre skydda dessa fågelarter, som utan gensägelse behöva bättre skydd än hittills. Inskränkningar i jakttiden och densammas anpassning bör ske med hänsyn tagen till att fågeln är någorlunda fullväxt. Det kan

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

inte vara rimligt att fortsätta med att ha en sådan jakttid, att en mycket stor del av fågeln inte är flygfärdig då jakten börjar. Vi måste ha mera enhetliga jakttider för änder, vadare och annan sjöfågel, så att stränderna och vattnen bli helt skyddade från jakt även under eftersommaren och hösten, samt begränsning i tiden för vårjakten eller borttagande av densamma. Dessutom bör stadgas totalförbud under något eller några år för jakt på vissa sjöfågelarter, och vidare böra åtgärder vidtagas för ett effektivt efterhållande av de värsta fienderna till dessa fågelarter, nämligen havstrut och kråka. Detta är några av de åtgärder som vi anse böra vidtagas i detta avseende. Men även andra skyddsåtgärder kunna bli nödvändiga, och vi äro gärna villiga att medverka till alla sådana åtgärder, som kunna bli nödvändiga för att skapa ett effektivt skydd för sjöfågeln.

Varför har man inte inom jaktutredningen kommit på den som jag tycker ganska självklara idén att söka få kustbefolkningen som medintressenter för att skapa behövt skydd för fågeln? Det är inte bara professorer, doktorer, direktörer och godsägare, som tio månader av året äro bosatta på ett betryggande avstånd från havet och som under ett par sommarmånader ligga vid kusten och lapa solsken, som hysa intresse för kustens och skärgårdens fågelliv. Det finns tusentals vanliga enkla människor, som hela året om och ofta hela sitt liv äro bosatta vid havet och som ha minst lika stort intresse av att dessa fåglar vårdas och skyddas. I stället för att tillvarataga och odla det intresset stöter man bort dessa människor med bestämmelser, som i än högre grad än de tidigare komma att skärpa motställningarna.

Nej, om man vill få kustbefolkningen intresserad av att medverka för uppnåendet av dylikt skydd, då skall man inte gå den väg som här föreslagits. Genom att skapa en lag, som utestänger

största delen av denna befolkning från varje rätt till jakt, skapar man sannerligen inte något större intresse bland denna befolkning för några som helst åtgärder för det behövliga skyddet. De åtgärder i denna riktning som böra vidtagas måste, om de över huvud skola ge något resultat, inte bara gälla jakten på öppna havet utan jakten över huvud. Att undantaga det enskilda området och tro att man skall uppnå resultat genom inskränkningar i jakten enbart på allmänt vatten är orimligt. Det är på enskilt område, utmed stränderna och i skärgården, där den huvudsakliga jakten på sjöfågel bedrives, det är där fåglarna häcka och ungarna växa upp, och det är därför i första hand där skyddsåtgärder böra vidtagas. De föreslagna inskränkningarna i jakten, som ej beröra enskilt område utan allenast allmänt vatten, komma med säkerhet, liksom fallet blivit med de åtgärder på detta område som vidtogos 1938, att bli ett slag i luften.

Medan jag är inne på frågan om bättre skydd för sjöfågeln kan jag inte underlåta att nämna några ord om den nya fara, som de senare åren i allt högre grad hotar vissa av dessa arter. Det är utsläppet av spillolja i havet. Tusentals, ja, tiotusentals fåglar, falla årligen offer för det hemska ödet att svälta ihjäl därför att de fått fjädrarna indränkta med olja. Som bekant förlora de på grund av den klibbiga oljan förmågan både att flyga och att dyka. Det tycks som om fåglarna lockades att slå ned just i det blekvatten, som bildas av oljefläckarna. Det är i synnerhet den vackra alfågeln, som är utsatt för denna fara vid våra kuster. Det är en ömklig syn att se de nätta och i vanliga fall så skygga fåglarna sitta uppkrupna på stränderna utan möjlighet att dyka efter födan. De som inte svälta ihjäl bli där ett lätt byte för havstrut, kråka och andra strändernas marodörer, som inte försumma tillfället. Jag skulle tro att den starka decimering, som i synnerhet

alfågeln men även ejdern varit utsatt för, i mycket hög grad beror på spilloljan i havet. Vore det möjligt att komma till någon form av internationell överenskommelse i denna sak, skulle mycket vara vunnet för skyddet av sjöfågeln.

De föreslagna nya bestämmelserna i jaktlagen på denna punkt ha emellertid inte enbart motiverats med behovet av ökat skydd för sjöfågeln. Enligt propositionen har uttrycket »den bofasta kustbefolkningen» visat sig svårtolkat, och domstolspraxis på området har icke varit enhetlig. Man vill därför åstadkomma klarare regler genom att införa en bestämmelse, att endast den, som erhållit länsstyrelsens tillstånd att idka jakt på allmänt vatten, skall få göra det. Dylikt tillstånd skall i regel endast medgivas personer, som tillhöra den egentliga skärgårds- och kustbefolkningen. Ja, det är riktigt att bestämmelserna tolkats olika av domstolarna, men vad finns det för säkerhet för att de olika länsstyrelserna komma att tillämpa större enhetlighet vid licensgivningen än vad högsta domstolen gjort i de mål angående dylik jakt som dragits inför densamma? Det är fyra eller fem fall, som dragits inför högsta domstolen, men det är väl 4 000 å 5 000 fall som gått till länsstyrelserna. Vad har man för säkerhet för att länsstyrelserna komma att tillämpa enhetliga bestämmelser? Det har också framhållits, att det varit svårt att upprätthålla respekten för de givna bestämmelserna. Men så måste det bli, när man söker ta ifrån människor en rätt, som de haft sedan urminnes tid. Och vad har man väl för säkerhet för att folket vid kusterna kommer att respektera de nu föreslagna bestämmelserna mera än de tidigare? Hur skall man över huvud kunna kontrollera dessa bestämmelsers efterlevnad. Den som t. ex. disponerar jakträtten på enskilt vatten men ej lyckats utverka länsstyrelsens tillstånd att jaga på allmänt vat-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

ten, hur skall han över huvud med säkerhet själv kunna bedöma när han överskrider gränsen mellan enskilt och allmänt vatten? Det är ju inte som på land att gränserna äro uppdragna och utmärkta. Regeln om trehundra meters avstånd från land, dock alltid till tre meters djup, plus inomskärs- och enklavregeln, går det väl att tillämpa då det gäller rätten till fisket, och skulle denna gräns överskridas vid fiskets bedrivande har det ju ingen större betydelse; på allmänt vatten är fisket fortfarande fritt för varje svensk medborgare. Men hur skall man kunna skapa respekt för denna gräns i vad gäller jakten, om man inte tillskapar en effektiv tillsyn? Och skulle man vinna tillnärmelsevis så mycket som vad en dylik tillsyn skulle kosta? En lag, som man från början vet att det inte går att uppehålla respekten för, kan väl inte ur någon synpunkt anses önskvärd. Det riktiga hade väl då varit att återgå till de regler, som gällde för jakten på dessa områden före år 1938, om det visat sig att 1938 års lag varit krånglig och svår att tillämpa. Men nu föreslår man i stället att bygga på densamma med ytterligare inskränkningar och mera krångel och att lägga mera arbete på länsstyrelserna i kustlänen, som väl åtminstone i en del fall få avdela särskilt folk för arbetet med licensgivningen. Av de yttranden som refererats i propositionen framgår också, att det endast är två av våra länsstyrelser, som tillstyrkt metoden med oivillkorligt tillståndstvång.

Vad vinner man då med hela denna nya ordning, med det utökade arbetet för länsstyrelserna och det ökade krånglet för allmänheten? Ur klarhets- och rättssäkerhetssynpunkt är det tveklaktigt, om ett överflyttande från domstolarna till länsstyrelserna av uppgiften att döma över vem som skall ha rätt att idka denna jakt kan komma att betyda större enhetlighet i tillämpningen. Ur synpunkten att bereda

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

större skydd åt beståndet av sjöfågel är det mer än tvivelaktigt om åtgärder som ensidigt inskränka jakten på allmänt vatten utan att beröra jakten på det utan jämförelse viktigaste området, det enskilda vattnet och stranden, kunna få någon som helst betydelse. Men det kommer att betyda en källa till irritation och missnöje för alla dem som nu skola utestängas från möjligheten att deltaga i denna jakt. Det är ju dock så, att en stor del av dem som nu jaga på öppna havet inte disponera någon jakträtt på enskilt område. Dessa komma nu att bli berövade varje möjlighet att idka någon form av jakt.

Det är visserligen sant att jakten för kustbefolkningen inte har samma betydelse nu som förr. Men det är dock bara några tiotal år sedan sjöfågeln var nästan det enda färska kött, som förekom på fiskarens och kustbefolkningens bord. Därför är det inte så märkligt om kustbefolkningen med sådan iver slår vakt om denna sin urgamla rätt, låt vara att jakten numera liksom jakten på land blivit en form för rekreation. Men varför skall man ta från den egendomslösa delen av kustbefolkningen denna möjlighet att komma ut på havet med båten och geväret? Sedan urminnes tid ha den och dess förfäder obehindrat utövat jakt på ingenmansområden i havet. Den opposition som förekommer på våra kuster mot de föreslagna bestämmelserna är därför både förstäelig och berättigad. Herr talman, jag kan inte vara med om att beröva kustbefolkningen vad som återstår av den urgamla allemansrätten till jakt på öppna havet och får därför i denna punkt yrka bifall till den reservation av herr Nils A. Larsson m. fl., som fogats till utskottets utlåtande.

Till detta har emellertid fogats ytterligare en reservation, den av herr Holmbäck m. fl. Den gäller några rader i motiveringen, som utskottet skrivit angående rösträtten inom jaktvårdsom-

råderna och som reservanterna vilja ta bort. Vad är det nu för revolutionerande saker som utskottet där föreslagit? Jo, sedan utskottet konstaterat, att propositionen gjort vissa förslag till justeringar av nu gällande regler, skriver utskottet: »Det kan ifrågasättas huruvida man ej framdeles skulle kunna gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna. Exempelvis skulle man kunna för vissa frågor införa tvingande regler om röstberäkning, som, utom till storleken av den mark, varmed de röstande ingått i området, taga skäligen hänsyn till antalet röstande». Det är således inte tal om att skapa tvingande regler för principen en man en röst, utan endast ett uttalat önskemål om att utom storleken av den mark vederbörande disponerar hänsyn även skall kunna tagas till antalet röstande. Här emot ha de borgerliga i utskottet reserverat sig. Den tid är väl ändå förbi, då det inom vårt kommunala och politiska liv ansågs, att ju större del man hade av denna världens goda, dess större vett hade man också begåvats med. Och även i våra ekonomiska föreningar har ju den principen slagit igenom att det skall vara människorna och inte korna eller grisarna som utöva rösträtten. Men här vågar man inte ens ge ett finger åt denna princip. Jag tycker att det är en utmärkt illustration till demokratin inom de organisationer, som byggts upp med stöd av 1938 års jaktlag och till vilkas verksamhet samhället nu tvångsvis skall utkräva tribut av alla, som över huvud skola få lossa ett skott. Herr talman, jag yrkar på denna punkt bifall till utskottets förslag.

I anslutning till förslaget rörande jakten på öppna havet har departementschefen yttrat, att han, om riksdagen ej har något att erinra däremot, ämnar föreslå sådan ändring i jaktstadgan att jakt från motordrivet fartyg helt förbjödes. Utskottet har hyst betänkligheter mot den föreslagna bestämmelsen

och föreslår, att förbudet ej skall bli toltalt utan att den jakt, som bedrivs i samband med yrkesmässigt utövande av fiske, skall vara tillåten. Jag skall säga några ord även i denna sak.

På mycket stora sträckor av vår kust bedriver fiskarbefolkningen inte jakt annat än i samband med utfärd och infärd till fiskeplatserna. Hela vårt fiske, även det mera kustbetonade, bedrivs ju numera från motorbåt. De flesta fiskare ha inte tid att bedriva jakt annat än i samband med fisket. Och de allra flesta fiskare ha inga andra båtar än motorbåtar. Om man genomför ett toltalförbud för jakt från motorbåt, och om ett dylikt förbud kommer att efterlevas, skall man inte här stå upp och påstå, att man i och med de nya lagbestämmelserna slagit vakt om fiskarbefolkningens rätt att även i fortsättningen bedriva jakt på öppna havet. Vad har det för betydelse om fiskaren kan få licens från länsstyrelsen med rätt att bedriva jakt på öppna havet, om man samtidigt men i annan ordning berövar honom varje möjlighet till dylik jakt? Jag kan förresten i detta sammanhang åberopa ett uttalande av en av dem som jaktvårdsutredningen och Jägareförbundet i allra högsta grad sätta sin lit till, nämligen professor Notini, som i den utredning han gjort säger ifrån, att han visserligen är positivt inställd till att man skall inskränka rätten till jakt på öppna havet, men att han inte vill vara med om att man helt skall förbjuda motorbåtsjakt. Han säger: »Den jakt, som på detta sätt tillåtes, bör dock icke genom restriktiva tillägsvillkor indirekt göras så svår och ineffektiv att syftet med jakten — en måttlig beskattning under biologiskt väl avvägd tid — äventyras.»

I debatten i första kammaren på denna punkt hänvisades bland annat till förhållandena på västkusten, där jakt från motorbåt är förbjuden. Där har dock sjöfågelsjakten aldrig tillnärmelsevis haft samma betydelse som på

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

östersjökusten, och fisket bedrivs där under helt andra förhållanden än i Östersjön. Det är ju en ytterst obetydlig del av västkustens fiske, som bedrivs inom svenskt territorialvatten. Man kan därför inte alls dra några slutsatser av förbudets verkan där, vilka kunna tillämpas på ost- och sydkusten.

En annan invändning är att uttrycket »yrkesmässigt fiske» skulle vara svårtolkat och kunna ge upphov till tolkningstvister. Det är dock ett uttryck, som flitigt använts och användes i bestämmelser, som reglera förhållanden på fiskets område. Jag kan ju bara påminna om att under krigsåren, då vi hade ransonering på bensin och oljor, tilldelning skedde till det yrkesmässiga fisket. Jag har inte hört, att uttrycket då ledde till tolkningssvårigheter. Dessutom är det ju så att utskottet förordat att jakt från motorbåt endast skall få ske i samband med yrkesmässigt utövande av fiske. Det bör ju inte erbjuda särskilda svårigheter att exempelvis kontrollera att fiskredskap finnas ombord och att fiske bedrivs.

Herr talman! Jag vill med det anförda på den sist berörda punkten yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Björkäng: Herr talman! Jag har begärt ordet för att beröra det avsnitt av det föreliggande förslaget, som behandlar älgavgifterna. Jaktutredningen och departementschefen äro överens om att de skador, som älgarna förorsaka på växande gröda, äro så stora, att de nu utgående avgifterna icke förslå att täcka de uppkommande ersättningsanspråken. De föreslå sålunda, att älgavgiftens maximum skall höjas från 50 till 100 kronor.

Jag vågar, herr talman, påstå, att vi icke äro hjälpta med en höjning av älgavgiften. Älgskadorna ha numera fått en sådan omfattning, att man måste fråga sig: Ha vi råd att ha en så stor älgstam i landet?

Den som i likhet med mig har varit

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

med om skördeuppskattningar under den senaste krigstiden har blivit i tillfälle att se, hur älgarna ha huserat i småbrukarnas havrefält. Man får icke undra på om dessa kände sig bittra på den tiden, när de hade så dåliga skördeår som de första åren på 1940-talet, då de fingo fodra ut sina kor med vass och löv, under det att älgarna betade obehindrat i den riktiga grödan.

Örebro läns älgskaderegleringsfond förfogar över 66 098 kronor. Det avser de älgavgifter som ha flutit in. Under 1950 års jakt fälldes 1 116 älgar, men samtidigt belöpte sig kraven på ersättning för 1950 års älgskador till 99 256 kronor. När man har på känn, att skadeståndskraven i regel äro beräknade till 50 procent av skadans storlek, skulle i verkligheten skadorna på dessa små brukningsdelar under 15 hektar bara för ett år uppgå till 198 512 kronor. Om då fonden förfogar över 66 000 kronor blir det en brist på 132 000 kronor, som de små lantbrukarna få vidkännas helt och hållet. Det kan knappast kallas rättvisa. Då är det ändå så att vi i Örebro län tillämpa de högsta älgavgifterna, alltså 50 respektive 100 kronor. Men även om vi höja älgavgifterna till det föreslagna beloppet, räcker det ändå icke till full ersättning; det visa dessa uppgifter. Likväl är det anförda beloppet endast en liten del av de verkliga älgskadorna. Älgskadorna på lantbruk över 15 hektar och på ungskog torde uppgå till betydande belopp.

På kronodomänerna har man sin uppmärksamhet riktad på älgskadorna och möjligheterna att genom avskjutning minska desamma. På Grönbo kronopark konstaterar revirförvaltaren, att skadegörelse på havreåker och tallskog har förekommit i stor utsträckning, varför en avskjutning synes ofrånkomlig, och revirförvaltaren har föreslagit att det skall avskjutas 40 älgar. På Klotens kronopark i Malingsbo revir beräknas älgstammen till omkring 140 djur, som förorsaka skador på grö-

dan. En beskattning på ett trettiotal djur anses därför önskvärd. På samma kronopark visar älgstammen alltså tendens till ökning. En del skador på gröda och tallungskog förekomma. Domänstyrelsen föreslår därför ett dubbelbrev i samband med älgjakten på Malingsbo revir. På kronoparken Haddebo äro också skadorna på skog och gröda i vissa fall stora.

Detta gäller alltså domänverket, som har möjlighet att göra en avskjutning, som i viss mån neutraliserar älgskadorna. Men orsaksbefolkningen kan nog konstatera, att avskjutningen är för liten och att älgskadorna äro så stora, att det behövs en betydligt större decimering av älgbeståndet.

De enskilda skogsägarna, som endast få jaga fyra dagar, ha icke samma möjlighet att hålla efter älgarna. Dessa ha blivit en landsplåga. Jag skall be att få lämna ett litet exempel. Det är en god vän som skrivit till mig följande: »En kväll i våras var jag till en arrendator här i byn (Sundboby) och fick se, när en stor älgdjur betade på rågen. Det hjälpte inte mycket att fösa ned älgen, ty när vi voro uppe på gården var älgen framme på rågen igen. Arrendatorn hade ett dynamitskott, som han gick med på omkring 100 meters avstånd från älgen. Älgen såg intresserad ut och spetsade öronen. När skottet brann av — och det var så pass kraftigt att det slog lock för öronen — tog älgen endast ett hopp och ställde sig att beta åt andra hållet. En annan kväll var jag till en arrendator, som är granne till den förre arrendatorn, och hjälpte till att röja en fålla. På en liten åkerkil, som låg omkring 100 meter från den plats, där vi voro sysselsatta med röjningen, kom det fram fem stycken älgar och betade rågen. Att vi drogo ihop och brände ris störde icke älgarna det ringaste. Vi föste naturligtvis bort odjuret, men stunden efter voro de inne på rågen igen. Jag beundrar arrendatorernas tålmod.»

Lagen ger visserligen den som upprepade gånger blivit förfördelad av älg rätt att hos länsstyrelsen begära att få älgan dödad. Men befolkningen i skogsbygderna har icke så lätt att författa inlagor till myndigheterna. För att belysa möjligheterna i ifrågavarande avseende ber jag att få läsa upp svaret på en dylik skrivelse från invånarna i Bäckegravan i Ramsbergs socken. Jag har svaret här i original. Det lyder: »I en den 11 februari 1942 hit inkommen skrift har Ni med flera anhållit att länsstyrelsen måtte föranstalta om dödande av två älgdjurar, vilka genom sin närgångenhet och genom skadegörelse på fruktträd varit till förtret för invånarna i Bäckegravan. Efter hörande av landsfiskalen i Lindes distrikt har länsstyrelsen denna dag beslutat, att framställningen icke skall föranleda någon länsstyrelsens vidare åtgärd. Härom torde Ni underrätta övriga klagande. Örebro slott i landskansliet den 31 mars 1942. På tjänstens vägnar Elis Alm-gren.»

Sedan man fått detta avslag, begärdes efter syn å skadorna ersättning från älgskadefonden. Då fick man följande svar: »Länsstyrelsen får härigenom meddela, att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 maj 1943 lämnat Eder ansökan om bidrag ur älgskadefonden utan bifall. Örebro slott i landskansliet den 6 juli 1943. På länsstyrelsens vägnar Kjell Edström.»

Men det är icke nog med att den bofasta befolkningen har olägenhet och lider skada av älgarnas framfart. Den s. k. licensjakten på särskild jakttid ger större markägare, bolag och kronodomäner, möjlighet att avsevärt hindra jakten för dem som av olika anledningar icke äro delägare i ett jaktvårdsområde. Jägarnas riksförbund har också i sitt remissvar ifrågasatt, om licensjakt bör få förekomma. Det torde vara på tiden att upphäva denna bestämmelse, som enligt mitt förmenande har karaktären av klasslag. Den passar

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.
 icke för vårt demokratiska samhälle. Däremot är det nödvändigt att avsevärt utsträcka den allmänna jakttiden.

Herr talman! Jag tillät mig i början av mitt anförande påstå, att vi icke äro hjälpta med en höjning av älgavgiften på 50 procent. Skall man komma till rätta med och råda bot på de omfattande älgskadorna, måste man gå in för en betydligt ökad avskjutning. Om älgstammen nedbringas i lämpligt antal, komma antagligen älgskadorna att minska i proportion härtill, samtidigt som rikligare medel inflyta till länsfonderna utan höjning av älgavgifterna.

Herr von FRIESEN: Herr talman! Jag har jämte andra ledamöter av denna kammare under tidigare år väckt motioner om förbud mot vårjakt på sjöfågel. Då denna jakt- och naturskyddsfråga står i samband med föreliggande fråga, har jag tillåtit mig begära ordet för att något kommentera utskottets utlåtande.

Jag har mycket små erinringar att göra mot den proposition, som ligger till grund för utskottsutlåtandet. Men däremot förefaller det mig som om på vissa punkter utskottet hade gått alldeles för långt. Den första punkt som jag i det fallet vill peka på är den mening som står på s. 39, näst sista stycket, sista meningen, där utskottet skrivit: »Utskottet hälsar med största tillfredsställelse denna anordning, som skapar en för närvarande icke existerande legal möjlighet till tillståndsfri rekreattionsjakt för envar.» Jag måste säga att när jag läste denna punkt i utlåtandet, blev jag en smula betänksam. Den tankegång som ligger bakom vad utskottet här förordat är i själva verket främmande för hela vår jaktlagstiftning. Man talar om behovsjakten, om den nödvändiga jakten, som man anser legitim. Jag vet mig icke någonstädes ha funnit en sanktion för begreppet rekreattionsjakt. Det förefaller också fullkomligt onödigt

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

att statsmakterna göra ett sådant uttalande.

När det gäller den rena behovsjakten, om man därmed menar sådan jakt, som avser viltbråd som man sedan skall förtära, är det otvivelaktigt endast i mycket begränsad omfattning som en sådan jakt kan anses legitim. Såvitt jag kan finna är det egentligen bara rippfångsten i Norrland som fyller detta anspråk. Sedan ha vi naturligtvis en sådan jakt, som den föregående ärade talaren omnämnde, d. v. s. jakten på skadedjur och sådana djur som verka förstörande på olika sätt. Hit höra älgen och även en del andra djur. Det måste anses legitimt att en viss avskjutning av dylika äger rum. Men därifrån är det ett långt steg till att vi här i riksdagen direkt erkänna nöjesjakten såsom en legitim avkoppling. Det vill jag för min del icke vara med om. Att den kommer att existera våra föreskrifter förutan är en annan sak. Men det finns ingen som helst anledning att riksdagen direkt uttalar sin tillfredsställelse över den.

Det var det ena jag hade att säga. Det andra berör vad som anförts på s. 40 i utskottets utlåtande om den jakt, som äger rum från motordrivna fartyg. Där skulle jag vilja ansluta mig till vad departementschefen anfört, vilket också återgivits i utskottets utlåtande på s. 18, där departementschefen säger: »För min del ansluter jag mig till utredningens uppfattning att förbudet mot motorbåtsjakt på sjöfågel nu bör göras undantagslöst. Faran för utrotning av sjöfågelstammarna har under senare år blivit alltmera framträdande, särskilt vid rikets östra kust.»

Det hade varit klokt, förefaller det mig, om utskottet i detta avseende hade gått på Kungl. Maj:ts förslag. När man nu i många år haft andra bestämmelser, som varit gällande på vår västkust — som damerna och herrarna veta bedrivs det i någon mån jakt där också — och det går alldeles förträffligt där att ha ett dylikt förbud, bör det icke vara

oöverkomligt att ha det även på den andra sidan av den svenska kusten.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till den långa listan icke säga något mera som motivering till vad jag kommer att yrka utan bara precisera de yrkanden, som jag här skulle vilja ställa.

I vissa avseenden har jag sympatier för den reservation i berörda hänseende, som är fogad till utskottets utlåtande. Men jag tror att om vi i likhet med första kammaren göra vissa smärre ändringar i utskottets utlåtande, nå vi ett ännu mera tillfredsställande resultat. Mitt yrkande, herr talman, innebär därför 1:o att utskottets uttalande på s. 39, raderna 9—6 nedifrån, som lyder: »Utskottet hälsar med största tillfredsställelse denna anordning, som skapar en för närvarande icke existerande legal möjlighet till tillståndsfri rekreativjakt för envar», måtte utgå, samt 2:o att andra stycket på s. 40, som handlar om motorbåtsjakt, ersättes med följande uttalande: »Utskottet biträder vad departementschefen här uttalat och kan sålunda icke tillstyrka yrkandet i motionen II: 605 i detta hänseende.»

Såsom en konsekvens av denna ändring i utskottets utlåtande skulle jag ytterligare vilja föreslå, att punkten B. på s. 43 i utlåtandet får följande lydelse: »att motionerna I: 491 och II: 625 måtte anses besvarade genom vad utskottet här ovan anför i sin motivering samt att motionen II: 605 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd».

Dessa yrkanden, herr talman, äro i bättre överensstämmelse med den proposition, som legat till grund för utskottets behandling.

Häruti instämde fröken *Vinge*.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Då jag har en känsla av att riksdagen befinner sig i en viss uppbrottsstämning före sommarferierna, hoppas jag, att kammaren håller mig räkning

för om jag åtminstone gör ett försök att begränsa mitt anförande.

Föreliggande utskottsförslag kan uppdelas i två skilda avdelningar. Det ena är det förslag till ändring i jaktlagen som departementschefen framlagt. Det andra är den förfrågan, som departementschefen gjort till riksdagen angående vissa planerade ändringar i jaktstadgan. För den händelse riksdagen icke gör någon erinran mot dessa planerade ändringar i jaktstadgan, har Kungl. Maj:t för avsikt att genomföra desamma. De ha redovisats i den kungl. propositionen.

Vad då först beträffar ändringarna i själva jaktlagen, så har det föreliggande förslaget till syfte att utan någon egentlig rubbning av grunderna för lagstiftningen som sådan åstadkomma förbättringar på vissa punkter. Det gäller huvudsakligen frågan om jakt på öppna havet samt på sådana holmar, klippor och skär i havsbandet, som icke höra till något visst hemman.

För närvarande gäller bestämmelsen att den bofasta kustbefolkningen får fritt idka jakt efter sjöfågel och säl, som denna befolkning av ålder bedrivit. Jag återkommer något senare till frågan vad som är att hänföra till begreppet »den bofasta kustbefolkningen».

Nu föreslår föredragande departementschefen att i stället för en domstolsprövning av vem som tillhör den bofasta kustbefolkningen skall det nu bli en tillståndsprövning, som lägges i länsstyrelsernas hand, d. v. s. en tillståndsprövning på administrativ väg. Det innebär att i stort sett få icke medborgare rätt att jaga på dessa områden utan att ha fått länsstyrelsens tillstånd. Men det förutsattes samtidigt i propositionen att särskilda direktiv för länsstyrelsernas licensgivning skall utfärdas av Kungl. Maj:t. Beträffande innehållet i dessa direktiv har departementschefen gjort det uttalandet, att tillstånd i regel bör lämnas endast till personer som äro fast bosatta i skär-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

gården eller kusttrakterna och därjämte för sin försörjning äro i väsentlig mån beroende av de för dessa trakter typiska inkomstkällorna eller ändå leva under i stort sett samma betingelser som fiskarbefolkningen. Därutöver föreslår Kungl. Maj:t att på vissa områden skall kunna ges generell tillstånd för varje svensk medborgare att utan någon som helst inskränkning bedriva jakt. I det sistnämnda avseendet blir det en utvidgning av jakträtten som förut inte har varit tillfinnandes.

Herr Levin, som uppträdde här som reservanternas talesman, har gjort gällande att det skulle bli besvärligt för den bofasta kustbefolkningen, om Kungl. Maj:ts förslag godkändes. Jag hyser inte den meningen. Jag förfäktar den uppfattningen att det blir enklare, bättre och mera tillfredsställande för den bofasta kustbefolkningen, om dess jakträtt får bestämmas på administrativ väg av länsstyrelserna som det nu är praktiskt taget ingen som vet huruvida han har laglig rätt eller ej att jaga på kronans allmänna vatten. För närvarande gäller nämligen, att om man skall vara säker om den saken skall man ha ett domstolsutslag på att man får jaga där. Jag har här i min hand några utdrag ur Nytt Juridiskt Arkiv som visa, hur osäkra rättsförhållandena i detta hänseende äro, om man skall gå till domstol. Jag skall i korthet referera fyra olika fall. Jag börjar då med det längst bort i tiden liggande för att sluta med det senaste fallet.

Det första utslaget gavs 1943. Det gällde några yrkesfiskare, bosatta i Kalmar stad. De ansågos av högsta domstolen tillhöra den bofasta kustbefolkningen, men utslaget fattades med tre röster mot tre. Att sedan dessa fiskare fingo böta var inte beroende på att de inte ansågos tillhöra den bofasta kustbefolkningen utan på att de försyndat sig mot vissa bestämmelser i jaktstadgan.

Det andra utslaget meddelades 1944.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Då gällde det några sågverksarbetare i en kustsocken på Öland, som hade processat hela vägen upp till högsta domstolen. I det fallet ansåg likaledes högsta domstolen att vederbörande tillhörde den fasta kustbefolkningen. Beslutet fattades med tre röster mot två.

Det tredje fallet gällde en byggmästare i fiskeläget Grebbestad i Bohuslän, som hade flyttat till Grebbestad från det inre av Bohuslän. Han ansågs också tillhöra den bofasta kustbefolkningen, och där fattades likaledes högsta domstolens beslut med tre röster mot två.

Så kommer jag till det sista fallet, som väl får anses vara det mest prejudicerande. Det anses ju i regel att de utslag, som senast givits av högsta domstolen, äro prejudicerande. Det gällde en föreståndare för en elektrisk firma i Oskarshamn, och han ansågs inte tillhöra den bofasta kustbefolkningen. Men detta beslut var inte heller enhälligt utan fattades med tre röster mot två.

Härav förstå kammarens ledamöter hur ovisst det är att processa om sådana saker. Definitionen av vilka medborgare, som äro att hänföra till den bofasta kustbefolkningen, är mycket svår att göra. Jag förstår mycket väl att högsta domstolen har oerhört svårt att i det särskilda fallet avgöra, till vilken kategori de klagande parterna skola hänföras. Det finns nämligen ingen lagregel som bestämt utsäger, vem som hör till den bofasta kustbefolkningen, utan det blir en bedömningsfråga, där kanske en hel rad andra synpunkter måste anläggas för att man skall kunna komma fram till ett domslut.

Nu är att märka att om man skall gå processvägen och låta de gamla förhållandena gälla, som herr Levin föreslår och rekommenderar, kostar det mycket pengar. Att föra en process upp till högsta domstolen och anlita advokat kostar sannolikt några tusental kronor. Då tycker jag att det är mycket bättre

för den bofasta kustbefolkningen att bestämmanderätten lägges i länsstyrelsens hand, i all synnerhet som Kungl. Maj:t har sagt att avsikten är att utfärda särskilda direktiv för licensgivningen. Jag kan därför inte dela herr Levins mening, då han säger, att man vill ta ifrån kustbefolkningen deras urgamla rätt att utöva jakt. Den urgamla rätten kommer att bibehållas fastän sjölvfallet under vissa andra former, och huruvida det härvidlag kommer att bli någon inskränkning eller någon utvidgning i den bofasta kustbefolkningens rätt att jaga är svårt att bedöma.

Jag delar till fullo herr Levins uppfattning beträffande rösträtten å jaktvårdssammanslutningarnas sammanträden. Jag har alltså i det fallet ingen anledning att ingå i någon polemik.

Jag skall så säga några ord angående herr von Friesens inlägg. Herr von Friesen var inte belåten med att utskottet hade knäsat yttrandet rekreationsjakt eller nöjesjakt och velat i viss mån tillgodose denna. Men, herr von Friesen, när vi vid föregående års riksdag behandlade fiskelagen ansåg riksdagen att rekreationsfiske och nöjesfiske hade ett visst berättigande. Jag vet inte om herr von Friesen är vare sig fiskare eller jägare — jag kan utgå ifrån att han är båda delarna — men då det gäller jakten ligger det inte riktigt till på samma sätt som i fråga om fisket, det medger jag. Vad fisket beträffar är det en stor yrkesgrupp, som har sin huvudsakliga inkomst och bärgning av detta näringsfång, men jag undrar om det finns någon medborgare i detta land som lever uteslutande på jakt. Det är knappast troligt. Och vad är då jakten? Jo, då blir jakten nöjesjakt eller rekreationsjakt. Om jag har ett jordområde, vilket jag verkligen har — och det kanske även herr von Friesen har — och någon av oss båda går ut någon gång och jagar är det inte därför att vi vill skaffa oss någon ökning av vår inkomst. Det är uteslutande därför att

det är ett nöje, om det vid något tillfälle ifrågakommer; alltså rekreationsjakt. Då tycker jag att den möjlighet till rekreationsjakt, som i undantagsfall genom Kungl. Maj:ts förslag kan ges även åt den icke jordägande befolkningen, skola vi inte skriva bort. Det vore orimligt om så skedde. Det finns nämligen medborgare som ha så stort intresse av att gå ut och jaga en eller annan gång att de värdera detta oerhört mycket mera än själva det ekonomiska utbytet.

Det var någon i kammaren som en gång i ett annat sammanhang talade om jakten och då fällde det uttrycket, att det finns något som kan betecknas med uttrycket symbolisk jakt. Ja, det kanske det gör. Detta, att en jaktintresserad får gå ut med bössan i skogen och njuta av naturen samt inbilla sig att han, om han har en mycket stor tur, skall kunna fälla ett villebråd, kan vara en rekreation som inte helt och hållet får underskattas.

Slutligen, herr talman, skall jag inskränka mig till att yttra ett par ord angående behandlingen av ärendet.

Första kammaren har för sin del godkänt ändringsförslaget oförändrat, d. v. s. tagit utskottets förslag, men beträffande den del av motiveringen som berör departementschefens förfrågan till riksdagen angående jaktstadgan har första kammaren i två frågor fattat ett annat beslut än vad utskottet föreslagit. Den ena avvikelserna innebär att det uttalande, som utskottet gjort om rösträtten i jaktvårdsområdena, skall bortfalla. Den andra ändringen, som första kammaren har beslutat, är att utskottets uttalande angående motorbåtsjakten skall ändras. Där hade utskottet, som herr Levin påpekat, gjort den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag att utskottet förordade att yrkesfiskarena skola få rättighet att jaga från motorbåt. Det kanske verkar något frapperande på en del av kammarens ledamöter att utskottet gjort detta medgivande, men jag tror att det

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

är befogat. Det är knutet enbart till yrkesfiskarena, märk väl, inte till kustbefolkningen i allmänhet utan bara till yrkesfiskarena. När yrkesfiskare fara ut och fiska, ha de i regel gevär med sig i båten. Om det kommer en sjöfågel flygande och fiskaren är en skicklig skytt, kanske han får ett jaktbyte. Och eftersom fiskarena, när de fara ut och fiska, nästan alltid ha jaktgevär med sig i båten, är det risk för att det kanske finns en och annan som oavsett vad det står i lagen likväl skjuter någon sjöfågel. Jag tror därför att den lilla rättigheten för yrkesfiskarens del borde kammaren inte ha något att invända emot.

Nu ligger saken så till, att genom första kammarens beslut i dessa två omnämnda avseenden kan det inte bli något yttrande ifrån riksdagens sida, ifall andra kammaren bifaller utskottets förslag. Då bortfaller motiveringen i berörda delar, men det gör ingenting. Jag har den uppfattningen att utskottet skall vidhålla den ståndpunkt, som utskottet intagit, och jag hoppas att andra kammaren också för sin del biträder utskottets förslag jämväl när det gäller motiveringen.

Detta innebär inte att utskottet behöver göra något försök till sammanjämkning, och det innebär inte att andra kammaren behöver befara att det blir någon förlängning av riksdagens arbete. Det kan ju för övrigt inte ske efter den 31 maj. Om däremot kammaren skulle bifalla herr Levins yrkande beträffande 2 § 3 mom. i lagtexten, innebär detta att utskottet skulle ställas inför ett mycket besvärligt sammanjämningsproblem. För min del kan jag, åtminstone inte för närvarande, uttala mig om, huruvida förutsättningar föreligga för åstadkommandet av en sådan sammanjämkning eller inte.

Herr talman! Med det nu anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Jag skall inte ta upp någon längre diskussion vare sig om jordbruksministrernas eller tredje lagutskottets ställningstagande i denna fråga. Jag vill bara konstatera att utvecklingen i fråga om vår jord- och vattenlagstiftning synes gå mot en skärpning av den enskilda äganderätten. Jag vill beklaga att den går åt detta håll med tanke på att utvecklingen i övrigt har en annan riktning.

Jag har i motionen nr 624 konstaterat att jag även i fråga om jakten skulle önska att allemansrättens principer hade kunnat tillämpas. Så länge som den enskilda äganderätten till jakten bibehålles, kan man varken få en god viltvård eller göra en förnuftig fördelning av möjligheterna att komma i åtnjutande av det nöje, som kan ligga i jakt.

Riksdagen hade givetvis efter vad jag kan förstå bort i detta sammanhang beakta även en annan fråga, nämligen att de människor, som för närvarande genom jaktarrende skaffat sig tillgång till jaktmark, hade bort skyddas i olika avseenden. Det finns jaktarrendatorer, som för närvarande nedlägga ett mycket värdefullt och intresserat arbete för en god viltvård, och de ha gjort stora insatser på detta område. Men på grund av den nuvarande äganderätten komma dessa personer icke i åtnjutande av något skydd, utan när den enskilde jordägaren anser att han vill göra en förändring och låta arrendekontraktet utgå, kan han genom att höja arrendavgiften eller genom att stipulera andra villkor praktiskt taget slå sönder vad en enskild person, som icke äger jord, har försökt att bygga upp.

Då det gäller de här föreliggande speciella frågorna är jag medveten om att propositionen icke innebär en allmän revision utan endast avser en ändring på enskilda punkter. Därför har jag med frångående av det rent principiella i fråga om allemansrätten blott tagit upp till granskning ett par saker.

Det gäller först frågan om skärgårdsjakten. Jag är medveten om att genom den nuvarande lagen har det blivit en inskränkning i befolkningens rätt att utöva denna jakt. Det skulle med utgångspunkt från min inställning till frågan ha varit rimligt, att man nu kunnat gå tillbaka till den gamla rätten, som gällde före 1938, men då det var uteslutet att tänka sig att få majoritet för denna uppfattning har jag ansett att den rätt, som gäller, skulle även i fortsättningen kunna komma till uttryck.

Nu har det sagts här att det skulle bli så bra genom de nya bestämmelserna, ty länsstyrelserna — i praktiken blir det väl jaktvårdskonsulenterna — skola bestämma den rätt och den fördelning, som skall gälla för det svenska folket. Med den kännedom jag har om dessa frågor anser jag att det varken är lämpligt eller riktigt av riksdagen att överlåta en rättstillämpning åt en eller ett par personer inom ett län. Vi ha inte en sådan sammansättning i fråga om våra jaktvårdskonsulenter, att de bredare folklagrens intressen bli beaktade, utan där blir det andra intressen som man i första rummet vill tillmötesgå.

Här talar man om processer, advokater och dylikt. Det är självfallet meningen, att är man icke jordägare, skall man icke ha någon rätt, och det är givet att de som icke ha denna rätt heller inte ha möjlighet att få rätt vare sig genom länsstyrelser eller genom rättegångar med anlitan av advokater, därför att ekonomiska förutsättningar icke föreligga. Jag anser att varken utskottet eller propositionen i denna fråga företräder en uppfattning som jag kan dela, och jag har därför i min motion yrkat att vi skola hålla fast vid den gamla ordalydelsen i fråga om skärgårdsjakten.

Jag har även ansett att den föreliggande propositionen i fråga om jaktvårdsområdena faktiskt innebär att man skulle ge jordägarna ett ytterligare

jordmonopol. Jag anser att lagen skulle vara en skyddslag, och jägarförbundets särställning i detta sammanhang kan endast motiveras av att det skulle syssla med jaktvård och dylikt.

Sedan har jag även tagit upp frågan om licensjakten på älg. Man måste säga, att den i praktiken tillämpas på ett sätt som verkar i högsta grad irriterande på folk. För närvarande är det ofta på det sättet, att de större jordägarna eller de som ha större arealer till sitt förfogande icke nyttja tiden för älgjakten utan ha möjlighet att efter den ordinarie jakttiden skjuta älgar i den mån de ha licens. Om älgstammen ur olika synpunkter är för stor, är det väl rimligare att den allmänna jakttiden utsträcker, så att befolkningen i ökad utsträckning får möjlighet att delta.

Jag vill i detta sammanhang även säga, att det skulle vara önskvärt att den spänning som råder mellan Svenska jägarförbundet och Jägarnas riksförbund på något sätt kunde elimineras. Att dessa två organisationer leva vid sidan av varandra motiveras väl av att det föreligger spänning mellan olika intressen, och det vore önskvärt om man kunde utjämna den. Skall man nu lägga allt i Svenska jägarförbundets händer — jag är medveten om att den anordningen har goda förespråkare i denna kammare — är det orimligt att man icke beaktar de framställningar som göras från Jägarnas riksförbund. Jag skulle vilja rekommendera att man i framtiden tar vederbörlig hänsyn till båda parter och att man försöker komma till en rättelse i de nuvarande förhållandena. Jag är emellertid medveten om att spänningen kommer att föreligga så länge enskilda ha möjlighet att avstänga stora grupper från arrenden, men det vore angeläget att jordbruksministern toge hänsyn till vad som har framförts från Jägarnas riksförbund i detta sammanhang.

Jag har även gjort en liten anmärk-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

ning mot vapenförordningen. Det är ju för närvarande så, att man måste ha licens för att få ett hagelgevär eller dylikt. Enligt lagens utformning skall man väl inte behöva ha tillgång till jaktareal av en viss storlek, men tillämpningen har blivit sådan. Nu ha pojkar på 14—15 år möjlighet att både få ha mausexgevär hemma och att utnyttja dem. När man nu har en lag som reglerar jakten, tycker jag att det inte är nödvändigt att behålla denna vapenförordning, som gör att den ene får anskaffa ett gevär medan den andre skall bli utan. Även om jag inte kan ställa något yrkande i detta sammanhang, hoppas jag att denna fråga i en annan form lägges fram i riksdagen.

Jag skall, herr talman, inte tillägga mera, ty jag anser det efter den diskussion vi hade i höstas inte vara nödvändigt att ta upp själva principerna till granskning. Jag ber att med detta få yrka bifall till motion nr 624, vilket innebär dels att man skulle behålla nuvarande bestämmelser om skärgårdsjakten och dels att man skulle företa vissa strykningar i 13 §.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! När jag hörde den siste ärade talaren, herr Lundberg, och tidigare reservanternas talesman, herr Levin, kunde jag inte uraktlåta att göra den reflexionen, att den presentation som herr Lundberg och herr Levin gävo av propositionens innehåll näppeligen var alldeles korrekt. Av herr Lundbergs anförande fick man det intrycket, att Kungl. Maj:ts proposition på praktiskt taget alla punkter skulle innebära längre gående koncessioner åt den enskilda äganderätten än 1938 års jaktlagstiftning. Denna framställning är djupt missvisande. I två speciella fall som herr Lundberg tog upp, dels frågan om jaktarrendatorernas rätt och dels frågan om jaktvårdsområden, kan herr Lund-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

berg övertyga sig om att den enskilda rätten har uppmjukats i den föreliggande propositionen till förmån för arrendatorerna och till förmån för demokratiseringsprocessen i jaktvårdsområdenas beslutande instanser.

Herr Levin tog upp 1938 års jaktlags 13 § och ställde den mot utskottets förslag. Han ville ha tillbaka den gamla paragrafen, förebärande att den gav större friheter åt allemansrätten i avseende på jakten. Ja, 1938 års jaktlagstiftning talar om rätten för den bofasta kustbefolkningen, som av ålder har idkat jakt på det fria vattnet och ödeskären, att även i fortsättningen göra det. Propositionen liksom utskottets utlåtande, som har följt Kungl. Maj:ts proposition, lägger tillståndsgivningen i fråga om rätten att jaga på det fria vattnet och ödeskären hos länsstyrelsen, en administrativ myndighet, men det säges ifrån både i jaktutredningens betänkande, i propositionen och i utskottets utlåtande, att den tillämpning man siktar på inte kommer att betyda någon begränsning i den gamla rätten för den bofasta kustbefolkningen utan tvärtom en utvidgning av »allemansrätten», som herr Lundberg brukar uttrycka det. Inom jordbruksdepartementet föreligger i dag ett utkast till cirkulär som skall gå till länsstyrelserna och som skall ligga till grund för bedömningen av tillståndsgivningen. Jag ber att få referera det på ett par punkter för att belysa vad jag nyss sade. Vi ha avsett att rekommendera länsstyrelserna att iaktta, att till erhållande av jakttillstånd i första hand böra ifrågakomma personer som äro fast bosatta i skärgårds- och kusttrakterna och som därjämte för sin försörjning äro i väsentlig mån beroende av de för dessa trakter typiska inkomstkällorna. I enlighet härmed böra såsom tillståndsberättigade anses, förutom fiskarbefolkningen, även sådana kust- och skärgårdsbor, som vid sidan av annan näring hämta ett vä-

sentligt tillskott till sin försörjning från havet, samt åtminstone i allmänhet personer vid lots- och fyrplatserna och tullverkets bevakningspersonal. Där lokala förhållanden göra det önskvärt må jakttillstånd meddelas också personer, som, utan att deras yrke i och för sig kan anses ha särskild anknytning till kust- och skärgårdsförhållandena, dock leva under i stort sett samma betingelser som skärgårdsbefolkningen. Här ha som exempel anförts lantbrukare, handlande och hantverkare på skärgårdsöar och i fiskelägen. Vidare gör man för att i praktiken få det hela lätthanterligt följande rekommendation: »Därest praktiskt taget hela befolkningen på en viss ö eller en viss plats tillhör kretsen av dem som enligt det förut sagda må kunna erhålla jakttillstånd, må länsstyrelsen kunna föreskriva, att jakt å allmänt vatten och ödeskär må bedrivas av envar som är mantalsskriven på ön eller platsen i fråga.» Man lämnar alltså ett slags gruppstillstånd, varigenom även människor som inte försörja sig på de typiska skärgårdsnäringsarna kunna få rättighet att jaga under förutsättning att de äro mantalsskrivna i sådana trakter, där skärgårdsförhållandena dominera.

I det nya förslaget till jaktlag säges dessutom ifrån, att Kungl. Maj:t må ha rätt att lämna även andra grupper av medborgare som inte höra till skärgårdsbefolkningen rätt att jaga på det fria vattnet i särskilda fall. Vi ha ju efter vår långa kust städer och tätortsbildningar — Karlskrona, Kalmar, Borgholm, Västervik, Oskarshamn, Nyköping, Oxelösund och hela raden upp — där det finns en befolkning som inte skiljer sig från befolkningen i städer inne i landet, och det är ganska oriktigt att i jakthänseende kalla den för kustbefolkning. När man för närvarande talar om den bofasta kustbefolkningen, får man en hel del kontroverser om huruvida stadsborna skola ha rätt att jaga eller inte. Det avgörs, som

herr Andersson i Löbbo nyss anförde, i sista hand i högsta domstolen, och i de fall där frågorna ha gått så långt, har högsta domstolen enligt min erfarenhet inte varit enig i sitt ställningstagande. Det har varit majoritetsutslag som ha avgjort om den eller den specielle medborgaren skall ha rätt att jaga eller inte. Det är naturligtvis både besvärligt, krångligt och otillfredsställande, och det är omöjligt att få fram ett prejudikat med den praxis som för närvarande gäller. Man får en annan praktisk möjlighet att ordna detta enligt den nya jaktlagens bestämmelser. Genom Kungl. Maj:ts rätt att i speciella fall ge även andra grupper än kustbefolkningen tillstånd att jaga har man skapat en ventil för medlemmarna i en jaktvårdsförening i en stad eller tätortsbildning — där man kan ha garantier för att jakten bedrivs som den skall bedrivas — att kunna få rätt att komma ut och jaga på fritt vatten. Den möjligheten finns inte alls enligt nuvarande lag.

Jag har med detta, herr talman, velat slå fast, att det icke är en korrekt information som herr Lundberg och herr Levin ha givit kammaren när de ha ställt den nuvarande 13 § mot de nya bestämmelserna och gjort gällande, att de nya bestämmelserna beskära allemansrätten på ett enligt de båda talarernas uppfattning oriktigt sätt.

Det ömtåligaste i hela jaktproblemet är självfallet vårjakten, och här kommer bland annat in frågan om rätten att skjuta från motordrivet fartyg, en rätt som enligt utskottets förslag skall tillkomma den befolkning, som yrkesmässigt bedriver fiske. Jag skulle vilja säga något mera principiellt om vårjakten. Jag har svårt att dela herr Levins uppfattning om vårjakts nödvändighet som ett komplement till fiskarbefolkningens näringsutövning. — Jag ser att herr Levin skakar på huvudet. Det är möjligt att han menar höstjakten och den senare jakten, och där är frå-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

gan inte så upprörande som den visat sig vara i fråga om vårjakten.

Vi ha för närvarande totalförbud för vårjakt från Svinesund till Skanör—Falsterbo, och vi ha totalförbud för vårjakt från Haparanda till Älvkarleö. Däremot tillåtes vårjakten mellan upp-landsgränsen och gränsen mellan Kristianstads och Blekinge län. Tidigare var jakttiden 14 dagar, men från och med i år har den minskats till 7 dagar på grund av den starka reduktion av sjöfågelstammen som vårjakten otvivelaktigt har fört med sig. Jag betraktar den inte som något lovligt näringsfång, och jag betraktar det inte heller som en god sport med detta båtlinjeskytte som förekommer utanför kusten i Blekinge och södra Kalmar län. Skyttarna ligga på durken i båten. När sträcket kommer några meter över vattenytan, reser sig skytten då sträcket är 10—15 meter från honom. Fåglarna vända då hela underredet till när de gå rakt upp för att klara sig och erbjuda den mest förträffliga skottavla för hagelsvärmarna. Det finns ingen sport i detta, och det är ingen nyttobetonad jakt. En talare i första kammaren betraktade det såsom organiserat mord på sjöfågelstammen. Jag vill kanske inte nyttja samma expressiva uttryck, men jag tror att kammarens ledamöter ge mig rätt om jag konstaterar, att vi här ha förklaringen till den hårda beskattning av sjöfågelstammen, som onekligen har ägt rum under de senaste fem å tio åren. Det är ju dessa fåglar, som komma upp för att häcka och som ha ansvaret för reproduktionen av stammen, som man massdödar. Det är ett prisvärt mål att se till att det blir helt förbud på vårjakt även på den sträcka som är kvar, d. v. s. från Kristianstads län upp till gränsen mellan Uppland och Gästrikland. Att man inte kunnat göra det ännu beror helt enkelt på att det skulle bli sådana påfrestningar på lojaliteten att hålla förbudet, om man ginge över från 14 da-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

gars jakt till helförbud, att vi inte våga oss på detta. Att tillåta 7 dagars jakt är en övergång till vad vi måste komma fram till, nämligen förbud mot vårjakten.

Det har gjorts gällande — och jag skall inte förneka att det är riktigt — att den rätt som den bofasta kustbefolkningen har haft enligt 1938 års jaktlag att skjuta från maskindrivet fartyg, har varit en av anledningarna till den starka utskjutningen under våren och följaktligen till decimeringen av sjöfågelstammen. Jag tror inte att det har någon större betydelse för fiskarbefolkningen om de ha rätt att skjuta sjöfågel när de äro ute på sitt fiske. Vi ha för närvarande en konvention med Danmark, vilken förbjuder fiskarbefolkningen på hela västkusten att skjuta sjöfågel från maskindrivet fartyg, och den konventionen förbjuder också jakten under fyra sommarmånader på ostkusten.

Nu har utskottet i sitt utlåtande skrivit, att man bör ge den fiskarbefolkning, som bedriver yrkesmässigt fiske, rätt att skjuta sjöfågel från maskindrivet fartyg. Man kommer då in på en ganska besvärlig gränsdragning mellan olika grupper av skärgårdsbor. Man har hela skalan, från de skärgårdsbor som fiska för sitt nöje, de som fiska för husbehov, de som kombinera husbehovs- och yrkesfiske, övervägande yrkesfiskare och renodlade yrkesfiskare. I denna skala skall man med ett alexanderhugg skilja den yrkesfiskande befolkningen från den andra och ge den yrkesfiskande befolkningen men inte den andra rätt att skjuta från maskindrivet fartyg. Jag tycker att det har funnits någon praktisk möjlighet att bemästra detta med 1938 års lagstiftning, som gav hela den bofasta kustbefolkningen rätt att jaga, men såsom utskottet nu har presenterat sitt förslag med en uppdelning av befolkningen, som svårligen låter uppdelas sig så där klart, kommer man in på till-

lämpningssvårigheter som jag faktiskt hesiterar för.

Jag anser inte heller att man skall fästa alltför stor vikt vid det stöd till fiskarbefolkningens yrkesutövning, som jakten skulle vara. Det var den under de betingelser som gällde förr. Nu kan ju fiskarbefolkningen inte jaga sjöfågel annat än för att få omväxling i kosten. Man kan däremot inte sälja sjöfågel och göra någon försäljningsvinst, eftersom det för närvarande gäller förbud att saluföra sjöfågel i allmänna handeln, ett förbud som är betingat av reduktionen av sjöfågelstammen. Det kan naturligtvis vara ett nöje och en sport för fiskarbefolkningen lika väl som det är för andra medborgargrupper, men då är det väl inte orimligt att fiskarbefolkningen får ta samma premisser för utövningen av det nöjet som den övriga befolkningen som kommer att få tillstånd att jaga.

Jag vill slutligen, herr talman, säga någonting om den s. k. demokratiseringsprocessen när det gäller jaktvårdsområdena.

Förutsättningen för bedrivande av en god jaktvård är ju att vi ha de jordägande samlade i ett jaktvårdsområde med sinne och intresse dels för jakten, så som den skall bedrivas — alltså inte utskjutningen — och dels för reproduktionen.

Jaktvårdsområdena konstitueras endast under två bestämda förutsättningar: 80 procent av jordägarna inom det ifrågasatta jaktvårdsområdet skola vara positivt inställda för att bilda ett sådant, och dessutom skall mer än 80 procent av områdets areal ägas av dem som uttala sig för bildandet av jaktvårdsområdet. Om man inte har denna betryggande, dubbla marginal kommer intet jaktvårdsområde till stånd, och man har följaktligen även fortsättningsvis en jakt som sker utan det incitament till jaktvård, varunder varje jakt rätteligen skall bedrivas.

Nu är det självfallet att man har in-

tresse av att få en så långt gående demokratisering som möjligt i fråga om arbetsformerna och beslutanderätten inom jaktvårdsområdena. Kungl. Maj:t har skrivit i den riktningen, vilket utskottet också tacksamt har noterat, men det säges tydligt i propositionen, att i frågor, som röra jaktvårdsområde, skall varje fastighetsägare äga en röst, såvida annorlunda ej bestämts i de för området gällande reglerna för jaktutövandet och jaktvården. Man uttalar principiellt att det bör vara en medlem och en röst, men man ger suverän rättighet för jaktvårdsområdets medlemmar att besluta, om det skall vara så eller om den fria rösträtten skall begränsas med hänsyn till arealfördelningen mellan vederbörande delägare i jaktvårdsområdet. Nu har utskottet i sin skrivning lagt till ett par meningar, där man säger: »Det kan ifrågasättas huruvida man ej framdeles skulle kunna gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna. Exempelvis skulle man kunna för vissa frågor införa tvingande regler om röstberäkning.» Ja, det låter ju väldigt bra, om man inte tänker sig in i vilka konsekvenser det kan föra med sig. Det ligger rent allmänt så till, att man gärna attraheras av en skrivning, enligt vilken varje part skall ha en röst, och motsatsen för ju gärna med sig tankegångar från ett klassamhälle, som vi definitivt ha passerat, men om denna skrivning innebär att man beskär jaktvårdsområdenas egen möjlighet att bestämma takten i demokratiseringsprocessen och om följden blir att man inte får några jaktvårdsområden, då har jag väldigt svårt att begripa vad det skall vara för fördel med ett platoniskt uttalande, som för icke önskvärda konsekvenser med sig. Ty märk väl, utskottet föreslår inte någon ändring av grunderna för bildande av jaktvårdsområden. Vi äro allesammans överens om det önskvärda i att de komma till

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

stånd, men om man sätter upp en rekommendation om tvingande bestämmelser och därmed sätter en käpp i hjulet för utvecklingen på området, ja, då kan det hända att man har lurat sig själv.

Jag har velat anföra detta för att kammarens ledamöter inte skola gå till beslut med mindre än att de ha denna aspekt på problemet klar för sig. Jag tror det är klokt att här följa propositionen. Det finns ju också vid utskottets utlåtande en reservation som följer Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag har velat anföra dessa speciella synpunkter på de frågor som jag tror äro mest kontroversiella och som främst föranleda debatten i kammaren när vi nu behandla jaktvårdslagstiftningen.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle vilja säga till jordbruksministern, att den demokratiseringsprocess i fråga om jord- och vattenrätt, som han har varit förespråkare för, ha de bredare folklagren all anledning att be Gud bevara sig för, ty om jordbruksministern skulle fråga sina lantarbetare vad de tycka om den demokratiseringsprocess han igångsatte i fråga om fisket vid Mälaren, skall han få höra, att det, min själ och pina, inte precis är demokratiska regler som ha kommit till synes i det sammanhanget.

Enligt förslaget skall ju tillståndsgivningen ligga i länsstyrelsens händer, och det säges att detta icke innebär någon begränsning. Men med kännedom om hur det i dagarna tillgår när det gäller tillämpningen av fiskerätten ber jag Gud bevara mig även för att vi skola fortsätta med att låta beslutanderätten ligga hos underordnade myndigheter. Detta Krångel-Sverige, som herr jordbruksministern tycks vara förespråkare för, kan jag inte uppskatta.

Man talar här om tätorterna och om vilken betydelse det skall ha huruvida

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

den som jagar är beroende av jakten som inkomstkälla o. s. v. Ja, herr jordbruksminister, det finns någonting som heter sociallagstiftning, som vi ha fått under senare år och som skapar möjligheter för alla folkgrupper att få tillgång till svensk natur. Detta gör att vi också få lära oss att tänka annorlunda i fråga om jord- och vattenrätt.

Vidare talar man om ett årligt organiserat mord på sjöfågelstammarna exempelvis på de allmänna vattnen. Är det bara på de allmänna vattnen som det är organiserat mord? Försiggår det inte också inomskärs, där den enskilda äganderättens principer gälla, händelser som borde brännmärkas? Jag har ingenting emot ett förbud emot vårjakt och dylikt, men jag menar att rätten bör tillämpas litet mera demokratiskt än för närvarande, och det är dessa rättsprinciper som jag i höstas såväl som i dag har försökt få gehör för.

Herr LEVIN (kort gemmäl): Herr talman! Jag begärde ordet för replik därför att statsrådet inte — lika litet som utskottet har gjort — kunde övertyga mig om att den föreslagna ändringen av 13 § i den nu gällande lagen inte är avsedd att inskränka kustbefolkningens rätt att jaga. Om detta inte är avsikten, vad skall man då läsa ut av departementschefens yttrande i denna punkt?

Här säger departementschefen att han inte vill återgå till vad som gällde före 1938. Frågan är bara på vad sätt den önskvärda begränsningen av de jagandes antal lämpligen skall åstadkommas, och herr statsrådet redovisar här hur han tänker sig att åstadkomma detta. Om resultatet av detta säger han i propositionen: »Om reglerna angående jakten på öppna havet och ödeskären utformas i enlighet med vad jag nu förordat, kommer detta i praktiken att medföra att största delen av den icke jordägande befolkningen kommer att helt avskäras från möjlighet att idka

sjöfågeljakt.» Kan man, när man har läst detta, verkligen tro på påståendet, att det inte alls är fråga om någon inskränkning i rätten att jaga på öppna havet? Jag kan åtminstone inte få den uppfattningen.

Så har statsrådet varit inne på frågan om svårigheten att bedöma vilka som bedriva yrkesmässigt fiske. Men utskottet har ju inte heller föreslagit att man skulle ge dem som driva yrkesmässigt fiske över huvud rätt att jaga från motorbåt. Utskottet har endast föreslagit att jakt som sker *i samband med* utövande av yrkesmässigt fiske, skulle få bedrivas, d. v. s. sådan jakt som sker under färden till och från fiskeplatserna. Det är väl rätt enkelt att kontrollera om en person har varit ute för att bedriva yrkesmässigt fiske. Då har han ju nämligen fiskredskapen i båten, och det kan inte vara någon stor konst att konstatera detta.

Vad skola över huvud taget jag och alla andra fiskare, som inte disponera någon annan båt än en motorbåt, med licensen för jakt på de öppna vattnen att göra, om vi inte under några förhållanden få lov att lossa ett skott från motorbåten? Läs vad professor Notini har kommit till i sin utredning! Trots att han är så positivt inställd som över huvud taget någon till alla inskränkningar i jakten på sjöfågel, har han kommit till det resultatet, att om man skall totalförbjuda jakt på sjöfågel från motorbåt betyder det att sådan jakt i södra Östersjön över huvud taget inte kan bedrivas på öppna havet.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort gemmäl): Herr talman! Jag skall bara först be att få säga ett par ord till herr Lundberg. Statsrådet har replikerat honom i övrigt, så jag kan inskränka mig till att bara påpeka att de bestämmelser, som nu föreslås, bl. a. innebära att Kungl. Maj:t skall ha befogenhet att för begränsade områden förklara jakten fri

för varje svensk medborgare. Det är ändå, herr Lundberg, ett litet steg på den väg mot en allemansrätt till jakt, som herr Lundberg intresserar sig för. Jag tror att herr Lundberg aldrig kan nå sitt syfte att få allemansjakt genomförd, men här är ett steg som, även om jag förmodar att herr Lundberg säger att det är högst obetydligt, i någon mån går herr Lundbergs intressen till mötes.

Så skall jag be att få säga några ord om statsrådets uttalande angående demokratiseringen av rösträtten. Det gäller här en rätt liten sak. Vad utskottet har tillagt är mycket försiktigt. Jordbruksministern citerade utskottets uttalande, varför jag inte behöver upprepa det. Det är bara en liten rekommendation i riktning mot den lika rösträtten, och vid det förhållandet, att de ekonomiska organisationerna i vårt land mer och mer ha gått in för principen »en man, en röst» tycker jag inte det är farligt att ta den mycket försiktiga formulering som utskottet här har föreslagit. Ett bekämpande av denna demokratisering förefaller mig, herr talman, att vara utslag av en överkänslighet som jag har mycket svårt att förstå.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag tror att ingen av kammarens ledamöter har fått något intryck av att jag har en benägenhet för att reagera överkänsligt, varken i den ena eller den andra frågan. Så är inte fallet här heller. Men om man i departementet under några år har kunnat följa hur pass besvärligt arbetet med bildandet av jaktvårdsområden är, har man kanske fått vissa farhågor, som herr Andersson i Löbbo och flera andra inom utskottets majoritet inte gärna kunna vara informerade om. Just reglerna om denna dubbla förutsättning för bildande av jaktvårdsområden och om denna starka kvalificerade majoritet av fyra femtedelar äro ingenting annat än en veri-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

fikation på hur pass besvärligt det är att övertala människor med stora jordområden att gå tillsammans med människor med små jordområden i en korporation, där man skall resonera kollektivt just om jakten. Det behövs sannoligen inte mycket för att skrämman bort vederbörande, och jaktvårdskonsulenterna, som dagligdags sträva med detta arbete, veta hur pass ömtålig situationen är. Det är således inte jag som är överkänslig, utan det är situationen som är så ömtålig, att bara denna hårda skrivning, som utskottet har föreslagit, kan ge anledning att tro att vi få ytterligare besvärigheter när vi arbeta i det vällovliga syftet att bilda jaktvårdsområden.

Jag vill till herr Levin säga, att när jag gör en jämförelse med vad den nya jaktlagstiftningen skall innebära, tar jag självfallet den jaktlagstiftning, som vi för närvarande ha, såsom motpol; jag ställer 1938 års jaktlagstiftning kontra det förslag som ligger på riksdagens bord. Och ingen torde kunna bestrida att vad jag säger innebär längre gående koncessioner i riktning mot den s. k. allemansrätten än den nu gällande jaktlagstiftningen innebär.

Att det före 1938 rådde ett tillstånd som, jämfört med vad som här ligger förslag om på riksdagens bord, innebar ännu längre gående koncessioner åt allemansrätten, är ju en jämförelse som knappast är relevant i dagsläget. Att det förhållande, som gällde före 1938, efterföljdes av 1938 års hårda beskränningar var betingat av att allemansrätten inte är praktikabel på det här området. Om man går för långt åt det ena hållet, utlöser man utslag åt motsatta hållet, som bli starkare än de behövda vara om man hade gått litet försiktigare till väga.

Nu innebär det förslag, som ligger på riksdagens bord i dag, en kompromiss mellan vad som gällde före 1938 och vad som har gällt sedan 1938. Låt mig kalla kompromissen för en företeelse där pendelutslagen inte skola behöva

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

bli så markerade, varken åt det ena eller åt det andra hållet.

Jag vill slutligen till herr Lundberg säga, att om han menar att vi skola baka ihop något slags repetitionskompott på frågor, som riksdagen behandlat och fattat beslut om för ett halvt år sedan och som inte ha någonting gemensamt med den fråga om jaktlagstiftning, som vi behandla i dag, så tänker jag inte vara med och röra med slevan i den grytan.

Herr ANDERSSON i Ryggestad: Herr talman! Den proposition som Kungl. Maj:t framlagt med förslag till ändring i lagen om rätt till jakt, m. m., har ju i stort sett tillstyrkts av utskottet. Det är bara på ett par punkter som utskottet har ansett att en viss uppmjukning bör ske.

Beträffande den föreslagna ändringen av jaktstadgan har det ifrågasatts förbud att bedriva jakt från maskindrivet fartyg. Dylig jakt är nu förbjuden, men den bofasta kustbefolkningen är undantagen från detta förbud. Utskottet har uttalat att det hyser vissa betänkligheter mot en ändring av jaktstadgan i detta avseende. Ett dyligt förbud skulle ju i allra största utsträckning drabba yrkesfiskarena. Det är ju på det sättet, att yrkesfiskarena under jakttiden vid färd till och från sina fångstplatser kanske medföra gevär i sina fartyg och kanske skjuta någon fågel för det egna hushållets behov. Om man skulle förbjuda detta skulle det betyda att fiskarena fråntagas en rätt, som de haft sedan mansåldrar tillbaka. Så vitt jag kan förstå är detta att bruka större våld än nöden kräver. Utskottet har också uttalat att förbud mot jakt från maskindrivet fartyg icke bör avse jakt som bedrives i stort sett i samband med utövande av yrkesmässigt fiske. Jag ber, herr talman, att på denna punkt helt få ansluta mig till utskottets synpunkter.

Nu har det visserligen försports att första kammaren vid fattandet av sitt

beslut frångått denna utskottets synpunkt. Jag vill emellertid, herr talman, säga, att skulle jaktstadgan ändras i den riktning som det har ifrågasatts, så är detta såvitt jag förstår ett dråpslag mot fiskarens rätt att utöva jakt under fiske. Även om första kammaren fattat ett sådant beslut, så bör denna kammare inte medverka till en sådan ändring av jaktstadgan.

I propositionen föreslås vissa ändringar i de bestämmelser som gälla för jaktvårdsområdena. Förslaget berör bland annat röstberäkningen vid omröstning bland deltagare i skogsvårdsområde. Där har utskottet följt den kungl. propositionen i vad det gäller bestämmelserna i § 13 i lagen, där det heter: »I frågor som röra jaktvårdsområde äge, där ej annorlunda bestämts i de för området gällande grunderna för jaktutövningen och viltvården, varje fastighetsägare en röst.» Jordbruksministern framhöll i sitt anförande nyss att detta var en demokratisering, och jag är beredd att understryka detta i alla avseenden. Utskottet har också uttalat sin tillfredsställelse med denna bestämmelse under framhållande av att den är särskilt tacknämlig ur de mindre fastighetsägarnas synpunkt. Och utskottet tillägger: »Det kan ifrågasättas huruvida man ej framdeles skulle kunna gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna.»

Detta utskottets uttalande är att hälsa med särskild tillfredsställelse ur de mindre markägarnas synpunkt. Nu är det ofta de större markägarna som bestämma, och de göra det i kraft av sin stora areal. Detta är, herr talman, såvitt jag förstår en kvarleva från den fyrtiogradiga skalans tid. Det är ju klart, att jaktvårdsområdena äro viktiga ur jaktvårdssynpunkt, men man torde kunna säga, att de äro ännu viktigare ur viltvårdssynpunkt. Och jaktvårdsintresset och viltvårdsintresset äro inte bara till finnandes hos de stora markägarna.

Till detta utskottsutlåtande har fogats en reservation av herr Holmbäck m. fl., vilken vänder sig mot utskottets uttalande, att man bör gå vidare på den inslagna vägen och bereda större inflytande för de mindre fastighetsägarna. Motivet för reservationen säges vara, att det icke borde ankomma på utskottet att uttala sig om framdeles eventuellt erforderliga ändringar av dessa regler om röstberäkning. Jordbruksministern har nyss varit inne på denna fråga och har därvid uttalat, att han tror att detta utskottets uttalande kan leda till att det sättes en käpp i hjulet för bildande av jaktvårdsområden i fortsättningen. De större markägarna skulle kunna reagera mot detta uttalande, och man skulle få avsevärt minskade möjligheter att bilda jaktvårdsområden. Herr talman! Kan det inte också tänkas bli på det sättet, att om denna kammare nu inte vill ta denna motivering, de mindre markägarna komma att resonera på det sättet, att här har dock utskottet uttalat sig för en ytterligare demokratisering och ett ytterligare stöd för de mindre markägarna men detta kunde inte riksdagen gå med på. Kan då inte intresset hos dessa små markägare också bli mindre?

Jag har tidigare pekat på att reglerna om röster efter markinnehav är en kvarleva från den fyrtiogradiga skalans tid, och jag har ingen anledning att taga tillbaka detta påstående. För min del skulle jag gärna ha sett, att utskottet hade velat gå en bit längre på denna punkt. Jag skulle gärna ha sett en uppmjukning i bestämmelserna om röstberäkning vid jaktvårdsområdets bildande. Nu är det ju så, att om ett byalag eller flera skola bilda jaktvårdsområden, så måste fyra femtedelar av markägarna inom området vara med om att bilda jaktvårdsområdet i fråga för att man över huvud taget skall kunna få det till stånd. Men det är inte nog med detta, utan dessa markägare skola också representera minst fyra femtedelar av den areal, som skall

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

ingå i jaktvårdsområdet. Denna bestämmelse luktar ju ännu mer av den fyrtiogradiga skalan. Jag vet att man inom jaktvårdsutredningen har vissa sympatier för en uppmjukning på denna punkt, men det har i detta fall rests kraftigt motstånd mot varje försök till uppmjukning, och man har rent av velat skärpa bestämmelserna. Man har velat göra gällande, att en uppmjukning av dessa bestämmelser, t. ex. så till vida att det skulle för ett jaktvårdsområdes bildande endast erfordras enkel majoritet, skulle utgöra ett tvång emot dem som inte ville tillhöra jaktvårdsområdet i fråga. Ja, visst kan man resonera på det sättet. Men nog är det väl ändå så, att även de nuvarande bestämmelserna i viss mån innebära ett tvång. De äro ju ett tvång mot dessa 20 procent markägare som skola tvingas in i ett jaktvårdsområde. De övriga 80 procenten av markägarna, som även representera fyra femtedelar av arealen, skola ju kunna tvinga in de 20 procenten markägare i jaktvårdsområdet. Man får väl säga, att det inte finns någon principiell skillnad mellan låt mig säga enkel majoritet och fyra femtedelars majoritet. Det är ingen artskillnad, det är en gradskillnad. Om man rättade till denna gradskillnad så till vida, att man ginge ned till enkel majoritet, tror jag det skulle få mycket stor betydelse för jaktvården inom vårt land, alldenstund — det är åtminstone jag för min del fullt på det klara med — jaktvårdsområdena äro mycket viktiga både ur jaktvårds- och viltvårdsynpunkt. En sådan bestämmelse om enkel majoritet skulle också ha stor betydelse för de mindre fastighetsägarna här i landet. Ännu ha vi dock inte kommit så långt. Utskottet är emellertid inne på rätt väg när det påpekar, att man i framtiden bör gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna här i landet. Jag är övertygad om, herr talman, att det inte

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

kommer att dröja länge, förrän utvecklingen på detta område kommer att göra det nödvändigt för statsmakterna att på nytt ta upp denna fråga i hela dess vidd.

Det förslag som utskottet har framlagt innebär ju i stort sett bifall till den kungl. propositionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr AHMAN: Herr talman! Jag skall be att med några ord få klargöra varför jag i likhet med några medreservanter anslutit mig till den vid detta utlåtande fogade reservationen nr 2 av herr Holmbäck m. fl.

Orsaken härtill är att det måste anses principiellt oriktigt att vid införandet av en lagändring ge anvisningar om nya ändringar. Sådana böra enligt vår mening bli beroende av den framtida erfarenheten av den nya lagen. Jag vill understryka att vi inte på något som helst sätt nu böra taga hänsyn till blivande förändringar beträffande representationen och beslutanderätten i jaktvårdsföreningarna när det gäller de större eller mindre markägarna. Rent praktiskt sett skulle ett bifall till utskottets motivering med bibehållande av de meningar, som vi vilja utesluta, kunna medföra oöverstigliga svårigheter att få till stånd en effektiv jaktvårdsorganisation. Det är ju jaktvårdsintresset som man vill tillgodose, och då bör man inte göra sådana uttalanden, som äro ägnade att förhindra tillkomsten av jaktvårdsföreningar med tillräcklig anslutning. Jag finner inte herr Anderssons i Ryggstads resonemang på den punkten övertygande. Men då jordbruksministern i det fallet har avgivit en ganska utförlig motivering för bifall till vår reservation och första kammaren redan har anslutit sig till denna, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Holmbäck m. fl. afgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Stjärne* och *Jansson* i Aspeboda.

Herr SKÖLDIN: Herr talman! Jag har som sakkunnig deltagit i den utredning, som föregått framläggandet av den proposition, varpå det föreliggande utskottsutlåtandet grundar sig, och jag ber därför att få säga några ord. Om man ser på det resultat, som man kommit till genom 1938 års lagstiftning, kan man utan överdrift påstå, att resultatet är förträffligt, alldenstund man nu efter tolv års erfarenhet inte har behövt föreslå större förändringar än som här äro föreslagna.

Såväl i utskottsutlåtandet som i den diskussion som har förts här i kammaren har problemet rösträtten i jaktvårdsområdena uppmärksamrats. Det har därvid framhållits att det vore önskvärt att i större utsträckning än vad som för närvarande är fallet få fram ett demokratiskt förfarande enligt mottot en man en röst. Detta problem har ju egentligen aktualiserats genom jaktutredningen. Vi hade gjort undersökningar i en rad av fall och därvid konstaterat, att man i allmänhet vid röstning inom jaktvårdsområde i allmänhet tillämpade principen en man en röst. Med anledning därav föreslog utredningen att ett stadgande av denna natur skulle införas i lagen, ehuru detta stadgande skulle bli vad vi kallade dispositivt, d. v. s. att jaktvårdsområdena skulle själva få laga efter lägligheten från fall till fall. Nu har utskottet i detta stycke gått ännu längre än propositionen. Departementschefen har ju anslutit sig till vad jaktvårdsutredningen i detta stycke har föreslagit, och jag fattar utskottets skrivning som ett utslag av välvilja och förståelse för jaktvårdsområdena och för det arbete som ligger bakom deras tillkomst. Jag vill emellertid säga, att jag delar den uppfattning, som kommit till uttryck i statsrådets uttalande, att därest

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

man skulle gå så pass långt som utskottet antyder, att man skulle tillämpa principen en man en röst och låta den taga form i ett bestämt stadgande i lagen, så skulle det i oerhört hög grad komma att försvåra möjligheterna till att bilda jaktvårdsområden.

I nu gällande stadgar för jaktvårdsområdena har en markägare för varje påbörjat 20-tal hektar mark en röst. Det synes som om utskottet har föreställt sig att de stora markägarna ha ett obegränsat röstetal. Med anledning därav vill jag erinra om att i jaktvårdsområdena i allmänhet har denna bestämmelse om en röst för varje påbörjat 20-tal hektar jord begränsats så till vida, att ingen markägare kan ha mer än en tiondel av de röster, som på stämman äro representerade. I vissa jaktvårdsområden är denna begränsning inte av samma storlek, men det gäller likväl att ingen får utöva rösträtt för mer än en femtedel, en fjärdedel och i en del fall en tredjedel av de på stämman representerade rösterna. Det kanske kan sägas, att detta förfarande inte är fullt demokratiskt. Jag måste dock påpeka för herr Andersson i Ryggestad, som ansåg att ett dylikt förfarande vore jämförbart med den fyrtiogradiga röstskalan på sin tid, att vi väl inte inom de organisationer, där herr Andersson och jag äro verksamma, stå alldeles främmande för en dylik avvägningsmetod. Jag tänker då närmast på våra tidningsföretag, där man har en rösträttsutövning som står i ett visst förhållande till det aktiekapital, som man har satt in i vederbörande företag. Det är sålunda en begränsning av rösträtten som tar sig uttryck på samma sätt som inom jaktvårdsområdena. Ett sådant tillvägagångssätt är sålunda inte alldeles främmande för folkrörelserna. Jag tror att om man skulle driva den här saken för hårt — och det föreställer jag mig att man inom utskottet har ansett att man inte bör göra — så skulle det skapa

svårigheter och inte på något sätt underlätta arbetet inom jaktvårdsområdena. Det bör i detta sammanhang tilläggas att i stora delar av vårt land, i varje fall i Norrland, röstar man i jaktvårdsområdena enligt mottot en man en röst. I dessa områden samjagar man även, och det har där inte uppstått några som helst besvärigheter.

När utskottet alltså går in för att de som tillhöra jaktvårdsområde själva skola få bestämma, hur dessa bestämmelser skola tillämpas, tycker jag att det är en överflödsgärning att riksdagen nu skulle ställa i utsikt, att det en gång i framtiden skall bli ändringar i dessa bestämmelser. När den dagen kommer får man pröva saken på nytt, och jag tycker inte att man bör utfärda några fullmakter, som skola gälla för framtiden. Om nu detta uttalande kommer med i motiveringen kommer det, som statsrådet sade, utan tvivel att föranleda en del trassel. Därför skulle jag vilja ansluta mig till reservationen i detta avseende. Vi ha för närvarande 751 jaktvårdsområden i landet med i medeltal 75 deltagare. Mellan 57 000 och 58 000 av medlemmarna äro fastighetsägare. Arbetet med bildandet av jaktvårdsområden är så omfattande och betungande förut, att jag är övertygad om att det inte finns någon anledning för dem som vilja befrämja detta arbete att ytterligare försvåra denna verksamhet, vilket enligt min övertygelse skulle bli fallet om man skulle ta med det omtvistade avsnittet.

Herr Andersson i Ryggestad har också talat för att man borde begränsa den procentuella andelen av de jordägare, som måste ansluta sig till ett jaktvårdsområde för att ett sådant skall kunna bildas. Denna skulle som statsrådet nyss nämnde vara 80 procent, både i fråga om deltagare och areal. Jag måste säga, att jag har personligen varit anhängare av en sådan utveckling, som herr Andersson har talat för. När jag emellertid närmare konfronterades med

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

vilka verkningar en sådan utveckling skulle kunna få blev jag synnerligen betänksam. Jag hade tänkt att man skulle kunna räkna med tre fjärdedels majoritet, och vi började räkna ut hur många deltagare detta skulle utgöra i de olika jaktvårdsområdena. Det blev då tämligen klart att vi inte skulle kunna skapa enighet genom att vidtaga en sådan inskränkning. Jag hade därför inte annat att göra än att böja mig för fakta. Jag delar emellertid herr Anderssons i Ryggestad uppfattning att det här inte gäller någon principiell skillnad i ståndpunkt; i båda fallen utövar man tryck mot människor när man genom majoritetsbeslut tvingar dem att gå med i jaktvårdsområden, vare sig man fordrar 80 procents anslutning eller mindre.

Man kan naturligtvis säga, att det är ingen artskillnad utan bara en gradskillnad på detta tvång. Men det är en omständighet man måste observera i detta sammanhang, nämligen att det också kommer dagar efter det att man har bildat jaktvårdsområdet. Då är det nödvändigt att man får till stånd ett gott samarbete mellan dem som delta i jaktvårdsarbetet. Inom ett jaktvårdsområde ha ju deltagarna rätt att vidtaga en rad inskränkningar i utövandet av jakt och utfärda närmare bestämmelser för dess bedrivande. Det är ju mycket känslomässiga avgöranden, och jag skulle föreställa mig, att om man som medlemmar i jaktvårdsområdena till stor del skulle få människor, som blivit tvingade att gå in i området, skulle detta med säkerhet komma att medföra sådana konflikter, att det inte skulle bli någon reda med arbetet inom jaktvårdsområdena.

Jag har tidigare i denna kammare — det var 1947 — diskuterat detta spörsmål från rakt motsatta utgångspunkter. Då fanns det talare i denna kammare, som ansågo, att det var någonting förskräckligt att man inte krävde mera än 80 procents anslutning och att man

borde kunna gå till 100 procent, att man med andra ord skulle kräva fullständig enighet inom jaktvårdsområdena för att riksdagen över huvud taget skulle kunna sanktionera sitt beslut. Smaken ändrar sig ju och åsikterna skifta, och ingen har talat för en sådan ordning i dag. Jag har sålunda endast att med tacksamhet notera att så stort förtroende har visats för det arbete som är utfört på detta område, att man till och med tycker, att man bör kunna gå ned till ett ännu lägre procenttal än vad utredningen har föreslagit. Jag tror emellertid att det kan vara lämpligt att ge sig till tåls i det avseendet.

Även jakten på sjöfågel har ju varit föremål för överläggning här i kammaren tidigare. Då ville man ju avskaffa denna sjöfågelsjakt alldeles, och det finns väl ännu i dag en del kammarledamöter som anse att så bör ske. Statsrådet har ju också i sitt anförande i dag betecknat detta som något eftersträvansvärt. Jag vill helt ansluta mig till en sådan synpunkt, vilken jag även framfört i tidigare diskussioner i denna kammare. Det är uteslutande med hänsyn till skärgårdsbefolkningen, som man har varit tvungen att ha dessa bestämmelser kvar. Vår kustbefolkning tillförsäkrades rätt att jaga redan i en stadga som infördes 1647. Den har sedan ägt bestånd och lämnades även orubbad 1938. Det är emellertid ett obestridligt faktum att den oklarhet som har skapats av § 13, om vilken striden stått hetast, nödvändiggör att en ändring företages. Ty såsom herr Andersson i Löbbo tidigare har redogjort för ha ju domstolarna med en rösts övertikt kunnat avgöra, huruvida folk skall anses ha rätt att jaga eller skola dömas för utövande av olovlig jakt. Och det är väl det minsta man har rätt att kräva av oss som lagstiftare, att vi, om en så stor oklarhet är rådande, försöka åstadkomma klarhet i detta avseende. Därför måste jag säga, att jag nog tycker, att reservanterna i utskottet, som

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

yrka att man skall behålla § 13, äro något för nitiska i sina anspråk att slå vakt om jägarintresset. Jag tror att det finns all anledning för dem som utöva jakt och även för dem, som ge sig ut för att föra jägarnas talan och tillvarata deras intressen, att försöka beakta, att det finns en mängd människor i detta land, som ha en fullständigt motsatt uppfattning mot vad jägarna ha. Jag kan inte underlåta att säga, att dessa människor ha faktiskt rätt att kräva, att man tar hänsyn till de synpunkter som de ha att anföra. Och gör man inte det utan går till överdrifter, som jag anser det vara att försöka få ha kvar den gamla § 13, så skadar man jägarnas intressen. De skönhetsvärden och den behållning som våra sjöfåglar skänka framför allt tätorternas befolkning men även andra befolkningsgrupper vid deras vistelse vid sjöar och vattendrag — detta gäller för övrigt även beträffande andra djur — för människor som äro ute och vandra i våra skogar, det är visserligen sådana värden, som man inte kan uppskatta i pengar, men det är ändå sådant som vi böra sätta värde på och få vara aktsamma om, så att vi inte komma i konflikt med dessa människors intressen, ty då skada vi andra intressen, som vi vilja främja.

Redan i jaktutredningen förelåg förslag om dessa licenser. Man har sagt att det skulle bli så väldigt krångligt. Jag kan inte förstå, att det skulle behöva bli större krångel. Det måste väl i stället vara en förenkling som man åstadkommer genom att människorna redan från början veta, huruvida de ha rätt att jaga, en vetskaps som man får sedan man sökt denna rättighet hos vederbörande länsstyrelse. Även om, som herr Lundberg säger, jaktvårds-konsulenterna bli tillsporda i dessa fall, är jag övertygad om att det inte är någon risk för att någon mannamån skall bli begången härvidlag. Med anledning av herr Lundbergs påstående,

att konsulenternas och länsstyrelsernas meningar äro synonyma i alla sammanhang på jaktens område, vill jag säga, att om herr Lundberg tar del av remisssvaren på jaktutredningens betänkande, skall herr Lundberg finna, att detta icke är riktigt. Vidare är det ej heller på det sättet, att konsulenterna själva avgöra dessa saker, utan de behandlas av styrelserna för länsföreningarna, vilka styrelser äro sammansatta så, att de bestå av jägare och andra, som verkligen ha kännedom om förhållandena på varje ort.

Herr Lundberg sade i sitt anförande, och han har gjort gällande detta även i sin motion, att våra jaktarrendatorer i stor utsträckning äro rättslösa, och det är i och för sig riktigt i många avseenden. Om en människa nedlagt ett mycket omfattande arbete på att skapa en god viltstam på sina marker och kommit i det läget, att han fått en god viltstam, så finns det alltid människor, som ha gott om pengar och som bjuda vilka arrenden som helst för att komma åt denna jaktmark. Därför skulle ingen vara tacksammare än jag, om herr Lundberg med sin energi kunde åstadkomma att det bleve ordnat så, att förhållandena för våra jaktarrendatorer i detta avseende bleve rättsligt sett mera tillfredsställande.

Det finns ingen hejd på den förmåga människor ha att betala pengar för jaktarrenden. Jag skall be, herr talman, att i det sammanhanget få lämna ett belysande exempel. Genom annonsinfordrades anbud på en jaktmark på 3 000 tunnland. Arrendesumman skulle betalas på en gång för tio år. Det högsta anbudet löd på 180 000 kronor, som betalades på ett bräde. Denna frikostighet vittnar ju å ena sidan inte precis om att beskattningen drabbar alla så värst hårt. Å andra sidan kan man säga, att man ju förstår, att småfolket har väldigt svårt att konkurrera om jaktmarker, när sådana anbud ges.

Jag skulle vilja tillägga ett par ord.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Det gäller älgavgifterna och älgskadefonden. Såväl herr Lundberg som herr Andersson i Björkäng ha gjort sig till tolk för att det vore bättre att ha en längre tid för allmän jakt på älg än att tillämpa licensförfarandet. Om det är riktigt som herr Andersson i Björkäng har sagt, att man har en väldigt riklig tillgång på älg i Örebro län, kan jag emellertid inte förstå, hur man skall kunna avhjälpa detta överflöd på älgar genom att skjuta älgar i andra delar av landet, där det är ont om älg. Då är det väl riktigare att göra som man föreslagit i jaktutredningen och i propositionen givit sin anslutning till, nämligen att det beredes tillfälle att i Örebro län få till stånd en kraftigare avskjutning för att reducera stammen.

Med vad jag här anfört skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till det förslag, som här framlagts av herr von Friesen, nämligen att man i utskottets motivering skall stryka den passus, vari utskottet föreslår, att fiskarena skola äga rätt att jaga från motordrivet fartyg. Jag gör det därför att jag i likhet med jordbruksministern tycker, att om fiskarena ända från Falssterbo till norska gränsen, såsom han sade, kunna undvara denna rätt att jaga från motordrivet fartyg, så bör detta kunna gälla även för fiskarena i de delar av vårt land, där man avser att ta bort den rätten för dem. Jag vill alltså yrka bifall till herr von Friesens förslag på denna punkt.

Jag vill också yrka bifall till reservationen om strykande av en del av vad utskottet anfört om rösträtten, därför att jag tror, att ett bifall till utskottets förslag på denna punkt skulle medföra svårigheter. Då det inte är detta som utskottet avsett, vill jag som sagt ge min anslutning till denna reservation.

Häruti instämde herr *Netzén*.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Jag skall först ta upp en sak som herr Andersson i Björkäng yttrade sig om, nämligen frågan om de s. k. älgavgifterna. Han menade för sin del, att den föreslagna höjningen av maxi-
miavgiften för fällda älgar från nuvarande 50 till 100 kronor inte skulle vara otillräcklig för vissa län. Därvid tänkte han väl alldeles särskilt på de förhållanden som råda i Örebro län, där älgskadorna ju äro rätt stora. Det är ganska tydligt att inom sådana områden som detta behövs det nog andra åtgärder än den som gäller uttagande av en avgift av högst 100 kronor för fälld älg, ty annars kan det uppstå ganska orimliga förhållanden.

Jag skall ta tillfället i akt här för att omnämna, hur det förhöll sig i detta avseende för åtskillig tid tillbaka. Under ett år utgick det då inom ett län drygt 150 kronor för varje inom det länet under detta år fälld älg. Under samma år kunde man köpa en slaktko av en jordbrukare för mindre än 100 kronor. Det var under den tid, då priserna på jordbruksprodukter voro ganska låga. Det är ju ganska tydligt, att om det blir sådana orimliga förhållanden som de av mig nu omnämnda, finns det ingen annan utväg än att försöka åstadkomma en reduktion av älgstammen inom ett sådant område.

Här i landet äro ju jakt och fiske föremål för mycket stort intresse hos stora delar av befolkningen. Jag vet knappast någonting, möjligtvis med undantag av den redan beslutade fordonsskatten, som har väckt större intresse inom landet än just frågan om jakten och fisket. De här av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i lagen om rätt till jakt m. m. innehålla ju ganska betydande förbättringar i förhållande till de nuvarande bestämmelserna, som gällt sedan 1938. Jag skall bara omnämna, ifall man möjligtvis är intresserad av det, att enligt detta förslag blir varje jägare skyldig att betala

jaktvårdsavgift. Därigenom avlägsnas ju ett mycket stort missförhållande, som har existerat sedan vi antogo 1938 års lagstiftning, vilket består däri, att medan en person, som jagat endast på egen mark, inte var skyldig att betala någon jaktvårdsavgift, så var däremot, om han utarrenderade samma område till någon annan, denne arrendator skyldig att betala jaktvårdsavgift. Nu är det ju meningen, att det skall bli slut på detta missförhållande, även om jaktvårdsutredningen och kanske även Kungl. Maj:ts inte däri se den förnämsta anledningen till att detta lagförslag lägges fram utan att det snarare är nödvändiggjort för att kunna realisera en ansvarighetsförsäkring för jägarna, vilket man menar inte går att praktiskt genomföra utan att alla få betala jaktvårdsavgift.

Vi ha ju föreslagit vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror inte att jag nämnvärt skall uppehålla tiden med det. Andra talare ha ju ganska ingående stannat vid dessa saker, och alldeles särskilt vad beträffar den ändring vi föreslagit i fråga om rätten att jaga från motordrivet fartyg. På den punkten har ju utskottet föreslagit, att fiskarbefolkningen skall ha rätt att jaga från motordrivet fartyg, om den är stadd i sin yrkesutövning. Jag har för min personliga del förmenat att eftersom ju, som det säges, fiskarna knappast alls ägna sig åt jakt under annan tid än i samband med utövning av fiske, så vore det rimligt, att man tillmötesginge fiskarbefolkningen på det sätt, som utskottet nu föreslagit. Jag är emellertid medveten om att det kommer att bli en del besvärigheter när det gäller kontrollen av det hela.

Sedan skall jag be att få säga några ord om den reservation som anförts av herr Levin m. fl. beträffande sjöfågeljakten. Jag vill nog liksom herr Andersson i Löbbo säga, att det är nästan omöjligt att nu kunna draga någon riktigt slutsats angående huruvida det i

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

stort sett kommer att bli någon inskränkning i fråga om sjöfågeljakten i förhållande till vad som gäller nu. Jag har visserligen fattat det så — och det tror jag är riktigt — att det kommer att bli en inskränkning för den befolkning i städerna och de kommuner i övrigt som endast delvis gränsa till allmänt vatten, då säkerligen ett stort antal av dessa människor icke komma att meddelas det tillstånd, som enligt detta förslag skall erfordras. Men å andra sidan innebär ju förslaget också en utvidgning i förhållande till vad som gällt sedan 1938.

Departementschefen har ju uttalat den meningen — och det uttalandet kommer väl att godkännas här i kamraren — att för vissa områden skulle förordnas, att det skulle stå varje svensk medborgare fritt att där bedriva sjöfågeljakt. Därigenom tillgodoses, så vitt jag förstår, i viss utsträckning åtminstone den s. k. allemansrätt, som alldeles särskilt herr Lundberg är förespråkare för. Därför är det litet överraskande för mig att finna, att herr Lundberg hellre väljer den ordalydelse av 13 § som finns sedan 1938 än att godta det förslag som departementschefen har framlagt, vilket dock innebär en obestridd utvidgning av allemansrätten. Enligt detta blir det ju möjligt för svenska medborgare att inom vissa områden idka s. k. rekreationsjakt. Det är ju någonting, som herr von Friesen inte var så angelägen om. För egen del tror jag, att det är många svenska medborgare, som äro intresserade av att bedriva dylik rekreationsjakt, och jag tror, att det ligger något riktigt i att man försöker tillgodose en sådan önskan. Jag föreställer mig gärna, att om det blir alltför många, som komma att bedriva låt oss säga sjöfågeljakt på ett område ute i havet, så kanske det blir ganska smått om villtet, men det blir i alla fall möjlighet att bedriva en så att säga symbolisk jakt, och det kan ju ha sitt värde för åtskilliga. Det kan hända

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

att åtskilliga äro nöjda med det. Man får utföra ungefärligen samma rörelser som de få göra, som bedriva jakt och lyckas få något vilt. Jag tror därför att det är ganska riktigt att man försöker i så stor utsträckning som möjligt tillmötesgå medborgarna, så att de få åtminstone något tillfälle att bedriva någon form av jakt, även om de inte just få något vilt.

Jag skall nu slutligen stanna vid en annan sak, nämligen rösträtten vid jaktvårdsstämma. Man kan möjligen säga, att departementschefen och utredningen i princip gått in för en demokratisering i frågor, som beröra jaktvårdsområdena, då det åtminstone principiellt utsäges, att varje fastighetsägare inom ett jaktvårdsområde skall ha en röst. Emellertid har detta försetts med en reservation, som här har talats om tidigare under överläggningen, nämligen att det skall vara beroende av hur man har bestämt vid bildandet av jaktvårdsområdet. Det är klart, att när man har hängt på en sådan reservation, så kommer ju detta att bli fullkomligt illusoriskt, det kommer att hänga i luften så att säga.

Jag har alltsedan jag blev vuxen varit motståndare till att avgörandet av frågor över huvud taget skall vara beroende av hur stor areal eller hur stor förmögenhet en person förfogar över. Jag är därför alltid inriktad på att bekämpa de tendenser till areal- och förmögenhetstänkande, som trots allt ännu förekomma. Det är för mig ganska ofattbart, att man inte skall kunna besluta om de angelägenheter som man har att avhandla inom ett jaktvårdsområde utan att de större fastighetsägarna skola ha möjlighet att i kraft av sitt innehav av större arealer utöva bestämmanderätten vid sådana tillfällen, då meningsskiljaktigheter förekomma och de önska använda sig av sin möjlighet att rösta ner de andra. För mig är det också överraskande att finna, att man mobiliserar en sådan kraft ifrån statsrådsbänkens

sida, när det gäller att försöka förhindra ett antagande av ett uttalande av endast den innebörden, att man framdeles kan överväga att gå vidare på den inslagna vägen i riktning mot större inflytande för de mindre fastighetsägarna. Jag förstår inte vad som egentligen kan ligga under den kraft, som man utvecklar i syfte att försöka förhindra att man antar detta enligt mitt förmenande relativt oskyldiga uttalande.

Det var herr Sköldin som här nämnde att man i allmänhet vid jaktvårdsstämma tillämpar principen en man en röst. Med anledning därav vill jag säga, att jag har varit med om en del möten, i mitt län, och där diskuterat både gällande och nu föreslagna bestämmelser i lagen om rätt till jakt, och där var man mycket missbelåten med det förhållandet, att vissa större fastighetsägare ibland använde sin möjlighet att rösta ner de andra. Herr Sköldin nämnde att i allmänhet innehöllo jaktvårdsområdesstadgarna en bestämmelse av den innebörden, att det skulle vara en röst för varje påbörjat tiotal hektar. Jag vill med anledning därav säga, att det naturligtvis finns olika bestämmelser för olika jaktvårdsområden. Vad beträffar mitt län kan jag meddela, att där finnas 19 jaktvårdsområden, för vilka man har bestämmelser av den innebörden, att det skall vara en röst för varje påbörjat 20-tal hektar och 12 jaktvårdsområden med stadganden av den innebörden, att det skall vara en röst för varje påbörjat 10-tal hektar och tvenne jaktvårdsområden, där i stadgarna bestämts, att det skall vara en röst för varje fastighet.

Herr talman! Med det nu anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr ANDERSSON i Ronneby: Herr talman! I denna långt framskridna debatt skall jag bara med några få ord re-

dogöra för hur skärgårdsbefolkningen i Blekinge ser på denna fråga.

Alla äro väl överens om att den centrala frågan i denna långa debatt är huruvida sjöfågelbeståndet har ökat eller minskat. Bland kustbefolkningen i Blekinge hävdar man, att det ingalunda förhåller sig så som 1949 års jaktutredning gör gällande, nämligen att detta bestånd har minskat. Tvärtom anser man sig kunna konstatera en viss ökning, och under sådana omständigheter kan det inte vara befogat, menar man, att inskränka jakten på allmänt vatten och på ödeskären, när man inte samtidigt gör några inskränkningar då det gäller de enskilda områdena och jakten inomskärs. Kustbefolkningen anser, att om man verkligen vill skydda sjöfågelbeståndet, så är det riktigare att utfärda generella bestämmelser och inte vidta åtgärder, som bara rikta sig mot en speciell befolkningsgrupp.

Den debatt om sjöfågelbeståndet, som har förts här i landet, tror jag har varit mycket olycklig, och de stora överdrifter som väl samtliga parter ha gjort sig skyldiga till göra det inte lätt för en lekman att bedöma vad som är riktigt. Våra två jägarförbund ha ju också kommit till diametralt motsatta uppfattningar i denna fråga, vilket väl beror på att de representera olika befolkningskategorier, ty hur skall man annars förklara att de ha kunnat komma till så högst olika resultat.

Den gamla fiskarbefolkningen i Blekinge skärgård, som hela sitt liv har följt fågellivet där nere, hävdar mycket bestämt — vi ha ett mycket stort antal brev, som visar detta — att fågelbeståndet icke har undergått någon minskning. Man kanske inte skall tillmäta detta alltför stor betydelse, men när Blekinge läns havsfiskeförening, som representerar ca 700 fiskare, säger precis samma sak, och när alla fiskeföreningar i landet hävda, att den föreslagna lagstiftningen icke är nödvändig — den ökar bara besvärligheterna

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

för befolkningen och belastar länsstyrelserna ytterligare, säger man — så måste det ligga något i påståendet. Denna åsikt delas också av de jaktvårdspoliser, som ha tillsatts av länsstyrelsen i Kalmar län. De ha i ett mycket starkt polemiskt inlägg till länsstyrelsen i Kalmar län framhållit, att verkliga förhållandet inte alls överensstämmer med det, som utredningen har kommit till. Tvärtom redovisa även de en ökning av sjöfågelbeståndet.

Med alla dessa fakta för ögonen måste man fråga sig: Äro de informationer vi ha fått i detta avseende riktiga, eller finns det männe anledning säga, att de i viss utsträckning måste anses vara högst subjektiva? Jag tror, att den reservation av herr Nils A. Larsson m. fl., som är fogad till utskottets utlåtande, bättre täcker den rimliga lagstiftning som här bör följa. Det kan t. ex. inte vara klokt att göra som man gjort i första kammaren, där man ändrat utskottets förslag därhän, att man förbjuder fiskarena att skjuta sjöfågel i samband med fisket, samtidigt som man gärna ser att de skjuta säl, som man också betalar skottpengar för. Även om denna inskränkning i deras yrkesutövning inte betyder så mycket för deras näringsfång, måste den ändå ur lagstiftningssynpunkt vara högst tvivelaktig.

Herr talman! Det skulle kunna vara mycket att anföra i denna fråga, men jag skall inte trötta kammaren ytterligare. Det har kanske ordats alltför mycket redan, och jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till reservationen av herr Nils A. Larsson m. fl.

Herr SKÖLDIN (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av herr Anderssons i Ronneby uttalande, att sjöfågelbeståndet förbättrats, undrar jag, om han har tänkt på att orsaken till denna förbättring just är den inskränkning i jaktutövningen som ägt rum un-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

der de senaste åren. Jag tillåter mig fråga: Om man alltså lyckats förbättra sjöfågelstammen något, skulle detta vara något skäl för den svenska riksdagen att nu företa en sådan lagändring, som faktiskt kunde medföra, att den skulle kunna utrotas? Herr Andersson i Ronneby säger, att när man inte gör någon inskränkning vad beträffar områden som äro i enskild ägo, så är denna inskränkning oberättigad. Emellertid är det ju precis likartad inskränkning som göres för mark som är i enskild ägo när det gäller jakttiden, nämligen sju dagars jakt på allmänt vatten så väl som på vatten i enskild ägo på våren. Om man nu jagar så intensivt på enskilt vatten, att man alltför kraftigt reducerar fågelstammen där, är det väl så mycket större anledning att man inte skall fara fram på detta sätt på allmänt vatten i stället för att göra som herr Andersson i Ronneby säger, nämligen att därför att man skjuter för mycket fågel på enskilt vatten, skall sådan hänsynslös jakt utövas på allmänt vatten. Precis motsatsen till vad herr Andersson i Ronneby säger skulle jag anse vara naturligt.

Vad sedan beträffar den ståndpunkt som jägarförbundet intagit vill jag säga, att 1932 sade Jägarnas riksförbunds representant i jordbruksutskottet enligt stenografiskt protokoll, att det var inte medeltidsmentalitet utan stenåldersmentalitet att skjuta sjöfågel på våren. Samma förbunds representant talar i dag för fyraveckorsjakt. Vilken ståndpunkt är den riktiga?

Herr ANDERSSON i Ronneby (kort genmäle): Herr talman! Det är säkerligen ingen som motsätter sig en inskränkning av jakttiden, om detta är berättigat med hänsyn till sjöfågelbeståndet. I det avseendet äro vi säkert alla överens. Men om man i likhet med herr Sköldin erkänner, att det har kunnat förmärkas en viss ökning av bestån-

det, så finns det väl också anledning säga, att den nuvarande lagstiftningen inte innebär någon fara för fågelbeståndet och att den därför bör tillämpas även i fortsättningen. Då bör man inte utöka den med ytterligare krångel. Det är en ståndpunkt, som jag tycker är ganska starkt motiverad.

För övrigt är det inte bara vi här i Sverige som jaga sjöfågel. Jag har här en uppgift från Holland — där man har en sammanlagd kuststräcka som inte är längre än Kalmar läns och Ölands — som visar att man där skjuter fyra gånger så mycket sjöfågel som vi göra i vårt land. Detta kan nu inte tas som bevis på att vi skjuta för litet sjöfågel, men det ger mig kanske ändå anledning påpeka, att vi inte äro ensamma om denna jakt. Vi böra anpassa åtgärderna så, att de bäst stämma överens med tillgången och med befolkningens uråldriga rätt på detta område.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt något nämnvärt. Det har väl redan från såväl utskottets talesmäns som från reservanternas och övriga talares sida sagts vad som kan sägas i denna fråga.

Jag anlägger inte bara jaktsynpunkter på den fråga vi här debattera. När vi behandlade den i jaktutredningen, anlade vi också djurskyddssynpunkter på densamma. Vi ha nämligen velat se till, att det viltbestånd som finns i vårt land inte bara bibehålles utan också om möjligt utökas. Om herr Andersson i Ronneby anser sig kunna konstatera, att sjöfågelbeståndet har ökat på sista tiden, så tror jag i varje fall att denna ökning är så ringa jämfört med det fågelbestånd vi hade förr i tiden, att detta väl tål vid att avsevärt förstärkas ytterligare. Man måste nämligen ha klart för sig att vi med nuvarande skjutvapen och med den metodik vi nu tillämpa kunna skjuta betydligt mer sjöfågel än vad som var möjligt förr i tiden.

För mig har det alltid framstått som nära nog brottsligt att skjuta fåglarna på våren, när de äro på väg upp till sina häckningsplatser. Det är också något av en anakronism att det är tillåtet att skjuta fågel ute på öppna havet, medan det däremot är förbjudet — och straffbelagt — att göra detta närmare land. Jag tror att vårjakten på sjöfågel är färdig att avskrivas, om man vill åstadkomma ett verkligt skydd för fågelstammen. Att man inte nu har gått längre än till att förkorta jakttiden till sju dagar beror på, som statsrådet sade, att man inte på en enda gång vill ta bort den gamla rätt till fågeljakt, som skärgårdsbefolkningen har haft.

Vidare står det väl klart, att vi måste införa restriktioner när det gäller att bestämma vilka grupper som skola hänföras till den s. k. bofasta kustbefolkningen. Det kan inte vara riktigt att till den kategorien räkna även invånarna i städer på upp till 20 000 å 30 000 människor och ge dem rätt att jaga sjöfågel. Här måste ske en avgränsning, och det är givet att den måste komma att träffa en del människor, som förut ansett sig ha rätt att bedriva denna jakt men som nu inte längre få göra det. Även här få vi väl lägga jaktvårdssynpunkter på frågan och säga: Vi ha inte råd att låta alla dessa människor bedriva sjöfågeljakt, ty då komma vi att helt och hållet föröda vår villebrädsstam.

Vidare har det här talats om röstberäkningen i jaktvårdsföreningarna. Jag anser att man nog får gå litet försiktigt fram även i den frågan. Jag skulle nog för min del vara böjd för att även här tillämpa principen »en man en röst», men man måste tänka på konsekvenserna. Vi anta t. ex. att det är fråga om bildandet av en jaktvårdsförening, och att det bland dem som skola ingå i föreningen finns några stycken jordägare, som inte ha mer än några få tiotal tunnland jaktmarker, och en större jordägare, som har flera hundra tunnland. Det är klart att denne sistnämnde, in-

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

för utsikten att inte få mera att säga till om än den som har ett tiotal tunnland, verkligen tar under övervägande om han skall ansluta sig med sin mark till ett jaktvårdsområde. Jag tror att man får anlägga även den synpunkten på frågan.

Från början var jag närmast böjd för att i vissa fall gå in för ännu hårdare åtgärder än de nu tillämpade för att framtinga bildandet av sådana jaktvårdsföreningar. Erfarenheterna ha dock visat att den 80-procentiga anslutningen är ganska svår att åstadkomma, men jag medger, att om man kan uppnå den på frivillighetens väg, så har man kanske större utsikter att inte bara nå ett lyckligt resultat utan också ett bättre samarbete inom jaktvårdsföreningarna i fortsättningen.

Herr talman! Jag skall inte här närmare ge mig in på de olika spörsmål som här ha debatterats. Jag uttalar bara min tillfredsställelse över att den bestämmelse som här föreslås inför, nämligen allmänt erläggande av jaktvårdsavgift, inte har föranlett någon debatt. Tidigare har det ju varit så, att jordägaren själv inte har behövt erlägga jaktvårdsavgift. Kungl. Maj:t och utredningen ha emellertid nu ansett, att även sådan jordägare, som bedriver jakt på sin egen mark, skall erlägga jaktvårdsavgift. De på så sätt influtna medlen skola ju användas till jaktvårdsbefrämjande åtgärder, och därför är jag glad över att det inte vid behandlingen av denna fråga har rests något motstånd här i kammaren.

Herr talman! Jag kommer att rösta i enlighet med det yrkande, som har framställts av herr Sköldin.

Herr LEVIN: Herr talman! Kammaren får ha överseende med att jag kommer att ta upp dess tid ytterligare några minuter, men jaktfrågan är faktiskt en hjärtesak utefter kusten, och här ha fällts några yttranden, som jag inte kan låta bli att säga några ord om.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Utskottets talesman och departementschefen ha här nämnt om de otrevliga processer man tidigare haft, när det gällt jakten på havet, men tror någon att man kommer ifrån processerna med de nya bestämmelser, som nu föreslås? Hur tror man att det skall bli möjligt att skapa respekt för bestämmelserna bland befolkningen ute vid kusterna utan en oändlig rad av processer? Processernas antal kommer säkerligen inte att bli mindre, om alla ärenden först skola gå till länsstyrelsen; jag tror tvärtom att det kommer att bli betydligt större än tidigare.

Statsrådet hade här missuppfattat saken så att han trodde, att jag och de fiskarorganisationer jag tillhör hade gått emot bestämmelsen om inskränkning i sjöfågelsjakten. Så är ingalunda fallet. Vi ha i yttrande först till domänstyrelsen och sedan till departementet understrukt nödvändigheten av skyddsåtgärder för sjöfåglarna. Vi ha sagt ifrån, att vi inte ha något emot att man inskränker vårjakten eller för Skånes del t. o. m. helt tar bort den, men vi ha t. o. m. gått betydligt längre. I enlighet med det uttalande av Skånes fiskarförbund, som med några ord refererats i propositionen, ha vi bl. a. föreslagit, att man skulle undersöka möjligheterna att totalt förbjuda all jakt på en del fåglar, vilkas antal har decimerats särskilt mycket. Vi ha nämnt t. ex. ejder, alfågel och knipa. Ingen kan påstå, att vi nere på Skånekusten äro ointresserade av skyddsåtgärder för sjöfågel, men vi ha ansett att det är felaktigt att vidtaga dem ute på allmänt vatten. Skall något göras bör det bli fråga om generella regler, som begränsa jakten inte bara på allmänt vatten utan över huvud taget.

Den egentliga anledningen till att jag begärde ordet var att jag ville säga några ord till herr Lundberg. Han och jag ha ju faktiskt i vissa delar gått på samma linje i dag, men jag vill här understryka, att jag ingalunda delar

hans uppfattning i allt, framför allt inte när det gäller departementschefen. Jag är förvissad om att denne har varit i god tro, och att han har den övertygelsen att dessa bestämmelser äro de bästa. Jag däremot har den uppfattningen, att om man över huvud taget skall vinna någonting ur sjöfågelskyddssynpunkt skall man inte tillskapa bestämmelser, som skärpa motsättningarna mellan kustbefolkningen och Svenska jägareförbundet, d. v. s. den institution som närmast skall svara för givna bestämmelsers upprätthållande. Man bör söka taga vara på det intresse för sjöfågelskyddet som finns bland kustbefolkningen, men det gör man sannerligen inte med dessa bestämmelser.

Till sist skulle jag bara vilja säga ett par ord till herr Sköldin. Han frågade, varför inte fiskarena på ost- och sydkusten kunde låta sig nöja med samma bestämmelser som gälla på västkusten, där det råder förbud mot jakt från motorbåt. Jag vill då rekommendera herr Sköldin att läsa vad professor Nothini har skrivit om sjöfågeljakt under kapitlet motorbåtsjakt. Han hävdar där bestämt, att om man över huvud taget skall kunna bedriva sjöfågeljakt i Blekinge och Kalmar län bör man bibehålla rätten att jaga från motorbåt. Annars blir tillåtelsen att jaga på öppna havet där illusorisk.

Det är inte heller riktigt att tala om den stora avskjutningen och vad den betyder för sjöfågelbeståndet. De sjöfåglar som skjutas vid våra kuster utgöra ju en ytterst liten bråkdel av avskjutningen av sjöfågelbeståndet. Hos oss förekommer jakt bara när fåglarna flyga hit och när de flyga härifrån. Under vintern, när de övervintra utanför Danmarks och Hollands kuster, skjutes det säkert tiodubbelt så många som vid de svenska kusterna. Enligt professor Nothini skjuter man enbart på den holländska kusten ungefär 1 miljon sjöfåglar mot 200 000 längs hela den

långa svenska kusten. Ingen kan därför övertyga mig om att avskjutningen hos oss har så stor betydelse för beståndet av sjöfågel.

Herr SKÖLDIN: Herr talman! Jag skulle vilja säga detsamma till herr Levin som till herr Andersson i Ronneby. Om avskjutningen utomlands är mycket kraftig och man där går så hårt åt sjöfågelbeståndet som herr Levin säger, är detta väl inte något skäl för oss att idka livligare jakt. Jag tycker det vore naturligare att dra en rakt motsatt slutsats.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A, nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna del; 2:o) bifall till den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr andre vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Levin begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten A) i utskottets utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Ändring i lagen om rätt till jakt m. m.

Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Levin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 66 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A.

Härefter gav herr andre vice talmannen beträffande punkten B propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i berörda del dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr von Friesen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Friesen begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten B) i utskottets utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr von Friesen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nejpropositionen. Herr Levin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 98 ja och 80 nej, varjämte 29 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Vägtrafikförordning m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B.

I fråga om utskottets motivering i de två sista meningarna i sista stycket å s. 40 i det tryckta utlåtandet gav herr andre vice talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering i denna del dels ock på godkännande av det förslag, som framställdes i den av herr Holmbäck m. fl. avgivna reservationen, eller sålunda att ifrågavarande del av motiveringen skulle utgå; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åhman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner tredje lagutskottets motivering i de två sista meningarna i sista stycket å s. 40 i utskottets utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag, som framställdes i den av herr Holmbäck m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, eller sålunda att ifrågavarande del av motiveringen skall utgå.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Andersson i Löbbo begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 80 ja och 117 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså i enlighet med

den av herr Holmbäck m. fl. avgivna reservationen beslutat, att ifrågavarande del av motiveringen skulle utgå.

Härefter gav herr andre vice talmannen propositioner beträffande utskottets motivering i den mening å s. 39, som började med orden »Utskottet hälsar» och slutade med orden »för envar», nämligen dels på godkännande av utskottets motivering i denna del dels ock på bifall till det av herr von Friesen framställda yrkandet att denna mening skulle utgå ur motiveringen; och godkände kammaren utskottets motivering.

På därå av herr andre vice talmannen given proposition blev slutligen utskottets motivering i övriga delar av kammaren godkänd.

§ 3.

Vägtrafikförordning m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vägtrafikförordning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 januari 1951 dagtecknad proposition, nr 30, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll samt med hänvisning till i ämnet framlagda författningsförslag,

dels anhållit om riksdagens yttrande över däri ingående förslag till

1) vägtrafikförordning;

dels föreslagit riksdagen att antaga förslag till

2) lag om straff för vissa trafikbrott;

3) lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik; och

4) lag angående ändrad lydelse av 2 och 18 §§ lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon;

Vägtrafikförordning m. m.

dels anhållit om riksdagens yttrande över förslag till

5) förordning om ändring i vissa delar av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22); samt

6) förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

dels ock föreslagit riksdagen att antaga förslag till

7) förordning angående ändrad lydelse av 1, 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 33 av herr *Petersson, Emil*,

nr 156 av herr *Elofsson, Gustaf*, och herr *Nilzon, Ivar*,

nr 302 av herr *Elowsson, Nils*,

nr 303 av herr *Heiding m. fl.*,

nr 313 av herrar *Lindblom* och *Weiland*,

nr 314 av herr *Lindblom m. fl.*,

nr 315 av herr *Pålsson m. fl.*,

nr 316 av herr *Björck m. fl.*,

nr 317 av herr *Persson, Ivar*,

nr 318 av herr *Cassel m. fl.*,

nr 319 av herr *Cassel*,

nr 320 av herr *Nästlund* och

nr 321 av herr *Lundqvist m. fl.* samt

inom andra kammaren

nr 47 av herrar *Nyberg* och *Persson* i Svensköp,

nr 202 av herr *Onsjö m. fl.*,

nr 400 av herrar *Hansson* i Skegrie och *Hansson* i Önnarp,

nr 401 av herr *Nilsson* i Göteborg,

nr 402 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*,

nr 414 av fru *Sandström m. fl.*,

nr 415 av herrar *Edström* och *Dickson*,

nr 416 av herrar *Edström* och *Dickson*,

nr 417 av herr *Norup m. fl.*,

nr 418 av herr *Ståhl*,

nr 419 av herr *Hæggbloom m. fl.*,

nr 420 av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.*,

nr 421 av herr *Wiklund* i Stockholm,

nr 422 av herrar *Nilsson* i Göteborg och *Forsberg*,

nr 423 av herr *Widén m. fl.*,

nr 424 av herr *Widén m. fl.*,

nr 425 av herr *Håstad*,

nr 426 av herr *Pettersson* i Norregård *m. fl.*,

nr 427 av herr *Sköldin*,

nr 428 av herr *Bergstrand*,

nr 429 av herr *Nilsson* i Göteborg och

nr 430 av herr *Hagård*.

Av motionerna var I: 33 lika lydande med II: 47, I: 156 med II: 202, I: 302 med II: 401, I: 303 med II: 402, I: 313 med II: 414, I: 314 med II: 417, I: 315 med II: 426, I: 317 med II: 400, I: 318 med II: 425, I: 319 med II: 418, I: 320 med II: 427 och I: 321 med II: 419.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 313, I: 314, I: 320, II: 414, II: 417, II: 422 och II: 427 — i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke funnit skäl att i anslutning till de vid propositionen nr 30 fogade förslagen till vägtrafikförordning, förordning om ändring i vissa delar av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) samt förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. göra andra uttalanden än utskottet i utlåtandet upptagit;

B. att riksdagen måtte — med avslag å motionerna II: 416 och II: 420 samt under förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om straff för vissa trafikbrott — för sin del antaga förslaget med de ändringarna, att

Vägtrafikförordning m. m.

dels 3 § skulle erhålla av utskottet angiven lydelse,

dels ock 6 § skulle utgå;

C. att riksdagen måtte antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik,

2) lag angående ändrad lydelse av 2 och 18 §§ lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon samt

3) förordning angående ändrad lydelse av 1, 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt;

D. att motionen II: 316 måtte i vad den avsåge trafikbroschyr anses besvarad genom den av utskottet i motiveringen lämnade redogörelsen samt i övrigt icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning beträffande möjligheterna att åt cyklar med hjälpmotor bereda lättnader i av utskottet angivna hänseenden;

F. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionen II: 421 till 1949 års trafiknykterhetsutredning för att motionen måtte övervägas vid fullgörandet av utredningens uppdrag;

G. att motionerna I: 302, I: 303, I: 315, I: 317, I: 319, I: 321, II: 400, II: 401, II: 402, II: 418, II: 419, II: 423, II: 424, II: 426, II: 428 och II: 429, i den mån de ej beaktats genom vad utskottet under A. och E. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

H. att motionerna I: 33, I: 156, I: 318, II: 47, II: 202, II: 415, II: 425 och II: 430 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats ett flertal reservationer.

Sedan herr andre vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes, beträffande föredragnings sättet, ordet av

Herr JACOBSSON i Igelsbo, som yttrade: Herr talman! Med avseende å föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 30 får jag hemställa, att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på följande sätt:

Först föredrages i den ordning, vardi i utlåtandet förekomma, utskottets yttrande under rubriken »Sammanfattning» samt utskottets under överbubriken »Förslaget till vägtrafikförordning» gjorda uttalanden beträffande den föreliggande kungl. propositionens detaljer och i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets nyssnämnda uttalanden blivt på angivet sätt genomgångna, föredrages utskottets hemställen i punkten A.

Vid föredragningen av utskottets uttalanden må texten ej behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarrens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölls.

Punkten A.

I enlighet med den beslutade föredragningsordningen föredrogs först *utskottets yttrande under rubriken »Sammanfattning»*; och anförde därvid:

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Jag skall be att få framföra några principiella synpunkter i anledning av utskottets yttrande under rubriken »Sammanfattning».

Kungl. Maj:t har nu förelagt riksdagen vägtrafikförordningen för yttrande. Det utredningsmaterial som förslaget bygger på har enligt vår uppfattning utgjort en mycket god grund för detsamma. Utskottet har visserligen i några punkter ansett sig föranlåtet att föreslå ändringar, men det har i stort sett till-

Vägtrafikförordning m. m.

styrkt Kungl. Maj:ts förslag. Det säges sålunda på s. 80 i utskottsutlåtandet: »De genom propositionen framlagda förslagen synas i princip utgöra en tidsenlig reglering av vägtrafiken och därmed sammanhängande förhållanden. Vidare kunna förslagen såsom helhet betraktade sägas tillgodose å ena sidan allmänhetens intresse av enkelhet samt å andra sidan domstolars och andra myndigheters behov av att hithörande bestämmelser bli juridiskt hållbara. Utskottet tillstyrker därför, att propositionen lägges till grund för lagstiftning i ämnet.»

Även om såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t och utskottet ha gjort sitt bästa i fråga om detta förslag, komma måhända vissa brister att vidlåda förordningen. Det sammanhänger med vår allmänna mänskliga ofullkomlighet när det gäller att bedöma saker och ting. Jag vill betona, att utöver lagstiftningen erfordras på alla områden och inte minst på trafiksäkerhetens, att lagen tillämpas väl och framför allt att varje medborgare gör vad på honom ankommer och vad som rimligen kan fordras av honom för att medverka till att lagens syfte förverkligas, i detta fall till att öka trafiksäkerheten så att frekvensen av trafikolycksfall blir den minsta möjliga. För att nå detta ändamål fordras bl. a. upplysning och propaganda, och jag hyser den förhoppningen, att kommunikationsministern kommer att beakta dessa synpunkter, då det blir fråga om att från statsmakternas sida vidtaga åtgärder på hithörande områden.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets uttalande på s. 80.

Herr HAGÅRD: Herr talman! På grund av den disposition av behandlingen av utskottets utlåtande, som här har föreslagits, får man nu närmast uttala några allmänna synpunkter på det hela. Jag skulle då vilja säga, att det förelig-

gande lagförslaget givetvis inte kan tillfredsställa alla, och kanske de som ha sysslat med lagens tillkomst och förberett densamma äro de minst tillfredsställda i detta sammanhang. I det stora hela anser jag emellertid att man måste beteckna det som väl förberett och väl utformat.

De erinringar och förslag till detaljändringar som ha gjorts äro att betrakta som i huvudsak ganska oväsentliga. I flera fall äro de försök att sammanföra vissa speciella synpunkter, särskilt jordbruksintressena, med de allmänna bestämmelserna, och man måste nog anse resultatet av utskottets arbete i detta avseende tämligen tillfredsställande.

Av reservationernas innehåll framgår också, att resultatet i det stora hela även från kritikernas sida anses som ganska gott. Även om antalet reservationer är tämligen stort, ger ett närmare studium av innehållet i reservationerna vid handen, att avvikelserna i allmänhet inte omfatta mera väsentliga ting.

Jag skulle här vilja säga några allmänna ord, som jag anser inte böra komma in under detaljdiskussionen. Det gäller frågan om vissa förmåner för personer, som äro behäftade med medicinska brister. Jag tangerar här en detalj, som möjligen kommer att beröras senare under ärendets behandling, men jag har velat peka på den redan nu. För dessa människor är det mycket önskvärt, att man vidtar vissa lindringar i bestämmelserna, exempelvis i fråga om erhållandet av körkort. Som exempel vill jag nämna de hörselsvaga, som numera genom de stora tekniska framstegen under de senaste åren kunna eliminera defekten genom att använda hörapparater. På den punkten vill jag säga, att utskottet välvilligt har beaktat de framförda synpunkterna. Man har föreslagit att lägga i länsstyrelsens hand att avgöra i varje särskilt fall, om körkort skall utfärdas

Vägtrafikförordning m. m.

till personer med medicinska brister. Det vill jag beteckna såsom ett framsteg, innebärande ett underlättande av dylika personers strävan att erhålla körkort.

Med hänsyn till dispositionen av utlåtandets handläggning ber jag få återkomma senare vid de särskilda punkterna.

Herr NILSSON i Göteborg: Herr talman! Jag kan ansluta mig till de allmänna synpunkter, som utskottets vice ordförande här inledde debatten med, och jag vill gärna intyga, att det inom utskottet har förefunnits en allmän strävan att försöka komma till så eniga beslut som möjligt. Det är klart, att alla de reservationer, som finnas fogade till detta utskottsutlåtande, vittna om att vi inte kunnat tillfredsställa alla önskemål, men jag tror ändå, att vi gjort det bästa möjliga. Men jag ville gärna anknyta ännu några synpunkter till dem, som utskottets vice ordförande här anförde.

De nu gällande trafikbestämmelserna, som i gällande rätt finnas sammanfattade i vägtrafikstadgan och motorfordonsförordningen, ha varit i kraft sedan 1936. Det har sålunda förflutit femton år sedan riksdagen, åtminstone i någon större utsträckning, gjorde någon förändring i dessa bestämmelser. Under dessa år har åtskilligt hänt, som betytt en väldig omvandling och förändring på trafikens område. Jag skall bara för kammaren påpeka det förhållandet, att vi 1936 — alltså när nu gällande bestämmelser kommo till — hade sammanlagt 201 000 inregistrerade motorfordon, alltså personbilar, lastbilar, motorcyklar o. s. v. Den 31 december 1950 hade vi sammanlagt 557 000 motorfordon. Det har sålunda ägt rum mer än en fördubbling, och av dessa 557 000 motorfordon voro inte mindre än 212 000 motorcyklar, vilkas antal 1936 uppgick till omkring 45 000. Sedan tillkomma omkring 50 000 traktorer, och

vi ha även i trafik omkring 3 miljoner cyklar. Cykeltrafiken har ju under de senaste åren undergått en väldig utvidgning, och ökningen av antalet motorfordon är också mycket markerad från 1949 till 1950.

Det är med utgångspunkt från denna utveckling av trafiken, detta ökade antal motorfordon med den ökade hets och brådska, som på grund därav kännetecknar vår trafik, som man får betrakta de bestämmelser, som nu komma att bli gällande. Det är ju gott och väl, att vi här i dag komma att besluta om en ny vägtrafikförordning, men vad som återstår — det stora problem, som riksdagen inte genom något lagbeslut kan direkt göra någonting åt — är att få trafikanterna att efterleva och respektera dessa nya bestämmelser. Därpå beror det, huruvida vi i framtiden skola kunna komma ifrån det väldiga antal trafikolyckor, som under de senaste åren företett en verkligt oroväckande ökning.

Jag vill gärna säga, att de sakkunniga, som utarbetat detta förslag till den nya vägtrafikförordningen, på ett mycket gott sätt löst sin uppgift. Jag må också säga, att de tagit hänsyn till alla de berättigade intressen, som kunna anmäla sig, när det gäller bestämmelserna om trafiken på gator och vägar. Det är också en tillgång, att dessa trafikbestämmelser ha överförts till en författning. Därigenom har uppställningen blivit mera lättillgänglig för allmänheten och även, tror jag, för de myndigheter, som i framtiden få syssla med dessa bestämmelser.

Departementschefen har i väsentliga delar följt de sakkunnigas förslag, och han har i vissa fall varit ganska generös mot vissa trafikanters önskemål. Utskottet har gjort vissa ändringar i propositionen och följer alltså inte i allt departementschefens förslag, men jag skulle tro, att de ändringar, som gjorts i propositionen, inte i avsevärd grad störa sinneslugnet hos kommuni-

Vägtrafikförordning m. m.

kationsministern. Utskottet har, som jag tidigare sagt, så långt möjligt strävat efter att komma fram till ett enhälligt förslag.

Under nu förevarande rubrik skulle man ju kunna ta upp en hel rad principiella synpunkter, men jag vill återgå till vad jag sade förut: På vilket sätt skola vi nu få trafikanterna att efterleva och respektera dessa bestämmelser?

I denna fråga och med anledning av en motion, I: 316, har utskottet på s. 124 under rubriken »Förslaget till ändring i automobilskatteförordningen» sagt, att det bör bli en uppgift för Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande att utgiva en trafikhandledning, som upptager de trafikregler, som äro av betydelse för den stora allmänheten. NTF, som bedriver upplysningsverksamhet, skulle alltså försöka sprida kännedom och upplysning om dessa nya trafikbestämmelser.

Trafiken har under det sista året ökat väsentligt — det belyser ju det ökade antalet motorfordon. Det råder en hets och en brådska, som äro ofattbara. Människorna rusa eller önska att rusa, antingen de sitta som förare bakom en ratt eller de sitta som passagerare i en buss eller annat fordon och muttra över chauffören för att han inte har farten tillräckligt hög. Vi ha en oroväckande hög trafikolycksfallsfrekvens. År 1950 hade vi 571 dödade människor, omkring 2 000 blevo invalider, och omkring 6 000 skadades på annat sätt i trafiken. Det framgår av en utredning, att av de trafikolyckor som förekomma äro ungefär 90 procent beroende på den mänskliga faktorn, d. v. s. beroende på att föraren på ett eller annat sätt har brutit i sin uppgift.

Det gäller sålunda här att få människorna att känna ansvar och ta hänsyn, för att vi skola kunna få ned antalet olycksfall. Jag skulle tro, att trafikolyckorna kosta samhället 150 å 200 miljoner kronor årligen.

Nu ha vi inom Nationalföreningen för

trafiksäkerhetens främjande för avsikt att påbörja en upplysningsverksamhet, som redovisar dessa nya bestämmelser, men för detta ändamål måste det till pengar. Här är en uppgift både för samhället och för den enskilde. Om vi skola kunna minska olycksfallsfrekvensen måste staten mer än vad som nu är fallet bidra med medel för att få fram en effektiv upplysningsverksamhet. Man skall komma ihåg, att dessa 550 000 motorfordon i mycket stor utsträckning köras av oerfarna förare, som på ett eller annat sätt måste upplysas. På många andra sätt medför detta ökade fordonsantal en mycket stor olycksrisk.

Nu hemställer jag i detta sammanhang till kommunikationsministern, att han måtte bistå oss, när det gäller att få anslag att bedriva en mer intensifierad upplysningsverksamhet i vad det gäller att söka skola och fostra människorna i trafiken. Vi ha anslag från framför allt trafikförsäkringsorganisationerna och då i första hand från Trafikförsäkringsföreningen. Försäkringsbolagen ha varit mycket välvilliga och bistått Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande med penningmedel för att den skall kunna bedriva denna upplysningsverksamhet. Men detta räcker inte till. Inför den trafik, som vi nu komma att möta i sommar, med alla dessa nya förare av framför allt motorcyklar, vilka jag anser vara det verkliga faromomentet i trafiken, gäller det att försöka taga hand om dessa unga och oerfarna förare och andra trafikanter, som inte ha lärt sig inse vikten av ansvar och hänsyn i trafiken. För dessa syften behövs det emellertid en intensiv upplysningsverksamhet.

Herr talman! Jag vill sluta mitt anförande med att ännu en gång vädja till kommunikationsministern att han måtte bistå oss, så att vi kunna påbörja en intensifierad propaganda- och upplysningsverksamhet för att få en säkrare och tryggare trafik.

Vägtrafikförordning m. m.

Vidare yttrades ej. Utskottets yttrande under rubriken »Sammanfattning» godkändes.

Utskottets yttranden beträffande 1 § 3 och 4 mom. samt 3 § 1 mom. e) förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 3 § 1 mom. h) förslaget till vägtrafikförordning.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle detta författningsrum lyda sålunda:

3 §.

1 mom. Bil skall vara försedd med

h) med lyse försedd anordning, som kan tydligt visa ändrad körriktning och vid användning är väl synlig såväl framifrån som bakifrån (körriktningsvisare); dock erfordras icke sådan anordning på chassi utan förarhytt;

I motionerna I: 314 och II: 417 hade hemställts, att bestämmelserna om körriktningsvisare måtte utformas i överensstämmelse med de gällande föreskrifterna i 5 § vägtrafikstadgan.

Utskottets yttrande i denna del innesbar tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av utskottets yttrande anförde:

Herr DICKSON: Herr talman! Jag är i princip belåten med kommunikationsministerns uppläggning av hela detta lagförslag. Det är en friskhet och fördomsfrihet i förslaget, som måste tilltala. Men i fråga om bestämmelserna rörande körriktningsvisare har jag en annan mening. Det föreslås, att körriktningsvisare skola vara obligatoriska, men samtidigt förklaras att det inte är så noga, ifall man efterlever dessa bestämmelser eller ej.

Jag vill av principiella skäl varna

mot sådana lagar. Skall det vara en lag, då skall man också veta, att den gäller och att man inte skall bryta mot lagen. Man får inte i förväg från lagstiftningsmaktens sida säga ifrån, att nu bestämma vi en sak, men ni få använda ert sunda omdöme, när det gäller att efterleva lagen i fråga. På detta sätt är denna lag konstruerad, och därför tycker jag icke om den.

Själva sakfrågan beträffande körriktningsvisare kommer att lösa sig själv i praktiken. Körriktningsvisare är en så praktisk och användbar sak, att var och en ändå skaffar sig den. Går körriktningsvisaren sönder, skickar vederbörande sin bil snarast möjligt till reparation. Körriktningsvisaren räddar en ändå inte från skyldigheten att visa hänsyn på vägen.

I det sammanhanget skulle jag vilja säga, att backspegeln är ett betydligt viktigare instrument än vad körriktningsvisaren är. Var och en som ändrar läge på vägen, flyttar över från en fil till en annan eller startar från vägkanten och kör ut på vägbanan, var och en som gör dessa manövrer utan att se i backspegeln är en potentiell förbrytare. Det borde göras klart för den trafikerande allmänheten att så är fallet. Varje förare har ansvaret för att han inte ställer till olyckstillbud för dem, som komma efter vederbörandes eget fordon. Där spelar körriktningsvisaren en praktisk roll, när den fungerar. Men fungerar den icke, bör man ha möjlighet att på annat sätt ge tecken.

Jag har kört bil ganska mycket, troligen mest av alla här i kammaren, och på ganska olika platser här i världen. Jag har rätt mycken erfarenhet av hur pass otillförlitlig en körriktningsvisare är under dåliga klimatiska förhållanden. Med hänsyn härtill och de principiella synpunkter jag här anlagt på att man inte skall ha lagar, som redan på förhand äro uppmjukade, vill jag yrka bifall till de motioner i detta ärende, som avlämnats här i kamrarna av några

förnuftiga bondeförbundare. Jag åsyftar motionerna I: 314 och II: 417. I dessa motioner föreslås, att den gamla bestämmelsen i detta ämne skall stå kvar och att man således inte skall ha det tvång, som ett obligatoriskt införande av körriktningssystem skulle medföra.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Jag kan knappast finna annat än att utskottet i sin skrivning har tagit hänsyn till vad herr Dickson här framhållit. Vi ha påpekat, att det väsentliga är att föraren inte litar till körriktningssystem utan att han alltid har sin uppmärksamhet riktad på framförandet av sitt fordon, så att han kan ge tecken, om han vill ändra körriktning o. s. v. Vidare ha vi gjort det uttalandet, att bilägaren, om nu körriktningssystem inte skulle fungera, bör ha möjlighet att köra med fordonet för att få detta justerat. Vi ha också sagt, att om körriktningssystem inte är ur funktion, så torde det för bilägaren i regel inte inträda annan förstahandspåföljd än att han blir förelagd att avhjälpa bristen i fråga.

Med dessa ord hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr DICKSON: Herr talman! Den bevisföring, som den ärade talesmannen för utskottet här har förebragt, kan på sin höjd tjäna som försvar för den synpunkten, att lagen inte direkt är skadlig men absolut inte för att lagen är nödvändig. Riksdagen kommer här att stifta en lag, som är fullkomligt överflödig. Det är detta jag vänt mig emot flera gånger här i kammaren. Vi ha så många lagar och så många lagar för mycket, att vi inte böra lägga ytterligare sten på bördan. Vi böra inte foga denna onödiga lagbestämmelse till ett lagkomplex, som i övrigt är så pass nödvändigt.

Vägtrafikförordning m. m.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Till detta vill jag endast tillägga, att herr Dickson och jag naturligtvis kunna ha olika uppfattningar i detta avseende. Herr Dickson har emellertid inte lyckats övertyga mig om det överflödiga med den ifrågavarande bestämmelsen.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Beträffande förslaget i dess helhet har jag all anledning att icke vara missbelåten med utskottets behandling av propositionen. Utskottet har på det hela taget anslutit sig till de principer, på vilka jag byggt i propositionen.

När jag tog ställning till detta förslag, gjorde jag det som enkel vägförare. Jag har såvitt möjligt sökt att se praktiskt på dessa problem. Beträffande de avvikelser, som utskottet tillåtit sig att göra från propositionen, har jag egentligen icke några större anmärkningar att komma med. Vid en genomläsning av de synpunkter i detta ämne, som framförts i motioner och av utskottet, i den mån utskottet icke följt propositionen, har jag funnit att samtliga äro av den karaktär, att jag mycket väl kan förstå dem. Jag är därför helt öppen för diskussion. Jag har nämligen sagt mig, att man antingen kan göra som motionärerna och utskottet i vissa avseenden föreslå eller som föreslås i propositionen. Detta sagt endast inledningsvis.

Beträffande herr Dicksons anförande är förhållandet på denna punkt naturligtvis detsamma som på övriga punkter. Jag anser emellertid, att herr Dicksons anförande icke skall stå oemotsagt i det avseendet, att det skulle vara propositionens mening att vederbörande ha fritt val mellan att ha körriktningssystem och att underlåta att skaffa sådan. I själva verket är det så, att det i lagförslaget sagts ifrån, att vederbörande fordon skall vara utrustat med körriktningssystem. Därest denna körrikt-

Vägtrafikförordning m. m.

ningsvisare av en eller annan orsak, låt mig säga av klimatiska förhållanden, icke skulle vara i funktion, skall föraren på annat sätt visa varthän han vill fara.

Den föreslagna bestämmelsen innebär emellertid, att vederbörande inte skall erhålla en omedelbar straffpåföljd, därest körriktningsvisaren av ett eller annat skäl inte fungerar vid det tillfälle, då myndighetspersonerna lägga märke därtill. Även i detta avseende har jag sökt att se praktiskt på problemet. Jag har sagt mig, att därest förhållandena skulle vara på det sätt jag nyss antytt, bör bilägaren ha möjlighet att snabbast möjligt skaffa sig en körriktningsvisare eller på nytt ställa körriktningsvisaren i funktion. Avsikten med förslaget är sålunda icke att det inte spelar någon roll, om vederbörande har körriktningsvisare eller ej. Förslaget innebär i stället att man skall ha sådan. Men vederbörande bilförare skall få sin chans att utan att erhålla någon straffpåföljd på nytt sätta körriktningsvisaren i stånd, om den ej fungerar.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag förstår så väl statsrådet Nilssons mening. Jag är emellertid rädd för den principen, att man skall ha redan från början uppmjukade lagbestämmelser. Sedan är det naturligtvis en smaksak hur man ser på själva sakfrågan. I praktiken komma alla bilägare att skaffa sig körriktningsvisare. Alla standardutrustade fordon komma att vara försedda med körriktningsvisare. Det är därför som jag tycker, att denna lag är av ungefärligen sådan karaktär, som om man skulle stifta en lag om att en människa skall ha två ögon mitt i ansiktet, riktade framåt. Jag har framställt mitt yrkande därför att jag vill undvika onödiga lagar.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av ut-

skottets yttrande i ifrågavarande del dels ock på godkännande av utskottets berörda yttrande med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 417 i förevarande del; och godkände kammaren utskottets nämnda yttrande.

Utskottets yttrande angående 3 § 1 mom. förslaget till vägtrafikförordning i fråga om hastighetsmätare.

Sedan utskottets yttrande i denna del föredragits, yttrade

Herr NILSSON i Göteborg: Herr talman! Jag har här en reservation tillsammans med några kamrater i utskottet. I den reservationen ha vi föreslagit, att det skall finnas hastighetsmätare på de fordon, d. v. s. lastbilar och omnibussar, vilka ålagts en viss hastighetsbegränsning; enligt de nya bestämmelserna en ökning till 60 km. Vi reser vanter tycka, att det är ganska rimligt att uppställa ett sådant krav. Det är även rent logiskt, om man närmare betraktar bestämmelsen.

Om föraren saknar hastighetsmätare, har han i de fall, då myndigheterna föreskrivit en viss maximihastighet, icke någon annan vägledning än sitt omdöme för att veta, huruvida han överskrider den i författningen bestämda hastigheten. En omnibusförare exempelvis skall enligt de nya bestämmelserna ha rätt att köra med 60 km:s fart utanför tätbebyggda samhällen. När han framför bussen inom ett tätbebyggt samhälle, skall farten nedsättas till 40 km. Den som har någon erfarenhet av att framföra ett fordon vet att, om man kör med en viss hög hastighet och sedan skall inom ett visst begränsat område draga ned farten med låt mig säga som i detta fall 20 km, är det inte lätt att på pricken hitta rätt. Den risken föreligger då, att vederbörande överskrider den i bestämmelserna fastslagna hastigheten. Det lär ju

Vägtrafikförordning m. m.

också förekomma att polisen följer efter ett sådant fordon, d. v. s. en omnibus eller en lastbil, för att kontrollera den hastighet, varmed vederbörande framför fordonet. Om då föraren inte har det rätta omdömet beträffande hastigheten utan överskrider den stipulerade hastigheten och eftersom polisbilen, som kommer efteråt är utrustad med en hastighetsmätare och alltså kan kontrollera hans fart så åker föraren fast, och han åker fast av den anledningen, att han inte har något instrument, som kontrollerar med vilken hastighet han framför fordonet.

Herr talman! Nu skall jag inte begära någon votering i detta sammanhang om denna reservation. Jag skall i stället vända mig till kommunikationsministern och hemställa att han överväger de synpunkter, som jag här anfört. Jag kan vara till reds att framföra även ytterligare synpunkter, om så skulle anses önskvärt. Jag hoppas att kommunikationsministern i samband med att denna vägtrafikförordning skall ges ut kanske finner anledning att taga hänsyn till de synpunkter jag här anfört.

Vidare yttrades ej. Utskottets ifrågasvarande yttrande godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 5 § 1 mom. förslaget till vägtrafikförordning.

Efter föredragning av detta yttrande anförde

Herr HANSSON i Önnarp: Herr talman! I motion nr 400 ha vi fäst oss vid en liten detalj beträffande traktorsutrustningen på de äldre traktorer, som vi f. n. ha här i landet. Enligt inhämtade upplysningar ha vi mellan 8 000 och 10 000 sådana traktorer i bruk i dag. Det gäller i stort sett traktorer, som ursprungligen varit försedda med järnhjul men vilka senare blivit moderniserade och försedda med gummihjul. Den högsta växeln på dessa traktorer, som ursprungligen varit avsedda för

bruk på åker, har blivit ersatt med en växel, som tillåter en något högre hastighet, vanligtvis 15—17 km i timmen.

Enligt uppgift från fackmannahåll finns det ingen teknisk möjlighet att på en hel del av dessa äldre traktorer konstruera fram bromsar, som skulle bli av den effektivitet, att de i det avseendet gå att jämföra med traktorer av senare modell, vilka redan från början tillverkats för landsvägstransporter. Därtill kommer, att om det i vissa fall skulle gå att lösa detta ur teknisk synpunkt, så kommer det att bli ganska kostsamt. Det blir under sådana förhållanden en orimlig proportion mellan denna kostnad och traktorns totala värde. Vad som kanske i och för sig även förtjänar ett beaktande i detta sammanhang är, att en del mindre jordbrukare ha skaffat sig dessa traktorer, därför att de varit relativt billiga i inköp och samtidigt visat sig vara lämpliga för deras driftsförhållanden.

Utskottet har yttrat sig över denna motion och sagt, att det ur trafiksäkerhetssynpunkt synes »vara ett elementärt krav, att traktor skall vara försedd med effektiv broms, och att en broms skall kunna kvarhålla fordonet på lutande mark, även om föraren lämnat detta». Nu har man från statens maskinprovingar sagt, att dessa gamla bromskonstruktioner, om de äro i skick, kanske kunna hålla just traktorn på sin plats på ett sluttande plan. Bromsen verkar nämligen antingen på mellanaxeln eller i anslutning till växellådan. Bromsarna kunna emellertid lätt komma i olag, och de äro därför kanske av tvivelaktigt värde.

Vi ha i motionen åsyftat, att om en traktor av nämnda slag har en tillkopplad vagn och den vagnen är försedd med ett bromssystem av tillfredsställande konstruktion, så skall man taga hänsyn till ekipagets beskaffenhet i dess helhet, d. v. s. traktorn och vagnen tillsammans. Man skall med andra ord bedöma dem som en enhet.

Vägtrafikförordning m. m.

Traktorn skulle således vara fullvärdig ur trafiksäkerhetssynpunkt, om man lägger samman den totala bromseffekten. I viss mån sammanfaller detta med vad som stadgas i 55 §. Jag skulle vilja säga, att det förutsättes naturligtvis, att om en sådan traktor skall kunna ur trafiksäkerhetssynpunkt användas, så måste efterföljande vagn, oavsett vad som stadgas i 55 §, vara försedd med broms. Jag skulle vilja fästa kommunikationsministerns uppmärksamhet på detta, när han kommer att föranstälta om utfärdande av tillämpningsbestämmelserna i vägtrafikkungörelsen.

Vi ha i vår motion också nämnt något om färdriktningsvisare för traktorer. Vi avse då traktorer, som äro försedda med gummihjul och gå i landsvägstrafik. Det har inte saknats olyckstillbud på grund av att fordon, som kommit efter en sådan traktor, inte kunnat i tillräckligt god tid iakttaga, om föraren av traktor företar en kursförändring eller ej. Det har t. o. m. inträffat olyckor av denna orsak. Nu säger utskottet, att visserligen får körriktningvisare på traktor med förarhytt nog anses ha en viss uppgift att fylla ur trafiksäkerhetssynpunkt, men utskottet menar att kostnaderna härför ställa sig hindrande i vägen. Då skulle jag vilja till utskottet säga, att om man från utskottets sida icke tummar på kravet vad gäller bromsanordningarna för dessa äldre traktorer, så skall man väl inte ur kostnadssynpunkt väja för att fordra körriktningvisare på traktorer. Det är nämligen betydligt dyrare att konstruera fram bromsar på traktorerna än det är att påsätta dem färdriktningvisare.

Vad som talar emot en obligatorisk utrustning med körriktningvisare på traktorer är kanske att det inte är alla traktorer, som gå i en intensiv trafik. Vad som stadgas i 50 §, nämligen skyldighet att göra tydligt tecken vid ändring av körriktning, gör kanske att man frivilligt kommer att påmontera körriktningvisare på traktorerna.

Man har inom utskottet som grund för sitt ställningstagande även åberopat den låga hastighet, varmed traktor framföres. Denna hastighet skulle således förringa betydelsen av körriktningvisare. Nu finns det emellertid vissa svårare passager som förekomma rätt ofta. Jag har nämligen själv kört traktor ganska mycket. Jag åsyftar här de fall, då traktorn framföres i uppförslut. Om man då samtidigt skall ändra färdriktning, är man upptagen med den ena handen för att styra och med den andra för att växla om till en lägre växel. Då föreställer jag mig att det är ganska svårt att kunna ge tecken om ändrad färdriktning.

Jag har gjort en liten utredning ur kostnadssynpunkt beträffande påmontering av körriktningvisare. Med montering går dylik körriktningvisare på ca 75 kronor. Jag ringde upp Volvo, och därifrån förklarade man, att deras takmonterade blinksystem i dag kostar 48 kronor. Nu kan det naturligtvis ifrågasättas, om just denna konstruktion är så värst lämplig för de låga traktorerna. Sådan körriktningvisare blir kanske inte synlig bakifrån, om traktorn har last på en efterföljande vagn. Jag vill således inte på något sätt ha nämnt detta som en rekommendation av typ på körriktningvisare, utan jag har bara velat ställa detta under diskussion för att man vid den slutliga utformningen av förordningen skall beakta den jämförelsevis ringa kostnaden för körriktningvisare jämfört med de av mig här förut påtalade bromsanordningarna.

Vidare anfördes ej. Utskottets yttrande godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 7 § 1 mom. a) förslaget till vägtrafikförordning.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar bl. a., att cykel med tillkopplat fordon skulle vara försedd med minst två av varandra oberoende, effektivt verkande bromsar.

Vägtrafikförordning m. m.

I motionerna I: 315 och II: 426 hade hemställts, att nyssnämnda föreskrift måtte utgå eller gälla allenast cykel, till vilken fordon kopplades annat än tillfälligtvis (t. ex. cyklar, som användes av expressfirmor).

Utskottets yttrande innebar tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Reservation hade avgivits av herrar *Hallagård, Isaksson, Bengtson* och *Carlsson* i Bakeröd, vilka ansett, att utskottet bort förorda, att det i propositionen föreslagna kravet angående dubbla bromsar på cykel med tillkopplat fordon begränsades till att gälla allenast cykel, vartill fordon kopplades annat än tillfälligtvis.

Sedan utskottets yttrande föredragits, anförde:

Herr **CARLSSON** i Bakeröd: Herr talman! Jag skall för min del villigt understryka de synpunkter, som tidigare talare framfört här, nämligen att utskottet varit fullständigt enigt, när det gällt själva målsättningen att i görligaste mån trygga trafiksäkerheten. Men det finns dock en del detaljfrågor, där meningarna gått isär och där enighet inte kunnat nås.

En sådan bestämmelse är stadgandet i 7 §, 1 mom. a), att vanlig trampcykel skall vara försedd med två bromsar, om man vill koppla en cykelkärra till cykeln. En sådan bestämmelse kan naturligtvis vara befogad, om cykeln användes för tyngre transporter och om man kopplar en större kärra till den. Men det förefaller åtminstone mig ganska onödigt att utrusta en cykel med dubbla bromsar bara därför att man kanske tillfälligtvis kopplar en liten lätt kärra efter cykeln att användas för lättare transporter. Det är t. ex. mycket vanligt, att man kopplar en liten cykelkärra till cykeln för att transportera en mjölkflaska från gården och ut till mjölkbordet vid landsvägen. Det kan ju

hända, att man för sådana transporter får färdas några meter på själva landsvägen, ifall man har mjölkbordet tillsammans med en granne. Att nu utrusta en cykel med extra bromsanordning bara därför att den användes för ett sådant ändamål någon gång om dagen förefaller mig vara ganska onödigt, och det har inte heller minsta betydelse för trafiksäkerheten.

På grund härav har jag tillsammans med några av utskottets ledamöter ansett, att denna bestämmelse om dubbla bromsar för cyklar inte skall tillämpas, när det gäller transporter, som ske tillfälligtvis, t. ex. mjölktransporter. Jag vill tillägga, att den stora påfrestning på cyklarna, som utskottet talar om, helt enkelt inte existerar, när det gäller transporter av detta slag. Därför finns det enligt min uppfattning ingen anledning att åsamka cykelägare den olägenhet och de kostnader, som anskaffningen av en sådan reservbroms måste medföra.

Herr talman! Jag ber därför att på denna punkt få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr *Hallagård* m. fl.

Herr **JACOBSSON** i Igelsbo: Herr talman! Det är klart, att man som den ärade reservanten nyss framhöll kan mena, att denna bestämmelse om extra broms på cykel, till vilken transportkärra är kopplad, skulle kunna vara obehövlig. Med hänsyn till omfattningen av dessa transporter med transportcyklar av olika slag, tillkopplade släpkärror o. s. v., ha vi inom utskottet dock icke ansett oss kunnat eftersätta kravet på att det skall vara dubbla bromsar i dylika fall. Svårigheten med det reservationsvis framställda yrkandet är att i sådant fall avgöra vad som är en tillfällig transport eller inte. Vi ha därför inom utskottet menat, att det är nödvändigt att ha ett stadgande härom på sätt föreslagits av Kungl.

Vägtrafikförordning m. m.

Maj:t. Vi ha dessutom ansett att de kostnader, som man därigenom ålägger vederbörande, bli ganska ringa.

Herr talman! Med dessa ord hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets ifrågavarande yttrande dels ock på bifall till den av herr Hallagård m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets yttrande.

Utskottets yttranden beträffande 7 § 1 mom. d) förslaget till vägtrafikförordning och motionsvis framfört yrkande om viss markering av bakre stänkskärmen å cykel.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 8 § 1 mom. vägtrafikförordningen.

Detta författningsrum hade i Kungl. Maj:ts förslag denna avfattning:

8 §.

1 mom. Föres med dragare förspänt fordon under mörker på allmän väg, gata eller annan allmän plats, där tillfredsställande belysning ej finnes, skall på fordonet, dragaren eller fordonets last finnas antingen en eller flera lyktor så anbragta, att ljus kan synas såväl framifrån som bakifrån, eller ock reflexanordningar, som återkasta sken såväl framåt som bakåt. Lyktor och reflexanordningar skola vara inrättade för vitt eller gult sken framåt och rött sken bakåt. En lykta eller reflexanordning för sken framåt skall, om sådan anordning ej finnes på dragaren, vara anbragt vid högra sidan av fordonet eller lasten.

Vad i 5 § 2 mom. andra och tredje styckena är stadgat för där avsett fall skall äga motsvarande tillämpning på bestämmelserna i föregående stycke.

I motionerna I: 315 och II: 426 hade

hemställts, att de i propositionen föreslagna bestämmelserna måtte utgå, eller att, om denna hemställan icke bifölles, de nuvarande bestämmelserna i 18 § 1 mom. vägtrafikstadgan måtte alltfört gälla.

Utskottet hade i sitt yttrande förordat att de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna skulle införas.

Reservationer hade avgivits:

1. av herrar *Hallagård, Isaksson, Bengtson, Hagård* och *Carlsson* i Bakeröd, vilka ansett, att dels fordon försett med föreskrivna belysnings- eller reflexanordningar, vilka emellertid skymdes av lasten, dels ock jordbruksredskap borde få — utan hinder av vad i momentet eljest stadgades — tillfälligt föras kortare sträcka vid färd till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål, såframt icke myndighet, som angäves i 5 § 1 mom. andra och tredje styckena, funne skäl annorledes förordna;

2. av herr *Sten*.

Utskottets yttrande i förevarande del föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HAGÅRD: Herr talman! Utskottet har bl. a. varit fullt enigt om att utvecklingen av trafiken på våra allmänna vägar får som en konsekvens, att under färd i mörker med hästfordon antingen fordonet, dragaren eller fordonets last nödvändigtvis skall vara försett med lykta eller reflexanordning. Många svåra olyckor ha inträffat på grund av underlåtenhet härutinnan. Men, herr talman, en kategorisk tillämpning av denna bestämmelse skulle medföra vissa olägenheter.

Reservationsvis har därför framförts ett förslag om en viss uppmjukning av bestämmelserna, då det gäller framförande dels av fordon med skrymmande last, som skymmer föreskrivna belysnings- eller reflexanordningar, och dels av jordbruksredskap. Från bestämmel-

Vägtrafikförordning m. m.

serna skulle enligt det reservationsvis framförda yrkandet ges dispens i de fall, då fordon förspänt med dragare framföres rent tillfälligtvis en kortare vägsträcka till eller från arbetsplats eller mellan en gårds olika ägor.

Om det exempelvis skulle inträffa, att föreskriven reflexanordning av någon anledning inte finns tillgänglig vid färd efter skymningens inträde så skulle, om undantag icke beviljades från förordningen, hemfärden få avbrytas och man nödgas lämna fordonet kvar ute på vägen eller åkern under natten, såvida inte vederbörande vill utsätta sig för risken att bli beslagen som överträdare av bestämmelserna med därtill hörande påföljd.

Reservanterna ha t. o. m. gått ett stycke ännu längre i fråga om försiktighet i detta avseende. Reservanterna vilja dessutom göra den föreslagna uppjukningen beroende av ytterligare prövning av länsstyrelsen eller i stad poliskammare, magistrat eller kommunalborgmästare.

I detta sammanhang vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på en felaktighet, som insmugit sig i reservationens formulering. I den reservation, som vid § 8 1 mom. finns fogad till utlåtandet av herr Hallagård m. fl. göres en hänvisning till 5 § 1 mom. andra och tredje styckena. Hänvisningen skall emellertid gälla 2 mom.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu sagt yrkar jag bifall till den reservation, som under denna punkt är avgiven av herr Hallagård m. fl.

Herr CARLSSON i Bakeröd: Herr talman! Bestämmelserna i 8 § angående belsnings- och reflexanordningar på fordon, som äro förspända med dragare, ha också enligt min uppfattning fått en mindre lycklig utformning. Jag medger, att dessa reflexanordningar ha sin betydelse vid färd i mörker med hästfordon. Man bör kanske inte glömma, att redan med nuvarande bestäm-

melser ha länsstyrelserna rätt och jag förmodar även skyldighet att beträffande vissa vägar föreskriva sådan belsning på hästfordon. Åtminstone har detta varit fallet i mitt hemlän. Det har inte heller från utskottets sida påvisats, att det skulle ha förlegat färre olyckstillbud på dessa vägar än på sådana, där dessa bestämmelser icke gällt.

Jag skall inte yttra mig om den reklam, som utskottet enligt min uppfattning gjort för de nya reflexanordningar, som nu finnas ute på marknaden. Jag medger, att dessa anordningars reflexvärde är tillfredsställande. Jag har inte heller någon anmärkning emot att sådana anordningar föreskrivas beträffande med dragare förspänt fordon. Från dessa bestämmelser höra emellertid enligt min uppfattning undantagas jordbruksredskap och last, som tillfälligtvis framföras viss kortare vägsträcka till eller från arbetsplats eller mellan en gårds olika ägor. Ofta äro ju en gårds ägoskiften så belägna, att man måste trafikera en allmän eller i varje fall en mer trafikerad enskild väg för att komma till eller från dessa olika ägoskiften. Det händer naturligtvis stundom att hemfärden sker först efter skymningens inbrott. Har man då ett jordbruksredskap eller ett lass, så skulle man inte kunna taga med sig redskapet eller lasset hem, om man inte hade reflexanordningar till hands för att fästa på redskapet respektive lasset. Man kan naturligtvis inte ha reflexanordningar på varje jordbruksredskap. Efter en dags arbete i jorden, skulle reflexanordningen säkerligen bli funktionsoduglig. Att ständigt föra med sig lösa reflexanordningar, som skulle fästas på redskapet eller lasset, skulle dessutom medföra så pass stora praktiska svårigheter, att man knappast kan räkna med att en sådan bestämmelse skulle komma att efterlevas. Detta är så mycket mer betänkligt som det i regel torde bli ägaren, som blir ansvarig för försummelser av detta slag.

Vägtrafikförordning m. m.

Det torde nämligen bli rätt svårt för honom att kunna hänvisa till att han gjort vad på honom ankommit för att dessa reflexanordningar skulle finnas på jordbruksredskapet eller lasset.

Jag har under dessa förhållanden i likhet med herr Hallagård och flera andra kommit till den bestämda uppfattningen, att dessa bestämmelser angående reflexanordningar inte böra vara tillämpliga, då det gäller jordbruksredskap eller lass, som föras fram på kortare vägsträcka och som äro förspända med dragare. Det bör ju för resten vara varje trafikants skyldighet att iakttaga nödig försiktighet där han färdas fram. Den trafikant, som färdas fram med ett fordon, som är förspänt med dragare, är säkerligen inte den största faran i trafiken.

Innan jag slutar, kan jag inte låta bli att understryka, att herr Nilsson i Göteborg påpekade en mycket viktig sak, nämligen att varje försök att ordna trafiken ute på våra vägar och på våra gator på ett ur trafiksäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt säkerligen är dömt att misslyckas, om man inte får allmänheten att inse att alla ha ansvar i trafiken. Det är fullständigt upprörande att se hur många bilister, cyklister och kanske framför allt motorcyklister ofta färdas fram på en väg, där man vet att kontrollen av naturliga skäl inte kan vara så sträng. Jag vill därför säga, att det fordras ett intensivt upplysningsarbete på detta område och en verklig propaganda för att åstadkomma den försiktighet hos allmänheten och den hänsyn till allas rätt till våra trafikleder, som äro förutsättningen för att denna förordning verkligen skall få den betydelse den förtjänar. De kostnader, som detta skulle kräva, äro säkerligen synnerligen väl använda pengar. Jag är övertygad om att en sådan propaganda skulle ha en större effekt för trafiksäkerheten än de mest fulländade belynings- eller reflexanordningar.

Herr talman! Jag har med detta velat motivera den reservation, som är fogad till denna punkt av herr Hallagård m. fl. och till vilken herr Hagård nyss hemställde om bifall. Jag ber att få instämma i detta yrkande.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Jag vill till alla delar instämma i vad herr Carlsson i Bakeröd här har sagt. Jag vill understryka de svårigheter, som skulle uppkomma, om vi jordbrukare blevo tvungna att rätta oss efter de av herr Carlsson i Bakeröd påtalade bestämmelserna om reflexanordningar. Olägenheterna skulle givetvis bli störst för de jordbrukare, som ha ägor på båda sidor om en landsväg och således äro tvungna att till en liten del trafikera denna landsväg. Det skulle i så fall bli ett oerhört besvär för vederbörande, som samtidigt skulle åsamkas onödiga kostnader, om man på alla sina redskap, som han släpar till och från åkrarna, måste ha dessa reflexanordningar. Det är så många gånger man räknar med att hinna hem i tid från arbetet på åkern men av en eller annan orsak blir tvungen att stanna kvar till skymningen. Man skulle i så fall enligt propositionens förslag bli ställd till ansvar och bötfälld, om man inte hade sådana reflexanordningar med sig.

Jag tycker att den motivering, som reservanterna här gjort, borde kunna av riksdagen beaktas. Jag vädjar till kammaren att taga hänsyn till just det förhållande, som anförts i reservationen. Det är inte jordbrukets dragare och redskap, som utgöra trafikfaran i detta fall, utan det är den väldiga hastighet, varmed bilar och övriga motorfordon framföras. Det är dessa som åsamka olyckstillbudet och olyckorna. Jag hemställer därför och vädjar än en gång till kammaren att bifalla reservationen under denna punkt.

Vägtrafikförordning m. m.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! När vi i utskottet tillstyrkt propositionens förslag vad beträffar belysnings- eller reflexanordningar för fordon, förspänt med dragare, så ha vi gjort det med hänsyn till nödvändigheten av att se till att trafiksäkerhetens intresse på allt sätt beaktas. Vi veta väl att denna fråga tidigare varit föremål för riksdagens prövning, men dels har ju trafiken fått en så oerhört stor omfattning, dels har man fått reflexanordningar av helt annat slag än förut, som äro såväl prisbilliga som synnerligen hållbara, och vi ha därför ansett, att det egentligen inte betyder någon tunga att föreskriva, att reflexanordningar måste användas. Det är tyvärr på det sättet, att när ett motorfordon kör på ett hästfordon, så blir i de flesta fall den som kör hästfordonet värst skadad vid olyckan. Därför borde det, anser utskottet, ligga i jordbrukarnas intresse att se till att belysnings- och reflexanordningar anbringas.

Reservanterna ha visserligen sagt, att det endast är fordon, som föras kortare sträckor mellan en gårds ägor, som inte skulle behöva ha reflexanordningar. Men olyckan kan ju hända på en mycket, mycket kort vägsträcka, och då har den i alla fall hänt. Jag anser, att när man inför bestämmelser om att det skall finnas belysnings- eller reflexanordningar så fort det är fråga om längre sträckor, bör man också ur trafiksäkerhetens synpunkt förorda sådana anordningar när det är fråga om kortare sträckor.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande i denna del dels ock på bifall till den av herr Hallagård m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets yttrande.

Utskottets yttranden beträffande 8 § 2 mom., 11—13, 21 samt 23 §§ förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 29 § förslaget till vägtrafikförordning i vad anginge skärpta krav på förare av vissa slags fordon föredrogs; och yttrade därvid

Herr BERGSTRAND: Herr talman! Jag har väckt en motion i anslutning till den del av Kungl. Maj:ts förslag till vägtrafikförordning m. m., som gäller bestämmelser om förare av fordon. Utskottet har behandlat denna motion i stort sett mycket välvilligt. Motionen innefattar i huvudsak en önskan om att de som äro trafikchaufförer, bussförare o. s. v. med intyg skola styrka, att de äga normalt färgsinne. Utskottet uttalar sig för att så bör ske, i det att det säger, att »man bör kräva normalt färgsinne hos den, som för utryckningsfordon, buss eller droskbil».

Men när man kommer till § 27 i förordningen om ändring av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik, så finner man i den föreslagna lydelsen till 2 mom. andra stycket — det står på s. 69 i utskottets utlåtande, mitt på sidan — att det säges, att sökanden skall lämna intyg om att han »icke lider av sådant lyte, sådan sjukdom eller sådan nedsättning av syn- eller hörsel-förmågan, som väsentligen minskar hans lämplighet att i yrkesmässig trafik tjänstgöra såsom förare av automobil». Jag skulle vilja vädja till kommunikationsministern att han — såvida han fäster vikt vid vad utskottet sagt beträffande behovet av intyg om normalt färgsinne, vilket jag förutsätter — om möjligt ändrar ordalydelsen i detta stycke. En människa med abnormt färgsinne brukar enligt vanlig medicinsk terminologi inte precis lida av nedsättning i synförmågan — det är

Vägtrafikförordning m. m.

skada av annan karaktär. Jag undrar, om det inte vore förståndigt att använda ordet »förändring» i stället för »nedsättning». Ett närmare övervägande bör väl göras, men jag tror att det vore riktigt att vidtaga detta utbyte.

Utskottet har också med några ord tagit upp frågan om medicinsk efterkontroll av förare med mera krävande trafikuppgifter. Därvidlag tillstyrker inte utskottet att det skall uppställas något krav på det som i motionen framhålles vara önskvärt, nämligen upprepade undersökningar, och det är möjligt, att tiden ännu inte är mogen för något sådant. Dock skulle jag vilja säga att jag tror, att utvecklingen förr eller senare kommer att leda dithän, att vi nödgas införa en bestämmelse i denna riktning. Utskottet talar om att det inte finns någon statistik som visar i vad mån sjukdomar eller åldersförändringar varit orsak till trafikolyckor, och detta är alldeles riktigt. Jag tror förresten att det är förfärligt svårt att åstadkomma en sådan statistik. Men man bör inte heller peka endast på de direkta trafikolyckorna i detta sammanhang, ty om föraren av ett fordon för passagerartrafik lider av t. ex. en smittosam sjukdom, kan detta innebära faror för passagerarna i andra avseenden än risk för trafikolyckor. Jag har personlig erfarenhet av att i passagerartrafik anställda chaufförer ha blivit överförare av tuberkulös smitta. Det är sant att det är svårt att bestämt säga hur man skall lyckas förebygga sådana saker, men jag tror att det är önskvärt att chaufförer, som äro anställda i passagerartrafik, underkastas upprepade undersökningar. Det är inte riktigt att de erhålla ett intyg i aderton-, tjugo-, tjugofemårsåldern och sedan kanske aldrig behöva få detta kontrollerat, ehuru man väl vet, att en massa sjukdomar kunna drabba dem. De sjukdomstillstånd som uppkomma göra kanske inte vederbörande arbetsoför men kunna i alla fall i hög grad påverka

hans förmåga att föra fordon av den art det här är fråga om.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets yttrande i denna del godkändes.

Utskottets yttranden beträffande 29 § i övrigt samt beträffande 31 §, 32 § 1 mom. c) och 2 mom. samt 33 § 1 mom. första stycket förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 33 § 1 mom. fjärde stycket förslaget till vägtrafikförordning.

Detta stycke skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

33 §.

1 mom.

Vid återkallelse av körkort på skäl, som angivas i detta moment, skall bestämmas viss tid, efter vars utgång föraren efter ansökan ånyo må kunna erhålla körkort. Denna tid skall utgöra

a) minst ett och högst fem år, då föraren dömts för brott, som under 1 punkten sägs, och som begåtts inom fem år efter det föraren dömts för brott, som nyss sagts;

b) minst sex månader och högst två år, då föraren eljest dömts för brott, som under 1 punkten sägs;

c) minst tre månader och högst två år, då körkort eljest återkallas.

I tiden skall inräknas den tid, varunder beslut om återkallelse tills vidare enligt 3 mom. och om omhändertagande enligt 35 § varit gällande.

I motionen II:422 hade föreslagits, att återkallelsetiden måtte ökas till minst två och högst tio år i fallet a), minst ett och högst fyra år i fallet b) samt minst sex månader och högst fyra år i fallet c).

Utskottet hade i sitt yttrande för-

Vägtrafikförordning m. m.

ordat, att stadgandet skulle utformas på sätt i propositionen föreslagits.

Reservation hade avgivits av herr Nilsson i Göteborg, som ansett, att utskottet bort förorda en ökning av återkallelsetiderna till minst två och högst tio år i fallet a), minst ett och högst fyra år i fallet b) samt minst sex månader och högst fyra år i fallet c) uti förevarande stycke.

Efter föredragning av utskottets yttrande anförde:

Herr FORSBERG: Herr talman! När man bedömer frågan om återkallelse av körkort, får man sätta den i samband med trafiksäkerheten. Riksdagen har också vid tidigare tillfällen beaktat detta, när den haft att ta ställning till olika förslag om åtgärder mot dem som framföra motorfordon vårdslöst eller som sätta sig vid ratten med sprit i kroppen. Man har utgått från att om man skärper straffbestämmelserna för exempelvis rattfylleri, så blir det ett minskat antal sådana förseelser. Jag vill inte förneka att så skett efter skärpningen av straffet från en månads fängelse till två månaders fängelse eller i vissa fall t. o. m. straffarbete, men det har inte skett i den utsträckning man räknat med.

Man frågar sig då: Vilket straff anser en bilförare, som inte är absolutist, vara värst — att få körkortet indraget eller att få fängelsestraff? Jag måste svara, med den kännedom jag har om saken, att han tycker att körkortet är det viktigaste av allt och att detta är det han är mest angelägen om att ha kvar. Fängelsestraffet är man däremot inte så rädd för. Man går in på en restaurang och tar ett par supar och menar att det är all right, ty man råkar säkert inte ut för någon razzia, och om detta ändå skulle ske, så får man kanske en månads fängelse, vilket ju kan gå an. Det finns t. o. m. de som

uttalat, att de anse detta som en semester och som ett tillfälle att få se på förhållandena i ett fängelse. Men den fråga, som man ställer till de beslutande myndigheterna — i den mån man inte känner till saken, vilket man merendels gör — är den: Under hur lång tid blir körkortet indraget?

Minimitiden för körkortsindragning skulle enligt den kungl. propositionen bli ett år. Detta är enligt min mening alldeles för milt. Jag kan aldrig tänka mig att en lokförare, som blivit ertappad med att köra ett lok i berusat tillstånd, någonsin mer skulle få uppträda som lokförare, och ändå är det ju i det fallet fråga om en maskin som går på skenor. Enligt min mening tar också en motorfordonsförare, som sätter sig vid ratten med sprit i kroppen, en sådan risk, att principen borde vara att han, om han ertappas, inte tillåtes framföra motorfordon i fortsättningen.

Jag anser, att man skulle få en bättre trafiksäkerhet, om man tillämpade en förlängd tid i fråga om indragningen av körkort för dem som använda sprit vid ratten eller eljest göra sig skyldiga till vårdslös körning. Lagg märke till att om en bilförare blir åtalad och ådöms böter — det kan bli dagsböter, 50, 75 eller 100, beroende på i vad mån det finns förmildrande omständigheter — men det inte kan bevisas, att vederbörande när förseelsen begicks haft en alkoholhalt i blodet av över 1,5 promille, så indrages hans körkort endast på sex månader, vilket är minimitiden i ett fall som detta. Det heter, att körkortsindragningen är en skyddsåtgärd från samhällets sida, men det har mindre betydelse för mig. Jag vet att bilföraren betraktar den som ett straff, och jag anser, att minimitiden borde vara två år i stället för som nu ett.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, eftersom alla andra talare ha — det kan man väl gott säga — varit vänliga att inte hålla långa tal. Jag ber

Vägtrafikförordning m. m.

för mitt vidkommande att med stöd av vad jag anfört få yrka bifall till den reservation som avgivits på denna punkt av herr Nilsson i Göteborg.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! På denna punkt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag, där det framhålles, att återkallelse av körkort principiellt inte är ett straff utan en skyddsåtgärd. De så att säga mera disciplinära åtgärderna komma vi ju till i annat sammanhang.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande i den nu föredragna delen dels ock på bifall till den av herr Nilsson i Göteborg avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets berörda yttrande.

Utskottets yttranden beträffande 33 § 2, 5 och 8 mom., 34, 36, 42, 43 och 46 §§ förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 48 § 1 och 2 mom. förslaget till vägtrafikförordning.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle dessa författningsrum lyda:

48 §.

1 mom. Vid korsning mellan väg, som enligt 61 § förklarats såsom huvudled, och annan väg åligger det fordonsförare, vilken från sistnämnda väg vill korsa huvudleden eller svänga in på denna, att lämna företräde åt fordon på huvudleden.

2 mom. Då i annat fall än i 1 mom. sägs ett fordon kurs skär ett annat fordon kurs, skall föraren av det fordon, som har det andra fordonet på sin vänstra sida, lämna företräde åt det sistnämnda fordonet. Härmed fritages dock icke någon förare från skyldighet att iakttaga försiktighet vid passe-

rande av eller färd in på korsande eller anslutande väg. Detta skall särskilt gälla den, som från väg med ringa trafik kommer in på väg med livlig trafik.

I motionen II:415 hade hemställts om införande av skyldighet för fordonsförare att stanna fordonet före infart på huvudled.

Utskottets yttrande innefattade avstyrkande av motionen.

Efter föredragning av utskottets yttrande anförde:

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Jag har tolkat § 48 i förslaget till vägtrafikförordning så, att ovillkorlig förkörsrätt å huvudväg skall tillåtas, och jag skulle tro, att detta är en riktig tolkning. I princip har jag ingenting emot att man inför en sådan ovillkorlig förkörsrätt, ty det är alldeles självklart att det, när det gäller den trafik som kallas genomgångstrafik — alltså den som går mellan platser, som ligga ganska långt ifrån varandra — är en fördel att kunna köra oberoende av vägkorsningar. Men under det att jag i många fall kan instämma i vad som sagts tidigare, nämligen att det vi här äro i färd med att besluta kommer att leda till en ökad trafiksäkerhet, så är jag på denna punkt litet tveksam, huruvida vi inte göra ett avsteg från kravet på trafiksäkerhet. När vi tillåta denna ovillkorliga förkörsrätt, locka vi nämligen därmed utan tvekan till en ökad hastighet. Det ligger nästan i sakens natur, att den bilist som vet, att han kan köra utan hänsyn till korsningar, ökar farten — vilket för all del också är meningen med denna rätt att köra före.

Jag har emellertid begärt ordet för att påpeka, att våra vägar för närvarande inte äro av den beskaffenheten, att man utan risk kan medge ovillkorlig förkörsrätt. Vi ha ännu exempelvis felaktig dosering i många kurvor, vi

Vägtrafikförordning m. m.

ha många trånga passager längs huvudvägarna, och även andra risker förefinnas, ojämnheter i vägbeläggningen o. d., som göra att vederbörande kunna råka ut för olyckor. Om därför trafikfaran inte skall öka, tror jag att vi få vara beredda på att kombinera en bestämmelse om ovillkorlig förkörsrätt med en betydande insats i fråga om vägförbättringar under de närmaste åren och även i fråga om säkerhetsföreskrifter och säkerhetsanordningar vid dessa vägar.

Jag vill, herr talman, inte framställa något yrkande; det har jag ingen anledning till, då jag i princip gillar vad utskottet har skrivit. Men jag har ansett mig böra göra detta påpekande, att vi skola ha klart för oss, att en ökad hastighet innebär att man samtidigt måste ha goda vägar och bättre säkerhetsföreskrifter än de som nu finnas.

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en motion, vari jag föreslår att förordningen skall utökas med en bestämmelse, att fordon skall stanna, innan man ger sig ut på en huvudväg. Denna regel är allmänt erkänd utomlands, speciellt i Amerikas förenta stater, som en av de viktigaste reglerna för upprätthållande av trafiksäkerhet på vägarna. Detta att varje fordonsförare obligatoriskt måste stanna, innan han kör ut på en huvudväg, skänker den säkerhet för dem som köra på huvudvägen, som är nödvändig.

I motiveringen har man inte tagit upp detta förslag utan hänvisar till övergången mellan väg och järnväg, men det är ju en helt annan sak. Om jag kör över en järnväg är det mitt eget liv jag riskerar, men om jag kör ut på en huvudväg, är det inte bara mitt eget liv utan även många andras som köra på huvudvägen. Jag kan inte finna att den motivering, som utskottet anför beträffande § 42, kan vara tillämplig också på § 48. Jag tror att så småningom

komma säkerligen även vi till insikt om att vilja vi införa denna huvudvägprincip, måste vi gå in för att fordonen skola stanna, innan man kör ut på huvudvägen. Jag ber därför att få yrka bifall till motionen nr 415 i denna kammar.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Då utskottet inte har gått med på att tillstyrka det förslag, som motionärerna ha framfört, är det därför att vi alltjämt anse, att man bör — oberoende av om vederbörande anser sig behöva stanna eller ej — hålla så pass låg hastighet vid varje tillfälle, att han kan förebygga olyckor. Vi ha ansett att det kan finnas risk, även om man stannar, om nämligen inte uppmärksamheten är tillräckligt riktad på förändret av fordonet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets ifrågavarande yttrande dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen. II: 415; och godkände kammaren utskottets yttrande.

Utskottets yttranden beträffande 49 och 51 §§ samt 52 § 1 och 2 mom. förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 54 § 1 mom. första stycket förslaget till vägtrafikförordning.

Denna bestämmelse i Kungl. Maj:ts förslag innehöll vissa föreskrifter angående högsta tillåtna vikt för motor drivet fordon m. m.

Utskottet hade i sitt yttrande förordat vissa jämkningar i Kungl. Maj:ts förslag.

Reservation hade avgivits av herr

Vägtrafikförordning m. m.

Forslund, fru Johansson i Norrköping och herr *Nilsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort förorda propositionens förslag oförändrat.

Utskottets yttrande föredrogs, och anförde därvid:

Herr **NILSSON** i Göteborg: Herr talman! Vid denna paragraf har jag en reservation, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Denna reservation måste ses i samband med propositionens förslag om ökad hastighet för lastbilar och omnibusar. De sakkunniga hade föreslagit, att högsta tillåtna belastning per axel skulle utgöra 5 ton och i fråga om boggietrycket 7 ton. Departementschefen var generös och tillät 6 tons axeltryck och 8 tons boggietryck. När sedan utskottet fick hand om ärendet, ökade det ytterligare möjligheterna härvidlag genom att tillåta 10 tons boggietryck.

Det finns alltid ett sammanhang emellan ett fordon last, vägbanans beskaffenhet och fordonets hastighet. Inte minst under de senaste månaderna men även de senaste åren ha i riksdagen åtskilliga gånger framförts förslag om ytterligare anslag till förbättring av våra vägar. Särskilt under vårmånaderna i år har man kunnat konstatera vägarnas urusla skick, i varje fall enligt alla de redogörelser som förekommit, bl. a. i pressen. Det måste finnas en viss avvägning mellan vad man kan lasta på ett fordon och vägbanans beskaffenhet. Längre fram komma vi att behandla ett annat förslag i propositionen, om ökning av hastigheten till 60 km för lastbilar och bussar vid färd utom tätbebyggt samhälle. Jag kan inte anse att det finns någon rimlig avvägning mellan dessa förhållanden.

Äro vägarna av undermålig beskaffenhet, måste man vara försiktig i de lagbestämmelser som utfärdas och inte medgiva en högre belastning än vad som med hänsyn till vägbanans beskaf-

fenhet är möjligt. Jag skall inte vidare utveckla detta problem. Jag vill emellertid påpeka, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke tillrätt den ökning av axeltrycket, som här förordas, och jag anser att utskottet borde ha tagit någon hänsyn till vad sakkunskapen i detta fall hade att anföra.

Det är dessutom inte obekant att det redan nu förekommer överbelastning av lastbilarna. Vid de vägkontroller, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anordnar vid vissa tider, hittar man bilar med ända upp till 5 tons överbelastning. Är det dessutom så att det finns fordon utan hastighetsmätare, med vilken föraren kan kontrollera sin fart, så uppstår det — om hastigheten ökas — ett tryck på vägarna, som sannerligen kommer att innebära ganska vådliga följder.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **JACOBSSON** i Igelsbo: Herr talman! Vad beträffar § 54, som nyss berördes av reservanten herr Nilsson i Göteborg, så är det riktigt att utskottet föreslagit en ändring av Kungl. Maj:ts förslag. Men denna ändring innebär i stort sett en anslutning till de regler, som redan gälla. På de vägar, som det här är fråga om, tillåtes nämligen ett hjultryck av den styrka, som utskottet här föreslagit. Vi ha således gått in för — i fråga om huvudvägarna, riks- och länshuvudvägar — en tillämpning av dessa högre viktsatser och att man skall använda den s. k. decimeterregeln i stället för propositionens meterregel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande i denna del dels ock på bifall till den av herr Forslund m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets yttrande.

Vägtrafikförordning m. m.

Utskottets yttrande beträffande 55 § 1 mom. förslaget till vägtrafikförordning föredrogs. Därvid anförde:

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! I § 55 stadgas, att ett traktordraget fordons bruttovikt inte får uppgå till mer än två gånger det dragande fordonets bruttovikt, därest inte det dragande fordonet är försett med särskild bromsanordning. På den punkten ha herr Hansson i Önnarp och jag väckt en motion, där vi begärt att under en övergångstid av tre år lasten på ett sådant draget fordon skulle få uppgå till tre gånger traktorns vikt.

Vi ha yrkat detta därför att man i våra trakter — jag tror även i andra slättbygder — nu tillämpar en sådan lastningsprincip. Utskottet har här gjort en kompromiss. Utskottet har gått med på att därest en av två dragna vagnar, den som är närmast traktorn, är försedd med broms, skulle man få lasta två gånger traktorns vikt på den andra vagnen utan att denna har broms. Kompromissen kan måhända ha sitt värde, då det gäller större, tunga traktorer, men den är ganska värdelös då det gäller en mindre eller medelstor traktor med en vikt av, låt oss säga upp till omkring 2 000 kg; ungefär denna vikt har nog majoriteten av våra traktorer. Det är nämligen mycket vanligt, att man använder mindre traktorer för landsvägstransporter.

Om man som exempel vill ta den lilla Volvotraktorn, som är mycket allmän i vårt land, så väger den 1 500 à 1 600 kg. Efter denna traktor skulle man alltså inte få ha mer än högst 3 200 kg last, vagnen inberäknad. Om man utgår ifrån att vagnen väger ungefär 1 200 kg, skulle en sådan traktors nettolast inte bli mer än 2 000 kg. I våra trakter — och som sagt sannolikt även inom andra slättbygdsområden — lastar man i vanliga fall det dubbla på en sådan traktor, utan att detta innebär någon trafikrisk.

Med den lilla Fergusonstraktorn, som ju finns i inte mindre än 7 000 exemplar i vårt land och endast väger 1 300 kg, blir bruttobelastningen alltså 2 600 kg. Om vagnens vikt frånräknas, blir det med andra ord en nettolast på 1 400—1 600 kg. Man skulle således få köra med halvt lass på vagnen. I den mån det blir möjligt att skaffa särskilda bromsar på de efterkopplade vagnarna — och det hoppas jag det blir så småningom — är det klart att dessa invändningar i viss mån kunna bortfalla, men innan sådana bromsanordningar kunna påmonteras, kunna dessa föreskrifter bli ganska besvärliga. Jag är övertygad om att det kommer att dröja rätt länge, innan vi hinna få sådana bromsanordningar påmonterade.

Vi ha vid samtal med vederbörande i statens maskinprovningar fått besked om att det ännu icke finnes någon bromsanordning för traktorvagn utexperimenterad, som är effektiv, tillförlitlig och hållbar. Däremot finns en del enklare konstruktioner, som tillverkats av hemmasmeder, men de hålla endast en kortare tid och kosta ändå ganska mycket i påmontering. När det sålunda blir en dyrbar sak att påmontera en verkligt effektiv broms — den bör helst vara av ett hydrauliskt system — bör man inte genom denna bestämmelse tvinga jordbrukarna att påmontera första bästa bromsanordning som kan konstrueras. Innan en tillförlitligbromskonstruktion är utexperimenterad bör man nog gå litet försiktigt fram. Vi ha i vår motion begärt att en övergångstid av tre år skall stipuleras, innan denna bestämmelse skall gälla ovillkorligt. Jag tror att det är nödvändigt att man har denna övergångstid. Om icke detta sker, utan denna bestämmelse skall träda i kraft på samma gång som förordningen i övrigt, kommer det utan tvekan att innebära, att antingen bli jordbrukarna lagbrytare mot sin vilja eller också få de köra med halv belastning på sina vagnar. Man kan väl icke

Vägtrafikförordning m. m.

anse det vara riktigt att en bestämmelse får en sådan utformning.

I övergångsbestämmelserna i övrigt föreskrives t. ex. att körriktningvisare, de särskilda bromsarna på motorcykel, belysningen på sidvagn och särskilda bromsar på cykel icke skola vara obligatoriska förrän 1953. Där har man alltså medgivit en särskild dispens. Och då det gäller t. ex. vissa trafikmärken har man lämnat dispens till den 1 januari 1955, alltså i tre år. Det är därför ingen orimlig begäran, om vi här vädja till kommunikationsministern att när han skall utfärda tillämpningsföreskrifter, han då ser till, att här ges sådan respittid, att det blir möjligt för jordbrukarna att utan lagöverträdelse tillämpa denna trafikförordning från det datum, då den skall träda i kraft.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Det kunde vara överflödigt att jag yttrar mig, när här icke har ställts något yrkande. Jag har ingenting emot om kommunikationsministern, när tiden kommer, kan åstadkomma vissa övergångsbestämmelser. Men jag vill erinra om vad herr Hansson i Skegrie själv framhöll, att det icke finns någon tillförlitlig broms utexperimenterad för dylika efterfordon och att — som han också sade — vi böra gå försiktigt fram. Det har gjort att utskottet icke ansett sig kunna sträcka sig längre. Det har i alla fall i sitt förslag till yttrande mjukat upp de bestämmelser som Kungl. Maj:t föreslagit genom att tillåta att en så stor del av den sammanlagda vikten är obromsad som två gånger traktorns vikt, under förutsättning att man kan ha broms på resten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets yttrande godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 56 § 1 och 2 mom. förslaget till vägtrafikförordning.

Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skulle stadgas en högsta hastighet för buss och lastbil av 40 km i timmen inom tätbebyggt område och 60 km i timmen annorstädes.

I en av herrar *Forsslund* och *Nilsson* i Göteborg avgiven reservation hade uttalats, att för lastbil — med hänsyn till trafiksäkerhetens krav och våra vägars nuvarande tillstånd — icke borde tillåtas högre hastighet utom tätbebyggt område än 50 kilometer i timmen, och att utskottet därför bort förorda en häremot svarande jämkning i propositionens förslag.

Efter föredragning av utskottets yttrande anförde:

Herr NILSSON i Göteborg: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag till yttrande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande i nu ifrågavarande del dels ock på bifall till den av herrar *Forsslund* och *Nilsson* i Göteborg avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets berörda yttrande.

Utskottets yttranden beträffande 57 § 4 mom. och 59 § 4 mom. tredje stycket förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets yttrande beträffande 61 § 1 mom. a) förslaget till vägtrafikförordning.

Sedan detta yttrande föredragits, anförde:

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Jag får säga att jag i denna tra-

Vägtrafikförordning m. m.

fikförordning saknar en passus, som vad gäller traktortrafiken medger möjlighet att meddela dispens för sådana landsdelar, där de nuvarande föreskrifterna äro uppenbart olämpliga. I 61 § lämnas åt länsstyrelsen möjlighet att beträffande biltrafik utfärda sådana lokala föreskrifter, och i 63 § gives åt länsstyrelsen möjlighet att för vissa ändamål, som det heter, även lämna dispens. Men huruvida dessa två paragrafer kunna tolkas så, att länsstyrelsen, låt oss säga efter hemställan från en jordbrukarorganisation, kan meddela generella dispensbeslut beträffande traktortrafiken, därom skulle jag vilja ställa en fråga. Jag skall därför, herr talman, be att direkt få fråga utskottet och även departementschefen, om man i dessa två paragrafer, 61 och 63, lämnat möjlighet för länsstyrelse att meddela generell dispens beträffande traktortrafiken.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Ätminstone då det gäller bestämmelserna i 63 § kan jag icke finna annat än att det skall kunna finnas vissa möjligheter. Men detta yttrande får stå för min personliga räkning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets yttrande godkändes.

Utskottets yttranden beträffande 64 § 3 mom. och 72 § förslaget till vägtrafikförordning.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Bifölls i vad den ej kunde anses besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten B.

Enligt det i propositionen framlagda förslaget till lag om straff för vissa trafikbrott skulle 1 § erhålla följande lydelse:

1 §.

Brister vägtrafikant i den omsorg och varsamhet, som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna, och är ej oaktsamheten ringa, dömes för vårdslöshet i trafik till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Där någon vid förande av bil, motorcykel, traktor eller motorredskap ådagalägger grov oaktsamhet eller visar uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, dömes för grov vårdslöshet i trafik till fängelse eller straffarbete i högst ett år.

I motionen II: 420 hade hemställts, att fängelsestraffet måtte uteslutas ur strafflatituden i första stycket.

I motionen II: 416 hade hemställts, att 1 § andra stycket skulle gälla icke blott för förare av motordrivet fordon utan för alla vägtrafikanter.

Utskottets hemställan i punkten B innebar, såsom ovan framgår, tillstyrkan av Kungl. Maj:ts förslag till lag om straff för vissa trafikbrott med vissa ändringar beträffande 3 och 6 §§.

Beträffande detta lagförslag hade reservationer avgivits:

A) vid 1 § första stycket:

av herrar *Hellbacken* och *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet i punkten B bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 416 samt med bifall till motionen II: 420 — under förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om straff för vissa trafikbrott — för sin del antaga förslaget med de ändringarna, att

dels orden »eller fängelse i högst sex månader» i 1 § första stycket skulle utgå,

dels 3 § — — — (= utskottet);

dels 6 § — — — (= utskottet);

B) vid 3 § av herr *Sten*.

Vägtrafikförordning m. m.

Efter föredragning av utskottets hemställan i punkten B anförde

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Vad gäller 1 § andra stycket gör utskottet en stor skillnad mellan vanliga vägtrafikanter och motorfordonsförare. Skillnaden kommer till synes vid jämförelse med 1 § första stycket. Där står det talat om att samtliga vägtrafikanter kunna bli underkastade straff. I andra stycket talas det däremot endast om förande av bil, motorcykel, traktor eller motorredskap. Detta får väl anses vara något slags diskriminering av motorfordonsförarna. Man kan väl icke säga annat än att även andra trafikanter kunna göra sig skyldiga till grov vårdslöshet. I motiveringen för första stycket säger utskottet visserligen följande: »Enligt utskottets mening kan även annan vägtrafikanter än motorförare tänkas göra sig skyldig till sådan vårdslöshet, att frihetsstraff bör följa.» Här är således fråga om att båda kategorierna kunna göra sig skyldiga till vårdslöshet som det talas om, men enligt andra stycket skall endast förare av motorfordon kunna bestraffas. Att annan trafikant här icke medtagits motiverar utskottet med att motordrivet fordon skulle vara farligare än annat. Men då blir ju straffet icke betingat av den grova vårdslösheten utan av arten av den fara som föreligger. Det är naturligtvis felaktigt. Det är icke någon likhet inför lagen, om icke alla behandlas på samma sätt. Har någon hemfallit till grov vårdslöshet, borde han, vem det vara månne, alltid behandlas på samma sätt.

Vi ha på flera håll tyckt att ett sådant särskiljande av förare av bil, motorcykel, traktor eller motorredskap är felaktigt. Jag yrkar därför, att andra stycket ändras på så sätt, att orden »någon vid förande av bil, motorcykel, traktor eller motorredskap» utgå och att i stället infördes ordet »vägtrafikanter». Lydelser skulle alltså bli denna: »Där vägtrafikanter ådagalägger grov oaktsamhet

eller visar uppenbar ligkiltighet för andra människors liv eller egendom — »

Jag vill tillägga att hittills ha vi icke gått vidare i våra yrkanden. Men detta är ett förslag till lag, som skall fastställas i dag, och därför måste det komma till ett avgörande på denna punkt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! I fråga om 1 § första stycket i lagen om straff för vissa trafikbrott har jag väckt en motion, nr 420 i denna kammare. Såsom framgår av utskottets utlåtande på s. 128 finns en reservation till förmån för denna motion avgiven av herr Hellbacken och undertecknad.

Jag skall, herr talman, på grund av den digra föredragningslistan ej här komma med någon utförligare motivering utan endast med hänvisning till vad som anförts i motionen och reservationen be att få yrka bifall till reservationen av herr Hellbacken och mig.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Vad 1 § i lagen om straff för vissa trafikbrott beträffar, så har utskottet för sin del ansett sig kunna godtaga den formulering som är föreslagen i propositionen. I det första stycket talas det om det fall där vägtrafikanter brister i den omsorg och varsamhet, som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna, och oaktsamheten ej är ringa; där skall vederbörande för vårdslöshet i trafik dömas till dagsböter eller fängelse. Nu ha herrar Wiklund och Hellbacken i sin reservation ansett att detta icke är riktigt. De mena att även om en annan trafikant än den som för motorfordon betar sig synnerligen illa så skall det icke medföra fängelse.

Vi inom utskottsmajoriteten ha ansett, att likheten inför lagen ändå krä-

ver att domstolen, om särskilt försvårande förhållanden föreligga, bör i det fallet ha möjlighet att döma till fängelse.

Vad gäller andra stycket, där herr Edström yrkade på ändring, så äro ju bestämmelserna i detta stycke tillkomna därför, att de som föra bil, motorcykel, traktor eller motorredskap på grund av den farlighet i trafiken som dessa fordon och redskap kunna innebära måste iakttaga en alldeles särskild försiktighet. Därför innehåller lagbestämmelsen, att om det föreligger grov vårdslöshet i trafik, bör en sådan förare kunna dömas till fängelse eller straffarbete i högst ett år. Detta har utskottet ansett nödvändigt för att motverka ett visst lättsinne vid framförande av dessa speciellt trafikfarliga fordon och redskap.

Med vad jag nu sagt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i fråga om 1 §.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav till en början propositioner beträffande 1 § första stycket i förslaget till lag om straff för vissa trafikbrott, nämligen dels på godkännande av detta lagrum enligt utskottets förslag dels ock på godkännande av lagrummet i den lydelse, som föreslagits i den av herrar Hellbacken och Wiklund i Stockholm avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets berörda förslag.

Vidare gav herr förste vice talmannen propositioner beträffande 1 § andra stycket, nämligen dels på godkännande av utskottets förslag i detta avseende dels ock på bifall till det av herr Edström under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner andra lagutskottets förslag till lydelse av 1 § andra stycket i utskottets

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

förslag till lag om straff på vissa trafikbrott, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda lagrum i den ändrade lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Edström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt 1 § andra stycket i enlighet med utskottets förslag.

På därå av herr förste vice talmannen framställd proposition blev härefter utskottets hemställan i punkten B i övrigt av kammaren bifallen.

Punkterna C—H.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 9 mars 1951 dagtecknad proposition, nr 105, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Häri genom förordnas, att prisregleringslagen den 30 juni 1947, vilken jämlikt lag den 12 maj 1950 (nr 174) gäl-

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

ler till och med den 30 juni 1951, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1952.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 454 av herr *Ohlon m. fl.* och

nr 468 av herr *Cassel m. fl.* samt

inom andra kammaren

nr 588 av herr *Ohlin m. fl.* och

nr 602 av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna I: 454 och II: 588, vilka voro likalydande, hade hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att de nya direktiven för priskontrollens arbete före utfärdandet underställas riksdagens prövning».

I motionerna I: 468 och II: 602, vilka jämväl sinsemellan voro likalydande, hade hemställts »att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 105 besluta att prisregleringslagen endast skall äga giltighet t. o. m. den 31 december 1951; samt

att riksdagen måtte uttala dels att, därest Kungl. Maj:t finner anledning att förelägga höstriksdagen proposition om fortsatt giltighet av lagen efter den 31 december 1951, Kungl. Maj:t därvid jämväl bör underställa riksdagen direktiven för den priskontrollerande verksamheten, dels att den ekonomiska politiken enligt dess mening bör bedrivas efter sådana riktlinjer att förutsättningar skapas för ett fullständigt avvecklande snarast möjligt av den statliga priskontrollen.»

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 468 och II: 602, såvitt dessa avsåge att prisregleringslagen skulle äga giltighet allenast t. o. m. den 31 december 1951 — antaga det genom förevarande proposition, nr 105, framlagda förslaget oförändrat; samt

B. att motionerna I: 454 och II: 588 samt I: 468 och II: 602, sistnämnda båda motioner i de delar, som icke behandlats ovan under A., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1:o) av herrar *Jacobsson* i Igelsbo, *Sunne* och fröken *Höjer*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — — — (= utskottet) — — — lagförslaget oförändrat;

B. att riksdagen med bifall till motionerna I: 454 och II: 588 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de direktiv för den prisreglerande verksamheten, varom överläggningar påginge, före utfärdandet måtte underställas riksdagens prövning; samt

C. att motionerna I: 468 och II: 602, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under A. och B. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2:o) av herr *Svärd* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 468 och II: 602, såvitt dessa avsåge giltighetstiden för prisregleringslagen — antaga det genom förevarande proposition, nr 105, framlagda lagförslaget dock med den ändringen att i den föreslagna lagen orden »den 30 juni 1952» utbyttes mot orden »den 31 december 1951»;

B. att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 468 och II: 602 i denna del — uttala att direktiven för den prisreglerande verksamheten borde underställas riksdagen;

C. att motionerna I: 468 och II: 602 i övrigt måtte anses besvarade genom vad reservanterna anfört; samt

D. att motionerna I: 454 och II: 588, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna ovan under B. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Fröken WETTERSTRÖM: Herr talman! Det har här i riksdagen i de upprepade ekonomiska debatter som förts givits klart besked om högers ståndpunkt i den ekonomiska politiken: vår reaktion över huvud mot ett statsreglerat ekonomiskt samhälle och vår tro på att om en annan och från vår synpunkt riktigare politik fördes, så skulle förutsättningar skapas för en fri marknad, som på ett sunt och riktigt sätt skulle i sig själv utgöra en regulator. Det skulle vara förmätet av mig att här ge mig in på dessa frågor, ehuru de äro grundläggande för den detalj som priskontrollen utgör och som vi i nuvarande läge nödgas acceptera. Dessutom har så mycket redan sagts, att det blott skulle bli ett upprepande. Det vi nu ha att taga ställning till är frågan om fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

En fråga i samband med propositionen härom är den framställning, som från olika håll gjorts om att direktiven för priskontrollen skulle underställas riksdagen. Utskottet avböjer i förstone detta krav med hänvisning till att direktiven haft så kort giltighetstid. Ett sådant skäl, herr talman, får väl ändå rubriceras som argumentsnöd. Ty om Kungl. Maj:t på administrativ väg utfärdar bestämmelser, som i fråga om både producenter och konsumenter kunna ha djupgående verkningar, så är ju detta en indirekt form av ekonomiskt ingripande, där riksdagen har rätt att ha ett ord med i laget. Att direktiven haft så kort giltighetstid har ju icke med principfrågan att skaffa.

Utskottets andra skäl att avböja vår begäran ter sig icke heller övertygande. Det sägs, att priskontrollen måste tillämpas med både snabbhet och smidighet. Ja, tacka för det! Ingen ifrågasätter väl att riksdagen skall permanenta dessa direktiv, utan de måste präglas av en ganska stor anpassning och rörelsefrihet. Men just därför är det av

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

vikt att riksdagen får ta ställning till dem. Emellertid är det mig en glädje att kunna konstatera, att vad utskottet avvisar med den ena handen ger det igen med den andra. Ty utskottet anser, som det heter, »lämpligt, att en redogörelse angående riktlinjerna» — d. v. s. direktiven — »för den prisreglerande verksamheten lämnas då förslag om förlängning av prisregleringslagen förelägges riksdagen». Men då får ju riksdagen tillfälle att göra de uttalanden angående direktiven som den finner skäligen. På det sättet bli ju motionernas önskemål ändå i realiteten beaktade, och det tycker jag för min del är tacknämligt.

Vårt andra yrkande är, att prisregleringen tills vidare bara skall förlängas till årets slut i stället för till den 30 juni nästa år. Jag erkänner gärna, att ingen kan ju profetera om framtiden. Det är tänkbart att lagen kommer att successivt förlängas, kanske år efter år så länge dessa abnorma förhållanden råda. Men alla äro väl ense om att hela priskontrollen har något sterilt och stelbent över sig. Och som prisregulator är, som jag tidigare sagt, den fria konkurrensen vida överlägsen en administrativ kontroll. Det är också uppenbart, att denna kontroll ofta blir ineffektiv genom svårigheten att kontrollera dess lojala efterlevnad, en sak som inte minst de handlande husmödrarna dagligen få erfaras. Det är visserligen sant, som utskottet säger, att man inte kan bryta loss priskontrollen ur dess större sammanhang då det gäller att få inflationsvägen under kontroll, men som en demonstration för lagens provisoriska natur och mot dess bristande effektivitet på många håll ha vi rest detta krav på kortare tidsintervaller för dess giltighet. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den av herr Svärd och mig avgivna reservationen.

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Jag hör att det råder full enighet om att priskontrollen bör bort så fort som möjligt.

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Jag vill inte alls förneka att den kan ha ett visst värde som ett tillfälligt instrument att möta prisstegringar, speciellt då det gäller prisstegringstendenser i spekulationssyfte. Men ett instrument, som lämpar sig bra att ta till vid enstaka tillfällen, kan lätt notas ut och förslöas, om det användes för jämnan. Ju mer sällan det användes, desto bättre verkan har det.

Priskontrollen är säkert intet verkamt medel för att motverka en hård press på en allmän prishöjning. Försöker man använda priskontrollen i det syftet upptäcker man snart, att den ger upphov till snedvridningar och andra otrevligheter. Produktionen börjar då söka sig andra vägar än de normala. Även om man nu av mer eller mindre välgrundade psykologiska skäl inte vill avveckla den snedvridande priskontrollen, så måste man dock ständigt hålla avvecklingstanken vid liv. Vi måste ställa om vårt hus så att det blir möjligt att någon gång bli av med denna priskontroll.

Självfallet är det den allmänna ekonomiska politiken som i det fallet är avgörande. Den måste läggas så, att prisregleringen blir onödig. Jag tycker därför att utskottet borde ha tagit litet större hänsyn till motionen från högerhåll i denna fråga, just såsom skett i den av fröken Wetterström och herr Svärd avgivna reservationen.

Vad beträffar direktiven för priskontrollnämnden så tycks ju förhandlingsdelegationen nu ha funnit det omöjligt att föreslå några ändringar. Man avvaktar hur utvecklingen skall komma att gå och räknar väl med att senare kunna föreslå en sådan utformning av dessa omdiskuterade direktiv att de bli mera användbara och lämpliga.

Kritiken har framför allt riktat sig mot den s. k. lönsamhetsprincipen, som ju i grunden är felaktig. Om det vore så att man strikt följde denna princip, skulle det hela snart drivas in absurdum. Detta är också priskontrollnäm-

den själv medveten om när den påpekar, att lönsamhetsprincipen måste tillämpas med en smula sunt förnuft och inte strikt efter orden. Men nog vore väl det bättre då att inte ha med en sådan abnormitet utan att försöka komma fram till bestämmelser, som bättre motsvara verklighetens krav. För min del skulle jag helst vilja se denna paragraf i direktiven helt och hållet struken.

Det har, herr talman, på tal om detta nyligen inträffat en händelse, som förtjänar beaktande. Sveriges biografägarförbund beslöt nyligen en mindre höjning av minimipriserna med anledning av de omkostnadsökningar, som ägt rum inom denna bransch liksom inom andra. Priskontrollnämnden beslöt då omedelbart prisstopp på biobiljetter. Nämnden hade tydligen inte funnit samma drastiska åtgärd nödvändig när det gällde teatrar, folkparker, idrottsplatser och danshak. Dessa hade — utan att priskontrollnämnden ingrep — fått höja sina priser väsentligt mera än biograferna nu ville göra. Vidare är att märka, att medan andra nöjesgrenar ha en nöjesskatt på endast 15 procent, varav följer att nettoökningen för dem blir väsentligt högre, ha biograferna på grund av nöjesskattens konstruktion att räkna med att staten för varje prisökning tar 45 procent. Nettoökningen — den som priskontrollnämnden stoppade — skulle för biograferna ha blivit endast 11, 16, 17 och 19 öre i olika prislägen.

Detta ingripande från priskontrollnämndens sida, som skedde dagen efter det att pressen meddelat biografägarnas beslut, har allvarligt skadat branschens anseende i den allmänna opinionen. Jag vill bestämt reagera mot nämndens handlingssätt i detta fall, och jag frågar mig på vilken rättslig grund detta kunnat ske. Det borde vara uppenbart att man inom biografbranschen såväl som inom andra branscher bör ha rätt att kompensera sig för omkostnadsökningar, detta i all synnerhet som biografägarna icke höjt sina priser sedan 1942.

I själva verket borde ju priserna ha höjts redan 1948, men då kom ju i stället den nödtvungna prishöjning, som var en konsekvens av den extra nöjes-skatten. Nämndens ingripande är så mycket mera egendomligt som staten skulle tjänat 45 procent på prishöjningen. Preliminära beräkningar visa, att den planerade prishöjningen skulle givit staten 3,2 miljoner och kommunerna över 1 miljon. Jag har svårt att förstå, att herr Sköld skulle tacka nej till denna merinkomst.

Om biografpriserna inte skulle få höjas, förstår jag inte heller hur de skola kunna lämna det produktionsbidrag, som 1950 års filmtredning och den Sköldska propositionen förutsatt. Allt arbete på filmstödet skulle då vara förgäves.

Herr talman! Man skall väl inte tro, att det finns ovidkommande motiv bakom priskontrollnämndens beslut i denna fråga. I vilket fall som helst är det ett utslag av byråkratiskt maktmissbruk, som icke bör tolereras och som icke skulle kunna förekomma, om direktiven för priskontrollen vore utformade under hänsyn tagen till förnuft och rättssäkerhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Svärd och fröken Wetterström avgivna reservationen.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Då jag jämte tvenne andra ledamöter av utskottet reserverat mig mot utskottets motivering skall jag be att få säga några ord.

Prisregleringslagen är endast en ram för priskontrollen, och den verkliga innebörden av priskontrollen bestäms ju av de direktiv som utfärdas av Kungl. Maj:t. Vi ha för vår del kunnat ansluta oss till förslaget, att prisregleringslagen som sådan förlänges för det budgetår, som börjar den 1 juli 1951, men vi ha ansett att direktiven för priskontrollen böra underställas riksdagen,

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

exempelvis vid den stundande höst-sessionen, så att riksdagen då får ta ställning till desamma.

Jag skall inte här gå in på vad som sagts om den ekonomiska politiken. Jag vill bara framhålla, att även vi från den politiska meningsriktning jag representerar ha kritiserat den förda politiken, men vi ha ansett att priskontrollen som sådan är endast en detalj. Med hänsyn härtill ha vi inte velat göra något egentligt uttalande om densamma i detta sammanhang. Jag ber under sådana förhållanden, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottsutlåtandet av mig, herr Sunne och fröken Höjer.

Herr ÅQVIST: Herr talman! När man talar om prisregleringslagen och priskontrollen bör man hålla i minnet att man här rör sig på ett område, som i eminent grad har att göra med vad man kallar regleringsekonomi. Att denna kontroll för närvarande måste bibehållas beror inte bara på att vi ha krig i världen — vi hade priskontroll även före Koreakriget — utan därpå, att den är ett utslag av den fulla sysselsättningens ekonomi. Denna för med sig en mångfald problem, som vi hittills inte kunnat behärska på det sätt som vi varit vana vid under den fria konkurrensens tid.

Den fria konkurrensens samhälle erbjöd ju ingalunda de svårigheter i fråga om prissättningen som den närvarande tidens. Då utövade företagarna genom inbördes konkurrens ett tryck på priskonkurrens; denna finns inte i samma grad nu. Företagarna voro faktiskt ett slags konsumenternas ombud, även om det var omedvetet som de kommo att utöva denna verksamhet. Det fanns alltså jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på marknaden. När konkurrensen i fråga om priserna avlöstes av konkurrensen om arbetskraften, berodde

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

detta närmast på att det är en påtaglig lätthet att få order på varor och att sälja dem. Det finns under sådana förhållanden inte alls samma anledning för företagen att spela rollen av den stygge vargen, som håller nere arbetslönerna i, som man förut kanske tyckte, både tid och otid för att därmed också hålla priserna nere. Det är mycket behagligare, när man får in order, att kunna sätta i gång tillverkningen och betala de arbetslöner som begäras och sedan bli av med varorna till villiga köpare. Den styrka, som organisationerna på arbetsmarknaden vunnit, har naturligtvis också i avsevärd grad bidragit till att ett kompensationsstänkande utbrett sig, vilket sedan i sin tur fört med sig ständigt stegrade löner. Under sådana förhållanden blir givetvis priskontrollen gärna en del av den utrustning, som vi måste dragas med i den fulla sysselsättningens samhälle.

Man bör emellertid akta sig för att hemfalla till någon övertro på priskontrollens förmåga att hålla priserna nere.

Enligt sin natur kan priskontrollen på sin höjd bli registrerande. Skulle den utövas på sådant sätt, att den skulle nämnvärt skära in på den kostnadstäckning, som företagen behöva ha, då är verklig fara å färde. Då kommer den att verka strukturförändrande, så att vissa varor, som särskilt hårt kontrolleras, gärna försvinna ur marknaden. Däremot övar den givetvis ett visst tryck när det gäller *alltför höga marginaler* och *alltför hög kostnadstäckning*, och det är på detta område som jag anser att den har de största förutsättningarna att verkligen göra någon nytta. Vi voro en gång ett gäng garvare uppe hos priskontrollnämnden, och en före detta priskontrollnämndsordförande sade, när vi klagade vår nöd: »Mina herrar! Det pristryck, som priskontrollen kan utöva, är som en svag västanfläkt jämfört med det som den fria konkurrensen skulle åstadkomma!»

I direktiven för priskontrollnämnden

finns angivet att produktions- och anskaffningskostnaderna skola beräknas med tillämpning av återanskaffningspriset. Det visade sig emellertid vid prisförhandlingar i samband med det senaste årets löneförhöjningar och de kostnadsökningar, som då ägde rum, att denna princip lätt kunde sättas ur spel genom att priskontrollnämnden drog ut på tiden. Jag vill inte påstå, att det låg en medveten avsikt i detta, ett medvetet taktiskt spel. Priskontrollnämnden var ju oerhört överlastad med arbete och gjorde nog vad den kunde för att få undan de olika uppgifterna, men i realiteten innebar det att många företagare, framför allt inom handeln, fingo vänta mycket länge, och därigenom kom indirekt principen om återanskaffningsvärdet att sättas ur spel. Det är i det fallet inte lika lätt för handeln som för den industriella produktionen. Företagarna inom sistnämnda område kunna helt enkelt låta sin tillverkning gå till lager — de släppa inte ut den — under det att handeln, om den skall vara lojal, söker att tillhandahålla allmänheten sina varor allteftersom allmänheten efterfrågar varorna. Detta innebär i sin tur, att om inte handeln får tillämpa återanskaffningsprincipen, kan detta orsaka en allvarlig likviditetskris för handeln. Vi få inte glömma att varorna för en handlande äro den kassa, ur vilken han skall taga pengar för att betala de nya varorna, när de kosta mera, och då är det alldeles givet att de gamla varorna måste stå i ett sådant pris, att han får in lika mycket som de nya varorna komma att kosta.

Det finns på sina håll särskilt inom löntagarkretsar en stor misstro mot särskilt handeln. Det är inte utan att man frågar sig, om det är samma mentalitet som Napoleon lade i dagen, när han talade om engelsmännen och karakteriserade dem såsom en nation av krämare. Denna mentalitet borde vi försöka hindra att ytterligare utbreda sig.

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Vi få dock komma ihåg att handeln har för statens räkning utövat ett mycket värdefullt arbete under krisåren, när det gällde att fördela de tillgångar som funnos inom landet.

Det är också av vikt att man, när man bedömer handeln, visar en något större generositet än vad som ibland varit fallet. Vi få komma ihåg att handeln är ett område, som t. o. m. under dessa lönestoppstider betraktades som låglöneområde och där det följaktligen medgavs avsevärda löneförhöjningar under den tiden. Men det är inte bara löner som ha stigit, utan vi veta ju, att i dessa dagar en hel mängd varor stiga, inte minst emballage, taxor för gas och belysning, frakter och porton. Allt detta gör att vi få se upp med att inte beskära handelns marginaler för hårt. Gör man en jämförelse mellan handeln och industrien, framgår det rätt klart, att industrien har vissa icke obetydliga fördelar. Industrien arbetar så att säga på beställning. Den tar upp sina order, den får betalning, i vissa fall i förskott, i andra fall under hand, och i varje fall kort tid efter det att varorna ha tillverkats och levererats. Det är alltså lättare för industrien, i varje fall när produktionen inte tar alltför lång tid, att räkna ut vad varorna kosta. Handeln däremot måste hålla ett löpande lager, vilket skall kompletteras efter hand och ständigt hållas konsumenterna till handa. Risktagandet är därför inom handeln av en annan natur och av högre grad än inom industrien.

Jag skulle, herr talman, innan jag slutar, vilja framställa en liten fråga, som inte är av enbart retorisk natur. Ä det absolut nödvändigt att priskontrollnämnden tillkännager prisförändringar i radio eller på annat sätt som om det gällde krigskommunikéer? Kan man inte tänka sig ett mera stillsamt förfarande? Nog kan väl allmänheten bli underrättad ändå, och man vinner med detta förfarande som tillämpades

kring årsskiftet endast att man jagar upp alla hamstringstendenser som möjligen kunna finnas inom ett samhälle. Det är ju inte heller så nödvändigt att etablera sig som huvudleverantör av nyhetsstoff för aftontidningarna. Man kan säkerligen åstadkomma mindre ont med litet lugnare metoder, och jag skulle vilja rekommendera en smula mer modesta former för framtiden. Det skulle nog också bättre överensstämma med finansministerns uttalande, att priskontrollen skall handhas *med smidighet*.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som har avgivits av herr Jacobsson m. fl. i detta ärende.

Herr RYBERG: Herr talman! Vi skulle nog säkert alla önska, att priskontrolllagen kunde avskaffas. Med tanke på utvecklingen under det senaste året tror jag emellertid inte att någon ansvarskännande människa för närvarande skulle vilja uppstå och yrka på att denna lag skall upphävas under det närmaste året. I de motioner som ha väckts med anledning av propositionen har inte framställts något sådant yrkande, och inte heller i utskottet har jag hört något sådant yrkande framställas. Vad motionärerna och reservanterna önska är ju att direktiven för lagens tillämpning skulle ha varit utarbetade och framlagda för riksdagen, så att riksdagen hade kunnat få ta ståndpunkt till förslaget.

Handelsdepartementet har tillsatt en utredning om dessa direktiv, och den utredningen beräknas bli färdig ungefär till den 1 juli. Skulle vi ha följt reservanterna, hade det ju inte funnits någon möjlighet att direktiven hade kunnat behandlas vid vårriksdagen, utan då hade man fått vänta till höstrikdagen och förlänga tiden för de provisoriska direktiv som vi för närvarande ha och som reservanterna inte anse vara anmärkningsfria.

Fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Jag tror att vi även denna gång kunna ta lagen som den är föreslagen av Kungl. Maj:t. Riksdagen har förut inte hörts om direktiven, och direktiven måste ju vara så beskaffade, att de äro i hög grad provisoriska. De kunna på grund av utvecklingen behöva ändras under årets gång för att de inte skola mista i effektivitet. Utskottsmajoriteten har därför ansett, att riksdagen borde anta Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till den av herr Svärd och fröken Wetterström avgivna reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jacobsson i Igelsbo begärde likväl votering, i anledning varav herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr förste vice talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade likväl fröken Wetterström votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 32 antager den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering an-

tagit den reservation, som avgivits av herr Svärd och fröken Wetterström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 74 ja och 103 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Svärd och fröken Wetterström avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Svärd och fröken Wetterström avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Wetterström begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 20 nej, varjämte 50 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30

em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.19 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 29 maj.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs, punktvis, jordbruksutskottets utlåtande nr 27, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande dels anslag till Hästavelns befrämjande, dels Statens lånefond för hästavelns befrämjande jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.**Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 28, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 9 mars 1951 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 162, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att hästexportberedningens vinstmedel finge användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i propositionen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat några motioner.

I motionerna I: 464 av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.* och II: 598, likalydande, av herr *Staväng m. fl.* hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen ville besluta att av hästexportberedningens vinstmedel ett belopp å 500 000 kronor skulle disponeras till understöd åt ardennerhingstföreningar och hushållsgillen, som vore hingsthållare.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 464 och II: 598 samt I: 466 och II: 599 medgiva att hästexportberedningens vinstmedel finge användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i propositionen.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Carl Sundberg, Hjalmar Nilsson, Hæggbloom, Ahlsten* och *Lars Andersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 464 och II: 598 ävensom med avslag å motionerna I: 466 och II: 599 medgiva att hästexportberedningens vinstmedel finge användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som reservanterna angivit.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Vid närmast föregående punkt på föredragningslistan har ju riksdagen beslutat vända sig till Kungl. Maj:t med begäran om utredning för att vi i framtiden skola få en hästavel som motsvarar landets behov. Det resonemang, som är fört i det utlåtande som då behandlades, jordbruksutskottets utlåtande nr 27, pekar på att det är litet ovisst, hurvida den hästavel, som nu fritt kommer till stånd, blir tillräcklig för landets behov. Betäckningarna under sista året visar, att så inte är fallet. Nu är det ju klart, att om den utredning som här är begärd skulle komma till det resultatet, att det behövs pengar för stöd åt hästaveln, så saknas det inte resurser, om man tänker på de medel som totalisatortävlingarna årligen inbringa, vilka medel förr mera direkt gingo till hästavelns främjande och vilka man väl alltid bör kunna ta hänsyn till, om anslaget till hästaveln skulle behöva ökas.

I detta utlåtande, jordbruksutskottets utlåtande nr 28, redovisas emellertid en summa pengar, vars tillkomst är resultatet av äldre tiders hästavel. Det har skett på det sättet, att då det under krigsåren och åren därefter ägde rum en export av svenska hästar, åsattes dessa vid försäljningen lägre pris till uppfödaren än det köpande landet betalade. På detta sätt samlades några miljoner kronor, om vilka det inte förut varit bestämt, hur de skola användas.

Nu föreslår utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, att av dessa medel en miljon kronor skola avsättas till främjande av exporten av avelsdjur och bruksdjur. Vidare skall det avsättas medel för lantbruksmöten. Vad som sedan är kvar föreslår utskottet i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag skola användas till främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område.

Vad man särskilt fäster sig vid är att med undantag av de premier, som vid lantbruksmöten kunna komma utställda

hästar till del, praktiskt taget ingenting kommer hästaveln direkt till godo, detta trots att situationen är den, att speciellt för föreningarna för avel av kallblodiga hästar ha svårigheter uppstått på grund av den ringa betäckningsfrekvensen, varför det kan riskeras, att just under dessa svåra år en del bra hingstar säljas, som det kunde vara fördelaktigt att ha kvar, när hästaveln börjar ökas i och med att efterfrågan stiger. Därför ha motionärerna och reservanterna tänkt sig, att det vore rimligt att ta 500 000 kronor av dessa medel, som dock tillkommit som en följd av hästavelns resultat, och använda dem till stöd åt sådana avelsföreningar. Därför innebär reservationen i jämförelse med utskottsförslaget den skillnaden, att anslaget till forskning skulle minskas med 500 000 kronor, vilket belopp i stället skulle anslås till stöd åt föreningar eller hushållsgillen, som hålla hingstar av nordsvensk ras eller ardenerras.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Staxäng, Larsson* i Luttra, *Boman* i Stafsund och *von Seth*.

Herr ANDERSSON i Hyssna: Herr talman! Redan förra årets riksdag anslöt sig till den meningen, att hästexportberedningens vinstmedel skulle disponeras så, att jordbruket som helhet skulle få nytta av dessa medel genom insatser på sådana områden, där anslag nu kanske inte kunna erhållas på riksdagen. Med utgångspunkt från dessa riktlinjer har utskottsmajoriteten tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att av de nu disponibla medlen, omkring 5 400 000 kronor, en miljon kronor skulle tas i anspråk för stöd åt lantbruksmötesverksamheten. Av resterande medel skulle skapas två särskilda fonder. Till den ena fonden, som skulle avse främjande av export av avelsdjur och bruksdjur, skulle avsättas en mil-

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

jon kronor, medan till den andra fonden, som skulle ha till syfte att främja forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område, skulle avsättas återstoden, 3 400 000 kronor.

Enligt utskottets mening ligger detta förslag helt i linje med den vid förra årets riksdag uttalade meningen, att dessa medel skulle användas så, att jordbruket som helhet får största möjliga nytta av desamma. Reservanterna inom utskottet ha ju, som vi redan hört av herr Hæggblooms anförande, anslutit sig till ett yrkande i ett par motioner, att 500 000 kronor skulle användas som stöd åt föreningar eller hushållsgillen, som hålla hingstar av ardenerras eller nordsvensk ras.

Jag skall ingalunda försöka förneka, att det också skulle kunna anföras skäl för herr Hæggblooms uppfattning. Nu förhåller det sig emellertid så, som herr Hæggbloom även omnämnde, att kammaren för bara några få minuter sedan har beslutat göra en framställning till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning angående de åtgärder, som böra vidtagas för att åstadkomma en hästavel, som passar för landets behov. Jag är ganska säker på att denna utredning snart kommer till stånd, och intill dess denna utredning blivit verkställd, kan det inte gärna vara möjligt att objektivt bedöma frågan om särskilt stöd till dessa hingstföreningar. Jag tycker det är ganska självklart, att vi böra avvakta resultatet av den utredning, som kammaren har begärt, och därför nu böra fatta samma beslut som första kammaren redan med stor majoritet har fattat.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Jag kan i allt instämma i de synpunkter, som herr Hæggbloom anfört i denna fråga. Jag tycker inte alls, att det skulle innebära någon avvikelse från den synpunkt förra årets riksdag anlade, när

den sade, att dessa medel skulle komma hela jordbruket till godo, om man skulle ge 500 000 kronor av dessa fondmedel till ifrågavarande hästavels- eller hingstföreningar. Det är ju ändå på det sättet, att dessa pengar ha blivit hopsamlade just med anledning av att vi här i landet haft en hästavel, som har producerat hästar för försäljning till export. Om de utländska köparna hade fått köpa hästarna till det pris, som vi svenska jordbrukare fingo sälja dem för, så skulle vi sannolikt ha sålt ett mycket större antal hästar än vad som blev fallet. Detta skulle naturligtvis i sin tur ha medverkat till att förhållandet mellan tillgång och efterfrågan under de gångna åren varit en annan, och marknaden för vår hästavel och hästproduktion här i landet skulle med all sannolikhet då också ha varit betydligt stramare och mera till hästuppfödarnas förmån än vad den är i dagens läge och varit under de senaste åren.

Nu gör jag på intet sätt någon erinran mot att vi handlat på det sätt vi gjorde, ty det är naturligtvis riktigt att man tar ut på exportmarknaden så mycket man kan få och försöker att få hem pengarna till landet. Emellertid befinner sig ju hästaveln i vårt land, enligt vad utskottet enhälligt uttalat i samband med det nyss fattade beslutet, i sådan belägenhet, att utskottet begärt en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning och översyn över hela detta område, detta inte minst med hänsyn till vår beredskap. När vi nu ha pengar, om vilka man kan diskutera, huruvida de ändå inte i första hand tillhöra hästägarna, så tycker jag nog att det finns skäl att reservera de ifrågavarande 500 000 kronorna till att ge hjälp just nu åt dessa hingstföreningar och de personer i dessa föreningar, som tidigare ha burit bördan av arbetet inom hästaveln, medan vi avvakta resultatet av den utredning, som vi ha begärt hos Kungl. Maj:t. I annat fall kanske under tiden en hel

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

del raseras, vilket vi kunna få ångra. De personer som stå i ledningen för hästaveln ute i landet få i dagens läge ikläda sig stora ekonomiska uppgifter för att hingstföreningarna skola kunna betala ränta och amortering på de lån de ha på sina hästar.

Nog tycker jag att det förefaller rätt underligt, om Sveriges riksdag på här föreslaget sätt skulle disponera över dessa 5 400 000 kronor, som dessa människor ha hjälpt till på ett alldeles särskilt sätt att samla ihop. Därför att man inte ville driva upp hingstpriset inom landet vid ifrågavarande tillfälle, fingo de ett lägre pris för de hästar som exporterades till utlandet än de utländska köparna betalade, och sedan låter man dessa hingstföreningar satsa pengar för att betala ränta och amortering. Jag ifrågasätter rent av, om det är riktigt rätt emot dem att handla på det sättet.

Jag uppskattar till alla delar betydelsen av att man kan få ge så mycket som möjligt till jordbrukets forsknings- och försöksverksamhet. Jag tror emellertid ändå, att rättvisan i detta fall kräver, att man också tänker på dessa personer, som ha burit bördan av arbetet tidigare och ha medverkat till denna export och tillkomsten av dessa vinstmedel, genom att i dagens situation, när de befinna sig i ekonomiska svårigheter, ge dem ett handtag just med anlitande av dessa medel.

Jag vill, herr talman, med det nu anförda yrka bifall till den reservation, som är knuten till detta betänkande.

I detta anförande instämde herrar *Boman* i *Kieryd* och *Stjärne*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Låt mig bara besvära kammaren med ett par synpunkter, som inte kommit fram i debatten. Det har varit ganska klart, att dessa medel skola användas för ändamål, som äro av tillfällig och övergående karaktär eller av engångs-

karaktär. Då är det uppenbart, att forskningsområdet kommer först i blickpunkten. Det finns stora uppgifter, som här behöva lösas och som kunna lösas som engångshistorier och som ha en avsevärd ekonomisk betydelse för det svenska jordbruket. Om jag bara erinrar om en sådan sak som ensilagefrågans lösning eller bekämpande av den smittosamma blodbristen, en speciell forskningsuppgift, som just tar sikte på hästavelns område, så har jag därmed tangerat problemet och redovisat den tanke som ligger bakom.

Att nu föregripa utredningen och disponera en så pass stor summa som 500 000 kronor för understöd åt hingstföreningar och därmed också lämna bidrag till ardenneraveln, som tidigare klarat sig utan statens stöd, kan inte vara riktigt med hänsyn till att ärendet bör ses i sin helhet och utredas över hela fältet. Jag har nog utan att vilja spå något om utredningens resultat en känsla av att om det av vissa skäl — beredskapskäl, såsom många gånger anförts — anses vara riktigt med speciellt stöd åt hästaveln inklusive ardenneraveln, så kommer detta säkerligen inte att bli någon engångshistoria utan ett stöd av en tämligen permanent karaktär. Jag tror att utvecklingsperspektivet är detta, om vi med vårt alltmer traktordrivna jordbruk skola försöka, om det anses nödvändigt av andra skäl än jordbruksskäl, att hålla uppe en större häststam än som i och för sig är erforderlig. Den situationen komma vi att ha framför oss på lång sikt, och därför blir ett eventuellt stöd på detta område säkerligen av ganska permanent karaktär. Det är inte riktigt att använda dessa pengar för detta. Medel för det ändamålet får, som herr Hæggbom nyss var inne på, tas från andra källor.

Vidare har jag nog reagerat litet mot den synpunkt, som framfördes sist i herr Ahlstens anförande, nämligen att detta är pengar, som kommit in från

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

hästaveln; ergo är det hästaveln, som skall ha pengarna tillbaka. Jag betraktar detta som jordbrukets medel, och det hela är en praktisk fråga, nämligen var inom jordbrukets verksamhetsområde pengarna skola användas för att göra den största nyttan. Det är ju nämligen så, att de som specialiserat sig på ardenraveln inte äro helt beroende av den, utan de äro jordbrukare, som driva en skiftande verksamhet inom jordbruket på samma gång som de äro framgångsrika hästuppfödare.

Det ligger nära till hands att göra en jämförelse. Vi komma sent i natt eller i morgon att behandla jordbrukets prisregleringsfråga. Där förekommer ett förslag av Kungl. Maj:t, som är tillstyrkt av utskottet och som innebär, att den förtjänst, som oljeväxtodlarna göra på sin odling, skall disponeras till förmån för mjölkproducenterna. Med herr Ahlstens motivering skulle man ju mycket väl kunna säga, att den förtjänsten skall disponeras av oljeväxtodlarna, ty det är de, som producera oljeväxterna. Men det har ur jordbrukets synpunkt, om man ser jordbruket mera allmänt, visat sig motiverat att inte hålla den principiella linjen och dela upp verksamhetsfältet utan se det hela utifrån det totala intresse och använda pengarna, där de göra den största nyttan. Jag tror att vi göra klokt i att betrakta även denna halva miljon kronor utifrån jordbrukets samlade utkikspunkt och inte begränsa oss till att se den med hänsyn till speciellt hästavelns intresse.

Herr von **SETH**: Herr talman! Jag har nyss instämt i herr Hæggbloms yttrande, och jag hade egentligen inte tänkt delta i denna debatt.

Jag anser att detta är ett utomordentligt viktigt problem när det gäller vår svenska hästavel. Det är två synpunkter som jag här endast i korthet vill framhålla. Den ena är att under förra kriget

fick dock varje hushållningssällskap en del av de hästexportmedel, som då inflöto. Man har alltså den gången knäsat den principen, att dessa medel skulle komma hästaveln till godo till allra största delen. Då gick man för övrigt så långt, att man sökte fördela dem för varje län i förhållande till det antal hästar, som hade exporterats därifrån. Jag kan beträffande mitt eget län, Jönköpings län, vittna om att där har inte minst hästaveln tidigare haft en utomordentlig nytta av den fond av sådana medel, som Jönköpings läns hushållningssällskap haft, fastän den med nuvarande penningvärde varit alldeles för liten och avkastningen ingalunda räckt till. Det var den ena synpunkten, herr talman.

Den andra synpunkten vill jag anföra med anledning av att herr statsrådet framför den misstanken, att ett engångsanslag inte skall visa sig tillräckligt utan att man kanske kommer med nya krav. Jag skall för min del gärna medge, att man kan hysa sådana farhågor. Men läget i dag är ju det, att vår hästavel befinner sig i en synnerligen prekär situation. Våra hästavels- och hingstföreningar stå nu inför nödvändigheten att göra sig av med sina värdefulla avelsdjur på grund av att de ha svårt att klara ränte- och amorteringskostnaderna på lånen. I det läget ha vi, som önska slå ett slag för hästaveln i landet, uttalat oss för att man åtminstone under en övergångstid skall stödja dessa föreningar, så att avelsdjuren kunna behållas, till dess vi få klart för oss om vi skola avveckla verksamheten eller inte. Detta stöd till föreningarna skulle alltså utgå till dess läget stabiliserat sig och vi med bestämdhet visste om landet skall ha en häststam på 250 000, 300 000 eller 350 000 hästar och till dess de gamla hästarna ha hunnit ersättas med yngre årgångar. Som herr statsrådet och alla de som syssla med dessa ting väl känna till, ha vi ju nämligen nu ett alldeles för litet antal föl här i landet för att

Användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

kunna rekrytera en stam på 300 000 hästar.

Även om det skulle komma att framställas krav på sådant understöd både en och två gånger till, tvekar jag ändå inte, herr talman, att liksom jag förut instämt i herr Hæggblooms yrkande nu hemställa om bifall till reservationen.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Herr statsrådet sade, att meningen var att anslagen av hästexportberedningens vinstmedel skola ha engångskaraktär. Detta är aldeles riktigt. Jag tycker också, att det knappast finns någonting, som bättre sammanfaller med kravet på sådan engångskaraktär, än just yrkandet att man skall anslå dessa 500 000 kronor till hjälp åt hingstföreningarnas verksamhet under några år, så att de bli i stånd att betala ränte- och amorteringskostnaderna på sina lån utan att behöva företa extra uttaxeringar bland sina medlemmar.

Hingstföreningarnas medlemmar ha under flera år drivit denna avelsverksamhet med förlust, och utskottet har nu förordat en utredning. Jag tror för min del, att om vi i dagens läge inte hjälpa avelsföreningarna, så finns det risk för att vi kunna spolia ganska mycket för den kommande utredningen. Om man inte från statens sida ger föreningarna något stöd i deras arbete, så minskar man nämligen helt naturligt intresset för denna avelsverksamhet.

Vi ha nu 5,4 miljoner kronor av hästexportberedningens vinstmedel tillgängliga. Jag kan inte hjälpa att jag tycker att just dessa pengar borde kunna användas. Om vi jordbrukare hade sålt våra hästar till utlandet till de priser, som vi hade kunnat få för dem, när hästexporten pågick, så hade vi inte behövt leda hem så många hästar igen från försäljningsplatserna här hemma utan hade kunnat sälja ett betydligt större antal hästar till utlandet än vi

gjorde. Om så hade skett, hade vi kunnat klara upp de ekonomiska förhållandena på hela vår inhemska hästmarknad, och de som nu syssla med hästavel hade då befunnit sig i en bättre belägenhet.

Nu ha vi det som vi ha det. De 5,4 miljoner kronor, som det här gäller att fördela, äro i mycket stor utsträckning hästägarnas pengar, det torde ingen kunna förneka, även om det är staten som förfogar över dem. Är det då inte ett rättvisekrav att staten i den nuvarande för hingstföreningarna svåra situationen hjälper dem och deras medlemmar? Jag har svårt att förstå, att man skulle kunna finna något lämpligare sätt att använda dessa pengar på.

Vi befinna oss, som sagt, i en kris-situation på hästavelns område för närvarande, och vi reservanter anse därför att staten bör ge sitt stöd åt de mäniskor, som hittills ha dragit det tunga lasset i detta arbete. Meningen är, att detta stöd skall gå inte bara till ardenneraveln utan också till aveln av hästar av nordsvensk ras. Det skall alltså ges till samtliga hingstföreningar i vårt land och kommer sålunda den norrländska hästaveln till godo i lika stor utsträckning som aveln i södra Sverige, där väl traktordriften är mera intensiv än i Norrland.

Statsrådet Sträng sade, att frågan om hästaveln bör ses i sammanhang med jordbruket i dess helhet, men jag tycker nog att statsrådets jämförelser mellan hästaveln och oljeväxtodlingen halta betänkligt. Jag måste tyvärr säga det, ty nog ligger väl frågan om hästaveln till på ett annat sätt än frågan om att fördela inkomsterna på jordbruket i allmänhet. Här ha vi pengar liggande, och det gäller bara att använda en del av dem till stöd åt vissa avelsföreningar, som befinna sig i trångmål och som brottas med ekonomiska svårigheter.

Herr talman! Med dessa ord har jag velat ytterligare understryka vad jag

Understöd åt de ombordanställda vid 1950 års sillfiskeexpedition till Island.

tidigare sagt om det berättigade i att gå på reservationens linje och därmed stödja de människor här i landet, som ha samlat ihop de pengar det här är fråga om.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Ahlsten begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 30, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52 jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 32, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utöware er-

lagd bensinskatt jämte i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Understöd åt de ombordanställda vid 1950 års sillfiskeexpedition till Island.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 33, med anledning av väckta motioner om understöd åt de ombordanställda vid 1950 års sillfiskeexpedition till Island.

Sedan utskottets hemställan fördragits, yttrade

Herr STAXÄNG: Herr talman! Jag inser att det inte tjänar mycket till att här yrka bifall till min motion, som utskottet enhälligt har avstyrkt.

Utskottet framhåller dock i sitt utlåtande följande: »I likhet med fiskeristyrelsen vill utskottet emellertid framhålla, att fiskets utöware ofta råka ut för mycket tvära växlingar i fråga om fångsternas storlek.» Där tror jag att utskottet säger en större sanning än det kanske ämnat. Det torde nämligen inte finnas någon näringsgren, som så ofta får vidkännas så tvära växlingar i fråga om ekonomisk lönsamhet som just fisket.

Jag vet mycket väl, att när utskottet använder sådana ordalag som utskottet här har gjort, så kan det vara vanskligt att vinna gehör för en motion, i vilken man begär understöd åt fisket, därför att fångsterna vid ett visst tillfälle ha varit små eller helt uteblivit. Jag tror emellertid att sillfisket på Island står i särklass. Jag menar nämligen, att när ett fiske bedrivs på främmande vatten så långt från hemorten och under så alldeles speciella förhållanden som fallet är med islandsfisket, så tror jag man får se på det på annat sätt än man gör med det fiske, som i allmänhet bedri-

Stödlån till jordbrukare.

ves. Sillfisket på Island är mycket tungt och arbetsamt, och fiskarna måste, som jag sade, ligga ute på sjön långt från hemorten nästan hela tiden. Vi veta också, att man från Islands sida har omgärdat detta fiske med starka restriktioner.

Förra årets fångstresultat voro ytterst nedslående. Av en kontrakterad kvantitet på ca 45 000 tunnor vill jag minnas att fiskarna inte fingo mer än 14 000. Detta berodde inte på bristande tillgång på sill utan på att väderleksförhållandena voro sådana, att man måste gå långt ut till havs för att göra några fångster, och de flesta svenska båtarna voro icke så stora, att man kunde göra detta. Följden blev att en hel del av fiskelagen åsamkades ekonomiska förluster.

Nu är det emellertid inte här bara fråga om de förra året lidna förlusterna, utan nu står man för årets säsong inför möjligheten att en del av besättningarna på förra årets fångstbåtar inte på nytt vilja gå ut på detta fiske. Om så inte sker — och då ju konservindustrin måste ha tillgång till en viss kvantitet av denna sillsort — måste vi importera utifrån, och därför blir sillfisket på Island samtidigt en valutafråga.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla en annan sak, som gör att islandsfiskarna nu befinna sig i en annan situation än förr. Det är nämligen så, att det nu för tiden finns ett större antal ombord anställda på dessa båtar. Förr utgjordes besättningen av fiskare, som slogo sig tillsammans om en båt och bildade ett lag. Nu däremot är man i mycket högre grad beroende av det ombord anställda manskapet. Det har nu visat sig, att man i år i hög grad blir beroende av huruvida man kan få folk till islandsexpeditionen. Detta kan bli mycket svårt, eftersom besättningen måste räkna med möjligheten att det kan komma att bli mycket dåliga förtjänster på en sådan resa.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter som försvar för min motion. Det är ju i nuvarande läge, när statens finanser äro så hårt ansträngda, inte någon lätt sak att begära understöd för här ifrågavarande ändamål. Då jag vet, herr talman, att det är utsiktslöst, kommer jag icke att ställa något yrkande. Jag har endast velat ge dessa upplysningar i anknytning till min motion.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Stödlån till jordbrukare.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 34, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 16 februari 1951 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 79, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att till stödlån till jordbrukare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 339 av herr *Niklasson m. fl.* och II: 451 av herr *Rubbestad m. fl.* I dessa motioner hade hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor till meddelande av hjälp enligt i motionerna närmare angivna grunder åt i motionerna avsedda jordbrukare.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts fram-

Stödlån till jordbrukare.

ställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 339 och II: 451, till Stödlån till jordbrukare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Tjällgren*, utan angivet yrkande;

2) av herrar *Antby*, *Herbert Hermansson*, *Svensson* i Vä och *Utbult*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 339 och II: 451, till Ersättning till jordbrukare för skördeskadorna å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor, att disponeras enligt i huvudsak de grunder, som reservanterna angivit.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! I proposition nr 79 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Stödlån till jordbrukare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av tre miljoner kronor. Avsikten är, att anslaget skall användas till amorteringsfria lån till sådana jordbrukare, som vid de svåra översvämningarna 1950 tillfogades skördeskadorna.

I sitt förevarande utskottsutlåtande, nr 34, har jordbruksutskottet helt följt Kungl. Maj:ts förslag och tillstyrkt, att riksdagen måtte bevilja ett investeringsanslag på tre miljoner kronor till ovan nämnda ändamål. Till utskottets utlåtande har fogats en reservation, som jag har biträtt. Den går ut på att 50 procent av skadorna skola bäras av jordbrukarna själva, och att de återstående

50 procenten skola ersättas av statsmedel.

De uppkomna skördeskadorna äro mycket stora. Vid den uppskattning, som gjorts genom hushållningssällskapens i de berörda länen och RLF:s försorg, har man kommit till en så hög summa som 25 260 000 kronor. Det är alldeles klart att dessa skördeskadorna ha vållat de drabbade jordbrukarna allvarliga ekonomiska bekymmer, så mycket mer som skadeverkningarna inte bara komma att sträcka sig över det närmaste året utan säkerligen komma att göra sig märkbara under flera år. På grund av den genom översvämningarna minskade skörden ha nämligen kreatursbesättningarna i flera fall måst decimeras ganska kraftigt, vilket givetvis medför ekonomiskt avbräck, vars följdverkningar komma att sträcka sig flera år framöver. Därtill kommer att genom de svåra översvämningarna ganska stora arealer inte kunde besås hösten 1950, vilket bidrager till att öka den ekonomiska förlusten. Hushållningssällskapen i de berörda länen ha med hänsyn härtill gjort framställning om stöd i största möjliga utsträckning till de hårt beträngda jordbrukarna. Emellertid har man ansett det praktiskt omöjligt att lämna hjälp efter prövning i varje särskilt fall eller till varje enskild individ utan i stället har föreslagits, att hjälpen skulle utgå kollektivt efter mera generella grunder.

Jordbruksnämnden har emellertid föreslagit, att ersättning endast skall utgå i sådana fall, då jordbrukarna drabbats mycket hårt och skadan medfört ett mycket allvarligt hot mot jordbrukarens ekonomiska ställning. Enligt nämndens mening bör ersättningen närmast få karaktären av ren socialhjälp och utgå endast i sådana fall, då skadorna kunna betecknas som ekonomiskt ruinerande för jordbrukaren.

Rörande beräkningsgrunderna för den föreslagna ersättningen anser jordbruksnämnden, att som huvudregel skall gälla, att ersättning icke lämnas om sökan-

Stödlån till jordbrukare.

dens totala skörd, omräknad i pengar, motsvarar mer än 60 procent av den skörd, som under normala förhållanden kunde beräknas på brukningsdelen under år 1950. Den högsta ersättning, som bör kunna utgå, bör därför bestämmas till skillnaden mellan å ena sidan, ett belopp motsvarande 60 procent av det beräknade värdet av total normalskörd, och, å andra sidan, värdet av den erhållna skörden. För detta ändamål föreslår jordbruksnämnden, att ett belopp på 1 000 000 kronor ställes till förfogande.

Departementschefen liksom utskottet anse, att sociala skäl tala för att en viss hjälp lämnas, men de förorda en helt annan linje än jordbruksnämnden, nämligen stödlån, som skola amorteras på fem år. Hjälpen skulle lämnas efter behovsprövning endast i samma katastrofall, där jordbruksnämnden har förordat att stöd skulle lämnas. Övriga jordbrukare, som drabbas av olyckan, anser man böra få vidkännas de företagarrisker, som man menar att jordbrukarna liksom andra rörelseidkare i kritiska situationer böra bära själva.

Att vissa risker böra bäras av såväl jordbrukare som andra företagare, där om äro såväl motionärerna, på vilkas motion reservationen vilar, som reservanterna ense, men de anse det orimligt att detta även bör gälla risker av den storleksordning, som det här är fråga om. Det är enligt vår mening, såväl motionärernas som reservanternas, inte riktigt att skador, som uppskattas till 25 miljoner kronor, skola utan bistånd ifrån det allmänna till största delen bäras enbart av de jordbrukare, som bo inom de begränsade områden, varom här är fråga. Vi anse det nödvändigt att en betydligt effektivare hjälp lämnas än vad utskottsmajoriteten här föreslagit. Ehuru vi äro medvetna om att många av de drabbade jordbrukarna komma att bli utsatta för en mycket hård ekonomisk påfrestning, ha vi i reservationen liksom i motionen före-

slagit att, som jag förut sade, 50 procent av förlusterna skola bäras av jordbrukarna själva som företagarrisk, under det att resten enligt vår mening bör bäras av det allmänna.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden vidare utan ber att med dessa ord få yrka bifall till den vid utlåntandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Rubbestad*, *Ryberg* och *Carlsson* i Bakeröd.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Utskottsmajoriteten har inte kunnat ansluta sig till reservanternas yrkande. Detta går nämligen ut på att riksdagen skulle anslå ett belopp av 10 000 000 kronor för det ändamål det här gäller, under det att i propositionen föreslås 3 000 000 kronor. Motionärerna och reservanterna föreslå dessutom, att det ifrågavarande stödet skall utgå utan behovsprövning och ges till alla jordbrukare inom de av skördeskador drabbade områdena och att hjälpen, som herr Svensson i Vä nyss framhöll, skall kunna utgå med 50 procent av det uppskattade värdet av skadorna.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att en jordbrukare måste vara beredd att stå företagarrisk. I princip har utskottet anslutit sig till departementschefens förslag, att det nu ifrågavarande stödet skall utgå efter i huvudsak samma grunder, som gällde för de stödlån som riksdagen under åren 1941 och 1942 beviljade de jordbrukare, som kommit i svårigheter på grund av felslagen skörd. Dessa stödlån skola vara räntefria och amorteras under en tid av fem år. I fall då särskilda skäl därtill föreligga skall lån kunna avskrivras.

Om hjälp från det allmänna skall utgå i hithörande fall är det väl nödvändigt att man, som riksdagen tidigare har gjort, fasthåller vid den principen, att hjälp endast skall utgå i sådana fall, där det föreligger verkliga sociala skäl

för att det allmänna träder in. Det är den linje som utskottet har följt, och jag tror det är riktigt att riksdagen följer denna linje. Det är uppenbart, att många av dem, som drabbats av dessa skador, ha drabbats mycket hårt. Men sådana risker få många jordbrukare vara beredda på varje år. Utskottet har nu gått in för att lämna stöd i sådana fall då ett verkligt behov föreligger, och hjälpen är sålunda helt lagd på det sociala planet.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Antby m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Försöksgård i Västerbottens län.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 37, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till markförvärv m. m. för en försöksgård vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! När jag i fredags lät anteckna mig för ordet hos herr talmannen vid detta ärende, hyste jag nog den uppfattningen, att jag skulle försöka kämpa så tappert som möjligt för reservationen till detta utlåtande. Emellertid blev jag senare underrättad av jordbruksutskottets ordförande, att när denna fråga i fredags behandlades av första kammaren, hade jordbruksministern lämnat det löftet, att från hans sida intet skulle underlåtas för att nå den lösning av frågan, som reservanternas ha föreslagit.

Försöksgård i Västerbottens län.

Reservanternas anse ju, att utskottet bort tillstyrka anslag även till ekonomibyggnader vid den planerade försöksgården vid Röbbäcksdalen.

Då jag inte har någon anledning att betvivla uppgiften och då jag helt litar på statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, har jag ingen anledning att hålla fast vid reservationen, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SANDBERG: Herr talman! Efter vad herr Jacobson i Vilhelmina meddelade och efter vad jag också låtit mig berättas skulle ju det uttalande, som statsrådet gjorde i första kammaren vid denna frågas behandling, ha inneburit att han gav ett löfte, får jag kanske säga, att till nästa år framlägga förslag om anslag till uppförande av vissa ekonomibyggnader vid försöksgården vid Röbbäcksdalen. Jag hoppas att statsrådet kan bekräfta den saken här i kammaren.

Givetvis hade det varit av stort värde, om redan nu, i samband med förslaget om anslag till förvärv av mark m. m. för denna försöksgård, medel hade kunnat beviljas även för igångsättande av byggnadsverksamheten under nästa budgetår. Det är ju så, att rätt lång tid har förflutit sedan denna fråga först kom upp genom förslag av Norrlandskommittén. Det är nu över fem år sedan, och två år ha gått sedan principbeslut fattades av riksdagen i denna fråga 1949.

Det förhåller sig vidare på det sättet, att även departementschefen vid frågans behandling 1949 uttalade, att man kunde konstatera, att en viss eftersläpning fanns i fråga om Norrlands delaktighet i forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område. Han betonade då även, att det funnes flera viktiga problem, som behövde ytterligare belysas, och underströk därvid försöksverksamhetens stora ekonomiska betydelse för den ifrågasvarande landsdelen. Angelägenheten av denna sak är

Försöksgård i Västerbottens län.

sålunda omvittnad, och det är därför önskvärt att man kan börja genomförandet av detta företag så fort som möjligt, så att verksamheten där kan komma i gång. Vi ha därför i vår motion framfört det förslag, som framlagts av Röbbäcksdalsutredningen och som innebär, att anslag skulle beviljas icke blott för markförvärv utan också för igångsättande av viss byggnadsverksamhet. Om det emellertid är så, som här har sagts tidigare av herr Jacobson och som jag sade i början av mitt anförande, att vi ha grundad anledning att förvänta ett förslag om anslag för ifrågavarande ändamål redan till nästa riksdag, är det ju inte skäl att här taga upp en strid om reservationen. Men jag har ändå, herr talman, velat understryka vikten av att den sak det här gäller skall bli tillgodosedd så fort som möjligt.

Jag vill i detta sammanhang också gärna, låt mig säga litet på förhand, uttala min tacksamhet till statsrådet för hans positiva inställning till denna angelägenhet och tacka för att det i alla fall till detta års riksdag framlagts ett förslag om anslag till markförvärv m. m. för denna försöksgård, fastän det som sagt hade behövt kompletteras med anslag även till ekonomibyggnader.

Herr talman! Jag ber dock att få tillfoga ännu ett ord. Under de två, tre sista åren har statens maskinprovningar gjorts framställningar till Kungl. Maj:t om anslag för igångsättande av maskinprovningens verksamhet uppe i Norrland. Man har då haft tvenne alternativ, dels att uppföra byggnader för detta ändamål, dels att provisoriskt ordna frågan med tillhjälp av den maskinhall, som nu uppförts vid Umeå lantbruksskola. Departementschefen förklarade i årets statsverksproposition, att han inte ansåg sig kunna tillstyrka denna framställning.

För min del var jag på grund av sjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet vid den tiden; annars hade jag möjligen i detta sammanhang observe-

rat detta förhållande. Emellertid är det ingenting att göra åt saken för ögonblicket. Jag vill nu endast rikta en varm vädjan till herr statsrådet att i samband med att han, som jag hoppas, nästa år beaktar den angelägenhet, som det här är fråga om, även upptar frågan om anslag för att möjliggöra igångsättandet av den ifrågavarande provningsverksamheten. Ledaren för statens maskinprovningar är mycket intresserad för denna sak. Det äro vi också uppe i Norrland likaväl som för försöksverksamheten i dess helhet. Jag vågar nog påstå, att den speciella gren av verksamheten som jag nu talar om, nämligen maskinprovningarna, har stor betydelse för Norrlands del. Jag vill alltså varmt vädja till herr statsrådet att han, i samband med att han, som vi hoppas, visar välvilja för den fråga det här närmast gäller genom att framlägga förslag till nästa års riksdag beträffande byggnader vid Röbbäcksdalens försöksgård, även måtte upptaga frågan om att bereda möjligheter för maskinprovningarna att sätta i gång sin verksamhet.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det är väl efter dessa båda anföranden ganska nödvändigt att jag deklarerar min syn på dessa frågor.

I stort sett är nog det lämnade andrahandsreferatet riktigt, men det är möjligt att framställningen behöver i någon mån kompletteras. Om kammaren här följer utskottet betyder det, att vi den första juli i år kunna köpa samman den jord, som behövs för anläggandet av denna försöksgård uppe i Röbbäcksdalen. Det är om jag inte minns fel ett 25-tal olika jordregisterlotter, som här skola läggas samman till en fastighet. Det krävs ett ganska omfattande lantmäteriarbete innan detta blir klart. Dessutom äro dessa smärre jordlotter skilda genom öppna diken. Det

behövs sålunda även en ordentlig täckdiktning- och dräneringsplan för den nya samlade fastigheten. En del andra arbeten äro också i detta sammanhang erforderliga. Det behövs vissa andra grundförbättringar och säkerligen också en del vägbyggen. Jag föreställer mig att vi ha tillräckligt att göra under den kommande hösten med dessa uppgifter.

Dessutom måste ytterligare en omständighet beaktas. Den byggnation, som reservanterna anse skall utföras, alltså uppförandet av ekonomibyggnader för 170 000 kronor, måste gå på jordbrukets byggnadskvot för 1951, om arbetet skall påbörjas i år. Jag måste inför kammaren bekänna, att det finns ingenting kvar av den byggnadskvoten för närvarande. Den är disponerad för andra viktiga objekt, och det kan således tidigast bli utrymme för denna byggnadsverksamhet i en ny byggnadskvot för 1952. Jag tillät mig säga i första kammaren, att kunna vi inte börja bygga 1951, så dröjer det med hänsyn till naturförhållandena uppe i Norrland till i maj månad 1952, innan man kan sätta spaden i marken, och då är det ju ingen större fara å färde ifall man väntar till den första juli, när man har möjligheter att göra denna byggnation i ett större sammanhang. Det måste ju vara en fördel att få göra arkitektarbetet mera fullständigt, när man nu skall börja bygga uppe i Röbbäcksdalen, och sålunda inte bara planera dessa ekonomibyggnader utan också se efter om man inte orkar med något mera av den erforderliga byggnadsverksamheten. Jag anser detta vara ett rationellt tillvägagångssätt ur flera synpunkter.

Jag har sagt i första kammaren och jag är beredd att upprepa det här, att jag är personligen intresserad av att den byggnation, som vi kunna räkna med vid denna försöksgård år 1952, skall få en större omfattning i sin första etapp än vad reservanterna siktat på.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Kronogårdarnas elektrifiering.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 31, med anledning av väckt motion angående kronogårdarnas elektrifiering.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr VIGELSBO: Herr talman! Den motion, som jag har väckt, avser kort och gott att domänverket, när det gäller domänverksgårdarnas elektrifiering, skall jämsställas med andra jordägare, d. v. s. att domänstyrelsen skall svara för de andelar, som med hänsyn till arealen falla på de olika gårdarna, samt de fasta kostnader, som äro förknipade med elektrifiering. Som det är för närvarande ha åtminstone på många gårdar arrendatorerna fått svara för elektrifieringen, och de ha också fått svara för de fasta andelarna.

Det är alldeles uppenbart att arrendatorn vid avträdet av ett sådant arrende har möjlighet att av den tillträdande arrendatorn få ersättning för andelarna och för de kostnader, som ha varit förenade med gårdens elektrifiering. Men det inträffar ju rätt ofta vid sådana av- och tillträden, att det uppstår en diskussion mellan den avgående och den nytillträdande arrendatorn angående värdet av dessa andelar och av den elektrifiering, som äro arrendatorns egendom.

Det är detta missförhållande som arrendatorerna önska komma ifrån, och jag har i en motion framfört det önskemålet, att domänverket skulle jämsställas med andra jordägare och förpliktigas att svara för elektrifieringen av gårdarna, svara för de fasta kostnaderna och svara för inmonteringen av elektriskt ljus och kraft.

Jordbruksutskottet har vänt sig till domänverket och begärt dess yttrande. I samband med detta är det en del saker, herr talman, som jag anser inte

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

böra falla i glömska utan böra antecknas till dagens protokoll.

Domänverket har i sitt remissvar till jordbruksutskottet bland annat skrivit, att en inlösen av aktierna och andelarna i distributionsföretagen skulle för jordbruksdomänernas del förorsaka en extra utgift av uppskattningsvis 4 å 5 miljoner kronor, och med hänsyn särskilt till de höga byggnadskostnaderna och kostnaderna för övriga upprustningsarbeten anser man sig inom domänstyrelsen icke kunna sträcka sin medverkan även till elektrifieringen. Arrendatorerna anser man alltså ha råd att svara för elektrifieringen, men domänstyrelsen kan icke sträcka sig så långt.

Jordbruksutskottet har läst remissvaret och sedan sagt: »Med hänsyn till de särskilda fördelar, som otvivelaktigt äro förknippade med arrendet av sådana egendomar, ävensom till den avsevärda utgift, övertagandet skulle medföra för domänverket, finner utskottet emellertid tillräcklig anledning icke föreligga för en dylik ändring.» Man anser sålunda att arrendatorn alltjämt skall svara för dessa kostnader, med hänsyn till att det skulle vara förenat med alltför stora utgifter för jordägaren att övertaga dessa kostnader och med hänsyn, som man säger, till jordbrukets nuvarande lönsamhet. Och jordbruksutskottet är enigt i denna fråga!

Nu har jag av en representant här hört en annan motivering för domänstyrelsens inställning i denna fråga, och jag kan lämna uppgift på vad han heter, ty det finns papper på saken. Enligt vad jag fick höra är det inte hänsynen till lönsamheten som är det verkliga skälet för domänverkets ställningstagande, utan domänverkets önskemål, att arrendatorerna skola stå för andelarna, beror på att det står i distributionsföreningarnas stadgar att medlemmarna — intressenterna — skola avgiftsfritt tillhandahålla mark för stolparna. Har man nu fått arrendatorn till

att teckna sig för andelar och gå in som medlem i distributionsföreningen, så kan ju domänverket ta betalt för stolpmarken, även om arrendatorn elektrifierar domänverkets egen gård. Man frågar sig hur det skulle ha sett ut med den s. k. rationaliseringen av det svenska jordbruket, om också andra, enskilda jordägare skulle ha förfarit på samma sätt.

Beträffande domänverkets påstående om den bristande lönsamheten hos dess jordbruk, ett yttrande som jordbruksutskottet enhälligt har instämt i, vill jag säga, att den uppgiften bevarar jag i fortsättningen i kärt minne till framtida diskussioner om jordbrukets lönsamhet i övrigt.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 8.

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 35, med anledning av väckta motioner om ekonomisk hjälp åt jordbrukare, som på grund av snöfall drabbats av skador på byggnader och inventarier.

Utskottets hemställen föredrogs, och yttrade därvid:

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! Under de senaste åren har vårt land drabbats av ett flertal stora naturkatastrofer, och dessa naturkatastrofer ha till största delen gått ut över jordbruket.

Bara under tiden sedan hösten 1950, med de betydande översvämnings-skador som vi alldeles nyss ha diskuterat här i kammaren, ha ett flertal katastrofer inträffat. Först kom den stora katastrofen i Surte — vilken visserligen inte berörde jordbruket — med sin väldiga förstörelse. Så kommo de häftiga snöfal-

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

len innevarande vinter, vilka orsakat betydande skador på byggnader, egendom och skog, och till sist de stora översvämningar, som ha ägt rum sist-förlutna vår och som kanske ha förorsakat de alla största skadorna.

Med anledning av de skador, som vinterns häftiga och ymniga snöfall ha förorsakat för många människor, har jag jämte några kamrater här i riksdagen begärt statens hjälp åt dem, som ha drabbats svårast.

Motionen har behandlats av jordbruksutskottet i dess här förevarande utlåtande nr 35, och till detta utlåtande har jag fogat en blank reservation, icke därför att jag är missbelåten med utskottets skrivning — den kan jag inte utan vidare beteckna såsom välvillig — utan därför att jag ville säga ett par ord med anledning av ett remissyttrande, som är fogat till detta jordbruksutskottets utlåtande.

Lantbruksstyrelsen, som har yttrat sig över denna motion II: 215, erkänner att de jordbrukare, som ha drabbats av dessa skador, inte ha haft någon möjlighet att försäkringsvägen gardera sig mot skadorna, och det är, som vi alla veta, alldeles riktigt. Det finns inga försäkringsformer för detta slags skador på byggnader. Men så tillägger man: »Däremot skulle jordbrukarna möjligen kunnat förebygga skadeverkningarna genom att i tid ha vidtagit lämpliga åtgärder. Det måste sålunda ifrågasättas, om icke vissa av de byggnader, som skadats genom snötryck, befunnit sig i mindre gott skick. — — — Underlåtenhet att genom i tid utförd snöskottning minska snötrycket på taken kan även ha bidragit till att framkalla skador av det slag, som nämnes i motionerna. På grund av dessa omständigheter torde det bliva mycket svårt att av-göra, i vilken omfattning olyckan kan helt rubriceras som oförvållad.»

Till detta får jag göra den anmärkningen när det gäller jordbrukare i varje fall i södra Sverige, att lantbruks-

styrelsens uttalande om att det skulle ha varit möjligt att genom byggnadernas konstruktion gardera sig för de häftiga snöfallen måhända torde kunna betecknas såsom litet för mycket sagt. Den snömängd, som har fallit i varje fall i södra Sverige har varit sådan, att jag inte tror att det finns någon nu levande, som kan erinra sig någonting dylikt från tidigare år. Snöfallen i de sydliga och mellersta delarna av landet äro i regel icke så rikliga och våldsamma, att de förorsaka skador på byggnader, i varje fall inte i den omfattning som det här är fråga om. Vidare vill jag erinra om att det även i den del av landet, där man är van vid starka snöfall och rikliga snömängder, detta år har förekommit ras på grund av snötryck. Där borde man väl, menar jag, ha erfarenhet av vad som i dylika fall kan inträffa, och där borde man ha kunnat gardera sig med hjälp av en lämplig takstolskonstruktion, men det har man tydligen inte kunnat.

Vidare säger man att jordbrukarna borde ha rensat taken från snö, d. v. s. skottat bort snön. Jag kan säga ungefär detsamma på den punkten som när det gäller konstruktionen. Dessa häftiga snöfall voro för södra Sverige någonting överraskande. Jag vill tillägga, att till det häftiga snöfallet kom ett häftigt töväder, som gjorde att tyngden ökade så hastigt, att det knappast fanns tid att vidtaga några åtgärder.

Jag kan också tillägga, att det i dessa tider i varje fall inte i södra Sverige fanns något överskott på arbetsfolk, och det är inte just någon lek att ge sig upp på ett snötyngt tak och skotta snö. Det fordras både folk och företagsamhet för att göra detta.

Till slut vill jag bara för departementschefen understryka ett avsnitt av utskottets yttrande: »Den utredning, som motionärerna förutsätta skola äga rum, kan därför förväntas komma att verkställas genom departementets försorg. Det torde även kunna förutsättas,

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de åtgärder, vartill utredningen skäligen kan föranleda, och därest så anses påkallat till riksdagen inkommer med förslag om den medelsanvisning, som befinnes nödig.» Jag vill alldeles särskilt, herr talman, betona detta och hemställa att det handlas så skyndsamt som möjligt, så att i de fall, där hjälp anses nödvändig, denna kan komma så snabbt som möjligt.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag ber att få fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet på att det redan ligger en framställning under granskning hos Kungl. Maj:t. Skulle det visa sig att framställningen är befogad och påkallad, kommer hjälp troligen att lämnas, och under sådana förhållanden föreligger det ju icke någon anledning att frångå utskottets hemställan, till vilken jag yrkar bifall.

Herr PERSSON i Appuna: Herr talman! Det kanske skulle vara onödigt att säga någonting mer i denna fråga, men eftersom jag har ett par sådana fall, som herr Svensson i Vä berörde, på ganska nära håll i min hembygd, vill jag göra några reflexioner.

Jag tycker att det är ganska egendomligt att den allra minsta lilla skada, som åsamkas jordbruket, gör att vederbörande omedelbart vända sig till staten med begäran om ersättning och säga att det är en naturkatastrof som har förorsakat skadorna.

Jag kan ta ett par exempel, som ha inträffat i min hembygd. Först vill jag säga, att det nog främst är åldern hos byggnaderna som har gjort att de ha rasat in. Dessutom har det gått till på det sättet, att för att få litet större svängrum i logbyggnader har man sågat bort en del bjälkar och alltså försvagat den konstruktion som bär upp takbyggnaden. Det är klart att snöfallen under denna vinter ha medfört

mycket stora påfrestningar, och taken ha som sagt på grund därav dråsat. Jag skulle allvarligt vilja ifrågasätta om inte jordbrukarna, som ju inte ha så där förfärligt bråttom på vintern, i likhet med andra fastighetsägare skulle ha kunnat gå och raka av en del snö. Jag har åtminstone den uppfattningen, att så hade kunnat ske i min hemtrakt. Det har gjorts av jordbrukare, som inte ha velat att deras ekonomibyggnader skulle rasa in, och dessa jordbrukare mena säkert att de andra skulle ha kunnat göra det samma.

Utskottet har ju meddelat att departementet har fått in vissa anspråk på ersättning, och utskottet förutsätter att departementet kommer att företaga utredning på denna punkt för att så småningom komma till riksdagen och begära anslag för att täcka utgifterna för ändamålet. Jag skulle vilja vädja till jordbruksministern att han, när denna utredning verkställes, måtte se till att den göres noggrant, så att man inte beviljar anslag vid varje tillfälle.

Denna fråga kommer mig att tänka på någonting, som man kanske egentligen inte skulle blanda in i debatten — jag skall fatta mig kort på denna punkt — nämligen 1947 års skattedebatt. Det sades då från många håll, att beskattningsreglerna skulle bidra till att den slösaktige och den icke skötsamme skulle premieras, medan den som skötte sina finanser skulle bli straffad. Jag tror att man kan anföra samma synpunkter just på denna fråga. De som gingo och rakade bort snön i vintras, de ha sina ekonomibyggnader i hyggligt skick i dag. Det är säkerligen för dem som inte ha underhållit byggnaderna och inte ha velat vidtaga lämpliga åtgärder, som byggnaderna ha ramlat samman.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Jag har bara velat säga detta för att ge en uppmaning till jordbruksdepartementet att inte ge ett generellt bidrag till alla, som ha fått sina ekonomibyggnader raserade.

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! Herr Persson i Appuna menade att denna begäran om hjälp åt, märk väl, de hårdast drabbade jordbrukarna är ett utslag från jordbrukarnas sida av en tendens att i varje situation av den minsta lilla beträngdhet genast springa till Kungl. Maj:t och begära statens hjälp. Jag förstår att herr Persson i Appuna inte känner till de svenska jordbrukarnas mentalitet i det fallet. Men när en jordbrukare, som kanske redan förut är skuldsatt, genom en olycka av här berört slag med en enda gång får sin ekonomibyggnad raserad, hela årets skörd eller i varje fall en stor del därav spolerad och maskinparken sönderslagen, och när han inte har haft någon möjlighet att försäkringsvägen gardera sig mot detta, står det väl utan vidare klart för envar, att detta i många fall avgör hela den ekonomiska existensmöjligheten för vederbörande jordbrukare. I varje fall skulle det göra så för mig.

Med den motion, som jag har skrivit och avlämnat här i riksdagen, har jag inte menat att de jordbrukare, som herr Persson i Appuna här exemplifierade och som på grund av vissa omständigheter själva hade sågat bort en del av trävirket i sina ladugårdar, skulle ha någon ersättning. Jag har menat att ersättning endast skulle utgå i de verkliga katastroffallen, och den utredning, som verkställes genom hushållnings-sällskapens eller andras försorg, kommer, tror jag, att bli så pass objektiv i detta avseende, att vi inte på något sätt behöva känna några skruler.

Herr Persson i Appuna menade, att om man hade skottat bort snön från taken skulle dessa olyckor ha kunnat undvikas. Javäl, men åtminstone i min hemtrakt och så långt jag känner inträffade de flesta katastroffallen i samband med ett häftigt töväder, och jag tycker ändå att det är litet mycket begärt att jordbrukarna skola ligga på taken och krasa ned snön nattetid.

Jag tror därför inte att jag har begärt

något orimligt, och jag tror att herr Persson i Appuna liksom jag kan hysa förtroende till Kungl. Maj:ts omdömesförmåga i detta fall.

Herr PERSSON i Appuna (kort gemäle): Herr talman! Herr Svensson i Vä sade, att jag inte känner till jordbrukarnas mentalitet, och jag kan ju ge honom ett litet erkännande på den punkten. Det beror kanske på att jag inte kom till riksdagen förrän år 1948 och ännu inte har hunnit sätta mig in i alla förhållanden.

Jag skall emellertid på de tre minuter jag har på mig försöka hinna berätta ett exempel från min hembygd, som tillräckligt tydligt visar herr Svensson i Vä, att det kanske inte alltid är så lämpligt att lämna dessa bidrag. Det är fråga om ett jordbrukshemman, som har ungefär 200 tunnland åker. Ladugårdsbyggnaden har fallit sönder och samman på grund av dåligt underhåll, jag tror inte man har kostat på den någonting. Gården är för närvarande utarrenderad, och ägaren meddelade arrendatorn, att han inte tänkte göra någonting åt det utan att denne fick reparera själv, vilket också skett. På gården finnas två lantarbetare och en lantarbetarbostad, som hälsovårdsmyndigheterna ha synat ut, därför att den inte innehåller mer än 24,5 kvadratmeter. Då arbetsgivaren inte velat göra något åt detta, har hälsovårdsnämnden måst vid vite förbjuda, att bostaden användes efter den 1 november i år. De lantarbetare, som ha arbetat där i 28 år, komma alltså att vrakas. Menar herr Svensson i Vä, att staten då skulle betala denne jordbrukare för att han har misskött sina byggnader och därigenom acceptera ett sådant förhållande? Det skulle vara orimligt, och jag anser därför, att Kungl. Maj:t inte borde ha utformat generella regler utan i stället skulle ha försökt gradera de olika fallen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

Herr BOMAN i Kieryd: Herr talman! Jag kom in i kammaren medan herr Persson i Appuna talade, och jag blev något förvånad över det betyg han gav lantbrukarna, när han sade, att de inte skötte sina tak. Jag har själv haft ett tak som har rasat i vintras, varvid hela ladugården var nära att störta samman, beroende på att en kraftig snöstorm hade pressat över snömassorna från den ena sidan av taket till den andra. Det bildades då en 1½ meter tjock driva. Samtidigt började det regna, och då blev taket för tungt på ena sidan. Byggnaden uppfördes år 1940. Det finns en hel mängd gårdar i mitt län, där ladugårds- och andra tak ha rasat även på välskötta byggnader. Lantbrukarna kunna inte skydda sig för sådana fall. Jag vill understryka, att de åtminstone i min hembygd ha gjort vad de ha kunnat för att undvika dessa katastrofer.

Herr NILSON i Spånstad: Herr talman! Jag vill bara vitsorda, att i de södra delarna av Götaland äro de snöskador som ha inträffat i år en verklig naturkatastrof. Någon motsvarighet har inte förekommit i nu levande människors minne. Om en sådan sak kan ge anledning till en av den efterkloke lätt uppkonstruerad förtänksamhet lämnar jag åt mera omdömesgilla ledamöter av kammaren att bedöma. Säkert är, att framför allt i södra Sverige även välskötta och fullt tillfredsställande konstruerade nybyggnader ha tryckts ned under snömassorna, beroende på att det inträffat någonting, som aldrig tidigare förekommit och som man inte räknat med.

Jag noterar naturligtvis med tacksamhet, att herr Persson i Appuna anser sig skyldig att ge jordbruksdepartementet anvisningar om hur denna fråga skall handhas, men jag tillåter mig tro, att departementet har minst lika stor erfarenhet i fråga om ett förnuftigt

handläggande av denna fråga som herr Persson i Appuna.

Om herr Persson är intresserad av att ge anvisningar, skulle han kanske resa upp till regementet i Skövde, där taket rasade, och undervisa militärerna om hur de skola bära sig åt när det blir snö nästa gång. Där brukar det ju finnas gott om arbetskraft, som man ibland försöker träna att vara ute i dåligt väder, och där kunde det kanske vara lämpligt att komma med dessa anvisningar. Även i en del folkparker ha några tak rasat i vintras, och ledarna för de företagen skulle kanske också vara mottagliga för herr Perssons anvisningar.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! När jag nyss lyssnade till herr Persson i Appuna, fick jag ett bestämt intryck av att han talade om någonting helt annat än vad den föreliggande motionen åsyftar. Herr Persson talade om bristfälliga lantarbetarbostäder och sådant, som ju inte någon av oss vill ta i försvar.

Jag har själv varit åsyna vittne till en katastrofartad snöskada hos en nära granne, en bonde på ett mindre ställe. Han hade en ganska god ekonomibyggnad — ladugård och loge sammanbyggda. En förmiddag, när jag själv var alldeles i närheten, rasade ekonomibyggnaden samman, beroende på de stora snömassor, som hade hoppat sig på taket. Ägaren, som själv var inne i byggnaden då raset skedde, blev allvarligt skadad — det var en verklig lycka att han inte miste livet.

På grund av de stora kostnader det skulle kräva anser han sig nu inte kunna bygga upp ekonomibyggnaden igen, utan bjuder ut gården till salu och skall försöka skaffa sig själv någon annan bostad och andra möjligheter till uppehälle. Han kan alltså inte fortsätta med sitt jordbruk därför att han inte har råd att bygga upp det nedrasade huset.

Hjälp åt jordbrukare för vissa snöskador.

Det är sådana verkliga katastroffall, som motionen syftar på, och jag vill därför, herr talman, livligt instämma i det yrkande som här ställts av herr Svensson i Vä.

Herr PERSSON i Appuna: Herr talman! Jag skulle för min del egentligen ha kunnat nöja mig med vad jag redan sagt, men eftersom det tydligen är en känslig sak det här gäller — det är ju rätt många av bondeförbundets representanter som varit uppe i debatten — så skall jag be att ytterligare få något klargöra vad jag menar.

Om det är så att herr Svensson i Vä har byggt sin ladugård år 1940, så förutsätter jag att herr Svensson skall få ett bidrag av Kungl. Maj:t för att göra den reparation som erfordras på grund av snöskadan.

Herr Andersson i Dunker säger att jag inte tyckes veta vad saken gäller, när jag här talar om en jordbrukare, som har misskött inte bara sina ekonomibyggnader utan också sina lantarbetarbostäder, så att hälsovårdsmyndigheterna tvingats syna ut de senare. Herr Andersson i Dunker säger att det är orimligt, att en sådan jordbrukare skulle få ersättning av staten om hans hus rasa samman under trycket av stora snömassor. Ja, det är också vad jag menar. Jag är helt på samma linje som herr Svensson i Vä, nämligen att Kungl. Maj:t skall lämna hjälp endast i de fall, där det är fråga om katastrofskador. Men jag tror att herr Svensson håller med mig, när jag säger att det inte generellt kan utgå någon ersättning, utan att man i varje särskilt fall måste taga hänsyn till vad som är den förnämsta orsaken till raset.

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! Det synes som om den fortsatta diskussionen i denna fråga skulle på ett lyckligt sätt ha närmat herr Persson och mig. Efter herr Perssons sista an-

förande förefaller det mig som om vi skulle befinna oss på i stort sett samma linje. Jag trodde emellertid att herr Persson redan från början hade förstått, att jag med motionen icke avsett annat än de verkliga katastroffallen.

Herr Persson talar här om en stor jordbrukare som försummat att underhålla sina byggnader, även sina lantarbetarbostäder, men som kanske skulle komma och vilja ha ersättning av staten för snöskador. Jag vill säga herr Persson, att denne lantbrukare tar jag ingalunda i försvar. Men om vederbörande inte har råd att reparera sina lantarbetarbostäder, har han väl inte heller råd att bygga upp sin ladugård igen. Om han däremot har råd att reparera sina byggnader, men inte har gjort det, så får han väl stå sitt eget kast, därest det uppkommer snöskador.

Man bör inte, herr Persson, ställa upp denne jordbrukare, som har misskött sig och som skulle kunna missbruka rätten att få ersättning för snöskador, såsom ett exempel i syfte att hindra, att de verkligt behövande få den hjälp som är skälig. Det är de senares talan som jag här försökt föra. Jag har aldrig talat för dem, som ekonomiskt sett icke behöva hjälp.

Jag skall emellertid, ärade kammarledamöter, gärna erkänna, att det även bland de mindre jordbrukarna kan finnas fall, där det kanske inte är lämpligt att staten lämnar bidrag. Jag tänker t. ex. på sådana fall, där det nedrasade huset redan före snöfallet var fallfärdigt eller där det ur andra synpunkter kan visa sig mindre ändamålsenligt att bygga upp huset igen. Men jag har aldrig, herr Persson i Appuna, menat att stödet skall utgå generellt vare sig till jordbrukare eller andra — det är, märk väl, icke endast jordbrukare som drabbas av sådana snöskador som det här gäller.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Tyska Botten i Stockholms stad.

§ 9.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 36, med anledning av väckta motioner om en allsidig utredning av trädgårdsodlingens problem.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs, punktvis, jordbruksutskottets utlåtande nr 38, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 15, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla under punkterna 1—24 upptagna förslag angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Utskottets utlåtande var i överensstämmelse med propositionen uppdelat i tjugufyra särskilda punkter.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *Johnsson* i Kastanjegården, utan angivet yrkande, varjämte vid vissa av de särskilda punkterna funnos fogade i det följande närmare omformulda reservationer.

Punkten 1.**Tyska Botten i Stockholms stad.**

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården: Herr talman! I två av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 15 och nr 115, ha försäljningar av vissa kronoegendomar föreslagits, vilka ha föranlett meningsutbyten i jordbruksutskottet. Det har inte så mycket gällt frågan huruvida dessa jorddomäner skola säljas som de olika priserna för dem. Detta resulterade

i att en delegation blev tillsatt inom utskottet för att studera vissa av hemmanen på ort och ställe och förvissa sig om huruvida priserna voro för låga eller inte.

När delegationen kommit tillbaka och utskottet ånyo sammanträdde, blev resultatet, att utskottet föreslog avslag på en del av de av Kungl. Maj:t föreslagna försäljningarna. I första punkten av jordbruksutskottets utlåtande nr 38 har utskottet därom sagt följande: »Utskottet har med ledning av delegationens erfarenheter funnit, att de egendomarna åsatta saluvärdena i flera fall synas vara väl låga i förhållande till egendomarnas verkliga värden. Vid övervägande av frågan om hur saluvärderingen bäst bör företagas har utskottet funnit att det kan ifrågasättas, huruvida icke en omprövning bör komma till stånd av de för värderingsförfarandet gällande bestämmelserna. Utskottet, som icke är berett att för närvarande förorda någon lösning av frågan, har velat fästa uppmärksamheten på förhållandet för att erforderliga åtgärder må kunna vidtagas.» Ja, och detta är såvitt jag kan förstå det minsta man kan säga. Det finns sådant i propositionen som pekar på att man borde ha uttalat sig ännu kraftigare i denna riktning.

Jag har för min del inte någonting emot försäljningarna i och för sig. Jag tycker nog det är riktigt, att jordbrukarna få äga den jord de bruka, och det är inte någon livssak för mig att staten skall äga den. Det är ju även så, att domänverket vill sälja en del av jorddomänerna och i stället köpa skog, som anses förmånligare att ha och lättare att sköta. Domänstyrelsen har också sagt, att en del av dem inte ge så mycket att de äro värda att ha. Det är emellertid ganska underligt att se hur de förvaltas. Om man nöjer sig med att se på dessa förslag, äro ju arrendena i vissa fall sådana, att man inte kan tänka sig att en enskild jordägare skulle kunna hyra bort jord till sådana

Tyska Botten i Stockholms stad.

arrenden. Det finns egendomar, där arrendesumman inte är mera än värdet av en mans dagsverke per tunnland, och under sådana förhållanden är det givetvis inte möjligt för domänverket att få dessa jordegendomar att bära sig.

Jag kan naturligtvis inte göra någon direkt anmärkning emot de tjänstemän, som ha handhaft beräkningarna av detta lika litet som mot uppskattningsnämnden, men det förefaller mig som om de arbetat efter ett något föråldrat system. Eljest skulle det aldrig vara möjligt att komma till sådana priser i förhållande till dagspriserna som här äro föreslagna. Jag menar visst inte, att arrendatorerna skulle betala dagspriser eller att man skulle ta betalt till sista öret, men alla som studerat propositionen äro väl ense om att man borde kunna få ut mera pengar av egendomarna och ändå sälja dem till ett synnerligen lågt pris.

Beräkningarna av dessa priser pågå emellertid inte under någon kortare tid utan i många fall under en följd av år. När man då kommer in i en sådan period på fastighetsmarknaden som den nuvarande och då man står inför en fastighetstaxeringsberedning, är det ganska underligt att sälja till dessa priser. Jag vill erinra om att det finns hemman, som komma att säljas för priser, som ligga något över taxeringsvärdet men som vid en blivande fastighetstaxering komma att få ett taxeringsvärde, som betydligt överstiger saluvärdet. Det måste ju bli rätt underliga förhållanden vid fastighetstaxeringsberedningen när man har att göra med sådana köp, som kunna förrycka taxeringsbestämmelserna.

I propositionerna nr 15 och nr 115 har det föreslagits försäljningar av några hemman, vilka försäljningar jag tycker äro alldeles självklara. Det gäller även den som föreslås på första sidan av jordbruksutskottets utlåtande under punkten 1, nämligen stadsägan nr 2013 i Stockholms stad, Tyska Botten, som av arvsfonden överlåtits till

staten. Att den skall säljas tycker jag inte är särskilt anmärkningsvärt, och detsamma gäller ytterligare två eller tre hemman. Det är då först hemman under punkterna 12 och 13 i proposition nr 115 — jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag behandlar båda propositionerna på en gång, trots att de egentligen komma efter varandra, men det blir mera samlat så här. Dessa skola säljas till kommuner, nämligen dels till Garpenbergs och dels till Grangårde kommuner, vilket det inte kan vara något att säga om.

Vidare finns det ett hemman, som staten för ett par tre år sedan köpte för att använda till försöksgård, vilket emellertid ansetts olämpligt. Då nu arrendatorn, som tidigare var ägare till gården, vill återköpa denna utan att staten förlorar något därigenom, kan jag för min del inte se något anmärkningsvärt i det. Kommunerna ha ju för övrigt expropriationsrätt.

Men jag skall också nämna ett par exempel, där jag nog tycker, att de föreslagna försäljningarna äro litet underliga. Det gäller först den gård i Jönköpings län, Boda, som står under punkten 8 i proposition nr 15. Dess saluvärde är uppskattat till 129 712 kronor. Enbart värdet av skogsmarken och växande skog belöper sig till 79 000 kronor, och dessutom finns det andra värden för 2 350 kronor, vilket alltså gör 81 350 kronor. Denna gård skall nu säljas för 130 000 kronor. Det sägs i propositionen, att nämnden har uppskattat värdet till 129 712 kronor men »funnit saluvärdet böra med hänsyn till vikande konjunkturer jämkas till 125 000 kronor». Jag förstår inte riktigt, hur man har kunnat skriva så. Det finns väl ingen, som har sett några vikande konjunkturer på fastighetsmarknaden sedan detta skrivits. Jag tycker, att det är ett ganska slående exempel. Där finns ju ändå 40 tunnland jord och 50 tunnland betesmark förutom 150—160 tunnland skogsmark.

Under punkten 2 i proposition nr 115

Tyska Botten i Stockholms stad.

behandlas gården Melby i Östergötlands län. Den består av 79,3 hektar skog och 38 hektar åker. Skogen har uppskattats till 70 000 kronor, men denna siffra kom till mellan åren 1938 och 1947, och det är åtskillig skillnad mellan skogens värde då och nu. Saluvärdet är uppskattat till 101 000 kronor, därav 70 000 för skogsmark och växande skog. Men sedan står det i propositionen, att »nämnden har med hänsyn till byggnadskostnaderna ansett, att egendomen bör säljas till arrendatorn för 80 000 kronor». Man finner nästan vid varje förslag i propositionerna, att det är någon brist på husen. Ibland heter det, att boningshuset och norra ladugårdslängan äro i gott skick medan den södra längan är sämre, ibland är det något annat. Skulle man tro dem, som diskuterade byggnadsbeståndet nyss, när det gällde snöstormarna, finns det flera hus vid lantgårdarna än vid kronoegendomarna, som kunna vara bristfälliga. Man har såvitt jag kan förstå skjutit över målet här.

Om man under åren 1938—1947 uppskattade medeltalet av skogsvärdet till 70 000 kronor, måste man, även om man är aldrig så blygsam, i alla fall räkna med att det nu är 80 000. Det är naturligtvis ännu mera, men köpeskillingen var ju här 80 000 kronor. Då finns det ändå ett jordbruksvärde, som är taxerat till 42 100 kronor.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta hemman, men jag tycker, att det tillräckligt tydligt visar, att priserna äro underligt beräknade.

Jag har också fäst mig vid ett par hemman nere i Skåne. Under punkt 16 i proposition nr 15 omtalas hemmanet Hjärup i Malmöhus län. Det har ett taxeringsvärde av 102 500 kronor och skall nu säljas för 125 000 kronor. I detta fall lär bostadshuset, om jag har hört rätt, vara värt det mesta av köpeskillingen. Egendomen omfattar emellertid även 66 tunnland utomordentlig god jord — den består av god mylla på lerbotten och är väl hävdad. Att

bostadshuset är av god beskaffenhet framgår redan av vad jag här sagt om att värdet av detsamma är nästan lika stort som köpeskillingen. Vad ladugården och andra ekonomibyggnader beträffar får man inte veta något om kvaliteten hos byggnaderna i annan mån än att det säges att dessa äro angräpna av husbocken. Men det är ju flera gårdar än kronogårdarna som ha angräpits av husbocken, och i sådana fall ha de enskilda jordbrukarna fått försöka konservera husbeståndet så gott de kunnat. Det skulle väl inte vara värre att göra det på en kronoegendom.

Jag skall gärna erkänna att jag inte är så kunnig i värdering av skog — jag känner inte till sådant mer än vad jag hört därom under resonemangen i utskottet, men jag vet ju alltid vad en kubikmeter fast mått är värd. Däremot tycker jag nog att jag kan göra anspråk på att förstå vad ett jordbruk kan vara värt. Och jag anser inte att jag säger för mycket, om jag gör gällande, att det pris, som åsatts Hjärups kronoegendom, är så lågt att det i detta land inte finns någon jordbrukare med flera barn, vilken skulle kunna till ett sådant pris överlämna sin gård till ett av sina barn.

Det är samma sak med Vallkärra i Malmöhus län. Både detta hemman och Hjärup äro belägna i omedelbar närhet av Lund, och det är ju just i dessa trakter som det anses löna sig att idka jordbruk. Vallkärra, som är en mycket förnämlig egendom, är taxerad till 170 000 kronor och skall nu enligt det framlagda förslaget försäljas för 206 000 kronor. Även detta är ett rätt lågt pris.

Nu har ju den delegation från utskottet, som varit ute och besiktigt en del gårdar, i vissa fall avstyrkt försäljning därför att man funnit de föreslagna priserna för låga, medan man i andra fall tillstyrkt försäljning. Det kan såvitt jag förstår, herr talman, knappast vara riktigt att sålunda i en del fall besluta om försäljning och i andra icke, när en fastighetstaxering dock är alldeles

Tyska Botten i Stockholms stad.

förestående. Vi borde väl kunna invänta denna taxering och se, till vilka resultat densamma kommer, för att sedan taga frågan om försäljning av här ifrågasvarande kronoegendomar under omprövning och försöka få priserna överlag så rättvisa som möjligt.

Herr talman! Jag vill redan nu säga att min avsikt är att yrka avslag på proposition nr 15 i dess helhet liksom på proposition nr 115, som ju behandlas i jordbruksutskottets utlåtande nr 39. Jag gör detta i förhoppning om att ifrågasvarande ärenden skola komma igen i ett annat och omprövat skick. Om och när de åter komma att framläggas, beror ju då på Kungl. Maj:t, men att det i varje fall behöver ske en omprövning är jag för min del fullkomligt övertygad om.

Jag ställer alltså, herr talman, här ett yrkande om avslag på den kungl. propositionen i dess helhet.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! På den föreliggande punkten råder det ju inte inom utskottet några delade meningar, utan utskottet har enhälligt tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag angående försäljning av den egendom som det här gäller.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av det yrkande, som herr Johnsson i Kastanjegården ställde, nämligen om avslag på samtliga de förslag om försäljningar, som återfinnas i jordbruksutskottets här föreliggande utlåtande och i det därpå följande utlåtandet. Jag anser att en sådan åtgärd från riksdagens sida inte är fullt motiverad. Såsom herr Johnsson i Kastanjegården redan nu relaterat, har utskottet vid handläggningen av frågan om det relativt stora antal kronoegendomar, som Kungl. Maj:t här föreslagit till försäljning, ansett att man kanske borde granska dessa försäljningar litet närmare än som tidigare skett. Utskot-

tet har därför, såsom också nämndes av den föregående talaren, beslutat uppdraga åt en delegation att besöka några av de egendomar, beträffande vilka man vid behandlingen inom utskottet funnit att köpeskillingen verkade mycket låg i förhållande till det värde, som med utgångspunkt från föreliggande handlingar kunde anses skäligt för egendomarna i fråga. Sedan delegationen sålunda besökt fastigheterna har utskottet i en del fall avstyrkt förslaget om försäljning. I andra fall har utskottet enhälligt tillstyrkt försäljning även av sådana egendomar, vilka delegationen har besiktigat, då man inte har kunnat finna att tillräckliga skäl tala för att avslå den av Kungl. Maj:t föreslagna försäljningen.

Jag vill i detta sammanhang bara ytterligare erinra om det uttalande, som utskottet gör i sin motivering om att man anser det påkallat, att Kungl. Maj:t föranstaltar om en omprövning av de bestämmelser, som gälla för värdering av kronoegendomar. Bestämmelserna synas vara så utformade, att resultatet av värderingarna i regel blir att mycket låga värden fastställas. När det gäller en arrendator, som har hembuds rätt vid försäljningen av en egendom och därför måste ha innehaft egendomen under ett antal år och kanske nedlagt stora förtjänster i fråga om skötseln och värden av densamma, anser utskottet emellertid att han vid friköp av egendomen icke skall behöva betala den alltför dyrt. En sådan arrendator med hembuds rätt bör enligt utskottets förmenande kunna få köpa egendomen billigt, men han skall icke få köpa den så billigt att han omedelbart kan med mycket stor vinst avhända sig egendomen. Det kan inte vara rimligt ur statens synpunkt att kronoegendomar försäljas på sådana villkor, och det kan även verka utmanande i den bygd där försäljningen sker.

Utskottet anser således att det bör ske en översyn av ifrågasvarande bestämmelser i syfte att undersöka, om

Tyska Botten i Stockholms stad.

det inte går att få fram bestämmelser som bättre motsvara det behov som finns av vissa regler för värderingen och som inte leda till sådana resultat, att det är uppenbart att värderingen inte anger ett belopp som är rimligt i förhållande till egendomens värde i allmänna marknaden.

På förevarande punkt har jag, herr talman, alltså inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Med anledning av att herr Johnsson i Kastanjegården har på samtliga punkter yrkat avslag på propositionen, ämnar jag i alla de fall, där utskottet har tillstyrkt propositionen, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM: Jag vill, herr talman, säga några ord om den rent principiella sidan av den sak som här diskuteras.

Det kunde nog, med hänsyn till den ovissa situation som råder på fastighetsvärderingarnas område, finnas rätt stort fog för att resonera så som herr Johnsson i Kastanjegården här gjort, nämligen att ifrågakvarande försäljningar av kronoegendomar borde anstå tills en ny fastighetstaxering har skett. Men det skulle ju förutsätta, att såväl jordbruksutskottet som Kungl. Maj:t och domänstyrelsen hade helt grundat de föreslagna försäljningsbeloppen på taxeringsvärdet. Så är emellertid ingalunda fallet. Man har ju inte i fråga om någon av de salubjudna egendomarna motiverat priset enbart med att taxeringsvärdet är så och så högt, utan man har presenterat en värdering av egendomen. Och när vi inom utskottet skulle taga ställning till dessa värderingar, ha vi låtit representanter för domänstyrelsen redogöra för efter vilka grunder värderingarna ha skett, och vi ha kommit till det resultatet, att det tydligen inte varit något att invända mot dem.

I en del fall har emellertid situationen underligt nog varit den, att i en tid med uppåtgående fastighetspriser har

det av Kungl. Maj:t föreslagna försäljningspriset legat lägre än det värde som framkommit vid den noggranna värdering som gjorts för något år sedan och som, såvitt vi inom utskottet kunnat finna, har skett efter samma linjer i hela landet. Jordbruksutskottet har därför skickat ut en delegation för att litet närmare undersöka de flesta av dessa ärenden, och denna delegation har i vissa fall konstaterat, att det inte varit något att säga om köpeskillingen, medan delegationen i andra fall ganska enhälligt kommit till det resultatet, att det inte varit riktigt befogat att pruta på de belopp som värderingarna upptagit. Jag har också som medlem av denna delegation gjort en reflexion som jag gärna vill delge kammaren.

Jag har för min personliga del ingenting emot att det genom en försäljning av kronoegendomar blir flera enskilda jordägare här i landet, utan jag anser tvärtom detta mycket tacknämligt. Men jag kan dock inte finna att domänstyrelsens motivering för försäljningarna alltid är tillfredsställande, om man ser saken ur statsnyttans synpunkt. Motiveringen är oftast den, att byggnaderna och fastigheterna äro så dåliga, att det kommer att kosta staten 80 000, 90 000 eller över 100 000 kronor för att bygga om ekonomibyggnaderna. I denna situation anser man att det är förmånligt för staten att sälja, ty då slipper man dessa dyra byggnadskostnader, som man inte är säker på att arrenderesuman sedan skall kunna betala.

I ett par fall ha vi besökt sådana jordbruk för att se efter hur det står till. Jag behöver inte i denna principdiskussion nämna något ställe och därmed utpeka någon tjänsteman i domänstyrelsen eller någon arrendator. Vi ha dock kunnat konstatera, att det hus som domänstyrelsen absolut ansåg vara i behov av nybyggnad för en kostnad av flera tiotusental kronor var en ekonomilänga byggd av timmer för — om jag inte minns fel — 33 år sedan. En för

Tyska Botten i Stockholms stad.

33 år sedan nybyggd ekonomilånga skulle således nu vara färdig att ersättas med en ny. Med andra ord skulle vi tre gånger på hundra år bygga om våra ladugårdar! Vi kunna vara fullt på det klara med att under sådana förhållanden skulle ett ekonomiskt lönande jordbruk inte kunna existera i detta land. På detta sätt har man nu låtit det hela gå, och man får så en motivering för att nu sälja till ett pris, som ligger under det värde, som fastigheten skulle ha om byggnadsbeståndet hade varit ordentligt.

Nu kan det finnas olika anledningar till att byggnadsbeståndet redan efter 30 år anses vara odugligt. Orsaken kan vara att det är dåligt byggt från början eller att underhållet varit dåligt, att arrendatorn eller domänstyrelsen inte övat tillsyn. Det kan emellertid också bero på — och vår erfarenhet säger oss att det nog ofta ligger till på det sättet — att de tjänstemän, som bedöma byggnadens möjligheter att bestå, se litet lätt på det hela. Det är enkelt att säga att detta hus får byggas om; det är visserligen bara 33 år gammalt, men staten betalar. I en enskild ägares händer skulle man med hjälp av nutida möjligheter för restaurering kunna justera upp denna byggnad för en ringa summa. Men, säger man, låt det hela basa, vi föreslå att staten säljer det.

När det nu ligger till på detta sätt, då menar jag att jordbruksutskottet inte bara skall fungera som ett expeditiönsföretag åt sådana här förslag om försäljning, som komma från departementet. När det finns sådana exempel bör jordbruksutskottet på något sätt ge till känna, att det inte tycker att saken är väl skött. De förslag till avslagsyrkanden, som här på några ställen framställts, har jag inte fattat som något sätt att komma arrendatorerna till livs. Är gården rätt värderad och arrendatorn bjudit en arrendesumma, så skall han varken tjäna eller förlora på detta. Någonting annat är inte meningen.

Genom att inte godkänna detta förslag har jordbruksutskottet velat ge domänstyrelsen en admonition att man inte skall låta statens gårdar falla i värde genom att inte ge byggnaderna ett sådant underhåll, som byggnader överallt på enskilda jordbruk måste få om jordbruket skall kunna skötas på ett ekonomiskt sätt. Det är av dessa anledningar som jag, herr talman, i alla de fall, där jordbruksutskottet gått på avslag, ställt mig bakom denna linje. Anledningarna äro således dels att man i vissa fall tagit ett lägre pris än man kommer till vid en noggrann värdering, dels att det inte synes mig vara motiverat att med hänsyftning till att byggnadsbeståndet vore så dåligt sälja till det föreslagna priset. Byggnadsbeståndet har nämligen inte alltid visat sig vara så dåligt, som synes framgå av propositionen.

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården: Herr talman! Herr Andersson i Tungelsta var angelägen att poängtera, att i de fall då en arrendator suttit vid ett hemman i flera år skall han hållas räkning för detta, och man skall sälja fastigheten billigare till honom. Jag är den förste att medge, att det skall vara på det sättet, och jag försökte även framhålla det i mitt förra anförande. Jag sade, att man i ett flertal fall nog kan räkna med att få avsevärt utöver de föreslagna priserna men ändå kunna sälja mycket billigt till arrendatorerna.

Man talar så mycket om att domänverket måste bygga om vid dessa hemman, som de hellre skulle vilja sälja. Det är nog på det sättet, att dessa hemman inte skötas ordentligt. En arrendator har suttit ett antal år och har sedan lämnat sitt hemman med en ganska god förtjänst. Som alla veta brukar det gå till på det sättet, att man säljer inventarierna till ett pris, i vilket man också inräknat avträdet för arrendet. Här ha arrendatorerna i många fall tillgodo-

Tyska Botten i Stockholms stad.

gjort sig en bra slant, och det finns många exempel på arrendatorer, som nyligen köpt och givit ett avsevärt belopp. Det kan emellertid inte gå till på detta sätt. Meningen är att det för alla skall bli en sådan värdering, att man kan betrakta den som rättvis. Detta är ett krav, som man absolut bör ställa.

Jag har konfererat med talmannen om hur det skall gå till att ställa yrkanden på de olika punkterna. Eftersom vi skola ställa yrkanden på varje punkt för sig, vill jag säga, att jag beträffande den första punkten inte har något annat yrkande än det, som framställts av utskottets vice ordförande.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag begärde ordet för att i korthet motivera, varför jag för min del kommer att rösta för avslag på de flesta av de här föreslagna försäljningarna.

I likhet med herr Johnsson i Kastanjegården vill jag deklarerat, att jag inte tycker att staten skall taga ut sista öret då den försäljer fast egendom. Jag kan dock inte vara med om ett försäljningssystem, som efter vad jag kan fatta innebär, att staten realiserar jordbruksfastigheter till rena underpriser. Jag tror att detta är fallet i de flesta av de här föreliggande fallen.

Jag har, herr talman, inte velat ingå i någon polemik i den nu pågående debatten utan endast velat göra denna deklaration. Följaktligen kommer jag att beträffande de ärenden, där jordbruksutskottet avstyrkt försäljningarna, obetingat rösta för utskottets förslag. Om ett yrkande på avslag ställs i de övriga fallen kommer jämväl jag att lägga min röst för avslag — med undantag för de försäljningsärenden som gälla kommuner samt möjligen i något annat fall, där speciella skäl kunna anföras.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Hæggbloms anförande.

Jag fattade hans anförande så, att han menade att utskottets avslag på Kungl. Maj:ts proposition närmast var ett tillkännagivande av att ärendet inte var välskött. Vidare utvecklade herr Hæggblom sitt anförande på så sätt, att jag fick anledning att fatta att skulden inte så mycket låg hos departementet utan i väsentlig grad var domänstyrelsens — framför allt därför att det vid flerfaldiga tillfällen redovisats ett uppenbart dåligt bostadsbestånd.

Jag får nog rehabilitera domänstyrelsen och i långa stycken taga skulden på mig själv. När domänstyrelsen begärt 10 miljoner kronor i byggnadskvot för att rusta kronans ställen, så har domänstyrelsen av jordbruksministern fått tillstånd till 4,5 miljoner kronor under senare år. När domänstyrelsen begärt att få disponera 16—17 miljoner kronor för att bygga ekonomihus på olika ställen, då har departementschefen endast tolererat 8—9 miljoner kronor. Det bör alltså rätteligen sägas ifrån att skulden självfallet ligger hos jordbruksministern, som varken velat ge domänstyrelsen byggnadstillstånd eller ekonomiska resurser i den utsträckning, att man kunnat sanera bostadsbeståndet. Varför jordbruksministern intagit denna ståndpunkt behöver jag inte närmare motivera. Det är kända saker för kammararens ledamöter.

Dessutom vill jag säga någonting om det rent tekniska förfarandet vid dessa försäljningar. Dessa saker ha under alla de år jag har svarat för propositionerna gått igenom riksdagen utan någon nämnvärd debatt. Att de i år föranlett debatt är väl närmast beroende på att de äro så många — det rör sig om ett 40-tal fall. Utskottet har blivit intresserat på ett alldeles särskilt sätt. Dessutom ha vi just nu en konjunktur för framför allt skogen, som gör att en del av dessa egendomar med en ganska omfattande skogsareal förefalla att vara lågt värderade.

Nu värderar man skogen efter affärs-

Tyska Botten i Stockholms stad.

mässiga grunder från domänstyrelsens sida. Skogsexpertisen i domänstyrelsen gör en noggrann genomgång av skogsmarken. Värderingsinstrumentet åtföljes av tabeller på tillgänglig kubikmassa, och värderingen sker på så sätt, att man värderar den avverkningsmogna skogen efter dagsvärdet och all övrig skog efter en medelvärdering under de tio senaste förflutna åren. Kammarrens ledamöter skola därför uppmärksamma, att om det fenomenet skulle inträffa att vi fingo en mycket kraftig och snabb brytning i skogskonjunkturen, som gjorde dagspriserna inaktuella, då skulle en värdering av dessa fastigheter måhända framstå som hög eftersom det är de tio senaste åren, som äro avgörande för den värdering som sker.

Kommer man sedan fram till en uppskattning av det egentliga jordbruksvärdet, så innehåller inte värderingsinstrumentet därvidlag samma detaljuppgifter som i fråga om skogen. Man går där efter en mera grov uppskattning. Man har ett medeltal för hektarpriset på jord. I Skåne — i bättre jordbruksområden således — är detta medeltal högt, i Mellansverige är det något lägre, och när man kommer norr över blir siffran ännu lägre. Efter dessa grova beräkningsgrunder göres värderingen upp. Man besiktigar vidare bostadsbeståndet, och detta är självfallet rätt avgörande för den slutsumma, som man kommer fram till. Uppskattningsnämnden består av tre sakkunniga män, väl förfarna i praktisk jordbruksvärdering. Denna värderingsnämnd kompletteras dessutom av domänintendenten.

I praktiskt taget samtliga de fall, där utskottet gått emot Kungl. Maj:t eller där reservanterna ansett att Kungl. Maj:t och utskottet varit på galna vägar, kan man konstatera att det är byggnadsbeståndets beskaffenhet som varit avgörande. I punkt 8, där vi först stöta på en reservation, visar det sig av

de värderingshandlingar, som föreligga, att en byggnation på 80 000—100 000 kronor måste till innan egendomen blir brukbar i egentlig mening. Skulle domänverket ha gjort den byggnationen och höjt försäljningssumman med 80 000 eller 100 000 kronor, då är jag, det måste jag erkänna, inte riktigt säker på att jordbruksutskottet skulle ha betraktat försäljningssumman för låg.

I nästa fall — punkt 9 — konstaterade sakkunniga att ladugård och stall måste byggas om och åkrarna dräneras. Dessutom påpekas att vissa förbättringsarbeten vidtagits av arrendatorn, vilket han skall honoreras för.

I ett annat fall där utskottet tvekat — jag vill minnas att man gått emot Kungl. Maj:t — har man konstaterat, att arrendatorns fader övertog gården 1890. Gården låg då i lägervall. Fadern rustade upp gården, och sonen fortsatte att förbättra den. I dag har gården ett hyfsat utseende och följaktligen också ett hyfsat värde. Man får dock inte alldeles bortse ifrån att denna värdestegring knappast är kronans förtjänst. Här har arrendatorn själv nedlagt ett väsentligt arbete, och ett sådant arbete anse vi i andra sammanhang böra honoreras. Även i detta fall är en nybyggnad för 80 000 kronor aktuell.

På ett annat ställe är en nybyggnad för 50 000 kronor aktuell, och i ett annat fall har byggnadsbeståndet utdömts av hälsovårdsnämnden. En reparationskostnad på 70 000 kronor måste här vidtagas. Försäljningssumman är här 80 000 kronor. Om nu domänverket investerat 70 000 kronor för iordningställandet av denna byggnad så hade försäljningssumman blivit 150 000 kronor. Det är då möjligt att denna försäljningssumma inte ansetts vara låg utan relativt hög.

Jag har velat anföra detta som en förklaring till det första intryck man kan få, när man ser på dessa försäljningar. Detta intryck går odeciderat i den riktningen, att man tycker att vär-

Tyska Botten i Stockholms stad.

deringen är för låg. Jag förstår utskottet rätt väl i det fallet. Man har sett på arealuppgifterna och konstaterat, att egendomen innehåller så och så mycket skogsmark. Man vet vad skogen är värd i dag, och man har chockerats av den relativt blygsamma försäljningssumman. Förklaringen ligger i viss mån i vad jag här anfört. Kungl. Maj:t har av skäl, som jag tror kammarens ledamöter förstå, knappast haft någon anledning — och inte heller möjlighet eller tid — att arrangera en specialbesiktning i kontrollerande syfte. Man har fått nöja sig med den värdering, som gjorts av ämbetsmän under ämbetsmannansvar. Man har fått nöja sig med de förslag, som levererats av ett kungligt ämbetsverk. Dessa förslag bygga också på det ämbetsmannansvar, som verket är skyldigt att iakttaga.

Nu kan man säga här, att vi ändå inte kunna idka välgörenhet med dessa försäljningar. Det är inte otroligt att somliga av dessa försäljningar — när det gäller sådana ställen som ha skogsmark i större utsträckning — i dagens konjunkturläge kunna betraktas såsom välgörenhet. Ser man emellertid saken på litet längre sikt, kan denna uppfattning säkert modereras en smula.

Skulle jag försöka sammanfatta min mening om kronans försäljningar så skulle jag vilja säga, att jag i huvudsak anser tekniken för värderingen vara riktig. Jag betraktar nog dessa försäljningssummor såsom varande klart i underkant. Jag anser det dock inte vara någonting speciellt chockerande att kronan säljer sin mark i ett prisläge, som ligger något i underkant i jämförelse med marknadsprisläget — framför allt när försäljningen sker i dessa dagar, där så många irrationella moment spela in när det gäller jordvärdena. Det skulle bära mig litet emot om kronan skulle lägga rent affärsmässiga synpunkter på det hela och vara med i kapplöpningen när det gäller de

stegrade jordvärdena. Detta är således min allmänna uppfattning, vilket naturligtvis inte hindrar att en och annan egendom kan vara för lågt värderad, vilket rätteligen borde korrigeras. Då kommer man emellertid in på ett annat avsnitt av detta problemkomplex, vilket jag inte kan uraklåta att för ett ögonblick stanna vid.

Jag vill minnas att det är 39 fall av egendomsförsäljningar, som här presenteras riksdagen. Några av dessa äro icke egendomsförsäljningar i vanlig mening. Det är kommuner som köpa, och dessa fall kunna vi lämna åt sidan. Låt oss antaga att vi ha ett 35-tal klara jordbruksförsäljningar kvar. Utskottet har rest ut för att närmare studera ett tiotal av dessa. Jag måste nog säga att en sådan inspektion måste bli — om uttrycket tillåtes — en smula sinkadusmässig. Man besiktigar ett fåtal av egendomarna och låter de andra egendomarna vara i fred. Resultatet av utskottets resa och värdering har blivit att man sagt, att Kungl. Maj:t varit för generös när det gäller flertalet av de ungefär tio fall, som man undersökt. Här borde således försäljningarna avslås. Beträffande ett färre antal av de undersökta fallen kan man acceptera Kungl. Maj:ts förslag. I det ojämförligt stora flertalet fall har man emellertid inte haft möjlighet att vidtaga någon som helst kontroll, och där har man bara presumerat, att Kungl. Maj:ts förslag är riktigt, och därför följt Kungl. Maj:ts proposition. Det är där det sinkadusmässiga ligger — man specialprövar ett mindretal av försäljningsärendena och presenterar där en uppfattning, som får vara avgörande för ställningstagandet. Flertalet av försäljningsärendena gå emellertid helt utanför jordbruksutskottets kontroll, och där presumerar man att Kungl. Maj:ts förslag är riktigt.

Det har sagts här tidigare i debatten, att det bland köparna, d. v. s. arrendatorerna, onekligen framstår som en inte

alldeles rättvis behandling från jordbruksutskottets sida. Jag ser att den ende reservanten här i kammaren — herr Boman i Stafsund — som konsekvent reserverat sig för Kungl. Maj:ts förslag ännu inte haft ordet. Han får emellertid tillfälle efter mig, och det är möjligt att han då säger vad jag nu kommer att säga. Om jag skulle ta mig friheten att uttala en personlig uppfattning, så skulle jag vilja fråga kammarens ledamöter, om det ändå inte är riktigast att i detta läge behandla alla de köpande arrendatorerna lika. Det är riktigt att man med starka skäl från jordbruksutskottets sida kan säga, att det förefaller oss som om värderingarna äro hållna mera i underkant än som kan anses rimligt. Man kan skriva och begära att domänstyrelsens experter till ett annat år skola beakta detta utskottets omdöme och göra en värdering efter stramare linjer. Man får på så sätt en ny värderingsgrund, när riksdagen nästa år behandlar ärendena. Med denna motivering kan man säga nej till alla förslag i år utom de som röra försäljningar till kommunerna, vilka ju ha helt andra värderingsgrunder. Man kan emellertid också acceptera alla förslag i år i stället för att klassa ut ett mindretal och acceptera flertalet. Låt oss emellertid acceptera alla och säga att det är sista året vi göra det; nästa år får domänstyrelsen värdera efter andra och stramare grunder. Man får således dessa båda vägar att välja på. Jag har personligen den uppfattningen, att det i detta läge vore lyckligare att fria än fälla. Med den utgångspunkten kommer jag fram till att Kungl. Maj:ts förslag borde kunna gå igenom obehindrat detta år, samtidigt som domänstyrelsen till ett kommande år får i uppdrag att värdera efter stramare linjer.

Herr HÆGGBLÖM (kort genmäle):
Herr talman! Det är klart att man kan

Tyska Botten i Stockholms stad.

resonera så, som jordbruksministern gjorde, och följde man detta råd skulle någon större olycka därmed icke ske. Jag skulle däremot vilja säga, att jordbruksministern inte kan vara övertygad om att vi äro rättvisa mot alla köpare, om vi följa hans förslag. I så fall skulle det alldeles säkert komma att finnas sådana köpare, som skulle göra en mycket fin affär under det att andra gjorde en inte fullt så fin affär. Det kan inte alls, såsom här har sagts, spåras någon ensartad linje i jordbruksministerns förslag. Det bleve ganska säkert stora variationer i förmånerna enligt detta förslag.

Man kan här inte tala om ett sinkadusmässigt förfarande. Vi ha inte suttit och spelat kort eller gjort någonting liknande när det gällde för oss att välja ut de gårdar, som vi skulle besöka. Vi följde i stället efter en mycket noggrann föredragning vårt sunda förstånd. I en hel del fall voro vi övertygade om att Kungl. Maj:ts förslag vore riktigt, och i de fallen bestämde vi oss för att inte göra någon resa. I andra fall voro vi emellertid inte övertygade om riktigheten i Kungl. Maj:ts förslag, varför vi funno det förståndigast att göra en undersökning. Detta är minnsann ingen sinkadus. Det är endast ett sätt att söka bedöma saken så objektivt som möjligt.

Till sist är jag angelägen om att rätta ett missförstånd. Jordbruksministern tycktes mena, att vi varit förvånade över att domänstyrelsen icke byggt nya ekonomihus på de gårdar det var fråga om. Vi förvåna oss emellertid icke över detta. Vi förvåna oss i stället över att ekonomihus, uppförda av prima timmer för 30—40 år sedan, presenterades i ett sådant skick, att det ansågs att de skulle byggas om helt och hållet i stället för att repareras och hjälpas upp till ett hyggligt pris. Utan att kunna säga hur det låg till i detalj i det ena eller andra fallet måste vi dock säga, att skola statens försäljningar motive-

Tyska Botten i Stockholms stad.

ras på det sättet att man anser ekonomibyggnader, som voro nybyggda för 30 eller 40 år sedan, utdömda, då är det ett frånhändande av statens tillhörigheter, som man inte kan kalla välorganiserat.

Herr **JOHNSON** i Kastanjegården (kort genmäle): Herr talman! När statsrådet säger att alla böra behandlas lika och därför menar att man bör komma till samma resultat som i första kammaren, då vill jag mycket bestämt hävda, att jag tror att rättvisan skulle bli större om man nu avslog alla dessa ärenden — undantagandes de fyra ärenden, där kommunerna skola köpa — för att återkomma till dem senare.

Sinkadusen som statsrådet talar om består däri — det medger jag — att delegationen inte sett alla hemman. Det kan naturligtvis inte vara riktigt, såvitt jag förstår, att delegationen reser ut och tittar på ett fåtal hemman och yrkar avslag när man sett något anmärkningsvärt, medan man inte sett de flesta hemman och där inte gjort något annat yrkande än Kungl. Maj:ts. Det är inte någon liten affär detta. Det rör sig om 37 olika ställen, och summan uppgår till mellan 3 och 4 miljoner kronor. Även en liten procent av detta belopp uppgår till en hel del pengar.

Herr statsrådet medgav att dessa priser voro klart i underkant. Härvidlag skiljer sig emellertid statsrådets uppfattning från min. Jag menar att priserna ligga mycket i underkant. Tiden har så att säga gått hastigare än priserna i de här föreliggande förslagen kunnat följa med. När ett litet egnehemsbygge med 63 m² golvyta i en och en halv plan och utan tomt för dagen kostar ungefär 43 000 kronor, då är det klart att ett hemman nere på skånska slätten med tillhörande lerjord — även om huset ofta inte är så bra och kanske saknar parkettgolv och även om inte alla moderniteter finnas

— måste värderas betydligt högre. Jämförelsen visar att man här inte kan tala om att ifrågavarande gårdar äro värderade i underkant. Det finns helt enkelt inga som helst motsvarigheter till denna värdering. Därför menar jag, att man bör pröva om allt detta. Jag tror att dessa arrendatorer i många fall inte vilja köpa så billigt som det här är fråga om. Det är nämligen på det sättet, herr statsrådet, att i de bygder, där dessa försäljningar äro aktuella, kunna alla icke få köpa till dessa priser. Även detta väcker således en känsla av olust.

Herr **JONSSON** i Skedsbygd: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet under punkterna 9 och 10 därför att dessa punkter avhandla fall, som jag personligen känner till. Det gäller här mitt eget län, och jag skulle ha varit värderingsman på de båda ställen det här är fråga om om jag inte på grund av sjukdom blivit förhindrad att närvara. Jag har emellertid fått anledning att titta en smula på dessa egendomar, och jag har varit i samråd med ortens befolkning för att efterhöra deras åsikt om de föreliggande fallen. Det gäller kronoegendomarna Applerum och Böke i södra Kalmar län.

Innan jag tar upp dessa båda fall till behandling skall jag, i anledning av den principdebatt som här förts, säga några ord om dessa försäljningar i allmänhet. Det är nog riktigt att man vid besiktning kan konstatera, att ekonomibyggnaderna på kronans fastigheter i regel äro ganska dåliga. De äro nog i en del fall nödortfött lappade och lagade, men något grundligt underhåll har i de flesta fall nog inte kommit i fråga. Dessutom äro dessa byggnader i stor utsträckning av den konstruktionen, att man inte kan införa de moderna anordningar man annorstädes nästan nödtvunget anser sig behöva för närvarande. Arbetsbesparande maski-

ner som t. ex. hissar kunna inte användas, då konstruktionerna inte kunna bära upp hissanordningarna o. s. v. Alla skäl tala för att man så småningom måste bygga nya ekonomibyggnader på en hel del av dessa fastigheter.

Det har här sagts att det inte kan vara riktigt av domänverket att som motiv för att sälja en gård peka på byggnadens dåliga skick. Ja, det kan jag gott instämma i. Det är dock givet att om dessa byggnader vore i det moderna skick som de borde vara, så hade det blivit en helt annan köpesumma. Man kan fråga sig om inte priset då skulle komma att ligga i underkant. Jag tror det var herr Johnsson i Kastanjegården som gjorde en jämförelse mellan de beräknade byggnadskostnaderna och jordvärdet. Jag vill påpeka, att när det gäller de mindre och medelstora jordbruken ligger byggnadsvärdet betydligt högre än själva jordvärdet på de flesta håll i vårt land. Förhållandet är nog detsamma i de flesta av de fall, som vi ha att göra med här i dag.

Beträffande de båda egendomar jag närmast känner till, Applerum och Böke i Kalmar län, ha värderingsmännen tillstyrkt, att de skola försälgas till ett visst pris. För Applerum är detta pris fastställt till 110 000 kronor. Gården omfattar närmare 37 hektar — d. v. s. mellan 70 och 80 tunnland — jord. Dessutom finns där något litet skog. Skogsbeståndet är emellertid ganska litet. För att få någorlunda moderna byggnader skulle man, enligt domänverkets beräkningar, behöva kosta på ytterligare 80 000 kronor. Denna gård skulle då komma upp i ett prisläge på 110 000 + 80 000, d. v. s. 190 000 kronor. Om domänverket skulle räkna med att få en någorlunda rimlig avkastning på denna summa, en avkastning som skulle medgiva förräntning av det i egendomen nedlagda kapitalet och täcka underhållet samt — som man säger — husröta på byggnaderna, då måste man räkna med att få ut 5 pro-

Tyska Botten i Stockholms stad.

cent av det i fastighet och byggnader investerade beloppet. Jag tror inte att man kan räkna lägre. Vad skulle arrendet bli på en sådan fastighet? Jo, 9 500 kronor. Jag kan här endast säga, att det inte finns någon möjlighet att ens tillnärmelsevis åstadkomma denna inkomstsumma för den ifrågavarande gården vid utarrendering.

Ungefär på samma sätt ställer det sig beträffande den andra gården, Böke. Även där befinna sig ekonomibyggnaderna i ett sådant skick, att de behöva ombyggas. Jag beklagar att så är fallet.

Jag förstår att orsaken till detta är att gårdarnas avkastning varit så låg, att domänverket vid en ekonomisk beräkning inte ansett sig kunna bygga. Vi känna alla till att de rena jordbruksgårdarna, som förvaltas av domänverket, vanligtvis inte bära sig. Kanske någon enstaka gård bär sig, men som helhet är detta en mycket dålig placering för staten. Jag tror därför att det är en ganska god affär för staten att sälja dessa gårdar, även om detta sker till de i dagens situation relativt låga pris, som här äro föreslagna. Men äro vi övertygade om att det prisläge vi i dag ha på våra fastigheter — särskilt när det gäller skogsfastigheterna — kommer att bestå? En arrendator, som köper en gård, måste ju inte endast räkna med dagens läge — såvida han inte kan taga ut en viss summa av skogen — utan han måste räkna med det värde fastigheten kan ha vid en längre tids brukning när han skall sitta som ägare, förränta sina skulder och klara sin ekonomi.

Härtill kommer en annan sak, som enligt min mening gör att man inte bör gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag. När nu värderingar av dessa gårdar ägt rum och domänverket lämnat förslag till försäljning samt Kungl. Maj:t avlämnat proposition till riksdagen, då ha de flesta av dessa kronoarrendatorer i regel — i enlighet med den erfarenhet de ha på detta område — vidtagit sådana

Tyska Botten i Stockholms stad.

åtgärder, som om de redan hade säkrat dessa köp. Nu frågar man sig om dessa arrendatorer utan ersättning för eventuellt vidtagna dispositioner skola avstå från dessa köp. Man kan ju säga att de ännu inte ha någon laglig rätt till fastigheterna i fråga, men det har blivit en praxis att man räknar med att förslagen skola gå igenom.

Dessutom skulle jag vilja fråga en sak. Om man nu här säger att domänverket inte skall sälja dessa gårdar eftersom byggnaderna äro så dåliga, utan att domänverket i stället skall se till att byggnadsbeståndet restaureras, är verket då villigt att satsa kapital härtill, och kan man inom rimlig tid få byggnadstillstånd för att här åstadkomma nybyggnader? Jag tror inte att så är fallet. Jag tror följaktligen att de starkaste skälen — åtminstone i de fall jag känner till, och jag förmodar att sakliga skäl härför även finnas i varje annat fall — tala för att man här följer den kungl. propositionen, och att jordbruksutskottets delvis avvikande mening får betraktas som ett litet snedsprång, som utskottet gjort just med tanke på dagens ekonomiska situation, beträffande vilken vi dock inte ha den minsta garanti för att den kommer att bestå. I varje fall måste var och en som köper en fastighet taga med i beräkningen att det kan bli andra tider, och att det säkerligen kommer att bli svårare än det för närvarande är att avyttra skogsprodukter och jordbruksprodukter till lönsamma priser.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till den kungl. propositionen i varje punkt.

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Jag skulle egentligen inte behöva förlänga denna principdebatt sedan statsrådet Sträng här redogjort för de synpunkter, som Kungl. Maj:t lägger på dessa frågor. Jag vill emellertid säga

några ord med anledning av att jag tillhörde den delegation inom utskottet, som besett dessa gårdar i Skåne, i Malmöhus län och i Kalmar län.

Jag beklagar, att utskottet kände sig nödsakat att utse denna delegation. Anledningen till delegationens tillkomst var den, att ett par utskottsledamöter hade fått upplysningar om — på vilket sätt skall jag här inte nämna — att utomstående personer ansågo att vissa gårdar blivit för lågt värderade av uppskattningsnämnden. När vi utsågo denna delegation ansåg jag att det inte var konsekvent av utskottet att plocka ut ett tiotal gårdar, som delegationen skulle besöka för att på något sätt bilda sig en uppfattning om det åsatta priset. I proposition nr 15 var det ju 24 kronoegendomar, som av Kungl. Maj:t voro föreslagna till försäljning, och i proposition nr 115 var det 14 stycken, således sammanlagt 38 stycken.

Jag kan inte vara riktigt överens med herr Hæggbloom i det han sade. Hur skulle det egentligen bli om vi inte kunde ha förtroende för statens tjänstemän på alla områden i vårt land? De handla dock under ansvar, och vi riksdagsmän ha vid många tillfällen måst taga ställning till deras bedömanden och besluta i enlighet därmed. Hur skulle det bli egentligen, om man inte kunde ha förtroende för dessa tjänstemän?

Från Kalmar län har jag en del uppgifter. Där har landstinget utsett en av dessa uppskattningsmän, hushållnings-sällskapet har utsett en annan, och jag skulle tro att förhållandet är detsamma i Malmöhus län. Dessutom har domänintendenten närvarit vid dessa värderingar. Beträffande skogen har revirförvaltaren och överjägmästaren godkänt värderingen. Jag vill tillägga, att i fråga om ett par av de gårdar i Malmöhus län, som ansetts vara för lågt värderade, har utskottet inte ansett sig höra yrka avslag.

Med anledning av herr Johnssons i

Tyska Botten i Stockholms stad.

Kastanjegården yttrande vill jag fråga: Anser inte herr Johnsson, att en krono- arrendator bör ha samma rätt att för- värva egendomen, när uppskattnings- nämnden och alla myndigheter äro överens om försäljningspriset, som en kommun? Så borde det väl vara, i all synnerhet om det gäller en gård, där redan farfadern till den nuvarande ar- rendatorn — han kom dit 1890 — varit arrendator i tjugo år och där sedan hans son arrenderat gården till 1940, således i 30 år, och där dennes son nu haft gården i 10 år. Denne arrendator sade till oss vid vårt besök, att det är min farfar och min far som upparbetat gården. Jag har också fått belägg för att detta är riktigt. Dessa bygder ligga i mitt hemlän, och jag har många ung- domsvänner där nere, som äro jord- brukare och som jag kunnat fråga. Jag tycker att man måste ha förtroende för uppskattningsnämnden och domän- intendenten.

På de flesta av dessa gårdar äro hu- sen mycket dåliga, och på en gård som vi besökte var ladugården sådan — det försäkrar jag kammarens ärade leda- möter, och jag har dock varit arren- dator i 32 år nu — att jag inte skulle vilja släppa in mina djur i densamma. Arrendatorn sade också till mig: Det tänker inte jag göra heller! Hur skall domänstyrelsen förfara, när inte an- slaget räcker till och när husen äro ut- dömda redan för fem, sex år sedan? När arrendatorn önskade få litet hjälp för att lägga på vasstaket på ekonomi- byggnaderna, svarade en byråchef, som var nedrest från Stockholm — jag vill inte säga namnet, arrendatorn nämnde det för delegationen — att husen äro utdömda, och här skall inte göras några reparationer. Här skall byggas nytt!

Detta får räcka, herr talman — jag brukar aldrig länge uppta kammarens tid med anföranden.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhand- lingar.

Herr HÆGGBLÖM (kort genmäle): Herr talman! Det fanns ett helgon som hette Basilius. Han avstod från bruket av sitt omdöme och förstånd och blev därför kallad helig. Det förefaller som om herr Boman i Stafsund menade, att vi också i viss mån skulle avstå från bruket av vårt sunda förnuft, men så helig vill jag inte bli.

Herr Boman har nu talat om för oss vilka utmärkta uppskattningsmän som fungera, tillsatta av landstinget och hushållningssällskapet, och jag håller med honom. Men vad herr Boman glömde att tala om var att just på de bägge punkter, där han reserverat sig, har man inte följt uppskattningsmän- nen utan sålt till lägre pris än upp- skattningsmännen förordat. Det har förvånat utskottet och förvånat mig. Men när nu dessa uppskattningsmän äro sådana auktoriteter, som herr Bo- man i Stafsund nu talat om, varför be- gär man då inte lika mycket som upp- skattningsmännen värderat gårdarna till? Antingen kunna vi inte lita på uppskattningsmännen, som herr Boman talar så vackert om, utan få lita till nå- gon annan auktoritet, eller också hänger herr Bomans hela resonemang i luften.

Herr JOHNSSON i Kastanjegården (kort genmäle): Herr talman! Under den föregående diskussionen har det stund- om verkat precis som om man borde sätta riksdagen helt åt sidan och svälja allt, som de utomordentliga uppskatt- ningsnämnderna föreslå. Det har emel- lertid herr Boman i Stafsund icke gjort när det gäller egendomen Vallkärra 71, i vilket fall utskottet har ansett att denna egendom icke bör säljas. Jag kan alltså inte finna annat än att herr Bo- man också är med på utskottets linje. Och alltså här icke delar uppskatt- ningsmännens uppfattning.

Herr Boman frågar, varför inte en arrendator skall få köpa ett hemman lika väl som en kommun får göra det.

Tyska Botten i Stockholms stad.

Jag vill bara erinra om att kommunen har expropriationsrätt och kan när som helst förvärva marken i annat sammanhang.

Herr Boman sade också något annat, som kanske kräver ett klarläggande. Han talade om ett par ledamöter i utskottet, som hade hört det och det, etc. och från början gjort invändningar. Då vill jag bara säga, eftersom jag nu inledde debatten, att jag inte tillhörde dem.

Herr BOMAN i Stafsund (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle vilja till herr Hæggbloom säga, att jag inte haft den förmånen att få berika mitt förstånd på samma sätt som han, och i vilket fall som helst tycker jag inte att vi skola dra in några heliga namn i detta sammanhang, då vi diskutera försäljning av kronogårdar i gamla Sverige.

Jag tycker nog att den där anspelingen var alldeles onödig, ty jag har inte påstått att dessa uppskattningsmän äro så utomordentliga eller förnämliga — jag sade bara, att jag hade förtroende för dem. Landstingsmännen i exempelvis det län, som herr Hæggbloom representerar, torde väl inte — om jag nu förstår något — vara urstånd att bedöma vilka personer de välja in i denna uppskattningsnämnd. Det är ju landstingsmännen och förtroenderådets ledamöter i hushållningssällskapen, som ha utsett dessa uppskattningsmän, och om dem har jag sagt att de äro betrodda personer i sin bygd, varför jag ansåg att man vågade lita på deras uppskattning. Att arrendatorerna sagt, att de inte kunna betala vad uppskattningsmännen värderat gårdarna till, är en fråga som domänstyrelsen sedan tagit ställning till, och att Kungl. Maj:t följt domänstyrelsen skall man inte lasta uppskattningsmännen för.

Slutligen vill jag fråga herr Johnsson i Kastanjegården: Vad spelar det för

roll, att kommunerna ha rätt att expropriera? Jag har för övrigt inte uttalat mig om detta. Jag har sagt att en arrendator bör få rätt att köpa en sådan egendom till samma pris som en kommun.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Jag är lika övertygad som herr Boman i Stafsund om att uppskattningsmännens värdering av dessa gårdar var riktig, men på grund därav kan jag inte yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som innebär ett lägre bud.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att det är fyra anmälda talare kvar.

Herr AHLSTEN: Herr talman! När vi i sista omgången behandlade denna fråga i utskottet, framställde jag en direkt fråga till delegationen, huruvida den var enig om det förslag, som den förelade oss i utskottet, och på denna direkta fråga fick jag ett jakande svar. Även herr Boman i Stafsund var med i denna delegation. Jag vill dock ha sagt, att hade nu under diskussionen anförda synpunkter kommit till uttryck i utskottet, kanske man hade blivit fundersam. Men där fördes intet sådant resonemang utom beträffande en gård i Kalmar län. I övrigt verkade det som om delegationen var enig.

Utskottet skickar en delegation på nio personer med tre representanter för socialdemokraterna och två för vardera av de andra tre partierna. De komma tillbaka och äro eniga om vilket förslag de skola förelägga utskottet. Är det då inte rimligt, att de återstående utskottsledamöterna, som inte varit med och sett på gårdarna, följa det förslag som delegationen framlägger? Detta har varit den ståndpunkt, som jag har intagit i denna fråga, och den tycker jag är riktig. Vi gingo först igenom de olika ärendena och kommo

Tyska Botten i Stockholms stad.

så överens om att här föreligga sådana förhållanden, att vi på grund av de uppgifter vi fått inte kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Då skickade vi ut denna delegation, som kom tillbaka och lämnade oss dessa uppgifter.

Det är klart att det är besvärligt att ta ståndpunkt när det gäller de gårdar, som inte ha besökts. Därför ha vi reserverat oss, herrar Svedberg, Mossberger och jag, på två punkter i detta och det följande utskottsutlåtandet. Den första gäller Boda 1¹ i Jönköpings län, således punkt 8. Jag tar upp frågan här, eftersom statsrådet nämnde om den i sitt anförande. Det är en skogsgård. Revirförvaltningen har betecknat skogsmarken som synnerligen god, med en bonitet av 5,5 och med en skogstillgång på 5 557 m³, varav 40 procent är över 30 cm i diameter i brösthöjd. Den hushållningsplan, som är upprättad, visar att sedan man tagit ut fyra års avverkning på en gång med 700—800 m³ — det kan i dagens läge säljas till 40—50 kronor per m³, således för tillsammans 30 000 å 40 000 kronor — kan man varje år ta ut mellan 170 och 200 m³, vilket man torde kunna sälja för, säg 20 kronor per m³. Man kan alltså först ta ut ur skogen så mycket pengar, att man kan nybygga gården, och sedan kan man ta ut så mycket ur skogen varje år, att man förräntar hela köpesumman.

Så ha vi reservanter sett på denna sak. Vi ha menat att konsekvensen bjuder, att avslår man vissa av Kungl. Maj:ts förslag, bör man också, där papperen tydligt utvisa att priset är för lågt, avslå Kungl. Maj:ts förslag på dessa punkter. Det är därför vi i första hand yrkat avslag i fråga om försäljningen av kronoegendomen Boda 1¹.

Man påvisar även att jorden på hela egendomen är självdränerande; man behöver med andra ord inte lägga ned ett öre på att få jorden dränerad. Det intressanta är att man påpekar, att skall gården nybyggas kostar det 80 000

kronor, som statsrådet sade, men man säger samtidigt, att man kan mycket väl reparera byggnaderna för 10 000 kronor, och därmed anser man att byggnadsbeståndet skulle sättas i gott skick.

Läget är ungefär detsamma på den andra gården, Melby 1¹ i Östergötlands län, som omnämnes i punkt 2 i jordbruksutskottets utlåtande nr 39, där vi även ha reserverat oss. Skogen på denna gård är värderad till 70 000 kronor, under det att skogen på den gård jag nämnde tidigare i mitt anförande är värderad till 79 000 kronor. Skogstillgången är alltså ungefär densamma och gården skall säljas för 80 000, men dessutom skall kronan betala 12 500 kronor i utdikningskostnader. Man säljer således gården för en summa, som är lägre än det värde skogen representerar, sedan kronan betalt utdikningskostnaderna. Jag undrar, om man i dagens läge kan vara med om detta.

Jag vill inför kammaren nämna, att det till utskottet har inkommit meddelande om att priserna äro så låga, att det inte är rimligt att man säljer gårdarna i dagens läge. Man har sagt, att här beslutar riksdagen höga skatter, som påläggas folket, men samtidigt beslutar man sälja egendomar till ett pris, som inte alls står i rimlig relation till dagslägets priser. Man får vara litet försiktig med detta, ty folk reagerar mot det. Jag är i princip för att egendomarna säljas, men jag tror som sagt att det är nödvändigt att gå fram med en viss försiktighet i dagens läge. Det är klart att konjunkturerna i viss mån inverka, men när det gäller gårdar med skog kan man på en gång ta ut pengarna och använda dessa för att sätta gårdarna i stånd, och sedan har man i alla fall skogsavkastningen kvar att ta ut för varje år.

Jag kommer, herr talman, att vid de punkter där jag reserverat mig ställa yrkanden om bifall till reservationerna.

Tyska Botten i Stockholms stad.

Herr JONSSON i Järvsand: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att förklara mitt röstande när vi, som jag hoppas, nu snart skola kunna gå till beslut efter denna alltför långa debatt. Jag har deltagit i utskottsbehandlingen av dessa ärenden och har i samtliga fall röstat för Kungl. Maj:ts förslag. Då jag emellertid inte hade tillfälle att närvara vid justeringen, har jag inte kommit med på någon reservation, men jag har naturligtvis inte ändrat åsikt efter utskottsbehandlingen och kommer följaktligen vid de voteringsringar, som eventuellt äga rum, att rösta för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. De skäl jag har för detta ha redan redovisats av olika talare, och jag har ingen anledning att vidare utveckla dessa synpunkter.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag skall ställa mig herr talmannens önskan till efterrättelse och fatta mig mycket kort med vad jag har att säga.

Herr statsrådet sade, att de arrendatorer, som få köpa sina arrendegårdar, få en förmån framför dem, som få sina ansökningar om köp avslagna. Jag vill poängtera vad som sagts tidigare, nämligen att utskottet inte valt ut de gårdar som besiktigats på en höft, utan att det skett efter en mycket ingående prövning av de handlingar, som utskottet haft till hands. Om man skulle gå in för något av de alternativ, som herr statsrådet åtminstone antydde, d. v. s. antingen avslå samtliga föreslagna tillstånd till köp eller också bifalla dem alla, så skulle jag vilja förorda det första alternativet. Jag tror emellertid inte att man behöver göra på det sättet, utan att man kan följa utskottet och avslå de försäljningar, där man konstaterat att priset är mycket lågt. Om det vore på det sättet, att man kunde säga, att de föreslagna värdena i dagens läge äro i underkant, så skulle jag inte ett ögonblick reflektera på att ta någon an-

nan ståndpunkt än den som förordas i Kungl. Maj:ts förslag, men jag anser att beträffande en del av dessa försäljningar måste man ta till ett betydligt kraftigare uttryck än »i underkant».

Jag begärde ordet närmast på grund av att herr Jonsson i Skedsbygd talade om ett särskilt fall i Kalmar län, nämligen egendomen Applerum 2¹. Herr Jonsson gjorde gällande, att det pris som man åsatt denna egendom, 110 000 kronor, var ett skäligt pris. Som kammaren kan finna av handlingarna, hade dessa sakkunniga värderingsmän, som det talats om i denna debatt, värderat denna egendom till 123 000 kronor, men arrendatorn förklarade, att han inte kunde betala mer än 110 000 kronor. Delegationen besiktigade egendomen och fann, att mangårdsbyggnaden och två arbetarbostäder äro i utmärkt skick. Av de båda arbetarbostäderna är den ena helt nybyggd och den andra moderniserad. Det finns således en mangårdsbyggnad och två så gott som nya arbetarbostäder på egendomen. Delegationen var även ute och såg på skogen, och man fick av de skogssakkunniga veta, att återväxten medgav att man med dagens skogspriser årligen tog ut skog till ett värde av 5 000 kronor.

Det talas om att man skulle behöva kosta på 80 000 kronor för att bygga om den ladugård som finns och som endast är ett trettiotal år gammal, men delegationen fick den uppfattningen, att detta inte är riktigt. Samma uppfattning hade tydligen också arrendatorn, ty han hade fått erbjudande om att i samband med försäljningen till billigt pris köpa det virke, som skulle användas för att nybygga ladugården, men det brydde han sig inte om, utan virket försåldes till annan person. Följaktligen ansåg han liksom delegationen, att ladugården mycket väl kunde repareras och sedan användas under åtskilliga år.

Jag har velat säga detta med anled-

Tyska Botten i Stockholms stad.

ning av de nybyggnader till mycket höga priser, som figurerat i dessa försäljningsärenden. Byggnadskostnaderna bli kanske så höga, om domänstyrelsen skulle ha egendomen kvar, men sedan arrendatorn köpt den, visar det sig säkerligen i många fall att byggnadsbeståndet kan sättas i tillfredsställande skick till betydligt lägre pris än som har angivits.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talmän! Det är nog riktigt som herr Andersson i Tungelsta säger, att boningshuset på den ifrågavarande gården är relativt bra och att arbetarbstäderna också kunna duga. Men när han talar om att de skogssakkunniga sagt, att skogsmarken skulle avkasta cirka 5 000 kronor om året, så måste jag säga, att jag inte tror att de äro så sakkunniga på området, ty den avkastningen kan det inte bli tal om på den lilla skogsmark det här gäller.

Att sedan en arrendator, som köper en gård och sätter sig i skuld för denna, inte är beredd att omedelbart gripa sig an med en ombyggnad av ladugårds- och logbyggnader och övriga uthus, är väl förklarligt. Den personen har tillräckligt mycket att stå i ändå. Då han dessutom har egen skog, kan han ju ta byggnadsvirke ur denna, när han skall bygga, och han gör kanske en dålig affär, om han till dagens priser köper färdigt virke och låter det ligga, tills han en dag kan ta itu med nybyggnaden. Jag vidhåller vad jag sagt, nämligen att om man kostar på den nybyggnad, som domänverket har kostnadsberäknat till 80 000 kronor, varvid fastigheten skulle komma upp i ett pris av 190 000 kronor, så finns det ingen möjlighet att få ut den avkastning av egendomen, som skulle behövas för att köpesumman skulle förräntas.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talmän! I mitt förra anförande inskränkte jag mig till en deklaration angående min ståndpunkt i själva sakfrågan, och i detta anförande skall jag inskränka mig till att göra några reflexioner beträffande skogsuppskattningen vid de föreliggande försäljningsärendena. Av handlingarna i ärendet framgår, att skogsuppskattningen skett för flera år sedan, 1948 eller t. o. m. tidigare i något fall. Departementschefen har redogjort för den nya metod, som domänstyrelsen använder vid uppskattning av växande skog. Det är allom bekant, att den gamla och den nya metoden ge högst skilda värden — högst skilda värden i sådant avseende, att den nya metoden i regel ger ett mycket högre värde. Nu har jag av jordbruksutskottets utlåtande i denna fråga inte kunnat läsa ut annat än att värderingen av den växande skogen — i samtliga fall, skulle jag tro — har skett efter den gamla metoden. Om denna min uppfattning är riktig, så betyder detta ytterligare ett stöd för yrkandet om avslag på praktiskt taget samtliga försäljningsärenden. Kan någon av kammarens ledamöter korrigera mitt påstående, så är jag tacksam härför — i annat fall står det oemotsagt som ett starkt motiv för avslagsyrkandet.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talmän! Jag läste i dag i tidningen, att Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga hade biträtts av första kammaren på grund av att så många av ledamöterna voro trötta och därför i så stor utsträckning voro frånvarande, när beslutet fattades. Jag tror att det skulle vara mycket lyckligt, om också vi här i kammaren vore riktigt trötta och följde Kungl. Maj:ts förslag. Min uppfattning är, att om domänstyrelsen skall förbättra dessa gårdar och sedan skall kunna få någon ränta på de pengar den lägger ut, så måste staten komma att få vidkännas

Viskeryd 2ⁱ i Östergötlands län.

en förlust. Då är det ju bättre att man säljer gårdarna till arrendatorerna och låter dessa få dem litet billigare.

Vi få också komma ihåg, att vi förut ha stiftat en lag, enligt vilken vederbörande inte får sälja av skogen förrän han haft egendomen i fem år, men om fem år är det kanske helt andra priser på virket.

Jag läste i tidningen, att jag skulle vara mera konungslig än Konungen själv, eftersom jag håller med regeringspartiet i denna sak. Är det på det sättet, så beror det på att Kungl. Maj:ts förslag är rättvisare än de förslag, som många gjort sig till tolk för här i dag. Nu ha arrendatorerna sett vad första kammaren har beslutat och kanske ställt in sig på att köpa, och så säger andra kammaren, att nu skall det bli nya och högre värderingar. Vi skola väl inte göra på det sättet, när det kan gälla gårdar, där samma släkt, som herr Boman i Stafsund sade, har arrenderat i två eller tre mansåldrar. Vi skola följa Kungl. Maj:ts förslag, ty jag tror att man får den bästa nyttan av det. De nya ägarna kunna ju inte sälja gårdarna och spekulera i dem, och de få heller inte avyttra skog. Jag tycker, att vi inte alls skola missunna arrendatorerna att få köpa gårdarna till de pris, som de nu äro åsatta, och jag tror, att också staten bör vara nöjd med detta. Jag vill liksom herr Boman i Stafsund säga, att vi få väl ändå lita till att värderingsmännen inte varit alldeles huvudlösa i sina bedömningar av gårdarnas värde.

Jag hemställer för min del om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag kommer även att rösta för detta, när vi skola fatta beslut. Jag tror att vi göra klokast i att följa första kammaren. Sedan få tidningarna gärna skriva, att också vi äro trötta — det bryr vi oss inte så mycket om, ty vad tidningarna skriva är inte så värst mycket att sätta värde på.

Vidare anfördes ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkten 2.**Viskeryd 2ⁱ i Östergötlands län.**

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Vis-keryd 2ⁱ i Vårdsbergs socken, Östergötlands län, finge säljas till egendomens arrendator Gösta Persson för en köpeskilling av 92 500 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr **JOHNSON** i Kastanjegården. Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på avslag därå; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2:o) i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmanen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst

Boda 1^a i Jönköpings län. — Applerum 2^a i Kalmar län.

omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 76 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 3—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 8.***Boda 1^a i Jönköpings län.**

Utskottet hemställde med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Boda 1^a i Säby socken, Jönköpings län, finge säljas till delägarna i dödsboet efter Josef Gustavsson för en köpeskilling av 130 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Svedberg*, *Ahlsten* och *Mossberger*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 8.

Utskottets hemställan i punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr AHLSTEN: Herr talman! Med hänvisning till vad jag tidigare har sagt rörande denna punkt ber jag att få yrka bifall till den reservation, som har avgivits av herr Svedberg m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Svedberg m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara

med övervägande ja besvarad. Herr Ahlsten begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 8:o) i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Svedberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ahlsten begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 83 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten.

*Punkten 9.***Applerum 2^a i Kalmar län.**

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, med bifall till en av domänstyrelsen gjord framställning, kronoegendomen 1 mantal Applerum 2^a i Arby socken, Kalmar län, säljas till arrendatorerna av egendomen Carl Harald Danielsson och hans hustru Berta Danielsson för ett pris av 110 000 kronor samt på vissa andra närmare angivna villkor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 9.

Reservationer hade avgivits:

Böke 1^a i Kalmar län.

a) av herr *Boman* i Stafsund, utan angivet yrkande;

b) av herr *Alfred Andersson*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva, att kronoegendomen Applerum 2^a i Arby socken, Kalmar län, finge säljas till arrendatorerna av egendomen Carl Harald Danielsson och hans hustru Berta Danielsson för en köpeskilling av 110 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Punkten föredrogs. Därvid anförde

Herr **BOMAN** i Stafsund: Herr talman! Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. bifall till den reservation, som avgivits av herr Alfred Andersson.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Alfred Andersson avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Boman* i Stafsund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 9:o) i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Alfred Andersson.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstnings-

apparat verkställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 86 nej, varjämte 21 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 10.**Böke 1^a i Kalmar län.**

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, med bifall till en av domänstyrelsen gjord framställning, kronoegendomen 1 mantal Böke 1^a i Söderåkra socken, Kalmar län, säljas till egendomens arrendator Carl E. Gunér för ett pris av 100 000 kronor och på vissa andra närmare angivna villkor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 10.

Reservationer hade avgivits:

a) av herr *Boman* i Stafsund;

b) av herr *Alfred Andersson*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Böke 1^a i Söderåkra socken, Kalmar län, finge säljas till egendomens arrendator Carl E. Gunér för en köpeskilling av 100 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Punkten föredrogs. Därvid anförde

Herr **BOMAN** i Stafsund: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Boman* i Stafsund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Balsby 23¹ och 29² i Kristianstads län. — Hjärup 6¹ i Malmöhus län.

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 10:o) i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Boman i Staf-sund begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstnings-apparat verkställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 86 nej, varjämte 21 av kam-marens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskot-tets hemställan i denna punkt.

Punkten 11.

Balsby 23¹ och 29² i Kristianstads län.

Utskottet hemställde i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, att riksdagen måtte medgiva dels att kronoegendomen Balsby 23¹ och 29² i Nosaby socken, Kristianstads län, finge med undantag av ett med litt. A betecknat område om cirka 1 600 kvadratmeter säljas till egen-domens arrendator Ragnar Eriksson för en köpeskillning av 86 200 kronor, dels ock att nämnda område av egendomen finge säljas till dess innehavare agro-nomen Wiktor Persson för en köpeskil-ling, beräknad efter 70 öre för kvadrat-meter, skolande vid försäljningarna i övrigt gälla i huvudsak de villkor, som domänstyrelsen föreslagit.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **JOHNSON** i Kastanjegården: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag under denna punkt.

Herr **ANDERSSON** i Tungelsta: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propo-sitioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på avslag därå; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voterings-proposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 11:o) i utskottets förevarande ut-låtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren antagit ut-skottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bi-fallit utskottets i punkten gjorda hem-ställan.

Punkterna 12—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16.***Hjärup 6¹ i Malmöhus län.**

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, med bifall till en av domänstyrelsen gjord framställning, kronoegendomen $\frac{1}{3}$ mantal Hjärup 6¹ i Uppåkra socken, Malmöhus län, säljas till egendomens arrendator Arnold Andersson för ett pris av 125 000 kronor samt på vissa andra närmare angivna villkor.

Utskottet hemställde, att riksdagen

Melby 1^a i Östergötlands län.

mätte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 16.

Reservation hade avgivits av herrar *Alfred Andersson* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Hjärup 6^a i Uppåkra socken, Malmöhus län, finge säljas till egendomens arrendator *Arnold Andersson* för en köpeskilling av 125 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **BOMAN** i Stafsund: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **ANDERSSON** i Tungelsta: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på förevarande punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 17—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 39, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 115, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla under punkterna 1—14 upp-

tagna förslag angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Utskottets utlåtande var i överensstämmelse med propositionen uppdelat i fjorton särskilda punkter.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *Johnsson* i Kastanjegården, utan angivet yrkande, varjämte vid vissa av de särskilda punkterna funnos fogade i det följande närmare omförmälda reservationer.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.**Melby 1^a i Östergötlands län.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Melby 1^a i Finspångs köping, Östergötlands län, finge säljas till egendomens arrendator *O. Melvinger* för en köpeskilling av 80 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Reservation hade avgivits av herrar *Svedberg*, *Ahlsten* och *Mossberger*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 2.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **AHLSTEN**: Herr talman! Denna egendom är ju av samma omfattning som den, mot vars försäljning vi hade reserverat oss i föregående utlåtande. Den innehåller 79 hektar skogsmark, och skogen uppskattas till 5 375 kubikmeter med en bonitet av 5,4. Man har beräknat att det kan tagas ut 700 kubikmeter omedelbart och därefter 150—200 kubikmeter varje år.

Nu skall egendomen säljas för 80 000 kronor, ehuru den har saluvärderats till 101 000 kronor, varav å skog och skogsmark belöper 70 000 kronor. Dessutom skall kronan betala en utdikning med

12 500 kronor från denna köpesumma. Det visar sig, att det värde man kan taga ut av skogen motsvarar en för-räntning på 100 000 kronor, per år räknat. Det betyder i realiteten att man ger bort egendomen gratis.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade, av herr Svedberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Svedberg m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ahlsten begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2:o) i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Svedberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ahlsten begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställ-

Mölleberga Stora 1^a i Malmöhus län.

des. Därvid avgåvos 111 ja och 81 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 3—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Mölleberga Stora 1^a i Malmöhus län.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, med bifall till en av domänstyrelsen gjord framställning, kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Mölleberga Stora 1^a i Mölleberga socken, Malmöhus län, med undantag av ett utskifte om 0,187 hektar säljas till egendomens arrendator Axel Jönsson för ett pris av 115 600 kronor och på vissa andra närmare angivna villkor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i vad den avsåge punkten 7.

Reservation hade avgivits av herr Alfred Andersson, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva att kronoegendomen Mölleberga Stora 1^a i Mölleberga socken, Malmöhus län, finge efter avskiljande av ett utskifte om 0,187 hektar säljas till egendomens arrendator Axel Jönsson för en köpeskilling av 115 600 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propo-

Bråland 3ⁱ i Göteborgs och Bohus län.

sitioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 8—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 11.***Bråland 3ⁱ i Göteborgs och Bohus län.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att, sedan från kronoegendomen Bråland 3ⁱ i Foss socken, Göteborgs och Bohus län, avstyckats torplägenheterna Varpet, Slottet och Grinden, egendomen i övrigt måtte sålunda disponeras, att därav avyttrades till Kronofogden Herman Julius Nordbergs stiftelse för beredande av undervisning i slöjd ägoskiftet Kungsmarken om cirka 15 hektar för en köpeskilling av 60 000 kronor samt till kronoegendomens arrendator Wilhelm Günther-Hanssen återstoden av egendomen för en köpeskilling av 55 650 kronor, dock att ägaren av den kronoegendomen angränsande fastigheten Hoga 1³ Axel Hermansson skulle äga förhandsrätt att för en köpeskilling av 5 650 kronor av kronoegendomens mark förvärva åkerskiftet Myren, varvid köpeskillingen för den del av kronoegendomen, som avyttrats till Günther-Hanssen, skulle begränsas till 50 000 kronor, skolande vid försäljningarna gälla i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården: Herr talman! Såsom framgår av utlåtandet skall denna egendom Bråland säljas till tre olika köpare. Jag har kommit i kontakt med en av värderingsmännen för detta hemman. Han har meddelat att värdet uppskattats till 1 750 kronor per hektar, vad jorden beträffar.

Den del som arrendatorn skall köpa omfattar samtliga åbyggnader på hemmanet: manhus, arbetarbostäder, magasin och andra ekonomibyggnader jämte 37 hektar åkerjord. Allt detta skall säljas för 50 000 kronor.

Herr talman! Trots den sena timmen kan jag icke annat än yrka avslag på ett sådant förslag.

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på avslag därå; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 11:o) i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 109 ja och 63 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 21, angående användande av riksbankens vinst för år 1950;

nr 22, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för befattningshavare vid riksdagens verk, m. m.;

nr 23, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till vissa ändringar i bankoreglementet;

nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning med förslag till vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret; och

nr 25, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående viss ändring i instruktionen för riksdagens revisorer;

utrikesutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av mellan Sverige och Ungern träffad uppgörelse rörande ersättning för svenska privata ekonomiska intressen; samt

konstitutionsutskottets memorial nr 27, angående uppskov med behandlingen av vissa motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial och utlåtanden hemställt.

§ 13.

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.

Föredrogs statsutskottet utlåtande nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familje-

pensionsreglementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 185 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 6 april 1951, framlagt vissa förslag rörande ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och pensionsreglementen m. m.

Propositionen innehöll bl. a. förslag rörande sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft tre motioner.

I två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 479) och den andra inom andra kammaren av herr *Fröderberg* (II: 613), hade hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte besluta vissa i motionen närmare angivna ändringar beträffande sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna vid propositionen fogade förslag till

1) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),

2) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),

3) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418),

4) kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419),

5) kungörelse om ändrad lydelse av 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420),

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 6 april 1951 förordat utfärda

1) erforderliga övergångsbestämmelser till förenämnda författningsförslag,

2) bestämmelser om förhöjning i vissa fall av reservpensioner, som utgå enligt 1943 års reservbefälskungörelser,

3) bestämmelser om avlönings- och pensionsförmåner åt personal i väg- och vattenbyggnadskåren,

4) pensionsbestämmelser för befattningshavare hos Skytteförbundens överstyrelse och Centralförbundet för befälsutbildning;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 479 och II: 613, bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i förenämnda statsrådsprotokoll förordat utfärda föreskrifter i fråga om reglering av reservpension, som sammanträffade med lön eller tjänstepension enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna avlönings- eller pensionsbestämmelser;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 39, medgiva, att från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. finge utgå vissa närmare angivna pensioner.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Söderquist*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg* i *Skövde*, *Bergstrand*, *Birke*, *Nihlfors* och *Larsson* i *Stockholm*, vilka ansett, att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 479 och II: 613, besluta om reglering av reservpension, som sammanträffade med lön eller tjänstepension, enligt vissa i reservationen närmare angivna grunder.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **NIHLFORS**: Herr talman! Det spörsmål som Kungl. Maj:t tagit upp till behandling i propositionen nr 185 i punkt 3 och som syftar till viss reglering av reservpension, som sammanträffar med lön eller tjänstepension, är mycket svårt att taga ställning till — detta särskilt som i frågor av denna art det synnerligen sakkunniga statskontoret här intagit en ståndpunkt, som Kungl. Maj:t inte velat ansluta sig till. Ogörligt torde det också vara att draga upp en mera ingående debatt om problemet, när det är av så speciellt löneteknisk natur. Jag skall emellertid i korthet försöka redovisa de skäl som gjort att tio av statsutskottets ledamöter reserverat sig till förmån för bifall till motionerna I: 479 och II: 613, vilka i huvudsak föra fram statskontorets uppfattning i frågan.

Pension till den som är reservofficer eller reservunderofficer utgår med samma belopp oavsett om den sammanträffar med statlig lön eller tjänstepension och föranleder ej heller minskning av sådan sidoförmån. Dylikt sammanträffande av förmåner kan däremot medföra att tilläggsförmånerna å reservpension reduceras eller icke alls utgå.

Både Svenska reservofficersförbundet och Svenska reservunderofficersförbundet ha påtalat den avsevärda reduktion av reservpensionsförmånerna, som i många fall uppkommit, och begärt, att de bestämmelser som begränsa pensionsförmåner på grund av sammanträffande med lön eller annan pension från statlig anställning eller motsvarande icke längre skulle gälla i fråga om reservpension.

Statskontoret har avgivit utlåtande över denna framställning och vitsordat, att även betydande administrativa besvärligheter äro förknippade med det nuvarande systemet med reduceringar efter invecklade regler. Statskontoret

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.

har föreslagit omräkning efter enhetliga grunder av pensionstillägg och pensionsförhöjningar å reservpensioner, som bestämts enligt före år 1927 utfärdade författningar. Detta har även accepterats av departementschefen och av utskottet.

Men när statskontoret sedan föreslagit en förenkling av den omräkning av reservpensionerna, som skall verkställas jämlikt 1946 och 1947 års omregleringskungörelser, varigenom antalet pensionstyper skulle nedbringas för de pensionstagare, som vid sidan av reservpension åtnjuta sådan annan förmån, som inverkar på storleken av dyrtidstillägget å reservpensionen, så motsätter sig civilministern detta, därför att man då skulle i efterhand genomföra reella förbättringar beträffande de årliga reservpensioner, som åtnjutas av dem som även ha lön eller tjänstepension från statstjänst. Civilministern anser att detta icke bör ske, eftersom den som är berättigad till reservpension i motsats till andra pensionstagare kunnat utfå pensionens kapitaliserade värde i stället för årlig pension, vilket talar emot en efterhandsförbättring.

Härtill kan genmålås, att civilministern i propositionen har medgivit ett undantag, därigenom att pensionstillägg och pensionsförhöjningar å pensioner enligt före år 1947 utfärdade författningar skola få utgå med fullt belopp, även om reservpensionen sammanträffar med lön eller tjänstepension. Vidare har för beställningshavare i reserven, som inte åtnjuter lön eller tjänstepension från staten, rätten att få ut det kapitaliserade värdet av reservpensionen icke hindrat att vederbörande kunnat komma i åtnjutande av reella förändringar beträffande pensionsförmånernas sammanlagda storlek genom medgivna höjningar av de på reservpensionerna utgående rörliga tilläggsförmånerna.

Egentligen har civilministern och med honom utskottsmajoriteten velat

förorda, att de höjningar av maximigränsen för s. k. rörligt tillägg på lön eller pension, som riksdagen nyligen beslutat, skola erhålla sådan verkan, att reservpensionsförmånerna skola höjas för dem som även åtnjuta lön eller tjänstepension. Detta gör att den i civil statstjänst anställda reservpersonalen kommer att placeras i en oförmånlig undantagsställning.

Emellertid har kanske utskottets inställning till denna fråga mest baserats på det förhållandet, att Kungl. Maj:ts förslag ställer sig något billigare än statskontorets och motionärernas förslag. Reservanternas i utskottet ha emellertid ansett, att kostnadsökningen inte är av sådan storleksordning, att den bör hindra att riksdagen accepterar reservationen, allra helst som därigenom administrativa lättnader skulle kunna åstadkommas för statskontoret, som handlägger dessa pensionsfrågor. När från detta i andra sammanhang så sparsamma ämbetsverk föreslås denna lösning, tror jag man lugnt kan följa reservanternas.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr LINDHOLM: Herr talman! Det ärende som nu behandlas tillhör sådana ärenden, över vilka de mera byråkratiskt betonade lönekineserna gona sig. Det har gjort att hela detta spörsmål blivit rätt invecklat. Man kan diskutera, om man i detta samband över huvud taget har anledning att använda uttrycket pension, ty ursprungligen var det icke avsett som en pension.

Herr Nihlfors har i sitt anförande framhållit, att det som framför allt har motiverat reservanternas ställningstagande till förmån för statskontorets förslag skulle vara den omständigheten, att det i hög grad skulle förenkla det administrativa förfarandet. Den uppgiften får man nog ta med en viss moderation, ty antingen kammaren väljer utskottets förslag eller reservanternas bli

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension m. m.

de administrativa svårigheterna ungefär lika stora. Skillnaden mellan utskottsmajoritetens och minoritetens förslag ligger däri, att när man kommer över 26 löneklassen, inträder enligt reservanternas förslag en liten förbättring i det administrativa förfarandet, men när det gäller reducering med hänsyn till tjänstledighet, sjukdom och dylikt verka båda förslagen på samma sätt; där har man det individuella krånget.

När herr Nihlfors säger, att man för en liten penning skulle kunna vinna ganska mycket i administrativt hänseende, vill jag erinra om att departementschefens förslag, som tar sikte på att rätta till vissa missförhållanden i det nu gällande systemet, kostar i runt tal 50 000 kronor mer per år, under det att statskontorets förslag, som har framburits i kammaren i form av en motion, kostar ungefär 145 000 kronor. Det är alltså en ökning med i runt tal 95 000 kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag som här förordas. Jag anser att de små olägenheter som Kungl. Maj:ts förslag har utöver statskontorets inte äro av den storleksordningen att vi för den skull skola öka utgifterna så kraftigt som här förordats.

Jag ber, herr talman, att med stöd av det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar

i statens allmänna avlöningsreglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning) m. m. i vad propositionen avser medelsanvisning till kontrollstyrelsen, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 15.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 173, i anledning av väckta motioner om framläggande för 1952 års riksdag av förslag till lösning av skärgårdens kommunikationsfrågor.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Riksdagens revisorers berättelse ang. statsverket.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av riksdagens år 1950 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—7.

Lades till handlingarna.

Vissa med AB Trafikrestaurangers verksamhet sammanhängande spörsmål.

Punkten 8.

Vissa med AB Trafikrestaurangers verksamhet sammanhängande spörsmål.

Under kommunikationsdepartementet, § 11, hade revisorerna framfört vissa förslag beträffande AB Trafikrestaurangers verksamhet.

Utskottets yttrande i denna punkt utmynnade i en omförmälan av vad i ärendet förevarit.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i *Doverstorp*, *Birke* och *Nihlfors*, vilka ansett, att utskottets uttalande bort hava annan, i reservationen angiven lydelse.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NIHLFORS**: Herr talman! Statsrevisorerna ha i sin senaste berättelse lämnat en redogörelse för AB Trafikrestaurangers verksamhet och ekonomiska ställning och dess försäljningsrörelse. I samband därmed ha statsrevisorerna gjort vissa uttalanden, som jag i korthet vill kommentera. Sålunda framhålla revisorerna, att trafikrestaurangrörelsen skulle ännu mera kunna förbättras därest vissa frågor funne en lösning som underlättade bolagets fortsatta utveckling och därigenom bättre tillgodosåge statsintresset än som för närvarande sker. Revisorerna syfta då på omständigheterna kring Svenska Pressbyråns affärsverksamhet vid statens järnvägar. Revisorerna mena för sin del inte endast att avtalet med pressbyrån skulle revideras i för staten förmånligare riktning, utan även att man borde allvarligt överväga, huruvida icke rätten till försäljning av andra varor än pressalster inom statens järnvägars stationsområden vid nästa årsskifte borde överlätas på AB Trafikrestauranger. Därvid borde enligt revisorerna särskilt beaktas, att det här är fråga om en

kundkrets som i huvudsak tillhandahålles av statens järnvägar. Vinsten av denna affärsrörelse borde därför komma staten själv till godo, vilket skulle kunna förverkligas om Pressbyråns kioskrörelse överlättes på AB Trafikrestauranger. En önskvärd rationalisering av kioskrörelsen skulle därigenom kunna åstadkommas.

Statsutskottets majoritet har i sin omförmälan endast velat hänvisa till att förhandlingar påbörjats mellan järnvägsstyrelsen och Pressbyrån om revidering av avtalet, varvid man har förutsatt, att revideringen skall ske i för statsverket förmånlig riktning.

En av statsrevisorerna, fröken *Ebon Andersson*, har reserverat sig mot revisorernas uttalande, och reservanternas vid statsutskottets utlåtande nr 174 ha velat att utskottet skulle ta upp hennes synpunkter. I reservationen betonas, att vi inte dela statsrevisorernas uppfattning, att kundkretsen tillhandahålles av statens järnvägar. Vi ha inte heller blivit övertygade om att de fördelar, som skulle kunna nås genom en ytterligare koncentration av ifrågavarande försäljningsverksamhet till AB Trafikrestauranger, väga tyngre än nackdelarna. Det bör snarare, anse vi, övervägas om icke ett antal järnvägs-kiosker skulle kunna utarrenderas till enskilda näringsidkare med viss företrädesrätt för de lokala intressena, vilka genom lagstiftningen ställas i oförmånlig ställning i förhållande till trafikioskerna. Det får inte, anse vi vidare, bli fråga om någon mer eller mindre genomförd monopolisering till ett i realiteten statsägt företag.

I övervägande antalet andra frågor, som statsrevisorerna tagit upp och som utskottet tagit ställning till i sitt utlåtande, har utskottet mer eller mindre utförligt refererat de yttranden eller förklaringar som avgivits av berörda myndigheter, men järnvägsstyrelsens yttrande i denna fråga har icke ansetts värt att bli refererat på annat sätt än att

Vissa med AB Trafikrestaurangers verksamhet sammanhängande spörsmål.

utskottet hänvisar till den sida i del II av statsrevisorernas berättelse, där yttrandet finnes avtryckt i sin helhet. Det kanske kan ligga en viss avsikt bakom denna underlåtenhet att på något sätt beröra järnvägsstyrelsens yttrande, ty när man läser det, får man närmast den uppfattningen att där förekommer en låt vara försynt kritik mot statsrevisorernas uttalande om förhållandet mellan AB Trafikrestauranger och Pressbyrån. Jag skall i all korthet belysa järnvägsstyrelsens uppfattning härvidlag.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att det inte kan rent allmänt fastställas, om och i vad mån nytillkommande kioskförsäljning minskar omsättningen i järnvägsrestaurangerna. Som regel torde tillkomsten av en kiosk få till följd en sammanlagd ökning av försäljningen med åtföljande ökning av statens järnvägars direkta och indirekta inkomster även om den indirekta inkomsten genom AB Trafikrestauranger nedgått. Vidare säger järnvägsstyrelsen, att revisorerna vid den gjorda jämförelsen i fråga om lönsamheten inte tagit vederbörlig hänsyn till att från de som nettoöverskott för AB Trafikrestauranger angivna beloppen rätteligen bör dragas kostnad för lokaler med underhåll, uppvärmning och belysning, värdeminskning, ränta, administration och pensionering. Även med hänsynstagande härtill ha dock i de angivna exemplen inkomsterna för AB Trafikrestauranger och statens järnvägar blivit större än om Pressbyrån bedrivit ifrågavarande rörelse. Slutligen framhålles, att Pressbyråns uppgifter bland annat innebära en ren servicetjänst för järnvägarna. Man säljer biljetter, ordnar med gods-expediering och städning av väntkurer m. m. Vidare anser järnvägsstyrelsen att man vid varje förhandling med Pressbyrån lyckats åstadkomma allt gynnsammare villkor för statens järnvägar och att alltså järnvägsstyrelsen inte kan sägas ha gjort sig skyldig till

någon försummelse när det gäller att tillvarata statens intressen. Man anser på järnvägshåll, att ett skiljande av tidningsförsäljningen från den övriga försäljningen i kioskerna inte vore en rationell åtgärd och att det knappast skulle innebära att det bleve försämrad service, eftersom man då finge lägga ned en hel del kiosker genom att de två rörelsegrenarna icke skulle ge önskvärt överskott om de dreves var för sig.

När jag tagit del av järnvägsstyrelsens uttalande har jag fått den uppfattningen, att ett fullföljande av statsrevisorernas tankegång skulle medföra en försämrad service, samtidigt som man skulle åstadkomma en utifrån mina liberala synpunkter onödig monopolisering på detta område. Pressbyråns kiosker med all försäljning av saker och ting utanför tidningsområdet kunna inte sägas vara till enbart för järnvägstrafikanterna. På många orter här i landet äro de ju nästan en samlingsplats för befolkningen. Dit går man framför allt när butiksstängningslagen lägger hinder i vägen för inköp på annat håll, och där kan man få tag i åtskilliga nytigheter. Det är alltså många gånger en rörelse som i första hand betjänar ortsbefolkningen, och därför hade det varit tacknämligt om utskottet hade bättre belyst denna fråga och inte så helt gått förbi de synpunkter som järnvägsstyrelsen och reservanten hos statsrevisorerna ha fört fram.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Birke, Gustafson* i Göteborg och *Edström*.

Herr **MALMBORG** i Skövde: Herr talman! Herr Nihlfors kritiserade utskottets underlåtenhet, som han fann omtiverad, att redogöra för järnvägsstyrelsens yttrande i denna fråga. Han gjorde därvid gällande att denna underlåtenhet hade en bestämd avsikt. Jag bestrider att så är fallet.

Tull- och skattefrihet för vissa varor i samband med proviantering av flottans fartyg.

Som de ärade kammarledamöterna märka, är utskottets utlåtande över revisorernas berättelser ett ganska digert aktstycke, och vi måste därför söka begränsa oss. När utskottets utlåtande utmynnar i en direkt hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t o. s. v. är det mera motiverat att belysa utskottets inställning med utförligare citat.

Nu citerade herr Nihlfors rätt utförligt järnvägsstyrelsens yttrande. Han har sålunda på det sättet givit kammarens ledamöter tillfälle att få en uppfattning om det, därest inte kammarens ledamöter tidigare ha tagit del av uttalandena som ha lämnats i anledning av revisorernas berättelse.

På denna punkt utmynnar utskottets utlåtande i en omförmälan. Utskottet brukar i en sådan situation inte finna det motiverat att närmare precisera sin uppfattning och sitt ställningstagande till de synpunkter och förslag, som ha framkommit såväl i revisorernas berättelse som i avgivna remissyttrandena.

Jag vill dock understryka vad vi här ha sagt, nämligen att man vid revisionen av det avtal som utlöper skall inrikta sig på att få en sådan utformning, att det blir ett för statsverket förmånligare avtal. På den punkten äro alla ense, såväl revisorerna som remissmyndigheterna och även reservanterna i denna fråga. För övrigt ha vi här i vår omförmälan erinrat om att förhandlingar pågå. I dessa blir också AB Trafikrestauranger representerat och får tillfälle att göra sina synpunkter gällande. Enligt de upplysningar vi fått finns det anledning förutsetta att man vid dessa förhandlingar skall komma till ett resultat, som är för berörda parter lyckligt.

Herr talman! Med anförande av detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propo-

sitioner dels på godkännande av utskottets yttrande dels ock på godkännande av det yttrande, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Härefter lades punkten till handlingarna.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

*Punkten 12.***Tull- och skattefrihet för vissa varor i samband med proviantering av flottans fartyg.**

Efter föredragning av punkten yttrade

Herr HELLBACKEN: Herr talman! Enligt vad som är mig bekant skall en del av den svenska kustflottan, bestående av kryssarna Göta Lejon och Tre Kronor, fyra jagare, sex ubåtar och ett depåfartyg, avlägga flottbesök i England och Skottland. Besöket, som äger rum under tiden 25 maj—5 juni i år, har motsetts med stort intresse och tillfredsställelse av de i resan deltagande. Såvitt man kan bedöma av tidningarnas uppgifter om det program, som skall följas under besöket i England, komma svenska flottans män att mottagas med festligheter. Sedermera kommer en del av engelska flottan att besöka Sverige.

Vad som gör att jag begärt ordet vid denna punkt, herr talman, är att i riksdagens revisorers berättelse i fjol-

Tull- och skattefrihet för vissa varor i samband med proviantering av flottans fartyg.

gjordes ifråga om proviantering för flottans fartyg vissa erinringar mot en del av den proviantering, som upptogs för fartyg som voro i kustfart. Mot provianteringen för de fartyg, som avgingo till utrikes ort, gjordes ingen erinran. Men jag kan inte underlåta, herr talman, när detta ärende nu är före, att göra vissa reflexioner.

Det har av denna eskader av kustflottan tagits ut enligt gällande provianteringsordning för den utrikes fartygs-trafiken i Stockholmskattebelagda varuslag i följande omfattning: 4 312 750 stycken cigaretter, 6 480 cigarrer, 23 400 cigarrecigaretter, 801 kg tobak, 11 750 flaskor spritdrycker, 5 725 flaskor vin, 41 300 flaskor exportöl, 10 432 kg choklad samt 426 kg kaffe. Det totala tull- och skattebeloppet, som hänförs sig till dessa provianteringsartiklar och som sålunda skulle ha belastat varorna, därest konsumtionen i stället ägt rum inom svenskt tullområde, kan i runt tal uppskattas till 750 000 kronor.

Det bör också erinras om att den utförda provianten enligt reglementet för marinen endast får tillgodogöras i vederbörande fartygs mässar. Därvid bör uppmärksammas att sprit- och vinvarorna endast få tillhandahållas i officers- och underofficersmäss. De övriga varorna komma även manskapet till del. Bemanningen på dessa fartyg under Englandsresan uppgår till 2 182 man, varav 160 officerare, 317 underofficerare och 1 705 manskap.

Det bör kanske i detta sammanhang erinras om riksdagens revisorers berättelse 1950 avseende år 1949. Enligt den verkställda utredningen rörande den tull- och skattefria provianteringen för flottans samtliga fartyg under 1949 uppgick denna proviantering proportionsvis knappast till mycket mera än vad som för enbart denna resa uttagits. När jag haft tillfälle att taga del av dessa siffror, har jag därför vid denna punkt i utskottutlåtandet ansett det lämpligt att erinra om detta. Med

allt erkännande åt den svenska flottans officerare och manskap vill jag säga att det åtminstone måste väcka förvåning att dessa stora uttag göras på så kort tid. Enligt programmet skall kusteskadern vara i Göteborg den 7 juni, och det gäller alltså en resa på endast 14 dagar. Jag skall inte göra några vidare kommentarer, men var och en kan räkna ut hur pass mycket det blir per man av dessa varor, som tullfritt och skattefritt utföras. Jag vill därmed inte säga annat än att när det gäller en utlandsresa proviantering bör ske för tid som resan varar.

Jag har velat anföra detta, herr talman, och jag anser att det kan finnas anledning inte minst för riksdagens revisorer, som ju påtalade vissa förhållanden i samband med dessa saker under 1949, att följa frågan med uppmärksamhet också i fortsättningen.

Herr talman! Jag har icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Punkten lades till handlingarna.

Punkterna 13—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 18—20.

Lades till handlingarna.

§ 17.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets memorial nr 177, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden; samt

Utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk.

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om bemyndigande att av riksbankens medel taga i anspråk det belopp, som erfordras för anläggande av ett beredskapstryckeri; och

nr 27, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om bemyndigande att av riksbankens medel taga i anspråk de belopp, som erfordras för anläggande av skyddsrum för riksbankens avdelningskontor.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 18.

Utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SEVERIN: Herr talman! Denna fråga förelåg till riksdagens behandling i fjol höstas. På bankoutskottets hemställan avslog riksdagen samma begäran som nu i år föreligger.

Anledningen till avslaget var inte den att denna investering inte ansågs motiverad ur driftsekonomiska synpunkter. Det rädde ingen som helst meningskiljaktighet om att ur driftssynpunkt vore en investering av denna nya pappersmaskin vid Tumba starkt motiverad. Anledningen till att begäran om anslag trots detta avslogs av riksdagen var i stället, såsom det heter i motiveringen i bankoutskottets utlåtande, det rådande ekonomiska läget, som nödvändiggjorde återhållsamhet. Beträffande investeringen anförde utskottet att det

borde övervägas, om icke den föreslagna utbyggnaden kunde ske etappvis.

Det var sålunda det rådande ekonomiska läget som var anledningen, och utskottet ansåg att man, innan en dylik investering företogs, borde invänta förändrade ekonomiska förhållanden. Nu ha de ekonomiska förhållandena sedan i fjol höstas uppenbarligen ändrats, men inte i den riktning, som riksdagen förutsatte. Tvärtom. Motivet för riksdagens avslag i fjol höst måste ju nu vara mycket starkare, ty om förhållandena i fjol höst ansågos olämpliga för företagande av denna investering, måste förhållandena för närvarande vara ännu olämpligare. Skulle det sålunda vara någon mening med riksdagens beslut i fjol och var motiveringen för detta beslut inte bara prat, måste riksdagen i konsekvens därmed avslå förslaget i år.

Nu har emellertid första kammaren redan biträtt utskottets nu föreliggande förslag och sålunda bifallit ett anslag av 400 000 kronor till den berörda pappersmaskinen. Med hänsyn till den knappa tiden och för att undvika en gemensam votering, som i så fall skulle få företagas redan i morgon, skall jag, herr talman, trots vad jag sålunda anförde, avstå från att göra något yrkande i frågan.

Herr HALLBERG: Herr talman! Med hänsyn till att reservanten herr Severin inte gjorde något yrkande, vill jag inskränka mig i huvudsak till att yrka bifall till utskottets förslag.

Jag begagnar emellertid tillfället att säga en sak, som icke står i utskottets utlåtande men som jag tror har ett visst värde och därför bör finnas antecknad i riksdagens protokoll. Det har nämligen inträffat det mycket egendomliga förhållandet vid Tumba sedelpappersbruk att i olikhet med vad fallet är med alla andra pappersorter, som framställas

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

i vårt land, har det skett ett förbilligande i framställningen av sedelpapper. Kostnaderna för annat papper, finpapper isynnerhet, ha ju ökat under den senare tiden ända upp till 300 procent. Tack vare rationaliseringsåtgärder, som vidtagits under den nuvarande ledningen, har detta sedelpapper, som för några år sedan kostade 15 kronor per 1 000 blanketter om ungefär 1 kg, under åren 1948, 1949 och 1950 kunnat framställas för endast 10 kronor för samma mängd. Detta gynnsamma förhållande beror på, som jag nämnde, att man numera har en effektiv ledning för Tumba sedelpappersbruk, som också lyckats göra pappersbruket till självförsörjande, vilket det inte varit tidigare. Det nu föreliggande förslaget utgör ett led i en fortsatt rationalisering och ett förbilligande av driften.

Jag tillåter mig med det anförda, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckt motion om riksdagspension åt förre riksdagsledamoten A. N. Sjöström;

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående fortsatt utgivande av otryckta ståndsprotokoll; och

nr 31, i anledning av väckta motioner angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomöte.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20.

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av

riksstatsförslaget för budgetåret 1951/52, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 april 1951 dagtecknad proposition nr 206 hade Kungl. Maj:t förelagt riksdagen frågan om komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1951/52 och vissa därmed sammanhängande spörsmål.

Propositionen hade såvitt den avsåg avdelningen VI av chefens för finansdepartementet anförande till det vid propositionen i utdrag fogade statsrådsprotokollet över finansärenden den 20 april 1951 hänvisats till bankoutskottet.

Under nämnda avdelning hade departementschefen i anslutning till vad i propositionen anförts om möjligheterna att begränsa statens anspråk på kapitalmarknaden anmält ett av 1949 års investeringskommitté framlagt förslag med riktlinjer för den kommunala lånekontrollen, åsyftande att i nuvarande läge öka skattefinansieringen av vissa kommunala investeringar.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av propositionen väckta, likalydande motioner, den ena i första kammaren under nr 497 av herr *Ohlon*, den andra inom andra kammaren under nr 631 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen med anledning av vad i propositionen under avdelning VI anförts måtte uttala sin anslutning till de synpunkter, som i motionerna utvecklats».

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad propositionen hänvisats till bankoutskottet, dels ock likalydande motionerna I: 497 och II: 631, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i motiveringen anført.

Reservationer hade avgivits:

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

I. av herrar *Severin* och *Hallberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad propositionen hänvisats till bankoutskottet, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

2) att likalydande motionerna I: 497 och II: 631 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

II. av herr *Boo*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr SEVERIN: Herr talman! Denna debatt borde egentligen föras mot bakgrunden av det meningsutbyte som föregick i lördags kring bankoutskottets utlåtande nr 20, alltså rörande den ekonomiska politiken. Båda utlåtandena röra ytterst samma problem, nämligen önskvärldheten av att hejda penningvärdeförsämringen genom att hålla investeringarna inom sparandets ram och dämna upp kreditexpansionen. Det är ju självklart att en kommunal upplåning har alldeles samma verkan på kapitalmarknaden som en statlig eller en enskild upplåning.

Att låneanspråken från olika håll varit större än sparandet ha alla varit villiga att medge. Fullständig enighet har också rätt om nödvändigheten av att begränsa bankutlåningen om inflationen skall hejdas. Men bankutlåningen är ju bara den andra sidan av statens, kommunernas och enskildas upplåning. Bankernas utlåning kan uppenbarligen inte minskas, om den nämnda upplåningen ökar eller förblir oförändrad. Nå, om detta är det naturligtvis lätt att vinna teoretisk enighet, det är i själva verket fullkomligt oemot-sägligt.

Såsom av utskottets utlåtande fram-

går, har däremot inte någon enighet kunnat uppnås om de praktiska åtgärder i tankegångens riktning, som dryftas i propositionen nr 206. Enigheten brister alltså när man kommer till den egna upplåningen. I denna punkt hänvisar envar till andra och betonar nödvändigheten av att begränsa upplåningen.

Nu har det aldrig varit meningen att med en gång eller ens någonsin avskära kommunernas lånemöjligheter. Det har endast varit tal om en skäligen begränsning av samma art som den man begär av staten och av enskilda.

Utskottet har visserligen inte principiellt avstyrkt propositionens tankegång, men dess hemställan sammanfaller med den helt och hållet avvisande motion i ämnet, som har väckts av herr Ohlon i första kammaren och herr Yngve Larsson i andra.

Det är för övrigt betecknande, att just det våldsamt inflationsfientliga folkpartiet varit verksammast i striden mot återhållsamheten i upplåningen på detta område. Folkpartiets motion är den enda som har väckts i frågan. Liksom motionärerna framhåller utskottet, att resultatet av den pågående utredningen bör avvaktas och vederbörande kommunala förbund beredas tillfälle att framföra sina synpunkter därpå innan riksdagen gör uttalande i ämnet.

I propositionen framhålles tydligt nog, att det inte är avsikten att förbigå dessa kommunala förbund. I departementschefsytttrandet heter det nämligen: »Jag har för avsikt att i samråd med de kommunala förbunden närmare utreda, huru åtgärderna skola utformas beträffande kommuner med olika skattetryck och ekonomisk struktur samt beträffande vilka slag av investeringar omedelbara grundavskrivningar rimligen kunna ifrågakomma.»

Man måste alltså säga att det i detta hänseende är opåkallat att framhålla önskvärldheten av att de kommunala förbunden skola kopplas in på frågan,

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

eftersom Kungl. Maj:t redan före utskottets behandling av frågan har förutsatt detta.

Nu torde den äskade utredningen emellertid knappast kunna komma att presentera något statistiskt material som avslöjar hur den tänkta återhållsamheten kommer att verka i praktiken för olika kommuner. Om en sådan utredning över huvud taget kan presenteras, kan det i alla händelser inte ske till höstriksdagen, såsom utskottet förutsätter.

Utredningen kan till denna tidpunkt möjligen redovisa hur det skulle ha sett ut om begränsningen tillämpats under åren 1945—1948. För detta har i grund och botten relativt tillfredsställande redovisning lämnats, och enligt denna skulle endast i ett mindre antal fall större begränsningar ha kunnat komma i fråga i händelse de i Kungl. Maj:ts proposition andragna principerna skulle ha tillämpats under denna tid. I de flesta fall skulle begränsningarna ha varit tämligen måttliga. En statistisk utredning om framtida verkningar måste förutsätta kännedom om kommande kommunala investeringar, och även om långtidsplaner upprättats på sina håll, kunna ju sådana inte vara annat än en allmän ram, inom vilken ständiga korrigeringar måste göras. Det ligger därför i sakens natur, att de bestämmelser, som kunna komma att fastställas, måste ha karaktären av relativt allmänt hållna riktlinjer. Det skulle för övrigt med hänsyn till den stora olikheten mellan kommunerna knappast vara ändamålsenligt med stela detaljbestämmelser. Vägledande måste vara en skälig återhållsamhet med upplåningen under nu rådande ekonomiska förhållanden, och betydande hänsyn måste givetvis tagas till olika kommuners praktiska situation.

Med en sådan deklaration vilja reservanterna tillstyrka tankegången i propositionen samt dennas omedelbara tillämpning intill dess en utförligare utredning föreligger.

Det är mycket möjligt, kanske sannolikt, att resultatet av en sådan tillämpning skulle bli uppskov med vissa investeringar och kanske också någon höjning av den kommunala skatten på sina håll. Men det är just denna investeringsbegränsning som av alla anses nödvändig. Under uppskovet med investeringen kunde för övrigt en fondering företagas för den kommande investeringen. Därigenom skulle vi också få ett likaledes av alla såsom nödvändigt eller åtminstone önskvärt ansett sparande.

I vad mån de reala bördorna på medborgarna därigenom skulle undergå en omedelbar stegring är ingalunda klart. Stadsförbundet säger i sitt yttrande över investeringsutredningens förslag: »Kommittén synes mena, att den nu levande generationen kommunmedlemmar i allt väsentligt skulle påtaga sig kostnaderna både för återställande av investeringsbalansen och för nya investeringar.» Först och främst vill jag säga, att uttrycket »i allt väsentligt» är en betydande överdrift. Det har aldrig varit fråga om annat än en skälig återhållsamhet. I Stadsförbundets yttrande ligger vidare att det skulle vara möjligt att på kommande generationer överskjuta bördan av dagens investeringar. Sådant är naturligtvis möjligt för en eller annan enskild liksom också för en eller annan kommun. För det svenska samhället i dess helhet är det inte möjligt. Tagen som helhet måste varje generation bära sina investeringar, och den kan inte överskjuta något på kommande generationer annat än möjligen genom kapitalförtäring. Detta sammanhänger med det faktum, att om en upplåning skall ske, måste också någon spara och låna ut. Nu ha vi länge hållit på med att låna mer än vad som sparats, och vi känna alla resultatet.

Ju längre vi fortsätta med denna process, dess hastigare sjunker också mängden av de medel som stå oss till förfogande för utlåning, ty det frivilliga sparandet håller på att nedgå, sam-

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

tidigt som låneanspråken äro i stigande. Propositionens tankegång var att även via kommunernas investeringar söka hejda inflationsprocessen, att påverka den inom vissa gränser, så långt man skäligen kunde nå.

Det är inte fråga om annat än att kommunerna såväl som andra ha skyldighet att i denna situation söka begränsa sig. Kommunernas investeringar äro dock inte alldeles obetydliga. De kunna väl uppskattas till 1 200 miljoner kronor om året, och redan en blygsam avprutning på dessa investeringar skulle inte vara betydelselös.

Reservanterna ställa sitt yrkande så, att Kungl. Maj:t i avvaktan på en kommande utredning dock, intill dess denna föreligger, med beaktande av alla de hänsyn, som i propositionen anföras, skall tillämpa de i propositionen angivna riktlinjerna.

Med hänsyn härtill, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den med I be-tecknade reservationen.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Då jag såsom motionär i detta ärende har begärt ordet och får det vid denna nattliga timme, står jag under ett hårt tryck dels att i görligaste mån spara kammarens tid vartill jag samtidigt uppmuntras av sannolikheten av att kammaren följer första kammarens bifall till bankoutskottets hemställan. Å andra sidan nödgas jag dock under några minuter ta tiden i anspråk med hänsyn till den utomordentliga betydelse för kommunernas kapitalhushållning, som Kungl. Maj:ts här skisserade förslag har. Förslaget har väckt oro överallt på kommunalt håll.

Jag ber att få försäkra bankoutskottets värderade ordförande, att det inte ligger några politiska bavsikter bakom den motion som jag har varit med om att framföra. Vad som ligger bakom är uteslutande hänsyn till de besvärligheter — jag är rädd för att de äro mycket betydande — som ett genomförande

av den princip, som, om ock oklart, skymtar i den kungliga propositionen, skulle medföra i det nuvarande läget. Denna princip måste ju dock anses innebära att varje kommunal kapitalinvestering skall finansieras i första hand med en grundavskrivning av skattemedel — eller fonderade medel — på 25 procent. Det har sagts av bankoutskottets ordförande, att den summariska översikt av hur detta skulle ha verkat under åren 1945—1948, som återfinnes i utskottets utlåtande, ger ganska lugnande resultat. Jag är rädd att så icke är fallet.

Det sägs visserligen i denna summation av den kommunala finansstatistiken, att de kapitalinvesteringar, som städerna ha gjort under denna tid, allenast till 63 procent finansierats av lånemedel. Förhållandena äro emellertid varierande, och i Stockholm kommer man upp till 100 procent. Då jag nu har närmare kännedom om Stockholms stads finanser och vidare såsom tidigare ordförande i Stadsförbundets finansråd icke är alldeles främmande för de övriga städernas finanser, blev jag avsevärt förvånad när jag såg den siffra som återges i utskottsutlåtandet. Jag gjorde en liten undersökning, som var lätt att göra, och det visade sig genast att uppgiften beror på att det kapitalbegrepp, som man tillämpar i den kommunala finansstatistiken från de olika städerna, är högst varierande. I Stockholm är det sålunda en mängd av de saker vi skaffa oss med skattemedel som vi icke taga upp som kapitaltillgångar, nämligen sådant som är av inventarie-natur, medan de i andra städer föras på kapitalbudgeten, ehuru de finansieras av skattemedel. Vi taga upp dessa anskaffningar på driftbudgeten och skriva av dem omedelbart; vi ta alltså aldrig upp dem såsom kapitaltillgångar. Det skulle visserligen vara besvärligt, men icke möta några sakliga svårigheter att så lägga om vår bokföring, att vi införde samma kapitalbegrepp som

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

t. ex. Göteborg och Malmö och då skulle vi komma till enahanda resultat som dessa städer.

Jag tror emellertid inte att det är sådana resultat man syftar till, utan meningen är att man skall åstadkomma en verklig merbelastning på skattebudgeten med denna grundavskrivning. Det måste ju vara meningen. Jag vill då i första hand säga, att jag i likhet med utskottet och i överensstämmelse med ordförandens uttalande i hans reservation behjärtar önskvärdheten av att vi i nuvarande läge tillämpa så restriktiva principer som möjligt i fråga om den kommunala investeringspolitiken. Jag får emellertid säga, att i avvaktan på att vi få något klarare besked om vad de nya principerna för lånelushållningen skola innebära är ju byggnadsregleringen ett mycket effektivt verkande medel när det gäller de kommunala investeringarna. Den har faktiskt medfört att vi som alla veta ha mycket stora uppdämda investeringsbehov, inom alla kommuner, främst när det gäller byggnader, som dock äro av elementär betydelse för den samhällliga verksamheten. Jag tänker då särskilt på skolorna, där vi allenast i Stockholm ha ett uppdämt behov från de fyra—fem sista åren på 40 miljoner kronor. Denna siffra torde ju visa, att de medel, som Kungl. Maj:t redan har till sitt förfogande, äro utomordentligt effektiva och att man därför borde kunna vänta något halvår, tills man får litet klarare besked om vad de nya principerna skulle innebära.

Söka vi emellertid tänka oss hur det skulle se ut om man tillämpade dessa principer i den budgetsituation, som vi emotse mot slutet av året, tror jag att man har anledning att bli ganska förskräckt, ty denna situation är, som alla veta, präglad av att kostnader och löner stiga, medan däremot det skatteunderlag, på vilket vi räkna våra inkomster, släpar efter med två år. Följden är den, att vi nog allmänt måste räkna med betydande kommunala skattehöj-

ningar. Skulle därtill då läggas, att vi skulle behöva betala 25 procent direkt av skattemedel för våra investeringar, även med de begränsningar som nu antydvas i utskottets utlåtande, är det ju uppenbart att detta skulle komma att verka ytterst besvärande på den kommunala budgeten.

Herr talman! Jag tror att jag med detta har angivit huvudsaken i de kommunala invändningarna mot Kungl. Maj:ts förslag, sådant det avtecknats i den kungl. propositionen. Utskottets utlåtande lämnar ju ytterligare några upplysningar om det sätt, på vilket den igångsatta, men säkerligen långt ifrån avslutade utredningen tänker sig att lösa denna fråga, och jag är för min del tacksam för att utskottet i det svävande, osäkra läge, som saken nu befinner sig i, vill avvakta denna utrednings fullbordande och de kommunala instansernas granskning av utredningens resultat innan riksdagen tager definitivt ställning till de nya principerna för kapitalhushållningen. Det är ju i huvudsak dessa synpunkter vi ha framhållit i vår motion, och därmed måste vi för vår del vara tillfreds.

Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte i likhet med första kammaren bifalla bankoutskottets hemställan.

Herr FAST: Herr talman! Jag skall försöka fatta mig kort. Jag tycker inte att det är någonting orimligt att även kommunerna deltaga i den investeringsbegränsning, som i nuvarande läge är nödvändig. Så har också skett dels genom den prövning av de kommunala lånen som ägt rum hos Kungl. Maj:t, dels genom byggnadsregleringen. Vad låneprövningen beträffar har jag den bestämda uppfattningen, att den icke har varit ändamålsenlig utan att ett organ bör skapas, som på ett lämpligare sätt kan handhava denna verksamhet än den nuvarande finansrådsorganisationen.

Jag har också fattat saken på det sättet, att det på detta område är nödvän-

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

digt att gå fram med en viss varsamhet och att man inte kommer någon vart med schematiska i förväg uppställda regler, som ovillkorligen måste följas. Och någon annan mening har jag inte kunnat utläsa ur vare sig utskottsutlåtandet eller propositionen. Det är ju alldeles självklart att man vid en sådan prövning måste taga hänsyn till objektets varaktighet, dess nödvändighet och nyttighet, liksom amorteringstidens längd, som härvidlag spelar en mycket betydande roll, och därutöver naturligtvis till kommunernas ekonomiska bärkraft. Komme ett sådant kommunalt finansråd till stånd, som kommittén har skisserat, tror jag att man har möjligheter att taga nödiga hänsyn och även uppnå goda resultat.

Jag har ju tidigare såsom medlem av kommunallänesakunniga sysslat en smula med detta ärende. Jag måste ju säga att såsom helhet betraktad — det kanske inte skadar om det säges i denna debatt — har undan för undan kommunernas förmögenhet stegrats. Våra kommunalmän ha ingenting förslösat — det måste man medge.

Herr talman, jag måste emellertid med ett ord beröra även en annan sak. Såvitt jag har kunnat utläsa ur detta utlåtande och den kungl. propositionen, anser man icke att vad som här föreslås skulle vara tillämpligt på landstingen. För detta skulle jag naturligtvis uttala en mycket stor tacksamhet. Jag tror dock att det är ett misstag att man har undantagit landstingen, ty den goda ekonomiska ställning som landstingen hittills ha haft kommer icke att bestå. När de nya lönerna ha slagit igenom och minskningen av skattekroneantalet som är en följd av de höjda ortsavdragen, har gjort sig märkbar plus de kostnadsstegringar, som åtfölja höjda materialkostnader o. s. v., komma vi inom landstingen i det läget, att det inte blir möjligt att handha våra finanser riktigt efter samma grunder som hittills, såvida man inte skulle på ett

alldeles särskilt orimligt sätt på en gång höja skatten. Det blir man ju tvungen att göra ändå — jag räknar med en höjning av 1 krona till 1:50 för landstingets vidkommande. Men då äro vi uppe i en sådan skatt att den tillsammans med kommunalskatten kommer att kännas mycket betungande.

Det är emellertid ytterligare en sak att observera i detta sammanhang, och det är att de städer, som icke deltaga i landsting, ha precis samma uppgifter att fylla som vi ha i landstingen. Vi ha till och med på vissa områden samarbetat med dessa städer i fråga om både driften och byggandet. Jag har velat säga detta därför att jag tror, att det kommunala finansorganet kommer att bli ändamålsenligare, om det blir tre parter som samverka i detsamma än om det bara är två; då kanske det lättare kan ske en utjämning mellan de stridiga intressen som kunna komma att uppstå.

Om nu detta ärende skall tillbaka till riksdagen sedan man närmare utrett huru de ifrågasatta åtgärderna komma att verka i praktiken, hoppas i varje fall jag, att detta icke skall utgöra något hinder för att man redan efter mycket kort tid kan få det kommunala finansorganet att börja sitt arbete. Därmed tror jag att åtskilligt är vunnet. Huruvida man i det sammanhanget har ett behov av en omarbetning av fondlagen, kan jag inte yttra mig om i nuvarande stund. Det är emellertid mycket möjligt att så kan vara fallet, och under sådana förhållanden vill jag säga, att man i kommunallagskommittén har för avsikt att inarbeta fondlagen i den nuvarande kommunallagen, med väsentliga förändringar och förkortningar. Om det skulle visa sig nödvändigt — vilket jag icke tror — är det emellertid ingenting som hindrar, att man gör en provisorisk ändring i fondlagen.

Jag har, herr talman, ingenting att erinra mot vad utskottet har hemställt.

Komplettering av riksstatsförslaget m. m.

Herr SKÖLDIN: Herr talman! Bankoutskottet har ju i andra sammanhang uttalat att det är nödvändigt med en åtstramning på det ekonomiska området. Och då får det väl anses naturligt att utskottet i detta sammanhang har givit sin principiella anslutning till att den relativt stora sektor inom vårt ekonomiska liv, som våra kommuners verksamhet omfattar, även borde bli underkastad en viss åtstramning. Propositionen går ut på att årets riksdag skall tillkännagiva sin anslutning härtill, och man räknar med att kommunerna redan i årets stat, som skall fastställas i oktober månad, skola kunna beakta de gjorda framställningarna.

Det var detta förslag om en snar tillämpning av de nya principerna som verkade mest avskräckande på oss kommunalmän, och vi ansågo det vara utslutet att tillämpningen skulle bli så brådstörtad. Det är självklart att kommunerna få lov att ha tid på sig till att lägga upp fonder för att klara de utgifter som man måste vidkännas genom att man inte kommer att få lyfta lån på samma sätt som man tidigare har gjort.

Nu har det ju vid de föredragningar av sakkunniga som vi haft i bankoutskottet framgått, att det knappast är troligt att de siffror som anförts i propositionen komma att bli tillämpliga. I det sammanhanget presenterades det också en redogörelse för huru den föreslagna begränsningen av lånefinansieringen skulle ha drabbat våra kommuner, därest man hade tillämpat den åren 1948—1949. Dessa siffror utvisade ingalunda något avskräckande resultat. Men orsaken därtill är ju att det på grund av de investeringsbegränsningar, som redan måst genomföras och som drabbat kommunerna i alldeles oerhörd hög grad, obestridligen varit ganska gott om pengar ute i kommunerna. På grund av denna goda penningtillgång ha kostnaderna för arbeten, som annars skulle ha uppförts på lånestat, i stället

täckts genom utdebiteringar. Och om man tar detta förhållande till utgångspunkt för sitt bedömande av det nuvarande läget, skulle man ju kunna säga, att de önskemål som de som företrädde kommittén i utskottet ha haft redan till större delen ha blivit beaktade i våra kommuner.

Med hänsyn till den sena timmen och då första kammaren redan har fattat beslut i ärendet praktiskt taget utan någon debatt, hemställer jag, herr talman, med dessa ord om bifall till utskottets hemställan.

Herr MALMBORG i Stockholm: Herr talman! Man blir ju något förvånad över att ett förslag i frågan om de kommunala investeringarna framlägges efter en sådan — skola vi säga — klen utredning. Det behövs nog en grundligare penetrering av detta spörsmål. Vi måste ha klara övergångsregler, så att man kan inrikta sig på ett successivt genomförande av förslaget. Även med en reducering av de sakkunnigas intentioner skulle ett genomförande av förslaget för Stockholms stad innebära en höjning av den kommunala skatten med cirka 1:50. Jag är inte tillräckligt initierad i Stockholms finanspolitik för att kunna lämna en alldeles exakt siffra i fråga om verkningarna. En dylik sak borde ju de sakkunniga ha utrett, men en sådan utredning föreligger inte. Ingen vet i själva verket hur förslaget skulle verka. Man har inte haft lämpligt och tillräckligt material för sitt bedömande. Jag är övertygad om att ändringen kommer att drabba många städer ute i landet minst lika hårt, kanske ännu hårdare än Stockholm. Därför är problemet inte bara ett storstadsproblem och inte heller ett stockholmsproblem. Stockholm har visserligen kommunalskatt på endast 8 kronor men genom de ändringar i de kommunala ortsavdragen som riksdagen be-

slutat, genom lönerörelserna och prisstegringarna torde man få räkna med en 3 å 4 kronor högre kommunalskatt här i Stockholm. Skola vi sedan lägga på dessa 1:50, blir det en skattestegring, som förefaller åtminstone mig orimlig. Medborgarna skulle få en alltför kraftig höjning av kommunalskatten utan att den kommunala servicen förbättrades. Och denna höjning skulle endast vara beroende på det förändrade penningvärdet och att man lägger sig till med ändrade principer för den kommunala finanspolitiken.

Om förslaget skulle genomföras utan vidare fruktar jag att detta skulle resultera i allvarliga försämringar i den kommunala standarden på alla områden, främst på det sociala och kulturella området. Man kommer att gripas av ett besparingsraseri ute i kommunerna som kan gå ut över de sämst ställda i samhället. Slutligen får man inte glömma bort, att kommunalskatten är proportionell och inte progressiv, och därigenom komma de sämst ställda att drabbas ytterligare.

Herr talman! Även om man helhjärtat stöder regeringens strävanden att begränsa investeringarna och rädda penningvärdet vill jag säga, att åtgärder i en sådan riktning måste ske på grundval av ett utförligare och mera genomarbetat material än det i detta fall föreliggande. Det kan eljest hända, att man kastar ut barnet med badvattnet och försummar samhällsviktiga intressen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herrar Severin och Hallberg avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Reglering av priserna på fisk m. m.

§ 21.

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets memorial nr 34, angående uppskov med behandlingen av ett av fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat förslag angående avlönings- och anställningsvillkor för riksdagens tjänstemän jämte i detta ämne väckt motion; samt

första lagutskottets memorial och utlåtande:

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 200 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, dels väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen, dels ock väckt motion om utredning angående förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingarna; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 22.

Reglering av priserna på fisk m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 40, med anledning av dels i statsverkspropositionen gjord anmälan rörande frågan om medel till kostnader för kvalitetskontroll vid export av fisk och fiskprodukter m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1951/52 m. m. jämte i anslutning härtill väckta motioner.

I en till riksdagen den 9 februari 1951 avlåten, till utskottet hänvisad proposition, nr 81, hade Kungl. Maj:t under

Reglering av priserna på fisk m. m.

åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1952 reglering av priserna på fisk ävensom av exporten av fisk av vissa slag måtte anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i propositionen.

I samband med berörda frågor hade utskottet behandlat ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionerna I: 356 av herr *Hällgren m. fl.* och II: 467, likalydande, av herr *Utbult m. fl.* hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta, att de statslån, å vilka prisregleringsföreningarna Västkustfisk, Sydkustfisk och Ostkustfisk åtnjote räntefrihet under innevarande budgetår, även måtte vara räntefria under budgetåret 1951/52.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 356 och II: 467 samt I: 363 och II: 480, måtte medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1952 reglering av priserna på fisk ävensom av exporten av fisk av vissa slag måtte anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i propositionen;

2) att motionerna I: 289 och II: 346 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Antby, Ahlsten* och *Utbult*, vilka ansett att utskottet bort biträda yrkandet i motionerna I: 356 och II: 467 och i enlighet därmed under 1) hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 356 och II: 467 ävensom med avslag å motionerna I: 363 och II: 480, måtte medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1952 reglering av priserna

på fisk ävensom av exporten av fisk av vissa slag måtte anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som reservanterna förordat.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr **UTBULT**: Herr talman! Efter det senaste världskrigets slut bildades vissa prisregleringsföreningar såväl på västkusten som på syd- och ostkusten för att tillvarata överskotts fångster av fisk som inte kunde säljas till vissa minimipriser. De föreningar som bildades ägas av fiskarna själva, som ha satsat ett visst rörelsekapital i dessa. Dessa prisregleringsföreningars uppgift inskränker sig inte bara till att övertaga all den överskottsfisk som icke kan säljas till vissa minimipriser, vilka äro fastställda och godkända av jordbruksnämnden och regeringen, utan de skola också se till, att de osålda fiskpartierna tillvaratas på bästa sätt, t. ex. saltas och konserveras, för att senare försäljas till bästa möjliga priser. Fiskarna äro också tillförsäkrade ett visst garantipris på denna överskottsfisk. Det är att lägga märke till att dessa av myndigheterna fastställda minimi- och garantipriser inte äro av den storleksordningen, att det går att bygga ett lönande fiske på dem. De ha tillkommit för att hindra att fiskpriserna vid större tillörsel skola gå helt i botten.

För att dessa prisregleringsföreningar skola kunna utbetala garantipriserna och taga hand om all överskottsfisk behöva de ett ganska stort kapital. För detta ändamål har det bestämts att jordbruksnämnden skall taga ut en prisregleringsavgift på all försäld fisk. Jordbruksnämnden förvaltar dessa pengar och betalar ut dem till de olika föreningarna i den mån dessa behöva ha ett pristillägg på den fisk som blir överskottsfisk. De här nämnda prisregleringsavgifterna tillsammans med de

belopp, som föreningarna få in på den i andra hand försålda överskottsfisken, utgör det kapital som prisregleringsföreningarna ha att utbetala som garantipris till fiskarena. Något som helst statsanslag har hittills icke utgått till prisregleringsföreningarna, utan de ha fått klara sig på de regleringsavgifter, som influtit. Föreningarna ha förutom sitt eget kapital disponerat över ett av staten erhållet lån, som har varit räntefritt, och dels ett av staten garanterat riksbankslån, på vilket vanlig ränta har utgått.

I propositionen nr 81 till årets riksdag, där dessa spörsmål redovisas, föreslås bland annat, att på det lån som föreningarna förut och även under detta budgetår erhålla räntefritt, skall under nästa budgetår ränta utgå, visserligen endast på halva lånebeloppet. Prisregleringsföreningarna ha genom fiskets tillbakagång, försämrade priser för fisken, svårigheter att exportera och stora omkostnader för sin utrustning kommit i ett mycket sämre läge än förut. Detta förhållande understrykes såväl av Sveriges fiskares riksförbund som av jordbruksnämndens fiskeråd. Både jordbruksnämnden och departementschefen understryka att läget blivit försämrat för föreningarna. Sveriges fiskares riksförbund har i skrivelse av den 6 september 1950 till Konungen bland annat anfört, att fiskets lönsamhet försämras under trycket av sjunkande inkomster och stigande kostnader och att denna försämring får desto allvarigare följder för fiskarebefolkningen som levnadskostnaderna samtidigt stiga, att medan övriga samhällsgrupper under senare tid erhållit betydande kompensation för de fördyrade levnadskostnaderna, har fiskarebefolkningens inkomstläge sjunkit och att prisregleringsföreningarna böra erhålla möjlighet att genomföra den höjning av minimi- och garantipriser, som motsvarar det nuvarande kostnadsläget och som erfordras för att fisket skall

uppnå skäligen lönsamhet. Av denna orsak är det enligt förbundets mening nödvändigt att under kommande budgetår ökade medel på ett eller annat sätt kunna ställas till förfogande för finansiering av prisreglering av fisk.

I fråga om räntefriheten på lånen även för nästa budgetår anför jordbruksnämnden bland annat, att ökade anspråk i form av höjda garantipriser kunna komma att ställas på prisregleringsföreningarna till följd av omkostnadsstegringar och den allmänna fördyringen i levnadskostnaderna. Med hänsyn härtill har nämndens råd för fiskregleringsfrågor enhälligt förordat, att fortsatt räntefrihet för prisregleringsföreningarnas lån — med undantag för riksbankskrediterna — skall beviljas för ytterligare ett budgetår. Nämnden förklarar sig för sin del icke ha något att erinra mot att så sker. Departementschefen är inne på samma ståndpunkt och menar, att föreningarna kunna komma i den ställningen, att de behöva bättre stöd än vad de ha haft hittills. Jordbruksutskottet har instämt i departementschefens uttalande härom.

Prisregleringsföreningarna ha hittills icke erhållit en enda krona i statsanslag, utan de ha fått leva på vad som kommit in i prisregleringsavgifter på fisken, och det är pengar, som fiskarena betrakta som sina egna. I stället för den lilla hjälp, som departementschefen har föreslagit, nämligen att föreningarna skola få åtnjuta fortsatt räntefrihet på halva beloppet av sina statslån, borde de ha fått ett ordentligt stöd av statsmakterna.

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i detta resonemang. Jag konstaterar endast att fiskets lönsamhet har försämrats under trycket av sjunkande inkomster och stigande omkostnader; att fiskarebefolkningens inkomster ha minskat, samtidigt som levnadskostnaderna ha stigit och andra samhällsgrupper ha erhållit betydande kompen-

Reglering av priserna på fisk m. m.

sationer härför; att ifrågavarande prisregleringsföreningar hittills icke ha erhållit något som helst statsbidrag för sin verksamhet — fränsett räntefriheten på vissa lån; att föreningarna ha fått klara sig på de avgifter, som ha uttagits på fisken vid förstahandsförsäljningen; att såväl jordbruksnämnden som departementschefen har konstaterat, att prisregleringsföreningarna kunna förväntas råka i svårigheter på grund av här nämnda orsaker samt att föreningarna med anledning härav i första hand böra få disponera sina statslån räntefritt även för nästa budgetår.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Ahlsten* och *Andersson* i Ronneby.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Utbult begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

ning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 23.

Föredrogos vart för sig:

jordbruksutskottets memorial nr 41, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden; samt

andra lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 31, i anledning av väckta motioner angående viss översyn av lagen om förenings- och förhandlingsrätt; och

nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till livsmedelsstadga m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 24.

Anmälades och godkändes sammanatta stats- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 321, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 25.

Till bordläggning anmälades statsutskottets memorial:

nr 178, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51; och nr 179, angående statsregleringen för budgetåret 1951/52.

§ 26.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.41 på natten.

In fidem
Gunnar Britth.